അമരസിംഹൻ

അനുവാദകൻ,

പി. കുഞ്ഞിരാമൻ നായർ

ഒന്നാം പതിപ്പ്.

TRICHUR,
DRA IYER & SONS.
1931.

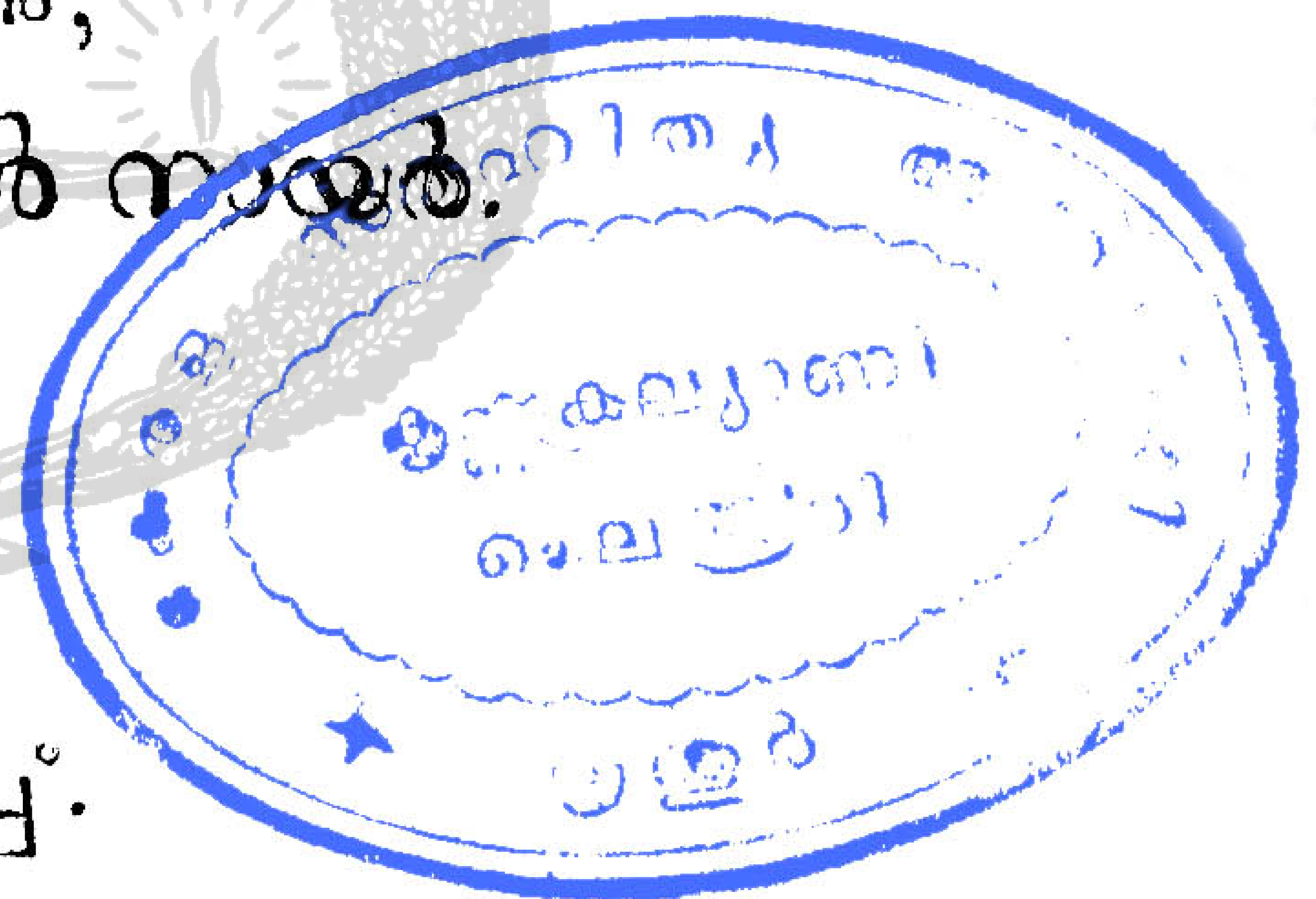
 [വില 12 ണ.

അമരസിംഹൻ

അനുവാദകൻ,

പി. കുഞ്ഞിരാമൻ നായർ.

ഒന്നാം പതിപ്പ്.

TRICHUR,

V. SUNDRA IYER & SONS.

1931.

12 as.] [വില 12 അണ

പ്രസ്താവന.

മഹാകവി ദ്വിജേന്ദ്രലാലിന്റെ മൂലകൃതിയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയെഴുതിയതാണ് അമരസിംഹനെന്ന ഈ ഗദ്യഗ്രന്ഥം. ഈ സ്വർഗ്ഗീയകുസുമത്തിന്റെ ദിവ്യപരിമളമാസ്വദിച്ച് നിർവൃതി കൊള്ളട്ടെ, കേരളം!

9—3—1107. പ്രസാധകൻ.

അമരസിംഹൻ

ഒന്നാമങ്കം.

(രംഗം 1.)

സ്ഥലം—ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ ഭവനം.

സമയം—മദ്ധ്യാഹ്നം.

[ഗോവിന്ദസിംഹനും പുത്രൻ അജയസിംഹനും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.]

ഗോവിന്ദസിംഹൻ—അജയാ, മൊഗളസൈന്യം മേവാഡിനെ ആക്രമിക്കാൻ ഭാവമുണ്ടെന്നു റാണാജിക്കെങ്ങിനെ മനസ്സിലായി?

അജയൻ—ആവോ, അതെനിക്കറിഞ്ഞുകൂട.

ഗോവിന്ദ—റാണാജി നിന്നോടു് എന്തെ പറഞ്ഞതു്?

അജ—അവിടുന്നു കല്പിച്ചതിതാണു്. "സന്ധിയാണു് ഈ ഘട്ടത്തിലുത്തമം. അക്കാൎയ്യത്തെപ്പററി ആലോചിക്കാനായി അദ്ദേഹം നാളെ രാവിലെ സാമന്തസഭ വിളിച്ചുകൂട്ടുന്നുണ്ടു്. ആ സഭയ്ക്കു് അച്ഛനും ക്ഷണമുണ്ടു്.

ഗോവിന്ദ—അദ്ദേഹമെന്തിനാണു് എന്നെ വിളിച്ചിരിക്കുന്നതു്?

അജ—ഇക്കാൎയ്യത്തെപ്പററി നേരിട്ടൊന്നു കണ്ടു സംസാരിക്കാൻ തന്നെ.

ഗോവിന്ദ—ഏതു കാൎയ്യം. സന്ധിയോ?

അജ—അതേ.

ഗോവിന്ദ—അജയാ ഈ വയസ്സിനിടയ്ക്കു് എനിക്കു സന്ധിയെപ്പററി ഒന്നുംതന്നെ പറയാൻ ഇടവന്നിട്ടില്ല. അമ്പതു

കൊല്ലത്തോളമായി ഞാനീയുദ്ധം തുടങ്ങീട്ട്. അമ്പതു കൊല്ല മായി ഞാൻ ഇവ മാത്രമെ കേട്ടിട്ടുള്ളൂ—കൂട്ടിമുട്ടുന്ന ഖഡ്ഗങ്ങ ളുടെ ഝണഝണൽക്കാരം; പെരുമ്പറകളുടെ വജ്രനിസ്വ നം; അശ്വങ്ങളുടെ ഹ്രേഷാരവം; കിടന്നുപിടയുന്ന വീരഭട ന്മാരുടെ ദീനദീനമായ ആർത്തസ്വരം! നിന്നുപൊരുതിയ എ തിരാളിയോടു സന്ധിചെയ്യുകയെന്നത് എനിക്കു കേട്ടറിവില്ല!

[അജയസിംഹൻ മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നു. ഗോവിന്ദസിം ഹൻ ആലോചനയിൽനിന്നുണൎന്നു വീണ്ടും തുടരുന്നു.]

ഗോവിന്ദ—സന്ധിയുടെ ആവശ്യം ഇന്നതാണെന്നു നിന്നോടു പറഞ്ഞുവോ റാണാജി?

അജ—അദ്ദേഹമരുളിച്ചെയ്തു—വളരെ നൂററാണ്ടുകൾക്ക് ഇപ്പുറ മായി മീവാർരാജ്യത്തിൻെറ സ്ഥിതി ഈയിടയ്ക്കു് ഇത്തിരി ന ന്നായിട്ടുണ്ട്. അതിന്ന് ഉന്നതനിലയിൽ ഇരിക്കുന്നു; സുഖ സമൃദ്ധമായിരിക്കുന്നു. നിർഭയവും ധനധാന്യപൂർണ്ണവുമായ ഈ ഭൂമിയിൽക്കൂടി എന്തിനാണു വെറുതെ ചോരപ്പുഴകളുടെ കൈ വഴികൾ വെട്ടിത്തിരിക്കുന്നത്.

ഗോവിന്ദ—ഈ മനഃസ്ഥിതിയുടെ ഫലമെന്താണ്? ആ ഒന്നുത ന്നെ. അതേ, മുഗിലന്മാരുടെ ദാസ്യം. സുഖഭോഗങ്ങൾ ഉണ ൎന്നെഴുന്നേല്ക്കുന്ന സമയം ഹാ—അദ്ദേഹമെന്നെന്നേയ്ക്കുമായി ദീൎഘനിദ്ര പ്രാപിച്ചു. ആ മരണശയ്യയിലെ അന്തിമഘട്ടത്തിൽ റാണാ പ്രതാപസിംഹൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. അമരസിം ഹൻ അവൻെറ കാലത്തു മേവാടിനെ മുഗിലനു വില്ക്കും! മുഗി ലന്മാർ ഇന്നു് ഐശ്വൎയ്യമദംകൊണ്ടു മത്തുപിടിച്ചവരായിരി ക്കുന്നു. അതിൻെറ തിമിരത്തിൽ അവരുടെ കണ്ണുകൾ നിഷ്പ്ര ഭങ്ങളായിരിക്കുന്നു. ശരി നടക്കട്ടെ! മീവാരത്തിൻെറ പുണ്യ ക്ഷേത്രം ഇക്കുറി പട്ടച്ചുടലതന്നെ!

അജയ—റാണാജിയുടെ വാക്കിൽ അൎത്ഥമുണ്ട്. ഇത്തവണ മീ വാരം മുഗിലന്മാരുമായി പടപൊരുതുക എന്ന കാൎയ്യം തീരെ

അസംഭവമാണ്; വിജയം അസംഭവമാണ്; പിന്നെന്തിനാണീ രക്തപാതം എന്നാണദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്.

ഗോവിന്ദ— അജയാ നീയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മതക്കാരനാണെന്നു തോന്നുന്നു. മുഗിലന്മാരുടെ ദാസ്യവും ചൂടി കഴിഞ്ഞുകൂടാമെന്നാണൊ നിങ്ങളുടെയൊക്കെ വിചാരം? ദില്ലീബാദുഷാ ഭാരതചക്രവർത്തിയാണെന്ന കഥ ഞാൻ മറന്നിട്ടില്ല; ചക്രവർത്തികളുമായി എതിർക്കുന്നതു ദുരിതമാണെന്നും എനിക്കോർമ്മയില്ലായ്കയല്ല. പക്ഷെ മീവാരത്തിനും മുഗിലന്റെ ചക്രവർത്തിപദത്തിനുമായിട്ട യാതൊരു ബന്ധവും ഇന്നേവരെക്കുണ്ടായിട്ടില്ല. അജയാ ഒന്നുമാത്രം പറയാം. ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ ധമനികളിൽ പ്രപിതാമഹപൌരുഷം തുടിച്ചൊഴുകുന്ന കാലത്തോളം— ഈ ഹൃദയത്തിന്റെ ഒരു കോണിൽ പ്രാണന്റെ ഛായയെങ്കിലുമുള്ള ആ നിമിഷത്തോളം മീവാരരാജ്യത്തിന്റെ ചെങ്കോൽ മുഗിലന്റെ കയ്യിൽ ചെന്നുചേരില്ല. എഴുനൂറു കൊല്ലങ്ങളോളമായി ഭയങ്കരമായ കൊടുങ്കാററു്— ഇരുണ്ട മേഘാവരണം, ശക്തിയേറിയ വിദ്യുല്പാതം ഇവയുടെ ഘോരാക്രമണത്തിൽ എള്ളിട കുലുങ്ങാതെ തലയുയർത്തി നിന്ന മീവാരത്തിന്റെ രക്തദ്ധ്വജം— ഹേ അജയാ ഈ മ്ലേച്ഛന്മാരുടെ ചുമന്ന കണ്ണുകൾ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ, പേടിച്ചു ചൂളിപ്പോകുന്നു? ഇല്ല. ഒരിക്കലുമില്ല. ശരി പോവൂ. ഞാൻ ഉടനെ വരാമെന്നു റാണാജിയോടു ചെന്നു പറയൂ!

[അജയസിംഹൻ പോകുന്നു]

[അജയസിംഹൻ പോയ ഉടനെ ഗോവിന്ദസിംഹൻ ചുമരിൽ തൂക്കിയിരുന്ന വാളെടുത്തു് അതു് ഉറയിൽനിന്നൂരുന്നു. അതിനെ സംബോധനംചെയ്തു പറയുന്നു.]

പ്രിയേ ഹേ സഹധർമ്മചാരിണീ, ഭവതി എന്റെകൂടെയുള്ള കാലംവരെ റാണാപ്രതാപസിംഹന്റെ തിരുനാമത്തിനു കളങ്കം തട്ടില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം. പ്രിയേ, ഞാനിതുവരെ നിന്നെ

ഉപേക്ഷിച്ചിരുന്നു; നിന്നെ വിസ്മരിച്ചിരുന്നു; നിന്റെ മുഖകാന്തി ഒന്നു മങ്ങിക്കാണുന്നു. നിയ്യെന്നോടു മുഷിഞ്ഞിരിക്കയാണൊ. അരുത്; വ്യസനിക്കരുത്. ഇക്കുറി നിന്നെ ഞാൻ മേവാഡിലെ പടക്കളത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവാം. നിണക്കൊരു മധുരപാനീയം ഞാൻ തരാം—അതേ ചുടുചുടുന്നനെയുള്ള മുഗിലരക്തം! പ്രിയേ എനിക്കു മാപ്പുതരൂ. എന്നെ കെട്ടിപ്പുണരൂ. [ഉടവാളിനെ മാറോടണക്കുന്നു. അതിന്റെ വായ്ത്തല കിടന്നു മിന്നുംവിധം അതിനെയിട്ടു വട്ടം ചുഴററുന്നു. വീണ്ടും സംബോധനംചെയ്തു പറയുന്നു].

എന്ത്, ഇതെന്തു കൈവിറയൊ. നിന്റെ മാനം രക്ഷിക്കത്തക്ക കെല്പ് ഇത്തവണ ഗോവിന്ദസിംഹനുണ്ടാവില്ലേ. വാർദ്ധക്യം എന്റെ തലയിൽ അതിന്റെ ജയക്കൊടി നാട്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ ദേഹം അശക്തവും പലിതവുമായിരിക്കുന്നു. ഹാ [വാള നിലത്തിട്ടു മുട്ടുകുത്തിയിരുന്നു തല രണ്ടുകയ്യുകൊണ്ടും താങ്ങിപ്പിടിക്കുന്നു. കണ്ണുകളിൽനിന്നു ബാഷ്പധാരയൊഴുകുന്നു. വീണ്ടും] ഭഗവാനെ ഇതെന്തക്രമമാണ്!

[വീണ്ടും വാളെടുത്തുകൊണ്ട് എഴുനേല്ക്കാൻ ഭാവിക്കുന്നു. മകൾ കല്യാണി പ്രവേശിക്കുന്നു].

കല്യാണി—അച്ഛാ എന്താണിത്?

ഗോവിന്ദ—വാളാണു മകളേ ഇതാ നോക്കൂ!

കല്യാ—വേണ്ടച്ഛാ, അതവിടെ ചുമരിൽത്തന്നെ കിടന്നോട്ടെ. അച്ഛൻ വാളെടുത്തതു കണ്ടിട്ടു ഞാനൊന്നു നടുങ്ങിപ്പോയി. [ഗോവിന്ദസിംഹൻ വാളിന്റെ തലപ്പു നിലത്തുകുത്തി പ്രേമം വഴിയുന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ടു മകളെ തൊട്ടുഴിയുന്നു. അദ്ദേഹം വീണ്ടും പറയുന്നു].

ഗോവിന്ദ—കല്യാണീ ഇതാ ഈ വാളെത്ര സുന്ദരമാണ്; എത്ര ഭയങ്കരമാണ്. ഇതിന്ന് എന്തു സാധനംകൊതിച്ചാണിരിക്കുന്നതെന്നു നിണക്കറിയാമൊ?

കല്യാ—ഇല്ലല്ലോ.

ഗോവിന്ദ—രക്തം!

കല്യാ—ആരുടെ.

ഗോവി—മുസൽമാന്റെ!

കല്യാ—അച്ഛാ, മുസൽമാന്മാരോട് അങ്ങക്ക് എന്താണിത്ര വൈരം?

ഗോവി—ഇതിന്റെ കാരണം നിന്റെ ജന്മഭൂമിയായ മേവാഡിനോടുതന്നെ ചോദിക്കൂ. കല്യാണി, എഴുനൂറുകൊല്ലമായി മുഗിലന്മാർ പുലികളെപ്പോലെ മേവാഡിന്റെ നേക്കു ചാടുകയാണ്. എന്നാൽ സമുദ്രംപോലെ പരന്നുകിടക്കുന്ന മുഗിലസൈന്യം മേവാഡിന്റെ കരിമ്പാറകളുടെ താഴ്വരപ്രദേശത്തിൽ ആഞ്ഞടിച്ചുലറി നിരാശരായി തിരമാലകൾപോലെ പിൻവാങ്ങി. ഈ പാവപ്പെട്ട രാജ്യം മുഗിലരോടുചെയ്ത അപരാധമെന്താണ്? ഐശ്വര്യമദത്തിന്റെ ലഹരി തലക്കു കയറിയ കണ്ണിനു ന്യായാന്യായവിവേകമില്ല. ആ വിധം അന്യായത്തിലേക്കു കുതിച്ചോടുന്ന മനുഷ്യനെ തടഞ്ഞുനിൎത്തി സന്മാൎഗ്ഗത്തിലേക്കു തിരിച്ചുവിടാനുള്ള ആയുധമാണ് ഈ ഖഡ്ഗം. എന്നാൽ കഷ്ടം! ഹാ!! ഇന്നു ഞാൻ വൃദ്ധനായിരിക്കുന്നു!

[കല്യാണി കരയുന്നു].

ഗോവിന്ദ—കല്യാണീ, എന്താണു നീ കരയുന്നതു്? നിണക്കു പേടിയുണ്ടോ? അരുതു കരയരുതു്. ഞാനിതാ വാളുറയിൽത്തന്നെ ഇട്ടു. [വാളുറയിൽ ഇട്ടിട്ടു] നടക്കൂ; അകത്തേക്കു നടക്കൂ ഇതാ ഞാനുമുണ്ട്. [ഗോവിന്ദസിംഹൻ പോകുന്നു].

കല്യാ—അച്ഛാ, നല്ലവണ്ണം ഒന്നാലോചിച്ചിട്ടുവേണം.

രംഗം 2.

സ്ഥലം—ഉദയപുരത്തിലെ ഒരു വഴി.

സമയം—മദ്ധ്യാഹ്നം. ചില ചാരണികളോടുകൂടി സത്യവതി പാടുന്നു.

[അജയസിംഹൻ വരുന്നു].

സത്യവതി—താങ്കളൊരു സേനാപതിയാണെന്നു തോന്നുന്നു. അതെയോ? എന്റെ ഊഹം ശരിയോ?

അജയ—അതെ; ഞാൻ മേവാഡിലെ ഒരു സേനാപതിയാണ്.

സത്യ—എനിക്കു താങ്കളോടൊരു വൎത്തമാനം ചോദിക്കാനുണ്ട്; ഞാൻ കേട്ട വൎത്തമാനം ശരിയാണോ?

അജയ—എന്തു വൎത്തമാനമാണതു്?

സത്യ—ഈ വൎത്തമാനംതന്നെ; മൊഗൾസൈന്യം മേവാഡിനെ ആക്രമിക്കാൻ ഭാവമുണ്ടെന്നു്.

അജയ—ആക്രമിച്ചുതുടങ്ങീട്ടില്ല; ആക്രമമുണ്ടാവും. റാണാജി സന്ധിക്കു വഴിപ്പെട്ടില്ലെങ്കിൽ തീൎച്ചയായും അതുണ്ടാവും. റാണാജിയോടു ചോദിച്ച് രണ്ടിലൊന്നറിഞ്ഞുവരാൻ മുഗൾസേനാപതി ഒരു ദൂതനെ അയച്ചിട്ടുണ്ടു്.

സത്യ—നിങ്ങളെല്ലാവരും യുദ്ധത്തിനൊരുക്കമാണോ?

അജയ—റാണാജിയുടെ കല്പനയെന്തോ അതനുഷ്ഠിക്കാൻ ഞങ്ങളൊരുക്കമാണ്; റാണാജിയുടെ കയ്യിലാണു യുദ്ധവും സന്ധിയും!

സത്യ—റാണാജി യുദ്ധം ചെയ്യുമോ; അതോ സന്ധിചെയ്യുമോ? നിങ്ങൾക്കതിനെപ്പററി ഒന്നും അറിയില്ലേ?

അജയ—ഇല്ല; എന്നാലൊന്നു തീൎച്ചയാണ്—സന്ധിചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരാളാണ് റാണാജി; ഈ കാൎയ്യത്തെപ്പററി നേരിട്ട് കണ്ടു് സംസാരിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ് അദ്ദേഹം അച്ഛനെ വിളിക്കാൻ എന്നേ അയച്ചതു്.

സത്യ—ഏതാണ് താങ്കളുടെ അച്ഛൻ;

അജയ—മേവാഡിലെ പ്രധാന സേനാപതി; ഗോവിന്ദസിംഹൻ!!

സത്യ—സേനാപതി ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ മകനാണോ താങ്കൾ. ശരി, നന്നായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായമെന്താണിക്കാൎയ്യത്തിൽ.

അജയ—അദ്ദേഹം—അതു ചോദിക്കാനുണ്ടോ—യുദ്ധത്തിനാണൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്നതു്.

സത്യ—ഭേഷ്;—ശരി. ഞാൻ താങ്കളുടെ സമയം കളഞ്ഞു. എന്നാൽ പിന്നെ:—

[അജയൻ പോവുന്നു]

സത്യവതി—സന്ധി! റാണാ പ്രതാപസിംഹന്റെ പുത്രനും മൊഗലനുമായി സന്ധി! ഛേ! ഇല്ല. ഇതു് ഒരിക്കലും സംഭാവ്യമല്ല. ഈ കാൎയ്യത്തിൽ റാണെക്കു് ഒബദ്ധം—പററി. ഒരു ബുദ്ധിഭ്രമം! [ചാരണികളോടു] ഇതാ നിങ്ങളെല്ലാവരും ഈ മരച്ചുവട്ടിലിരിക്കുവിൻ; ഞാനിതാ എത്തിപ്പോയി. [ചാരണികളൊരുവഴിക്കും സത്യവതി മററൊരുവഴിക്കും പോവുന്നു.]

രംഗം. 3.

സ്ഥലം—ഉദയപുരത്തിലെ മേവാഡ് രാജസഭ.

[സമയം; പ്രഭാതം. റാണാ അമരസിംഹൻ സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്നു. ഇരുപുറവും സാമന്തന്മാരും ഒരു ഭാഗത്തു ഗോവിന്ദസിംഹനും നിൽക്കുന്നു]

ജയസിംഹൻ—ഇക്കാൎയ്യത്തിൽ രണ്ടുപക്ഷമില്ല. മൊഗലന്മാർ മേവാഡിനെ ആക്രമിച്ചാൽ ചെയ്യേണ്ടകാൎയ്യത്തിൽ രജപുത്രരുടെ ഇടയിൽ രണ്ടു് പക്ഷമില്ല; ഞങ്ങൾ തീൎച്ചയായും ഒരു കയ്യു നോക്കാതിരിക്കില്ല.

റാണാ—ജയസിംഹ, നിങ്ങളെന്താണിപ്പറയുന്നതു്. എന്തു് പിൻബലം കണ്ടിട്ടാണു കാലടി വിസ്താരത്തിലുള്ള ഈ മീവാരം ഡില്ലി ചക്രവൎത്തിയായ ജഹാംഗീറിനോടു് പൊരുതി നിൽക്കുക.

ജയ—പിൻബലമുണ്ട്; തീച്ച്യയായും പിൻബലമുണ്ട്. എന്താണെന്നോ, ക്ഷത്രിയൻെറ ശൌയ്യം!

കൃഷ്ണ—ഞാനൊന്ന് ചോദിച്ചോട്ടെ—അവിടുത്തെ മാന്യപിതാവു—ആ ക്ഷത്രിയവീരൻ—റാണാ പ്രതാപസിംഹൻ—എന്തു പിൻ ബലം കണ്ടിട്ടാണ ഢില്ലിചക്രവത്തിയോടു പൊരുതുന്നിന്നതു്?

റാണാ—അവിടുത്തെ കാര്യം വിടു്! അവിടുന്നു മനുഷ്യനല്ലായിരുന്നു!

ശങ്കര—തീച്ച്യയായും റാണാ പ്രതാപൻ മനുഷ്യനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു തികഞ്ഞ രജപുത്രനായിരുന്നു.

റാണാ—അല്ല അദ്ദേഹം മനുഷ്യനായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഏതോ ഒരു ദിവ്യ ദൂതനെപ്പോലെ—ആകാശത്തിൽ വജ്രപാതം പോലെ—ഭൂമിയിൽ ഭൂകമ്പം പോലെ—സമുദ്രത്തിൽ തിരമാലപോലെ—നമ്മുടെ ഇടയിൽ വന്നു് ഒരു കളികളിച്ചു! ഉടനെ മറഞ്ഞു; എവിടുന്നു വന്നു; എങ്ങോട്ടുപോയി? അതാക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ! കൽപ്പിച്ചുകൂട്ടി യത്നിക്കട്ടെ—ഇല്ല ഒരുത്തനും പ്രതാപസിംഹനാവില്ല!!

കൃഷ്ണ—അതു ശരിയാണു്; എല്ലാവരും പ്രതാപസിംഹന്മാരാവില്ലെന്ന കാര്യം വാസ്തവമാണ്. പക്ഷെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുത്രൻ—അമരസിംഹൻ—പ്രതാപസിംഹനാവണം! അതാണ് മേവാഡിൻെറ മോഹം! പുണ്യശ്ലോകനായ അവിടുത്തെ പിതാവു—രാജ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനായി—മേവാഡിൻെറ ഉടുത്തകൊടി പറപ്പിക്കാനായി തൻെറ പ്രാണനെ പ്രദാനം ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുത്രൻ മുഗിലൻെറ ദാസ്യവും ചൂടി തൻെറ സ്വാതന്ത്ര്യമകുടം ഢില്ലീശ്വരന് കാഴ്ചവെയ്ക്കുകയോ?

റാണാ—ഇതെല്ലാമൊരു സ്വപ്നംമാത്രമാണ് വളരെ സംവത്സരങ്ങളായി മേവഡിലെ പ്രജകൾ ധനവാന്മാരും നിർഭയന്മാരും സുഖികളുമായിരിക്കുകയാണ്. രാജ്യത്തിലെങ്ങും ശാന്തി ദേവ

തയുടെ കാൽപ്പെരുമാററം കേൾക്കുന്നു. ഈ സുവസ്ഥിതി—ഈ പ്രശാന്തസമൃദ്ധി—ഒരു ചെറിയമത്സരത്തിനു വേണ്ടി ബലി കഴിക്കുകയോ? പേരിനു കുറച്ചു വല്ലതും ഒരു സംഖ്യ ചെറിയൊരു കപ്പം—മൊഗലക്ക് കൊടുത്താൽ—ഇതാ പറഞ്ഞേക്കാം – ഈ രക്തപ്രവാഹം കൂടാതെ കഴിയും.

ശങ്കര—കപ്പം! കപ്പംകൊടുക്കുകയോ? മുകിലനു കപ്പം കൊടുക്കുകയോ? രാമചന്ദ്രന്റെ—വീരപരംപര—മുകിലനു കപ്പംകൊടുക്കയോ; ഛരി, ഇല്ല, അതു തീരെ അസംഭവം!;

റാണാ—കുറച്ചു വല്ലതും പേരിനൊരു സംഖ്യകൊടുത്തു ഇപ്പോഴത്തെ മേവാഡിനെ രക്ഷിക്കുന്നതായിരിക്കും നന്മ. ഈ നരബലികൂടാതെ കഴിയും. എന്താ ഗോവിന്ദസിംജി! അങ്ങിനെയല്ലേ?

ഗോവിന്ദസിംഹൻ—[ഒന്നു നടുങ്ങീട്ടു] എനിക്കു് ഇക്കാര്യത്തിലൊരഭിപ്രായവുമില്ല; എനിക്കു സന്ധിയെപ്പററി ഒന്നും അറിയില്ല. എനിക്കൊട്ടറിയുകയും വേണ്ടാ; ശാന്തി? സുഖം! സമാധാനം!! എനിക്കു പദങ്ങളുടെ അർത്ഥംതന്നെ അറിയില്ല. ഒരു പദത്തിന്റെ അർത്ഥം മാത്രമേ എനിക്കറിവുള്ളു. ദുഃഖം! എന്റെ ഉടപ്പിറപ്പാണ് ദുഃഖം! എന്റെ ബാല്യസുഹൃത്താണു ദുഃഖം! ഞാൻ മുലകുടിച്ചു വളന്നതു് ആപത്തിന്റെ മടിത്തടത്തിലാണ്. ഞാനിരുപത്തഞ്ചു കൊല്ലത്തോളം റാണാ പ്രതാപസിംഹന്റെ കൂടെ കാട്ടിലും മലയിലും—വിശപ്പും ദാഹവും സഹിച്ചു അലഞ്ഞു നടന്നിട്ടുണ്ട്. ആ പുണ്യപുരുഷന്റെ ശുശ്രൂഷാകാലങ്ങളിൽ ഞാൻ ഒരു വ്രതമെടുത്തിരുന്നു, ദാരിദ്ര്യം! ഞാൻ സുഖമനുഭവിച്ചു; ദിവ്യസുഖമനുഭിച്ചു; എന്തു് സുഖം. ദുഃഖത്തിന്റെ സുഖം!—ഹാ ആ ദിവ്യസുഖത്തെപ്പററി എനിക്കോർത്തുകൂടാ! പരാർത്ഥദുഃഖം! ഹാ—ആ ദുഃഖമാണു യഥാർത്ഥസുഖം കർത്തവ്യ നിഷ്ഠയെ മകുടം ചൂടിക്കാൻ ദാരിദ്ര്യവും കഷ്ടപ്പാടും സ്വയം വരിക്കുന്നതു എത്ര പരമാന

ന്ദം: പ്രഭാതസൂര്യന്റെ ചെങ്കതിരുകൾ മണിമേടകളിൽ പതിയുന്നുണ്ടാവാം; എന്നാലതിലധികം വാത്സല്യത്തോടെ അവ മറെറാന്നിനെ ചുംബിക്കുന്നുണ്ട്; എന്തിനെ? ഇടിഞ്ഞു പൊളിഞ്ഞ ചെറുകുടിലുകളെ! ഹാ—സർവ്വാംഗസുന്ദരങ്ങളായ, ആ മനോഹരവാസരങ്ങൾ—ഹാ ഓർത്തുകൂടുന്നില്ലല്ലോ! [ഗോവിന്ദസിംഹൻ തൊണ്ട തടഞ്ഞു, മിണ്ടാതിരിക്കുന്നു].

ജയസിംഹ—ഗോവിന്ദസിംജി, എന്താണു താങ്കൾ പാതിപറഞ്ഞു നിർത്തിക്കളഞ്ഞത്? മുഴുവൻ കേൾക്കാൻ ഞങ്ങൾക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ട്.

ഗോവിന്ദ—എന്തു പറയാനാണ്? ഞാൻ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. മേവാഡ് ഇന്നു മേവാഡല്ലാതായിരിക്കുന്നു; പുണ്യക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു ഭോഗവിലാസത്തിനുള്ള നന്ദനപ്പൂങ്കാവുകൾ! റാണാപ്രതാപസിംഹന്റെ — പരേതനായ ആ മഹാത്മാവിന്റെ—മാളിക—ദിവ്യക്ഷേത്രം നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്ത്, അതേ കല്ലുകൾ പുഴക്കിപ്പണിത, രമ്യഹർമ്മ്യം! ജയധ്വനിയുടെ ശംഖധ്വനിയിൽ മുഖരിതമായ മേവാഡ മലനിരയുടെ താഴ്വരകൾ—സ്വാർജ്ജിതസ്വാതന്ത്ര്യംപോലെ ഉന്നതവും അചഞ്ചലവുമായിരുന്ന—ആ താഴ്വരകൾ—പരേതനായ ആ ദിവ്യപുരുഷന്റെ പദാർപ്പണംകൊണ്ടു പവിത്രമായ ആ താഴ്വരകൾ—ഇന്നു മദനോത്സവത്തിനുള്ള ക്രീഡാനികുഞ്ജങ്ങളായിരിക്കുന്നു; അതിന്റെ ശീതളച്ഛായകൾ, ലീലാനൃത്തത്തിനുള്ള പച്ചപ്പുരവതാനികളായിരിക്കുന്നു! ജയസിംഹജി, മേവാഡ്, മലനിരയുടെ താഴ്വരപ്രദേശത്തിൽക്കൂടി, അതിന്റെ ഗൌരവവും—ത്യാഗമാഹാത്മ്യവും— മൂടൽമഞ്ഞായി—ആകാശത്തിന്റെ അനന്തതയിൽച്ചെന്നു ലയിക്കുന്നതായി, ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ കാഴ്ചകുറഞ്ഞ കണ്ണുകൾ കാണുന്നു. എന്തിനു വിവരിക്കുന്നു; സർവ്വവും മുടിഞ്ഞു; ഇനിയെന്തുണ്ടു ബാക്കി? ഇനി ബാക്കിയുള്ളത് ആ പുരാതന ഗൌരവത്തിന്റെ ചില ശകലങ്ങൾ; തേഞ്ഞുമാ

ഞ്ഞ ചില രശ്മികൾ! മേവാഡിന്റെ ആ ഗൌരവം—പൂർവ്വ സംസ്കാരം ഇന്ന് അൽപ്രാണനായി, മൃത്യുശയ്യയിൽ കിടക്കുന്നു; ദീനദീനങ്ങളായ നേത്രങ്ങളെ നമ്മുടെ നേർക്ക് ഇടക്കിടക്കോടിക്കുന്നു. അത് ഇന്നു മരണത്തിന്റെ വരവും കാത്തുകിടക്കുന്നു!

കേശവ — ഗോവിന്ദസിംജി, ഇല്ല; ഒരിക്കലുമില്ല. താങ്കൾ ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം മേവാഡിന്റെ ഗൌരവം, മരിക്കില്ല.

ഗോവിന്ദ — ഞാനോ! കേശവജി, എന്നെക്കൊണ്ടിന്നെന്തു സാധിക്കും? അക്കാലമൊക്കെപ്പണ്ട്. ഗോവിന്ദസിംഹൻ പോയിട്ടുകാലമെത്രയായി! ഇന്നുള്ളതാര്; ഒരു തന്തക്കിഴവൻ, രജപുത്രൻ! എന്റെ ചടച്ച കൈകൾ വാളെടുക്കുമ്പോൾ വിറയ്ക്കുന്നു. വാൾ കൈയിലുറച്ചു നിൽക്കുന്നില്ല. ഈ നേത്രച്ചുഴികളുടെ കൂട് എന്നെ നിവർന്നു നിൽക്കാൻ സമ്മതിക്കുന്നില്ല. എങ്കിലും എന്റെ മനസ്സ് ഇന്നും കുതിക്കുന്നതു മേവാഡിലെ ഗിരിശൃംഗങ്ങളിലേക്കാണ്. ഇന്നും മാതൃഭൂമിക്കായി പണ്ടത്തെപ്പോലെ ഇന്നും കോടാനുകോടി സഹോദരന്മാരുടെ മാനരക്ഷക്കായി ഞാൻ പട്ടിണി കിടന്നു ദിവസേന മരിക്കും. ഹാ, ഭഗവാനേ, ദുഃഖസഹനത്തിന്നുള്ള ശക്തികൂടി എന്റെ കൈ ഞരമ്പിൽ നിന്ന് അങ്ങെന്തിനു വാർത്തെടുത്തു. (ഗോവിന്ദൻ തൊണ്ട വരണ്ടു മിണ്ടാതാവുന്നു)

റാണാ — ഗോവിന്ദസിംജി, താങ്കളിതു കാണുന്നില്ലേ? ഭാരതവർഷം മുഴുവൻ മൊഗളസിംഹാസനത്തിന്റെ മുമ്പിൽ തല കുനിച്ചു നിൽക്കുന്നതു താങ്കൾ കാണുന്നില്ലേ? കാലടി വട്ടത്തിലുള്ള മേവാഡിന്, ദില്ലിബാദ്ഷാവിനോട് എതിർത്തു നിൽക്കാനുള്ള ത്രാണിയില്ലെന്നു നിങ്ങളറിയുന്ന വാസ്തവമല്ലേ? ആലോചിച്ചഭിപ്രായം പറയണം?

ഗോവിന്ദ — മഹാരാജ്, എനിക്കു പറയാനുള്ളത് ആദ്യംതന്നെ ഞാൻ പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

റാണാ—എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഇത്തവണ യുദ്ധം വേണ്ട; ഞാൻ മൊഗളരുമായി സന്ധിചെയ്യുവാനാണു ഭാവം.

ആരവിടെ— ആ മൊഗൾദൂതനെ വിളിക്കട്ടെ. [ശിപായി മൊഗളദൂതനെ വിളിക്കാനോടുന്നു.]

ഗോവിന്ദ—ഹാ, പ്രതാപ്, മഹാറാണാ പ്രതാപ്! സ്വർഗ്ഗസ്ഥനായ തിരുമേനി ഇവിടെ നടക്കുന്നതൊന്നും അറിയാനിടവരരുതേ! ഹേ, സ്വർഗ്ഗവഞ്ജനിസ്വനമേ, നീ നിന്റെ ദുർദ്ദമശക്തിയിൽ—ഈ മ്ലേച്ഛസംബന്ധത്തെ, ബോധരഹിതമാക്കു. മൊഗലന്റെ കാലടിച്ചവുട്ടേൽക്കാനിടവരുന്നതിനു മുമ്പ്, മീവാരരാജ്യമേ, നീ ഭയങ്കരമായ ഏതെങ്കിലുമൊരു ഭൂകമ്പത്തിൽ ഛിന്നഭിന്നമായിപ്പോവട്ടെ!

(കാവൽക്കാരനും ദൂതനും വരുന്നു)

റാണാ—എടോ താൻ ചെന്നു സേനാപതിയോടു പറയു; മീവാരാരാജാവായ അമരസിംഹൻ മൊഗളരുമായി സന്ധിചെയ്യാൻ ഒരുക്കമാണെന്നു ചെന്നു പറയു.

(സത്യവതി ബദ്ധപ്പെട്ടു ഓടിവരുന്നു)

സത്യവതി—ഇല്ല; ഒരിക്കലും ഒരുക്കമില്ല. സാമന്തന്മാരെ നിങ്ങളെല്ലാവരും യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങി കൊൾവിൻ. റാണാ യുദ്ധത്തിനൊരുക്കമില്ലെങ്കിൽ സേനാപതിത്വം വഹിച്ചു, ഞാനിറങ്ങാം. പടക്കളത്തിലേയ്ക്കു.

ഗോവിന്ദ—ദേവി, ഭവതിയാരാണ്? ഈ അന്ധകാരത്തിൽ വിദ്യുല്ലേഖപോലെ വന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട ഭവതിയാരാണ്? ആരുടെയായിരിക്കാം ഇത്ര ഗംഭീരവും കളകോമളവുമായ വഞ്ജനിസ്വനം. ആരാണ്? പറയൂ, ദേവി, ഭവതി സത്യം പറയൂ.

സത്യവ—മഹാരാജാവേ, ഞാനൊരു ചാരണി. ഞാൻ മേവാഡിലെ അനേകായിരം ഗ്രാമങ്ങളിലും മലനിരകളിലും അടിവാരങ്ങളിലും മേവാഡിന്റെ മഹിമയെപ്പററി പാടിപ്പുകഴ്ത്തി

നടക്കുന്ന ഒരു ചാരിണി! ഇതിലധികം അങ്ങക്കു എന്നെ പ്പററി അറിഞ്ഞിട്ടാവശ്യമില്ല.

സാമന്തന്മാർ—അത്ഭുതം!

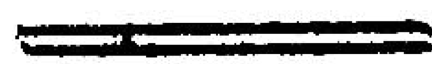
സത്യ—സാമന്തന്മാരേ, റാണാജി ഉദയസാഗരത്തിൻെറ വാക്കിലെ ക്രീഡാസൌധത്തിൽ, സുഖസ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ടു കിടന്നോട്ടെ—നമുക്കിറങ്ങുക-ക്ഷത്രപവിത്രമായ മേവാഡിലെ യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിലേക്കു നമുക്കിറങ്ങുക! വരുവിൻ! എല്ലാവരും വരുവിൻ!

ഗോവിന്ദ—ഇതെന്തു മിന്നലാണിതു്? ഈ വിദ്യുൽപ്പാതത്തിനു ശേഷം ഞാൻ ഗോവിന്ദസിംഹൻതന്നേയായിരിക്കുന്നു; ഒരു തികഞ്ഞ യുവാവായിരിക്കുന്നു. എന്തൊരാനന്ദം; എന്തൊരാഹ്ളാദം. ഇതെവിടെനിന്നു വന്നു?_ സാമന്തന്മാരേ, നിങ്ങൾ രജപുത്രനു പിറന്നവരാണെങ്കിൽ_ രക്ഷിക്കുവിൻ; റാണാപ്രതാപൻെറ പുത്രനെ, ഈ അവമാനത്തിൽനിന്നും രക്ഷിക്കുവിൻ. സുഖഭോഗങ്ങളെയെല്ലാം ചവുട്ടിയുടക്കുവിൻ! കളിക്കോപ്പുകളെയെല്ലാം വലിച്ചെറിയുവിൻ! (ഒരു വെള്ളക്കല്ലു പറിച്ചെടുത്തു, ചുമരിൽ തൂക്കിയ, നിലക്കണ്ണാടിയെറിഞ്ഞുടക്കുന്നു) സാമന്തന്മാരേ, എടുക്കുവിൻ! വാളെടുക്കുവിൻ. (റാണയുടെ കൈക്കുന്നു പിടിച്ചു) വരൂ മഹാരാജാവേ!

റാണാ—ഗോവിന്ദസിംജി, ഇതാ വന്നു; ഞാനും വന്നു. പോവുക! നമുക്കു പോർക്കളത്തിലേക്കുതന്നെ പോവുക. എടോ മൊഗളദൂത; പറയൂ—അമരസിംഹൻ യുദ്ധത്തിനൊരുക്കമാണെന്നു തൻെറ സേനാപതിയോടു ചെന്നു പറയൂ' എടാ, ആരവിടെ? കുതിരയൊരുക്കി നിർത്തട്ടെ.

സത്യ—മേവാഡ് മഹാരാജാവു ജയിക്കട്ടെ.

സാമന്ത—ജയിക്കട്ടെ. മേവാഡ് മഹാരാജാവു ജയിക്കട്ടെ.

രംഗം 4.

സ്ഥലം—ആഗ്രയിൽ മഹാബ്ത് ഖാൻെറ ഭവനം.

(സമയം—പ്രഭാതം. സേനാപതി മഹാബ്ത് ഖാനും സേനാപതി അബ്ദുള്ളയും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു).

മഹാബ്ത്—എന്താഹേ, ഹിദായത്താലിസേനാപതിയുമായോ?

അബ്ദുള്ള—ഉവ്വ്.

മഹാബ്ത്—ഹിദായത്താലിസേനാപതിയായി, എന്നു സൂക്ഷ്മവിവരം നിങ്ങളറിയുമോ?

അബ്ദുള്ള—ഉവ്വ്. ഞാൻ സൂക്ഷ്മവിവരമറിയും. ചക്രവർത്തി സലാമത്തു്—അയാളുടെകൂടെ അമ്പതിനായിരം ഭടന്മാരേയും അയച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതു വാസ്തവമാണ്.

മഹാബ്ത്—ഈ ഹിദായത്താലിയെവിടെ? ആ സേനാപതിത്വമെവിടെ? രണ്ടിനും നടുവിലൊരു കടൽ! ഇയ്യിടക്ക്, അഹ്ര ആരും നോക്കാതായിരിക്കുന്നു; യഥാർത്ഥഗുണത്തിനിക്കാലത്തു മാററില്ല! ഇപ്പോഴത്തെ, രാജസ്ഥാനം? എന്താണെന്നു കേൾക്കണോ? വലിയൊരു കുപ്പക്കുഴി; ആ വൃത്തികെട്ട സ്ഥലത്തുനിന്ന് എത്ര കുന്നുകളാണാവോ, ഇനി പൊടിച്ചു വരാനിരിക്കുന്നതു്!

അബ്ദുള്ള—അതു ശരിതന്നെ. എന്നാലെന്തുകൊണ്ടു ഹിദായത്താലിക്കൊരു സേനാപതിയായിക്കൂടാ. അയാൾ സേനാപതിയാവാൻ പ്രത്യേകിച്ചൊരു കാരണമുണ്ട്. ആ കാരണം, അതുള്ളിലാണ്. ഹിദായത്താലിചക്രവർത്തി തിരുമനസ്സിലെ മരുമകനാണ്.

മഹാബ്ത്—മരുമകൻ മരുമകൻെറ നിലയ്ക്കു നിൽക്കണം. അമ്പതിനായിരം സൈന്യത്തിൻെറ സേനാപതിയാവുക അത്ര എളുപ്പമൊന്നുമല്ല. ആയാളുടെ അളിയൻ—

ഹിദായത്ഖാൻ—കൂടെത്തന്നെയുണ്ടല്ലോ?

അബ്ദുള്ള—ഉണ്ടാവണം.

മഹാബത്ത്—ഹിദായത്ത്ഖാൻ നല്ലൊരു പടയാളിയാണ്; രണ്ടു പക്ഷമില്ല. ആൽ പ്രാപ്തനാണു സലാമത്തു ഹിദായത്താലയെ പേരിനുമാത്രം, സേനാപതിയാക്കി; യഥാർത്ഥസേനാപതി' ഹിദായത്ഖാൻതന്നെയാണ്.

അബ്ദു—സേനാപതിയാവാം; ആർ വിരോധം പറയുന്നു. എന്നാലൊന്നുമാത്രം സൂക്ഷിക്കണം. തോക്കിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടാൽ, അരണ്ടോടുന്ന ആളാവരുതു സേനാപതി!

മഹാബത്ത്—ശരി; ഇക്കറിയുറിയാം. മേവാഡ് യുദ്ധത്തിലെന്തൊക്കെയാണെന്നറിയാം.

അബ്ദുള്ള—എന്താ; ഇത്തവണ മേവാഡിലേയ്ക്കു യുദ്ധത്തിനു പോവാൻ, താങ്കൾക്കും കല്പന കിട്ടീട്ടുണ്ടോ?

മഹാബത്—ഉവ്വ്.

അബ്ദു—പിന്നെന്താണു താങ്കൾ യുദ്ധത്തിനു പോവാതിരുന്നത്?

മഹാ—അരുതാ! മേവാഡ് എന്റെ ജന്മഭൂമിയാണ്. കല്പിച്ചെന്നെയെങ്ങോട്ടയച്ചാലും ഞാൻ പോവാൻ ഒരുക്കമാണ്. പഞ്ചാബ്, ഗുജറാത്ത്, ബംഗാൾ തെക്കേ ഇന്ത്യ? എവിടേയ്ക്കയച്ചാലും പോവാൻ ഞാനൊരുക്കമാണ്. മേവാഡിലേയ്ക്കു പോകേണ്ട കാര്യംമാത്രം ഒഴിവാക്കണം!

അബ്ദു—ശരി. മേവാഡ് നിങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയാണല്ലൊ? അപ്പോൾ—എന്നാൽ പിന്നെ—പ്രാർത്ഥനക്കു സമയമായി.

[അബ്ദുള്ള പോയി.]

മഹാബത്—ഹിദായതാലി സേനാപതിയായത് എന്തായാലും ഗുണമായി. കാണാം നേരംപോക്ക്! തെണ്ടിനടക്കുന്ന പിള്ളരെപ്പിടിച്ചു മാലയിടുവിച്ചു കുതിരപ്പുറത്തു കയറ്റിയിരുത്തി എഴുന്നള്ളിച്ചു. ഹിദായത്താലിയെ സേനാപതിയാക്കി! ബഹുരസം! [പോകുന്നു].

രംഗം 5.

സ്ഥലം—മൊഗളരുടെ പാളയം.

സമയം—മദ്ധ്യാഹ്നം.

[മൊഗൾ സേനാപതി ഹിദായത്താലിഖാനും ഹുസ്സനുംകൂടെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.]

ഹിദായത്താലി—ഈ കാഫർമാരെ ജയിക്കാൻ വാഴപ്പഴം തിന്നാനുള്ള അദ്ധ്വാനംകൂടി വേണ്ട.

ഹുസ്സൻ—പിന്നേ; അവിടുന്നു വിചാരിക്കുമ്പോലെ അത്ര എളുപ്പമൊന്നുമല്ല ഈ പ്രവൃത്തി. ഏകദേശം എഴുനൂറു കൊല്ലങ്ങളോളമായി ഈ ചെറുരാജ്യം മൊഗളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ മുമ്പിൽ തലയുയർത്തി നില്ക്കാൻ തുടങ്ങീട്ട്. മഹാനായ അക്ബർ ബാദുഷാവിനുകൂടി ഈ രാജ്യത്തിന്റെ തലപിടിച്ചു താഴ്ത്താൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.

ഹിദായ—അക്ബറിന് എണ്ണംപറഞ്ഞ സേനാപതിയില്ലാത്തതിന്റെ കുറവാണത്; ആം—അന്നു സേനാപതി ഹിദായത്താലിയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ—കാണിച്ചുകൊടുക്കാമായിരുന്നു!

ഹുസ്സൻ—എന്താ, മാനസിംഹൻ പോരാത്തോനായിരുന്നുവോ?

ഹിദായ—അയ്യോ, പാവം! മാനസിംഹൻ! ആ സാധു എന്തറിഞ്ഞു! മാനസിംഹൻ വാളും തോക്കും കണ്ടാൽ നടുങ്ങുന്ന ഒരു സേനാപതിയായിരുന്നു.

[വെപ്പുകാരൻ വരുന്നു.]

വെപ്പ്—അങ്ങുന്നേ, ആഹാരം തയ്യാറായിരിക്കുന്നു.

ഹിദായ—എടോ ഹുസ്സൻ! മാനസിംഹനു സേനാപതിയാവാമെങ്കിൽ ഇവനും ഒരു സേനാപതിയാവാം—ഇതാ, നമ്മുടെ വെപ്പുകാരൻ, ജാഫർമിയാ. എന്താടോ ജാഫർമിയാ, തനിക്ക് ഒരു സേനാപതിയാവരുതേ!

വെപ്പ്—യജമാനേ, ഊണു കാലായിരിക്കുന്നു.

ഹിദായ—നിനക്കു പട്ടാളത്തിൽച്ചേൎന്നു യുദ്ധംചെയ്യാൻ സാധിക്കുമോ?

ജാഫർ—യജമാനേ, കോഴിസൂപ്പാണ്.

ഹിദായ—അത്, ശരി; കോഴിസൂപ്പു നീ നന്നായി വെച്ചിട്ടുണ്ടെന്നെനിക്കറിയാം. ഞാനതല്ല ചോദിച്ചതു; നിനക്കു പട്ടാളത്തിൽച്ചേൎന്നു യുദ്ധംചെയ്യാൻ സാധിക്കുമോ?

ജാഫർ—ഓഹോ, മാംസമോ? അതാടിന്റെ.

ഹിദായ—സബാഷ്, ഇതാ നാമെല്ലാവരും ആട്ടമാംസത്തിന്നുവേണ്ടിത്തന്നെയാണ് ഇങ്ങോട്ടു പോന്നിരിക്കുന്നതു്? ശരി. നീ പൊയ്ക്കോളു, ഇതാ ഞാനെത്തിക്കഴിഞ്ഞു!

[ജാഫർമിയ പോവുന്നു.]

ഹിദായ—ഹസ്സൻ, ഇപ്പോഴിതാ അടുത്തു കിട്ടും, ആടിന്റെ മാംസം.

ഹസ്സൻ—ഏതു് ആടിന്റെ?

ഹിദായ—ഏതു് ആടിന്റെയെന്നോ? രജപുത്രന്മാരുടെ. ഇക്കൂട്ടരും ഒരുവക ആടുകൾതന്നെയാണ്.

ഹസ്സൻ—ഇതാ ഇത്തിരികൂടി കഴിയട്ടെ, എന്നിട്ടറിയാം. എനിക്കു താങ്കളുടെ അഭിപ്രായം അത്ര പിടിച്ചില്ല.

ഹിദായ—നിണക്കിനിയും പലതും പഠിക്കാനുണ്ടു്, ഇതാ ഹസ്സൻ താൻ നമ്മോടുകൂടിയാണിവിടേക്കു വന്നിരിക്കുന്നതു്. യുദ്ധത്തിന്റെ ചടങ്ങുകളൊക്കെ നന്നായിപ്പഠിച്ചോളൂ. താൻ മേലാൽ നന്നാവുന്നൊരുത്തനാണ്. പരശ്രമിച്ചു പഠിച്ചോളൂ.

ഹസ്സ—ഓഹോ. അങ്ങിനെത്തന്നെ. വലിയ വലിയ കൊമ്പനാനകളെത്ര വന്നു, എത്ര ഒലിച്ചുപോയി. പിന്നെയാണൊരു കൊതു!

ഹിദായ—ഇതാ ഹസ്സൻ താൻ ഇടക്കിടെ നിലമറന്നു സംസാരിക്കുന്നുണ്ടു്. ആം‒‒ഓൎത്തോ ! നിനക്കെല്ലാവരും പുല്ലുവില! ഞാനൊരു സേനാപതിയാണ്. തനിക്കതറിയുമോ? വേണ

മെങ്കിൽ തന്റെ തല വീശാനുള്ള അധികാരം നമുക്കുണ്ട്. ഓത്തുകളിച്ചോളൂ!

ഹുസ്സൻ—ഉവ്വ്, നിങ്ങളൊരു സേനാപതിയാണെന്നെനിക്കറിയാം.

ഹിദായ—ഇതാ ഓർമ്മയിരിക്കട്ടെ, ഞാനൊരു സേനാപതിയാണ്.

ഹുസ്സൻ—ഞാനെപ്പോഴും ഓർമ്മവെച്ചുകൊള്ളാം. എന്നാൽ മേവാഡ് ജയിക്കുന്ന കാര്യം....

ഹിദായ—അതാ, പിന്നെയുമെടുത്തു, അവനാ മേവാഡ് ജയിക്കുന്ന കാര്യം. ഹുസ്സൻ, താനെന്റെ ഒരു സുഹൃത്താണ്. എന്റെ ദൃഷ്ട്യാ മേവാഡ്, നമ്മുടെ കയ്യിലായി, ഇനി താമസമില്ല. ഇതാ ഒരൊററ ഞൊടിയിട.

ഹുസ്സൻ—ആയിരിക്കാം, എന്നാലാഞൊടി കുറെ വലിയ ഞൊടിയാവുമെന്നേ ഉള്ളൂ.

ഹിദായ—വളരെ വലിയ ഞൊടിയൊന്നുമാവില്ല, അല്ലേ? ശരി, താൻ പോയിവരൂ. ഞാനുണ്ണാൻ പോവട്ടെ.

[ഹുസ്സൻ പോവാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ ഹിദയത്താലി വിളിക്കുന്നു.]

ഇതാ, ഹുസ്സൻ, ഒരു കാര്യം പറയാൻ മറന്നു. അടുത്തു വാ. പിന്നേ! ഞാൻ സേനാപതിയാണെന്നു മറക്കരുതേ! ഇതു പറയാനാണു വിളിച്ചത്. പോയിവരൂ.

ഹുസ്സൻ—കല്പനപോലെ.

[ഹുസ്സൻ പോവുന്നു.]

ഹിദായ—ഈ കാഫർമാരെ ജയിക്കാൻ ഒരദ്ധ്വാനവുമില്ല. യുദ്ധംതന്നെ വേണ്ടിവരില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നത്. വല്ല മുക്കിലും മൂലയിലും നിന്നു് ഒന്നു കേൾക്കയേ വേണ്ടൂ, ആ തേക്കിന്റെയോ, പീരങ്കിയുടേയോ ഒച്ച. പറപറക്കില്ലേ, ആ ഭരുക്കൾ, ഉവ്വ്! ഒററക്കുട്ടിയെ മരുന്നിനു കിട്ടില്ല, കുററിയും ചുവടും കാണില്ല!! [പോകുന്നു.]

രംഗം 6.

[സ്ഥലം—ഉദയപുരം, സമുദ്രക്കര.]

സമയം—പ്രഭാതം.

[മേവാഡിലെ രാജകുമാരി പാടുന്നു. ഒരു പിച്ചക്കാരത്തി കണ്ണുകാണാത്ത കുട്ടിയോടുകൂടി വരുന്നു].

പിച്ചക്കാരി—നല്ലതു വരണേ, ഈശ്വര!

മാനസി—ഇതു നിങ്ങളുടെ കുട്ടിയാണോ?

പിച്ചക്കാരി—അല്ല തമ്പുരാട്ടി ഇഴ് എന്റെ പെങ്ങളുടെ കുട്ടിയാണ്. ജനനാൽ കണ്ണില്ല; ഇതിനമ്മയുമില്ല.

മാനസി—അഛനില്ലേ?

പിച്ച—അഛനുണ്ട്. അവൻ പരദേശത്താണ്.

മാനസി—എത്ര കൌതുകമുള്ള കുട്ടി! നീ ഇവനെ എനിക്കു തരുമോ?

പിച്ച—അതെന്നെ പിരിഞ്ഞിരിക്കയില്ല തമ്പുരാട്ടി.

മാനസി—ശരി, വേണ്ട ഇവനെ നീ തന്നെ വളത്തിക്കോളൂ. ഒന്നു മാത്രം ചെയ്യണം. ദിവസേന ഇവനെ ഇവിടേക്കു ഒന്നു കൊണ്ടുവന്നു കൊണ്ടു പോവണം. തൽക്കാലം ഇതിരിക്കട്ടെ. [ഒരു വെള്ളിനാണ്യം കൊടുക്കുന്നു.]

പിച്ചക്കാരി—തമ്പുരാട്ടി. നന്മ വരട്ടെ, രാജ്ഞീപദവിയിലിരുന്നു സുഖിക്കുമാറാകട്ടെ.

(പിച്ചക്കാരി പോയി)

മാനസി—ഈ പിച്ചക്കാരത്തിയുടെ മുഖത്തുനിന്നു് പുറപ്പെട്ട ആ ജയജയശബ്ദം, എത്ര മനോഹരം! ജയഭേരിയുടെ മന്ദ്രധ്വനിയേക്കാൾ എത്ര മുഖരം! മാതാവിന്റെ മംഗളാശംസയെക്കാൾ എത്ര പ്രേമപൂർണ്ണം! ഇളം പൈതലിന്റെ ചെന്തളിർ ചെഞ്ചൊടിയിൽനിന്നു് ആദ്യമായി നിർഗ്ഗളിക്കുന്ന കോമള വർണ്ണത്തേക്കാൾ എത്ര സുമധുരം!

(അജയസിംഹൻ വരുന്നു.

അജയ—മാനസീ!

മാനസി—വരൂ, അജയ വരൂ, ഞാൻ വളരെ ആഹ്ളാദിച്ചിരിക്കുകയാണ്, ഈ ഹൃദയത്തിലെ ആഹ്ളാദത്തിന്റെ ഒരു പങ്ക് നേർപ്പാതി നിങ്ങളും എടുത്തോളൂ.

അജയ—എന്താണിന്നു നിങ്ങൾക്കു പുതിയൊരാഹ്ളാദമുണ്ടാവാൻ?

മാനസി—എന്റെ ആഹ്ളാദം എന്നും പൂർണ്ണമാണ്, ശരൽക്കാലത്തിലെ, നദിപോലെ അതു് എന്നെന്നും പൂർണ്ണമാണ്. ഇന്നൊരു പിച്ചക്കാരി, എനിക്കൊരാശീർവ്വാദം തന്നു പോയിട്ടുണ്ട്.

അജയ—മനഃപൂർവ്വം നിന്നെ ഹൃദയംകൊണ്ടനുഗ്രഹിക്കാത്തവരായാരുണ്ടു ലോകത്തിൽ? ഞാൻ ദിവസേന, തെരുവീഥികളിൽ മേവാഡിലെ രാജകുമാരിയെപ്പററി ആളുകൾ പുകഴ്ത്തിപ്പറയുന്നതു കേൾക്കാറുണ്ട്.

മാനസി—നിങ്ങളാ സ്തോത്രഗീതങ്ങൾ ദിവസേന കേൾക്കാറുണ്ടോ? എന്നാൽ—അജയ—എനിക്കൊരു ദിവസം സ്വന്തം ചെവികൊണ്ടു് ആ വാക്കു കേൾക്കാൻ സാധിക്കുമോ?

അജയ—ഒരു ദിവസം പുറത്തേക്കൊന്നിറങ്ങിയാൽ മതി; ധാരാളം കേൾക്കാം.

മാനസി—വരാം; ഒരുദിവസം ഞാൻ വരാം. അജയ, ഞാനിവിടെ പുതുതായൊരതിഥിമന്ദിരം തുറന്നിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ പതിവായി അങ്ങോട്ടു പോവാറുണ്ട്. എന്റെ സ്വന്തം കൈകൊണ്ടു് അതിഥികൾക്കു് അന്നദാനം ചെയ്യാറുണ്ട്. ഒരുദിവസം അതിനു മുടക്കം വന്നുപോയാൽ എനിക്കന്നു രാത്രി ഉറക്കംവരില്ല!

അജയ—നിന്റെ ജീവിതം ധന്യംതന്നെ. മാനസി! ഞാനിന്നു നിന്നെപ്പിരിഞ്ഞുപോവാൻ വന്നിരിക്കയാണ്.

മാനസി—നിങ്ങളെങ്ങോട്ടു പോവുന്നു?

അജയ—യുദ്ധത്തിന്ന്?
മാനസി—എന്നാണു പോവുക?
അജയ—നാളെ രാവിലെ.
മാനസി—എന്നാണു മടങ്ങുക?
അജയ—തീൎച്ച പറവാൻ വയ്യ, മടങ്ങുമോ ഇല്ലയോ എന്ന കാൎയ്യം തീൎത്തുപറയാൻ വയ്യാ.
മാനസി—അതെന്താണ്?
അജയ—യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചുകൂടെന്നു വല്ല നിശ്ചയവുമുണ്ടോ?
മാനസി—ആവൂ! [തലകുനിച്ചു നിൽക്കുന്നു.]
അജയ—മാനസീ, ഞാൻ യുദ്ധത്തിന്നു പോയി മടങ്ങിയില്ലെങ്കിൽ.
മാനസി—മടങ്ങിയില്ലെങ്കിലെന്താണ്?
അജയ—നീ ദുഃഖിക്കുമോ?
മാനസി—ഉവ്വ്.
അജയ—ഉറപ്പില്ല അല്ലേ? മാനസീ, നിനക്കറിയാമോ?
മാനസി—ഞാനെന്തറിയണം?
അജയ—നിന്നോടെത്രത്തോളമുണ്ടെനിക്കു പ്രേമമെന്ന്.
മാനസി—ഉവ്വ്, എന്നിൽ നിങ്ങൾക്ക് അളവററ പ്രേമമുണ്ട്. ഞാനതറിയും.
അജയ—അതുപോലെ നിനക്കിങ്ങോട്ടുമുണ്ടോ?
മാനസി—ഉവ്വ്.
അജയ—നിനക്കു മററാരിലെങ്കിലും പ്രേമമുണ്ടോ?
മാനസി—ഉവ്വ്, എനിക്ക് അളവററ പ്രേമമുണ്ട്.
അജയ—ആരോട്.
മാനസി—മനുഷ്യനോട്! മനുഷ്യലോകത്തോട്!
അജയ—ഹാ! നിഷ്ഠുരേ! നിൎദ്ദയീ!
മാനസി—എന്താണജയ നിങ്ങളെമാത്രമെ സ്നേഹിക്കാവൂ, മററാരെയും സ്നേഹിക്കരുത് എന്ന് എന്താണിത്ര ശാഠ്യം? എന്റെ

ഹൃദയത്തിനു അവകാശി നിങ്ങൾ മാത്രമാവണമെന്നുണ്ടോ? എന്റെ ഹൃദയം—ഉള്ളതു മുഴവൻ——മനുഷ്യലോകത്തിനു ഇത്തിരികൂടി കൊടുക്കാതെ——നിങ്ങൾക്കു മാത്രമായിത്തരണമെന്നാണോ നിങ്ങളുടെ ശാഠ്യം? മററാക്കും വയ്യ, തനിക്കുമാത്രം——എന്നു സ്വാത്മമാണജയ ഇതു്.

അജയ—ഇത്രയായിട്ടും നിനക്കിനിയും ബുദ്ധിവെച്ചിട്ടില്ലേ മാനസി?

മാനസി—എന്തിനാണ് അജയ ക്ഷോഭിക്കുന്നതു? ഇക്കാര്യത്തിലെന്റെ പേരിലെന്താണു കുററം. മനുഷ്യലോകത്തെ സ്നേഹിച്ചുപോയി, എന്ന കുററമോ, കുററം. അജയ സ്നേഹം ഒരു കുററമാണോ? ആണെങ്കിൽ, അതിനുള്ള ശിക്ഷതരാം. ഞാൻ അതു സ്വീകരിക്കാനൊരുക്കമാണ്.

അജയ—നിന്നെ ശിക്ഷിക്കാൻ ഞാനാണോ?

മാനസി—അതേ; എന്നെ ശിക്ഷിക്കാൻ നിങ്ങൾതന്നെയാണ്. അജയ, നിങ്ങളിന്നു യുദ്ധത്തിന്നു പോവാനൊരുങ്ങിവന്നിരിക്കുന്നു. ഈ യുദ്ധത്തിൽ നിങ്ങളെത്ര മനുഷ്യരെ വെട്ടിവീഴ്ത്തുമോ, അത്ര—ആ ശവക്കൂട്ടത്തോളം അജയസിംഹന്റെ പേര് പൊന്തും.

എനിക്കു പ്രേമമെത്രക്കുണ്ടോ, അത്രക്ക് എന്റെ പേരില പരാധവുമുണ്ടോ?

അജയ—ഭവതി മനുഷ്യലോകത്തെ—സർവ്വലോകത്തെത്തന്നെ——സ്നേഹിക്കൂ! മാനസി, ഭവതിയുടെ, ഉദാരഹൃദയത്തിൽ, മാതൃഹൃദയത്തിലെന്നപോലെ—ഈ സന്തപ്തലോകം വിശ്രമിക്കട്ടെ. ഈ വിശ്വപ്രപഞ്ചം ആ ഹൃദയത്തിലൊതുങ്ങട്ടെ: ഞാനിപ്പോൾ ഭവതിയോടൊന്നും പറയുന്നില്ല; ഞാനൊരു വിഡ്ഢിതന്നെ. ആകാശംപോലുള്ള ഭവതിയുടെ വിശാലഹൃദയവും, അതിക്ഷുദ്രമായ എന്റെ ഹൃദയവും കൂട്ടിയിണക്കാൻ ശ്ര

മിച്ച ഞാനൊരു വിഡ്ഢിതന്നെ! എനിക്കു മാപ്പുതരു! മാന സീ ഞാൻ പോയിവരട്ടെ.

മാനസി—എന്നാൽ പോയിവരു; അക്രമവും അനീതിയും ലോകമൊട്ടുക്ക് കാട്ടുതീപോലെ പരന്നുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ അന്ധകാരത്തിൻെറ തല വെട്ടിക്കളയാൻ ശസ്ത്രം—യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിയുമോ? —ഹാ! യുദ്ധം! ആ രണ്ടക്ഷരം കേൾക്കുമ്പോൾ തന്നെ ഞാൻ നടുങ്ങിപ്പോവുന്നു. എന്തൊരു നിഷ്ഠുരപ്രവൃത്തിയാണതു്. യുദ്ധം കൂടാതെ കഴിയില്ലേ? വളരെക്കാലമായി ലോകശരീരത്തെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ ഭയങ്കരവ്യാധിക്കു യാതൊരൌഷധവുമില്ലേ? ഉണ്ടു്. തീച്ചയായും ഉണ്ടു്. എന്താണതു്? ഓരോരുത്തനും മനുഷ്യനാവുക; ഓരോ ആത്മാവും വെളിച്ചത്തേക്കു വരിക!

[അജയസിംഹൻ പോകുന്നു].

മാനസി—പോയിവരു. അജയ, പടക്കളത്തിലേക്കു പോയിവരു. ഇതാ എൻെറ മംഗളാശംസ നിങ്ങളുടെ വിരിമാറിനു പടച്ചട്ടയിട്ടുവിച്ചുതരുന്നു—എന്നാൽ മരിച്ചുവീഴുന്നവരുടെ സ്ഥിതി?—അയ്യോ അതെത്ര ദയനീയം! അജയൻെറ എതിരാളികൾ—അവരുടെ അമ്മമാർ—പതികൾ —സഹോദരിമാർ-എല്ലാവരും ഇതേസമയത്തു് അവരവരുടെ ആൾക്കുവേണ്ടി എന്നെപ്പോലെത്തന്നെ പ്രാത്ഥിക്കുന്നുണ്ടാവും. അവരിലെത്രപേരുടെ പ്രാത്ഥനകൾ നിഷ്ഫലങ്ങളായിപ്പോയി. അവരിലെത്രയാളുകളുടെ മംഗളാശംസകൾ വനരോദനങ്ങളായി; എത്രയാളുകൾ, പുനരാവൃത്തിയില്ലാത്ത ദിക്കിലേക്കുപോയി. ആവു! ഈ ഭയങ്കരാവസ്ഥക്കു് ഒരു നിവാരണമാഗ്ഗവുമില്ലേ? [കണ്ണിൽ വെള്ളംനിറയുന്നു; ആകാശത്തേക്കു നോക്കുന്നു. ഇത്തിരികഴിഞ്ഞു മുഖം തെളിയുന്നു. ആനന്ദനൃത്തംചെയ്തു പറയുന്നു]. ഒരു വഴികണ്ടു. ഞാനതിൽക്കൂടി നടക്കും. യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുന്നകൂട്ടരെ, സഹായിക്കാൻ എനിക്കു ശക്തിയില്ല.

മരണവ്യാധിക്ക് എന്റെ കയ്യിൽ മരുന്നില്ല; മരുന്നുണ്ട്; മുറിയേററു കിടന്നു പിടയുന്ന, മനുഷ്യക്ക് എന്റെ കയ്യിൽ മരുന്നുണ്ട്; ഞാനെന്റെ കോടാനുകോടി സഹോദരന്മാരെ ശ്രുശ്രൂഷിക്കും—മതി, ഈ പ്രവൃത്തിമതി. ഇതിലെന്താണു ദോഷം. ഇല്ല. എനിക്കു അതു മതി, അതു് തന്നെചെയ്യും. [റാണി രുഗ്മിണി വരുന്നു.]

റാണി—നീ വല്ലതും കേട്ടോ മാനസി!

മാനസി—എന്താമ്മേ!

റാണി—യുദ്ധത്തിനുപോയിരിക്കുന്നുവത്രെ. നിന്റെഛന്റ!

മാനസി—ഉവ്വ, കേട്ടു.

റാണി—മൊഗളരുമായി യുദ്ധംചെയ്യാനാണു പോയിരിക്കുന്നതു്.

മാനസി—കേട്ടു.

റാണി—അത്ഭുതംതന്നെ. എന്തൊരലക്ഷ്യഭാവമാണ് നിന്റെ മുഖത്തു്. നീ പറയുന്നതു കേട്ടാൽ യുദ്ധംചെയ്യൽ വെണ്ണ തിന്നലാണെന്നു തോന്നിപ്പോകുമല്ലോ. അറിയുമോ, നിനക്കു വല്ലതും; യുദ്ധത്തിലെത്ര ആളുകളാണത്രെ മരിക്കുക.

മാനസി—മരിക്കുന്നുണ്ടാവാം.

റാണി—ഉണ്ടാവാമെന്നല്ല; തീച്ചയായും അതുണ്ടാവാതെ കഴിയില്ല. ഇക്കുറി ബാദ്ഷാവിന്റെ സൈന്യങ്ങളുമായിട്ട് ആണു യുദ്ധം! ഇപ്രാവശ്യം എല്ലാം തുലഞ്ഞതായി വിചാരിച്ചോളൂ; പടക്കുപോയവർ മരിക്കും; എന്നാൽ പോവാത്തവരും മരിക്കും; മരിക്കാതെ മരിക്കും.

മാനസി—അതൊക്കെശ്ശരി; ഞാനെന്തുവേണം ഇതിനെല്ലാം?

റാണി—ഞാൻ നിന്റെ വിവാഹം തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നു; പക്ഷെ കാൎയ്യമൊക്കെ ഇപ്പോൾ തകിടംമറിഞ്ഞു. യുദ്ധത്തിന്റെ ജയഭേരിനാദത്തിൽ, ആര് കേൾക്കാനാണു കല്യാണഘോഷത്തിന്റെ കുഴലൂത്തു്!

മാനസി—ഇല്ല. ആരും കേൾക്കില്ല.

റാണി—എന്തേ പറഞ്ഞതു്; കേൾക്കില്ലേ? വിവാഹം നടക്കാതെ, മറെറന്താണു നടക്കുക?

മാനസി—യുദ്ധം!

റാണി—ഇതൊരിക്കലുമുണ്ടാവില്ല. പെൺകുട്ടികളുടെ വിവാഹം കഴിയാതെ മററുവല്ല പ്രവൃത്തിയുമുണ്ടോ നടക്കാൻ പോവുന്നു? ജോധപുരം രാജകുമാരനുമായിട്ടാണു നിൻെറ വിവാഹം തീച്ച്പ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. എന്നാലിനി വിവാഹം തൽക്കാലം നടക്കുമോ? എന്തോ? എല്ലാവരും യുദ്ധത്തിനുപോവും, എല്ലാവരും മരിക്കും. വിവാഹം കഴിഞ്ഞിട്ടു മതിയായിരുന്നു യുദ്ധം തുടങ്ങൽ. ഞാനിതാദ്യംതന്നെ പറഞ്ഞു! അദ്ദേഹം എൻെറ വാക്കു ചെവിക്കൊണ്ടില്ല;

മാനസി—അമ്മ വെറുതെ വ്യസനിക്കരുതു്. നമ്മ വരുന്നൊരു വലിയ കാൎയ്യം—വിവാഹത്തിലും എത്രയോ വലിയൊരു കാൎയ്യംചെയ്യാൻ ഞാൻ തീച്ച്പ്പെടുത്തിട്ടുണ്ടു്.

റാണി—എന്താതു്?

മാനസി—ഞാൻ യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിലേക്കു പോവും.

റാണി—എന്തിന്?

മാനസി—അമ്മേ, യുദ്ധത്തിൽ എത്രയോപേർ മരിച്ചുപോവുമെന്ന് അമ്മതന്നെയല്ലേ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞതു്? മരണവ്യാധിക്കു മരുന്നില്ല. എന്നാൽ യുദ്ധത്തിൽ മുറിയേററവരെ മുറക്കു് ശുശ്രൂഷിച്ചാശ്വാസപ്പെടുത്തുമെന്നാണെൻെറ ഉറപ്പു്. ഇതുതന്നെ ആ കാൎയ്യം.

റാണി—സകലതും തകൎന്നു; എൻെറ മനഃക്കോട്ടകളപ്പടി തകൎന്നു; ഈ പുതിയ പാഠം നിന്നെ പഠിപ്പിച്ചതു് അജയൻതന്നെയാണു്, അല്ലേ?

മാനസി—അല്ല; ഇതിലദ്ദേഹം കുററക്കാരനല്ല. അജയൻ മനുഷ്യരെ വെട്ടിത്തള്ളിയിടാൻ പോവുന്നു; ഞാനവരെ താങ്ങിയെടുത്തു ശുശ്രൂഷിക്കാൻപോവുന്നു.

റാണി—ഇക്കാൎയ്യമൊന്നും ഈ ലോകത്തിൽ കണ്ടിട്ടുമില്ല, കേട്ടിട്ടുമില്ല!

മാനസി—തീച്ചയാഴും ഈ ലോകത്തിൽ കാണേണ്ടതാണിതു്?

റാണി—നിന്നെ പറഞ്ഞയക്കില്ല!

മാനസി—അമ്മേ, മിണ്ടാതിരിക്കൂ; എനിക്കു പോവാതെ കഴിയില്ല. കത്തവ്യത്തിന്റെ വിളികേട്ടാൽ പിന്നെ മാനസി നിൽക്കുമോ അമ്മേ! ലോകം മുഴുവൻ എതിക്കട്ടെ. അവൾ സ്ഥക്ഷേതത്തിലെത്തിച്ചേരും. അവർ പോവാൻ വട്ടംകൂട്ടട്ടെ.

റാണി—നീ ആരുടെകൂടെയാണു പോവുന്നതു്.

മാനസി—അജയസിംഹന്റെ സൈന്യങ്ങളുടെകൂടെ.

റാണി—വിചാരിച്ചപോലെ പററി. അദ്ദേഹവും ഇല്ലല്ലോ ഇവിടെ. ഇവളെ ആരുണ്ടിനിയിവിടെ നേരെയാക്കാൻ?

മാനസി—അച്ഛനിവിടെയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ പ്രവൃത്തി, ഞാൻ നിർവ്വിഘ്നം നടത്തും. അവിടുന്നു എന്നെ തടയില്ല. ഞാനച്ഛനെ നന്നായറിയും, എത്രദയാലുവാണവിടുന്ന്.

റാണി—അദ്ദേഹം മിണ്ടില്ല. ഒരു തടസ്ഥവും പറയില്ല. അതല്ലേ നീയിത്ര താന്തോന്നിയായിപ്പോയതു്? പോയി, എല്ലാം പോയി! ഒന്നല്ലെങ്കിലൊന്നു് നമുക്കെപ്പോഴുമില്ല ഇരിക്യസൈരം!

മാനസി—അമ്മേ, അമ്മയെന്തിനാണെപ്പോഴും ആവലാതിപ്പെടുന്നതു്? ഒരു മനുഷ്യൻ മററാരു മനുഷ്യനെ അക്രമിക്കുന്നു; എന്റെ സവ്വശക്തികളും അക്രമത്തെയെതൃക്കാൻ ഞാനുപയോഗപ്പെടുത്തും? അമ്മ അകായിലേക്കു നടക്കൂ. എന്തിനാണു് അതുമിതും വിചാരിച്ചു മനസ്സു പുണ്ണാക്കുന്നതു്.

റാണി—തികഞ്ഞു, കലികാലത്തിനു് വയസ്സു തികഞ്ഞു!

[റാണി പോകുന്നു]

മാനസി—ഈ വിചാരം ആരാണെന്റെ ഹൃദയത്തിൽ, കുത്തിയിട്ടു മുളപ്പിച്ചതു്. ചെറു വയസ്സിൽത്തന്നെ, ഈ ജ്യോതിസ്സു് ഹൃദയത്തിന്റെ ഒരു കോണിൽ മിന്നിത്തിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു! ഇന്നു് അതിന്റെ ദീപ്തി ഹൃദയമൊട്ടുക്കു വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു!

പുതിയൊരുന്മേഷം, പുതിയൊരാനന്ദം! ഈ ആനന്ദത്തിന്റെ നിലാവിൽ കുളിക്കുന്ന മനുഷ്യന്ന് വൈവാഹികാനന്ദം ഒരാനന്ദമോ? അല്ല. ഒരിക്കലുമല്ല!!

രംഗം 7.

[സ്ഥലം—മേവാഡിലെ പടക്കളം].

(സമയം—സന്ധ്യ. ഹിദായത്താലിഖാൻ പാളയത്തിലിരുന്ന് ഹുസ്സനുമായി സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നു. യുദ്ധകോലാഹലം ദിഗന്തരങ്ങളിൽ മാറെറാലി കൊള്ളുന്നു. വാതിൽക്കൽ രണ്ടു ഭടന്മാർ ഉറയൂരിയ വാളുമായി കാവൽ നിൽക്കുന്നു)

ഹിദായത്—ഹുസ്സൻ, മേവാഡ് സൈന്യം, ഏകദേശം, എത്ര വരുമെന്നാണു തന്റെ ഊഹം?

ഹുസ്സൻ—അമ്പതിനായിരം വരുമെന്നാണു തോന്നുന്നതു്?

ഹിദായ—ഹ! ഹ! ഹ! എന്നാലെടോ, ഇക്കൂട്ടരിതുവരെ പിന്നാക്കം വാങ്ങിട്ടില്ലല്ലോ?

ഹുസ്സൻ—ഇല്ല!

ഹിദായ—വെളിച്ചായ മുതൽക്കു തുടങ്ങി യുദ്ധം. എന്നിട്ടും ഇതുവരെ അക്കൂട്ടർ ഒരടി പിന്നാക്കം വെച്ചിട്ടില്ലല്ലോ ഇതത്ഭുതം തന്നെ.

ഹുസ്സൻ—അവരൊന്നുറച്ചു നിൽക്കാൻ തന്നെയാണു വട്ടം. രജപുത്രന്മാരല്ലേ?

ഹിദായ—നിനക്കെന്തു തോന്നുന്നു. അവക്കു വാളെടുത്തു പ്രയോഗിക്കാൻ വശമാണോ?

ഹുസ്സൻ—വശമാണെന്നാണു ഞാൻ ധരിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

ഹിദായ—അതാ രജപുത്രന്മാരുടെ യുദ്ധകോലാഹലം കേൾക്കുന്നു; നമ്മുടെ കൂടെ ചെത്തവും ചൂരുമില്ല, എടോ, അവർ യുദ്ധത്തിനു പോയിട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ?

ഹുസ്സൻ—പോവാതെന്താണ്? അവിടുന്നു ഒന്നു് പുറത്തിറങ്ങി നോക്കൂ! വിവരം അറിയാമല്ലോ താങ്കൾ സേനാപതിയല്ലേ?

ഹിദായ—സംശയമില്ല, ഞാൻ സേനാപതിതന്നെ, പക്ഷെ ഒരു സേനാപതിക്കു പാളയം വിട്ടു പുറത്തു പോയിട്ടു കാൎയ്യമില്ല. നമ്മുടെ അളിയൻ, പോരെ—ഹിനായത് ഖാൻ! ഈ കാഫർമാരോട്ടു യുദ്ധത്തിനിറങ്ങാൻ എനിക്കു മടിയുണ്ട്.

ഹസ്സൻ—അതൊക്കെ വാസ്തവംതന്നെ. എന്നാലിതാ കേൾക്കുന്നു, അടുത്തായി അതാ കേൾക്കുന്നു രജപുത്രന്മാരുടെ സിംഹഗൎജ്ജനം! അതാ വീണ്ടും, അതേ കോലാഹലം! കാൎയ്യം നല്ല പന്തിയല്ലെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

ഹിദായ—എടോ ഒന്നു നോക്കൂ; പുറത്തിറങ്ങി നോക്കൂ. എന്തൊക്കെയാണ് സംഭവം. അറിഞ്ഞു വരൂ.

ഹസ്സൻ—അങ്ങിനെയാവട്ടെ.

ഹിദായ—ഇതാ, താനിവിടെ നിന്നു പോവരുതേ; എടോ ഹസ്സ—എനിക്കൊരു ദുസ്സ്വഭാവം—ഒരു ചിത്തസ്വഭാവവുമുണ്ടു്. അന്തിമയങ്ങിയാൽ ഒററക്കു് ഇരിക്കവയ്യാ.

ഹസ്സൻ—ഇതൊരു ദുസ്സ്വഭാവമല്ലാതെ മറെറന്താണ്?

ഹിദായ—അതാ ഹസ്സൻ, പിന്നെയുമതാ എന്തോ ചില ശബ്ദങ്ങൾ! ഹസ്സ—ഛേ! ഇതാ ആ ശബ്ദം അടുത്തടുത്തുവരുന്നു!

ഹിദായ—എന്തേ പറഞ്ഞതു്?

ഹസ്സൻ—ആരോ ചിലർ ഇങ്ങോട്ടു തന്നെ വരുന്നുണ്ടെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

ഹിദായ—എന്ത്. ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നുണ്ടോ?

(പേടിച്ചരണ്ടു ഹസ്സനെ കെട്ടിപ്പിടിക്കുന്നു).

(ഒരു പട്ടാളക്കാരൻ വരുന്നു.)

ഹിദായ—എന്താ; എന്താടോ വൎത്തമാനം?

ശിപായി—യജമാനേ, സേനാപതി ശാംശേർഖാൻ വധിക്കപ്പെട്ടു!

ഹിദായ—എന്ത്!

ഹസ്സൻ—ശേഷിച്ച സൈന്യങ്ങളെന്തു ചെയ്തു?

പട്ടാള—അവർ നിന്നു പൊരുതുന്നു.

ഹിദായ—ഹിനായത്ത്ഖാൻ മരിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ.

പട്ടാള—ഇല്ല.

ഹുസ്സൻ—ശരി; പൊയ്ക്കോള്ളൂ.

(ശിപായി പോകുന്നു)

ഹിദായ—വാസ്തവത്തിൽ എന്തോ ചില അത്യാപത്തൊക്കെ വരുന്നുണ്ട്.

ഹുസ്സൻ—ഉവ്വ്; ഇക്കുറി ചില അപകടങ്ങളൊക്കെ പിണയും. നിങ്ങളല്ലേ അന്നു പറഞ്ഞത്, ഇതാ ഒററ ഞൊടി; മേവാഡ് കയ്യിലായി എന്ന്. ഇന്നു ആ വീരവാദമെവിടെപ്പോയൊളിച്ചു:—ആ! അതാ പിന്നേയും കേൾക്കുന്നു ആ ശബ്ദം നന്നെ സമീപിച്ചു.

ഹിദായ—വാസ്തവം: ഈ യുദ്ധത്തിലെന്തു വരുമോ. അള്ള കണ്ടു!

ഹുസ്സൻ—ആക്കും ഒന്നും പറയാൻ വയ്യാ.

(രണ്ടാമതൊരു ശിപായി വരുന്നു)

ഹിദായ—എന്താണെടോ വിശേഷം.

ശിപായി—മുസൽമാൻ സൈന്യം ഇടത്തുഭാഗത്തുകൂടി ഓടി രക്ഷതേടുന്നു.

ഹിദായ—എന്തിന്?

ഹുസ്സൻ—ഒരു പക്ഷെ ആ ശബ്ദം അവരുടെയായിരിക്കാം.

(പോകുന്നു)

ഹുസ്സൻ—സേനാപതേ, ഒന്ന് പുറത്തിറങ്ങി നോക്കരുതോ, വിശേഷമറിഞ്ഞു വരരുതോ? ഒരു പക്ഷെ നിങ്ങളെക്കണ്ടാൽ—പേടിച്ചോടുന്ന സൈന്യങ്ങൾക്കും അമ്പരന്നു നിൽക്കുന്ന പടനായകന്മാക്കും ഒരുള്ളുറപ്പു വരാൻ മതി. ഛേ, ഒന്നു പുറത്തിറങ്ങി നോക്കരുതേ! സേനാപതി!

ഹിദായ—അതെ, ഞാൻ സേനാപതിന്നെ. (നൈരാശ്യഭാവത്തിൽ, പക്ഷെ).

(മൂന്നാമതൊരു ശിപായി വരുന്നു.)

ശിപായി—വന്ദനം, യജമാന്നേ! ഹിനായത് ഖാൻ കൊല്ലപ്പെട്ടു.

ഹിദായത്തു —എന്താണിവൻ ചിലക്കുന്നത്! എടാ, നേരു പറ! അതാ, രജപുത്രഗർജ്ജനം, അടുത്തു.

ഹുസ്സൻ—ഇനിയെങ്കിലും ഒന്നു പുറത്തിറങ്ങി നോക്കരുതോ!

ഹിദായ—എടോ, ഇനി പുറത്തിറങ്ങി നോക്കാൻ സമയമെവിടെ? അതാ, കേൾക്കുന്നില്ലേ?

ഹുസ്സൻ—ഉവ്വ്. കേൾക്കുന്നുണ്ട്. ശബ്ദം—ഇപ്പോൾ പതിന്മടങ്ങു അടുത്തു കേൾക്കപ്പെടുന്നു. അതാ, ജയവൈജയന്തികൾ പറക്കുന്നു.

(നാലാമതൊരു ശിപായി വരുന്നു.)

ശിപായി—എല്ലാം തകൎന്നു, എല്ലാം നശിച്ചു!

ഹിദായ—ഇതെനിക്കു മുമ്പുതന്നെ അറിയാമായിരുന്നു. ഞാനിതു മുമ്പേ പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ; മറെറന്താണു വിശേഷം.

ഹുസ്സ—മറെറന്തു വിശേഷമാണിനിയുണ്ടാവാനുള്ളത്? എല്ലാം വിശേഷം തന്നെ!

ശിപായി—യജമാന്നേ. മുഗൾസേന പിന്നോക്കം വെച്ചു് വെച്ചു് ഓട്ടം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. രജപുത്രന്മാർ മുമ്പോട്ടു മുമ്പോട്ടു നീങ്ങി, നീങ്ങി ഇതാ അടുത്തെത്തി.

ഹിദായ—ഹുസ്സൻ, ശത്രുക്കൾ നമ്മെ വന്നു വളയുമെന്നാണു തോന്നുന്നത്.

(അണിയറയിൽ)

ഓടിക്കൊള്ളുവിൻ! എല്ലാവരും ഓടിക്കൊള്ളുവിൻ!

ഹിദായ—എതു വഴിക്കു?

ഹുസ്സൻ—ഇതാ, ഈ വഴിക്ക്.

(ഹുസ്സൻ ഒരു വഴിക്കും ഹിദായത്താലി പരിഭ്രമിച്ചു മറെറാരുവഴിക്കും ഓടുന്നു. ഹിദായത്താലി ഒരു വെടിയേററു വീഴുന്നു. രജ

പുത്രസൈന്യത്തോടും, മൊഗളരുടെ ജയപതാകയോടും കൂടി അ ജയസിംഹൻ വരുന്നു)

അജയ — ജയിക്കട്ടെ, മീവാര മഹാരാജാവു് ജയിക്കട്ടെ!!

ഹിദായ — (കൈകൂപ്പി) നമസ്കാരം! എന്നെ കൊല്ലരുതേ, ഞാനിപ്പോൾ ജീവിച്ചിരിക്കയാണ്. എന്നെ കൊല്ലരുതേ! ജയിലിലിട്ടടച്ചുകൊള്ളുവിൻ.

അജയ — നീ ആരാണ്?

ഹിദായ — ഞാൻ മൊഗൾ സേനാപതി, ഹിദായത്ത്ഖാൻ!

അജയ — എന്തു സേനാപതിയാണെടാ നീ? പോർക്കളത്തിലിറങ്ങാതെ, കൂടാരത്തിലൊളിച്ചിരിക്കുന്ന നീ എന്ത് സേനാപതിയാണെട!

ഹിദായ — മഹാരാജ്, ഞാൻ കൂടാരത്തിലിരിക്കാൻ ഒരു കാരണമുണ്ട്. ആ കാരണം വളരെ വലുതുമാണ്. എന്നാലതെനിക്ക ഓർമ്മയില്ല. നിങ്ങളാരും എന്നെ കൊല്ലരുത്. എനിക്കു പ്രാണഭിക്ഷ തരുവിൻ!

അജയ — പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു, ഇക്കുറി മേവാഡ് ജയിക്കാൻ ഒരു കുറുക്കൻ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു! എന്താണ് ഉത്സാഹം! — എടോ പേടിക്കേണ്ട. നിന്നെ കൊല്ലില്ല. നിനക്കു പ്രാണഭിക്ഷ തന്നിരിക്കുന്നു. രജപുത്രന്മാരേ, എല്ലാവരും ഒരേസ്വരത്തിൽ മേവാഡിനെ ജയജയശബ്ദങ്ങൾകൊണ്ടഭിവാദ്യം ചെയ്യുവിൻ.

ഹിദായ — എല്ലാവരും ജയ ജയ ശബ്ദം മുഴക്കുവിൻ. എനിക്കുള്ള വലിയ ആഹ്ളാദമാണ്.

(തന്റെ സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി അജയസിംഹൻപോകുന്നു;

ഹിദായ — ആവു! തലയൂരി കിട്ടി. — അയ്യോ — ദാഹം — വെള്ളം — വെ.

രംഗംമാറി.

സ്ഥാനം — യുദ്ധക്ഷേത്രം.

[സമയം — അർദ്ധരാത്രി. എമ്പാടും ശവങ്ങളും മുറിയേററവരും കൂമ്പാരംകൂടി കിടക്കുന്നു. കുറെ ഭടന്മാരുമായി ആ യുദ്ധക്ഷേത്ര

ത്തിൽ മാനസി ചുററിനടക്കുന്നു. ചിലർ ചൂട്ട മിന്നിമിന്നി കാട്ടുന്നു].

മാനസി—കുറെ ആളുകൾ അങ്ങോട്ടുപോകുവിൻ! ഇവിടെ ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം.

[ചില ഭടന്മാർ ദൂരേക്ക് പോവുന്നു].

മാനസി—ആവൂ! എന്തൊരു ഭയങ്കരരംഗം! എന്തൊരാർത്തപ്രലാപം! എന്തൊരു പൈശാചികഭാവം! ദൈവമേ, മനുഷ്യൻ മനുഷ്യനെ തിന്നുകഴിയണമെന്നാണോ അവിടുത്തെ നാട്ടിലെ നിത്യനിയമം. ലോകരംഗത്തിൽനിന്ന് ഈ ഹിംസയുടെ ഭയങ്കരനൃത്തം അവസാനിക്കുന്നകാലം വരില്ലേ? മനുഷ്യനും മനുഷ്യനും തങ്ങളിൽ കടിച്ചുതിന്നുജീവിക്കുന്നു. ദയാമയ, അങ്ങ അകലെനിന്ന് ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഈ നേരംപോക്കു കണ്ടു രസിക്കുന്നു. നീലാകാശത്തിൻെറ ഹൃദയം പിളരുംവിധം മനുഷ്യൻെറ പാപവും അക്രമവും വളന്നിരിക്കുന്നു. അതു കണ്ടിട്ടും അവിടുത്തെ ഘോരഹുങ്കാരത്തിൽനിന്ന് അതിൻെറ തലയിലിടിത്തീവീഴുന്നില്ല; ലോകത്തിലെ ഈ നരകം എത്ര ഭയങ്കരം; എത്ര മമ്മഭേദകം.

മുറിപററിയവരിലൊരാൾ—അയ്യോ, എൻെറ പ്രാണൻ പോയി.

മാനസി—പറയൂ; നിങ്ങൾക്കെവിടെയാണു മുറിപററിയിരിക്കുന്നതെന്നു പറയൂ. പാവം; മരണപ്പിടച്ചൽ പിടയുന്നു?

മുറി—ആവൂ ഇതാ, ഇവിടെ, ഈ ഭാഗത്ത്; അമ്മേ നിങ്ങളാരാണ്?

മാനസി—മിണ്ടാതെ കിടക്കൂ; സംസാരിക്കരുത്; [വെടിയേററു മുറിഞ്ഞ ഭാഗം, മരുന്നുവെച്ചുകെട്ടുകന്നു]. [ഒരു ഭടനോടാംഗ്യം കാട്ടുന്നു. അവനൊരു കുപ്പി കൊണ്ടുവരുന്നു].

മാനസി—[മുറിക്കാരനോട്] ഭയപ്പെടേണ്ട; ഇതാ ഈ മരുന്നു കഴിച്ചോളു [അവൻ മരുന്നു കഴിക്കുന്നു; വേറൊരുവൻ നിലവിളിക്കുന്നു. മാനസി അവൻെറ അടുത്തുചെന്നിരുന്ന് ശുശ്രൂഷിക്കുന്നു].

മാനസി—മിണ്ടാതെ കിടക്കു; നിനക്കു ഞാനുണ്ട്. ഇതാ ഇപ്പോൾ വരാം. [ഒരു ഭടനോടാംഗ്യം കാട്ടുന്നു; അവൻ പോകുന്നു.]

മറെറാരുവൻ—രാമാ, അയ്യോ രാമ, ഇനിയും പ്രാണൻ പോകുന്നില്ലല്ലൊ. വേദന സഹിക്കുന്നില്ലല്ലൊ.

മാനസി—[ഒരു ഭടനോട്] ഇതാ നീ ഇവൻെറ അടുത്തിരിക്കൂ. ഇവനു ജീവനുണ്ട്.

ഹിദായത്താലി—വെള്ളം, വെള്ളം.

മാനസി—[ഹിദായത്താലിക്കു വെള്ളം കൊടുക്കുന്നു.]

മാനസി—ഇതാ വെള്ളം കുടിച്ചോളൂ. [ഹിദായത്താലി വെള്ളം കുടിക്കുന്നു.]

ആവൂ, കഷ്ടിച്ചു പ്രാണൻ വീണ്ടുകിട്ടി.

[ചില ഭടന്മാരോടുകൂടി അജയൻ വരുന്നു.]

അജയ—ഈ അന്ധകാരത്തിലെ ഭവതിയാരാണ്; മേവാഡിലെ രാജകന്യകയോ?

മാനസി—ആര്? അജയനോ?

അജയ—(അടുത്തുവന്നു) അതെ മാനസി!

മാനസി—നിങ്ങളെനിക്കൊരു സഹായം ചെയ്യണം. അശ്രുതിശുശ്രൂഷക്ക് എൻെറകൂടെ നിങ്ങളുടെ ഭടന്മാരെ അയക്കണം.

അജയ—സൈന്യങ്ങളേ, മുറിയേററു കിടക്കുന്നവരെ ഔഷധാലയങ്ങളിലേയ്ക്കു് എടുത്തുകൊണ്ടു പോകുവിൻ.

[സൈന്യങ്ങൾ മുറിയേററവരെ ചുമലിലേററി കൊണ്ടുപോകുന്നു]

മാനസി—എന്തൊരാനന്ദമാണജയ!

അജയ—എന്തൊരു ജ്യോതിസ്സാണു മാനസീ!

മാനസി—എവിടെ?

അജയ—നിൻെറ മുഖത്ത്! ഭയങ്കരമായ ഈ ആർത്തനാദത്തിൻെറ ജന്മഭൂമിയിൽ—മൃത്യുവിൻെറ ഈ ലീലാക്ഷേത്രത്തിൽ ഘനഭീഷണമായ ഈ മഹാ ശ്മശാനത്തിൽ—നക്ഷത്രങ്ങൾ നിറഞ്ഞ

ഈ രാത്രിയിൽ ഇതെന്തൊരു ജ്യോതിസ്സാണു മാനസീ? കൊടുങ്കാറേററിരമ്പിമറിയുന്ന മഹാസമുദ്രത്തിൽ, ഉദയാദിത്യന്റെ കനകകളേബരംപോലെ— ഇരുണ്ട മേഘാവരണങ്ങളുടെ ഘനാന്ധകാരത്തിൻ നടുവിൽ, സ്വച്ഛമായ നീലാകാശംപോലെ— ദുഃഖത്തിന്റെ തീവ്രക്ഷതത്തിൽ സുധാലേപം ചെയ്യുന്ന ഭൂതാനുകമ്പപോലെ— ഇതെന്തൊരു ജ്യോതിസ്സാണു മാനസീ! എന്തു സൌന്ദര്യം! എന്തു ഗൌരവം, എന്തു പ്രകാശം?

അജയ— മാനസീ!

മാനസി— അജയ!!

രണ്ടാമങ്കം.

[സ്ഥലം— ആഗ്രയിൽ സഗരസിംഹന്റെ ഭവനം.]

[സമയം— പ്രഭാതം.]

രാജാ സഗരസിംഹനും പൌത്രൻ (മകളുടെ മകൻ) അരുണസിംഹനും സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നു.

സഗര— എന്തൊരത്ഭുതമാണരുണ, മേവാഡ് യുദ്ധത്തിൽ അമരസിംഹൻ മൊഗൾസേനാപതിയെ— പഞ്ഞിയടിച്ചു പറപ്പിക്കുംപോലെ പറപ്പിച്ചു കളഞ്ഞുവത്രേ.

അരുണ— ധന്യൻതന്നെ, റാണാ അമരസിംഹൻ ധന്യൻതന്നെ.

സഗര— കുട്ടിക്കാലത്തു് എന്തോ ഒരു മാതിരിക്കാരനായിരുന്നു അമരസിംഹൻ. ഒരു കഥയില്ലാത്തവനായിരുന്നു അവനന്നു്!

അരുണ— മഹർഷി വാത്മീകിയും കുട്ടിക്കാലത്തു് ഒരു കള്ളനായിരുന്നു.

സഗര— ഏതാതു മഹർഷി വാത്മീകി? തുളസീദാസന്റെ മകനല്ലേ?

അരുണ— കഷ്ടംതന്നെ മുത്തച്ഛ! അങ്ങു് ഈ വയസ്സിനിടക്കു വാത്മീകിമഹർഷിയെ കേട്ടിട്ടില്ലേ? അദ്ദേഹം ഒരു ദിവ്യർഷിയായിരുന്നു.

സഗര—ആ! ശരി ശരി. എവിടെയോവെച്ച് അയാളെ ഒരു നോക്കു കണ്ടോരോർമ്മയുണ്ട്. പറയത്തക്കവണ്ണം ഇല്ലതാനും!

അരുണ—മുത്തച്ഛനദ്ദേഹത്തെ എവിടെവെച്ചു കാണാനാണ്? അതെല്ലാം ത്രേതായുഗത്തിലെ കഥയാണ്.

സഗര—ഏതു യുഗത്തിലെ?

അരുണ—ത്രേതായുഗത്തിലെ.

സഗര—ഓഹോ, ത്രേതായുഗത്തിലോ, എന്നാലതു നമ്മുടെ ജനനത്തിനെത്രയോ മുമ്പത്തെ കഥയാണല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പേര് കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ആളൊരു വിരുതനായിരുന്നു അല്ലേ?

അരുണ—അദ്ദേഹം വിരുതനൊന്നുമായിരുന്നില്ല; രാമായണം നിർമ്മിച്ച ആളാണ് ആ ആദികവി!

സഗര—രാമായണമെഴുതീട്ടുണ്ടോ; രാമായണം ഒരു നല്ല ഗ്രന്ഥമാണോ?

അരുണ—മുത്തച്ഛൻ രാമായണം പഠിച്ചിട്ടുണ്ടോ? ഭഗവാൻ ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ—നമ്മുടെ പൂർവ്വപുരുഷൻ—കേട്ടിട്ടില്ലേ. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ചരിത്രമാണു രാമായണം! രാമചന്ദ്രനെപ്പററി നിങ്ങൾക്കൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂട അല്ലേ! കഷ്ടംതന്നെ!

സഗര—ഞാനെവിടുന്നു പഠിക്കും, എങ്ങിനെ പഠിക്കും, പടകളത്തിൽ നിന്നുനിന്ന് എൻെറ ജന്മം കഴിഞ്ഞു! രാമായണം ഗ്രന്ഥം എടുക്കാൻ വാൾ വെച്ചിട്ടുള്ള സമയംവേണ്ടേ?

അരുണ—അങ്ങെപ്പോഴെങ്കിലും യുദ്ധം ചെയ്തിട്ടുണ്ടോ? വാളെടുത്തിട്ടുണ്ടോ?

സഗര—ഞാൻ എത്രയെത്രയോ യുദ്ധത്തിനു പോയിട്ടുണ്ട്, അന്നു നീ ജനിച്ചിട്ടുകൂടിയില്ല.

അരുണ—ആരുമായിട്ടാണു മുത്തച്ഛ, അങ്ങു യുദ്ധം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്?

സഗര—അതൊക്കെ ആർക്കാണു കുട്ടി ഓർമ്മവെക്കാൻ കഴിയുക. ഒന്നു പറയാം. ഞാനെത്രയോ യുദ്ധത്തിനു പോയിട്ടുണ്ട്—അന്നാണു നിൻെറ അമ്മ—

അരുണ—എന്റെ അമ്മയെവിടെയാണ മുത്തച്ഛ?

സഗര—അവളെവിടെയാണെന്നാക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഉണ്ടായതു താണ്. ഒരുദിവസം രാവിലെ ഉണന്ന് എഴുന്നേററ ഉടനെ എന്റെ മകൾ—"മേവാഡ്, മേവാഡ്" എന്നു തന്നത്താൻ പറയുന്നതു കേട്ടു. ആരോടും ഒരക്ഷരം മിണ്ടിയില്ല. കുറെക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വീട്ടിൽ കുട്ടിയേക്കാണാനില്ല; സന്ധ്യവരെ തിരഞ്ഞു. ആളുകൾ തിരിച്ചുവന്നു, അവളെ കണ്ടില്ല!

അരുണ— എന്റെ അച്ഛനോ?

സഗര—അവനൊരു ഭ്രാന്തന്റെ പന്തിയിലുള്ളവനായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം മഹാരാജ ഗജസിംഹന്റെകൂടെ ഗുജറാത്തിലേയ്ക്കു യുദ്ധത്തിനു പോയി, പിന്നെ മടങ്ങില.

അരുണ—എന്റെ അമ്മ മേവാഡിലെവിടെയെങ്കിലുംതന്നെയുണ്ടാകുമെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

സഗര—ഉണ്ടാവാം.

അരുണ—നിങ്ങൾ മേവാഡ് വിട്ടു എന്തിനാണിങ്ങോട്ടു പോന്നതു്? നിങ്ങളുടെ സഹോദരൻ റാണാ പ്രതാപൻ, രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി തല കൊടുത്തതു നിങ്ങൾ കണ്ടില്ലേ?

സഗര—പാവം. കുട്ടിക്കാലത്തു തന്നെ ആ സാധുവിന്റെ കഥ കഴിഞ്ഞു. ഞാനവനോടു വേണ്ടാവൃത്തിക്കൊന്നും പോവേണ്ടെന്നു് എത്ര കുറി പറഞ്ഞു നോക്കി. അവനു് എന്റെ വാക്കു രസിച്ചില്ല, അവസാനം ചത്തു! എന്റെ കയ്യിലെന്തു കുററമാണിക്കാര്യത്തിൽ?

അരുണ—റാണാ പ്രതാപസിംഹൻ മരിച്ചിട്ടില്ല! തെരുവീഥികളിലും മലനിരകളുടെ താഴ്വരകളിലും ആ ധീരാത്മാവിന്റെ തിരുനാമം ഇന്നും പാടിപ്പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നു?

സഗര—ഇതുകൊണ്ടൊക്കെ എന്താടാ, മരിച്ചതു മരിച്ചതുതന്നെയല്ലേ? അവൻ അനാവശ്യമായി മരിച്ചു! തെരുവീഥിയിൽ അവനെ പററി പാട്ടു പാടുന്നുണ്ടു്, ശരി. അതുകൊണ്ടെന്തായി?

അവനിപ്പാട്ടൊന്നും കേൾക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലല്ലോ! എനിക്കു നല്ല ഓൎമ്മയുണ്ട്. കുട്ടിക്കാലത്തു ഞാനും പ്രതാപനും കീരിയും പാമ്പുമായികളിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ഞങ്ങൾ കടിപിടികൂട്ടും; ഞങ്ങൾ വീരവാദം പറയും. പാമ്പും കീരിയും മല്ലിട്ടാൽ ജയവുംകൊണ്ടു കീരി ചാടും! ചിലപ്പോൾ കീരി കുറിവെച്ചു പാമ്പിന്റെ പടത്തിലേക്കൊരു ചാട്ടം ചാടും. പാമ്പ് പടം വിരുത്തിയൊരൂത്തൂതും. അവസാനം, കീരി പാമ്പിന്റെ മൎമ്മത്തിലൊരു പിടുത്തം പിടിച്ചു! പാമ്പിനിളകാൻ വയ്യാതായി. അതു് ഒടുവിൽ, നിലത്തു തലതല്ലിച്ചത്തുപോയി! അന്നത്തെ കളിയിൽ ഞാൻ കീരി. പ്രതാപൻ പാമ്പ്! ജയിക്കുന്നതാകകൊണ്ടാണ ഞാൻ കീരിയുടെ പക്ഷം പിടിച്ചതു്. മുതിൎന്നപ്പോൾ കളി കാൎയ്യത്തിൽ കലാശിച്ചു.

അരുണ—എന്നാൽ മേവാഡ് യുദ്ധത്തിലോ?

സഗര—അതു സാരമില്ല, മുസൽമാന്മാരെണ്ണം കുറഞ്ഞാൽ, തെറ്റിപ്പിരിയിട്ടുവിച്ചു ഹിന്തുക്കളെക്കൊണ്ടു എണ്ണം തികയ്ക്കും; എന്നാൽ നേരെ മറിച്ചു ഹിന്തുക്കൾ മുസൽമാന്മാരെയൊട്ടു ചേൎക്കുകയില്ലതാനും. ഹിന്തുക്കൾ കൂട്ടിയാൽ എന്തു കഴിയും. മുസൽമാന്മാരുടെ രോമത്തിന്നു മതിയോ ഈ ഹിന്തുക്കൾ! ഈ ഘട്ടത്തിലാണ്; ഹിന്ദുക്കൾ വലിയൊരബദ്ധം പ്രവൎത്തിക്കുന്നതു്.

അരുണ—എന്തബദ്ധമാണതു്?

സഗര—കാണുന്നില്ലേ, നിന്റെ അമ്മാമൻ മഹാബ്ത്ഖാൻ എത്രവേഗം ഒരു മുസൽമാനായി? നേരെ മറിച്ച് അബ്ദുള്ള ഒരു ഹിന്തുവാവണമെങ്കിൽ സാധിക്കുമോ? ഇല്ലാ ഒരിക്കലുമില്ല!

അരുണ—എന്നാൽ നിങ്ങളെന്താണു മുസൽമാനാവാത്തതു്!

സഗര—ഇത്ര ധൈൎയ്യം നിന്റെ മുത്തച്ഛനുണ്ടായില്ല. എന്റെ മകൻ വലിയ ധീരനായിരുന്നു. അവൻ മുമ്പും പിമ്പും നോക്കിയില്ല. ഞാനവനെ കുട്ടിക്കാലത്തു് അതിരററു ലാളിച്ചുപോയി. അതിന്റെ ഫലമാണിതു്. കുട്ടിക്കാലത്തെ എല്ലാ

വേണ്ടവിധം വളക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ഞാൻ ധൈൎയ്യസമേതം മുസൽമാൻപക്ഷത്തിൽ ചേൎന്നിരുന്നില്ലെങ്കിൽ മഹാബത്തു് ഖാനു മതം മാറാൻ ധൈൎയ്യമുറക്കില്ലായിരുന്നു.

അരുണ—നിങ്ങൾ മുസൽമാനാവണം; രാമായണം പഠിക്കാതെ നിങ്ങൾ തീൎച്ചയായും ഒരു മുസൽമാനാവണം.

സഗര—എന്താ, നിന്റെ രാമായണത്തിൽ നിധിയല്ലേ? പിന്നെ! വെറും ഭ്രാന്തു്, കള്ളുകുടിയന്റെ വെറും ഭ്രാന്തു്!!

(മുഗൾസേനാപതി അബ്ദുള്ള വരുന്നു)

സഗര—അബ്ദുള്ള സാഹേബ് വന്ദനം. വരാം. വരാം.

അബ്ദുള്ള—മഹാരാജാവേ, വന്ദനം?

സഗര—ആരാണു രാജാവ്!

അബ്ദുള്ള—താങ്കൾതന്നെ.

സഗര—ഞാനെവിടുത്തെ രാജാവാണ്?

അബ്ദുള്ള—മേവാഡിലെ;

സഗര—അതെങ്ങിനെയാണ്; മിവാരരാജാവ് അമരസിംഹനല്ലേ?

അബ്ദുള്ള—അറിഞ്ഞില്ലേ? ചക്രവൎത്തി തിരുമനസ്സിൽനിന്നു നിങ്ങളെയാണു മേവാഡ്‌രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്യിരിക്കുന്നതു്?

സഗര—എനിക്കു പറഞ്ഞതു മനസ്സിലായില്ല.

അബ്ദുള്ള—താങ്കൾ ചിറവൂർ കോട്ടയിലേക്കു പോവാൻ തിരുമനസ്സിലെ കല്പനയുണ്ടു്.

സഗര—അപ്പോൾ അമരസിംഹന്റെ രാജധാനി, അതു് ഉദയപൂരത്തിലോ?

അബ്ദു—അമരസിംഹൻ ഇന്നു രാജാവല്ലാതായിരിക്കുന്നു; ചക്രവൎത്തി അയാളെ ഉടനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കും.

സഗര—അതെങ്ങിനെ?

അബ്ദു—അമരസിംഹന്റെ സിംഹാസനത്തിൽനിന്നു മൊഗൾസേനാപതി പിടിച്ചിറക്കും.

സഗര—ഞാനൊട്ടവ് അമരസിംഹനുമായി പൊരുതേണ്ടി വരുമോ? വേണ്ട. എനിക്കു രാജപദവി വേണ്ട?

അരുണ—നിങ്ങളല്ലെ മുത്തച്ഛ ഇത്തിരിമുമ്പു പറഞ്ഞതു്. ഞാൻ പൊരുവിണനുതന്നെ പടക്കളത്തിലാണെന്നും. മുത്തച്ഛനെന്തിനാണു പിരട്ടുപറയുന്നതു്? നിങ്ങൾ പോവണം—പോയി യുദ്ധംചെയ്യണം.

സഗര—മിണ്ടാതിരിക്കൂ? നിന്നോടു വല്ലതും ചോദിച്ചുവോ ഞാൻ. (അബ്ദുള്ളയോട്) വയ്യ; എനിക്കു യുദ്ധമൊന്നും വയ്യ. ഈ യുദ്ധം പേടിച്ചല്ലേ ഞാൻ എന്നെത്തന്നെ മൊഗളരുടെ കൈയിലേല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്? യുദ്ധത്തിനു ഞാനൊരുക്കമാണെങ്കിൽ അതു എൻെറ ജന്മഭൂമിയുടെ നേക്കു വേണമോ; മൊഗളരുടെ നേക്കുതന്നെ തിരിയില്ലേ ഞാൻ?

അബ്ദു—നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിനൊന്നും പോകേണ്ടിവരില്ല; അഥവാ, യുദ്ധം വേണ്ടിവന്നാൽത്തന്നെ അതു ഞാനായിക്കൊള്ളാം. താങ്കളൊരു ദയവുമാത്രം ചെയ്യണം. ചിറ്റൂരിലെ ആ രാജസിംഹാസനത്തിൽ ഒന്നു കയറിയിരിക്കണം, മതി.

സഗര—അമരസിംഹനെന്നെ ചിറ്റൂരിൽവന്നു വളഞ്ഞാലോ?

അബ്ദുള്ള—അദ്ദേഹം അടിക്കാനും പിടിക്കാനും, ഒന്നും വരില്ല. ഇതുവരെ അമരസിംഹൻ ഒരു രാജ്യവും കൈയേറിയിട്ടില്ല.

സഗര—അമരസിംഹൻ ഇതുവരെ, ഒരു രാജ്യവും ചെന്നു കൈയേറിയിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടിനിയും അതുണ്ടാവില്ല! അതു നല്ല യുക്തി. ഒരു മനുഷ്യൻ ഇതിനു മുമ്പു മരിച്ചിട്ടില്ല; അതുകൊണ്ടു പിന്നീടു മരിക്കില്ല? നിങ്ങൾ ഇതുവരെ വിവാഹം ചെയ്തിട്ടില്ല; അതുകൊണ്ടു മേചാൽ വിവാഹം ചെയ്യില്ല അല്ലേ?

അബ്ദു—പറഞ്ഞതു വ്യക്തമായില്ല.

സഗര—(അരുണനെ നോക്കി) കുട്ടി നീ എന്താണു ചിരിക്കുന്നതു്?—(അബ്ദുള്ളയോടു) ഇത്രകാലം വിഷം തിന്നിട്ടില്ല. അതു

തുകൊണ്ടു മേലാൽ വിഷം തീണ്ടിക്കൂടെന്നു വല്ല നിശ്ചയവുമുണ്ടോ?

അബ്ദു—എന്തിനാണു ക്ഷോഭിക്കുന്നതു്?

സഗര—ഞാൻ ക്ഷോഭിച്ചില്ല. നിങ്ങൾ പറയുന്നതു് എന്തസംബന്ധമാണു്; ഞാൻ ചിററൂരിൽ രാജാവായിരിക്കുക. വേണ്ടാ, എനിക്കു രാജപദവി വേണ്ടാ!

അബ്ദു—എന്നാൽ, താങ്കൾതന്നെ നേരിട്ടുചെന്നു തിരുമേനിയെക്കണ്ടുണർത്തിക്കുക; അതായിരിക്കും നല്ലതു്.

സഗര—ശരി! എന്നാലങ്ങിനെ പോയിവരിൻ. ഇമ്മാതിരി കാര്യങ്ങൾ മേലാലിവിടെ വന്നു പറയരുതു്. വലയിൽ കുടുങ്ങിയെന്നുവെച്ചു് എന്തു വേഷവും കെട്ടിയാടിക്കാമെന്നാണോ വിചാരം. വരുന്നതു കാണാം. നിങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു് അന്യായമാണു്; ഇതു കൃതഘ്നതയുമാണു്.

രംഗം 2.

[സ്ഥലം—ഉദയപുരം. രാജധാനിയുടെ അന്തഃപുരപ്രാസാദം.]

[സമയം, പ്രഭാതം. മാനസി ഒററക്കിരുന്നു പാടുന്നു]

അജയൻ വരുന്നു.

മാനസി—ആര്? അജയനോ!

അജയ—അതെ മാനസീ!

മാനസി—ഞാൻ അച്ഛനോടു നിങ്ങളുടെ വത്തമാനം അന്വേഷിച്ചു; അദ്ദേഹം നിങ്ങളോടൊന്നും പറഞ്ഞില്ലേ?

അജയ—ഭവതിയെന്താണിവിടെ ഒററക്കു നിൽക്കുന്നതു്?

മാനസി—ഞാനോരോന്നാലോചിച്ചു്, പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്.

അജയ—എന്താണാലോചിക്കുന്നതു്?

മാനസി—ഞാൻ ആലോചിച്ചതു് ഇതാണ—മനുഷ്യൻ നന്നേ ദുർബ്ബലൻ തന്നേ!

മേവാഡ് യുദ്ധത്തിൽനിന്ന ഞാൻ ഒരു പുതിയ പാഠം പഠിച്ചു. ആ പാഠമാണിത്—മനുഷ്യൻ തീരെ ദുർബ്ബലൻതന്നെ! വാളിന്റെ വായ്ത്തലകൊണ്ടു് ഒരൊററ വെട്ടു്. മനുഷ്യന്റെ കഥകഴിഞ്ഞു? ഒരു ചെറിയ പനിവന്നാൽ മതി—നല്ല നെഞ്ഞൂക്കുള്ള ചെറുപ്പക്കാരൻ ഒരു കുട്ടിയായിക്കഴിഞ്ഞു! മനുഷ്യന്റെ രക്തത്തിൽത്തന്നെയൊരു വിത്തുണ്ടു്; മരണം! അതുണ്ടായിട്ടും—എല്ലാ കളികൾക്കും അവസാനമുണ്ടായിട്ടും മനുഷ്യലോകത്തിൽ അവന്റെ ജീവിതം ഒരു നിമിഷമായിരുന്നിട്ടും—കഷ്ടം, മനുഷ്യൻ ആ അമൂല്യനിമിഷത്തെ തങ്ങളിൽ തങ്ങളിൽ കടിച്ചു തിന്നാനുപയോഗിക്കുന്നു. മനുഷ്യനു് എന്തുകൊണ്ടു പ്രേമമയനായിക്കൂടാ! അജയ നിങ്ങളെന്താണിങ്ങിനെ എന്റെ മുഖത്തേക്കുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുന്നതു്?

അജയ—നിന്റെ മുഖത്തു് അന്നു കാണപ്പെട്ട ആ സ്നിഗ്ദ്ധജ്യോതിസ്സു് ഇന്നും കാണപ്പെടുന്നു!

മാനസി—എന്നു്?

അജയ—ആ രാത്രി! മേവാഡിലെ യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിൽ അന്നു കാണപ്പെട്ടതു മാനസിയല്ല; പിന്നെയോ? അനുകമ്പയുടെ ദൈവികവിഗ്രഹം! അന്നു രാത്രി എന്റെ ഹൃദയത്തിലെ ഉന്മത്തപ്രേമം നിരാശയുടെ നീണ്ട നെടുവീർപ്പിൽ അലിഞ്ഞലിഞ്ഞു പോയി?

മാനസി—എന്തു നിരാശയാണജയ?

അജയ—ഭവതിയുടെ സച്ചാവകാശവും എനിക്കായിരിക്കണമെന്നു ഞാൻ സ്വപ്നം കണ്ടു? ആ വൃഥാമോഹങ്ങൾ, എങ്ങോ പറന്നു പോയി? ഭവതി, മനുഷ്യലോകത്തിലെ സ്ത്രീയല്ല, സ്വർഗ്ഗലോകത്തിലെ ദേവിയാണെന്നെനിക്കു മനസ്സിലായി. ഭവതിയുടെ, പുണ്യാത്മാവിന്റെ തീവ്രജ്യോതിസ്സു സഹിക്കാൻ

ഈ ലോകത്തിനു ശക്തിയില്ല! അതുകൊണ്ട് ആ ജ്യോതിസ്സു മൂടിപ്പൊതിഞ്ഞു വെയ്ക്കാൻ സൃഷ്ടികർത്താവു നിനക്കു ഒരു മൂട പടം തന്നു; അതെ—ഈ ദിവ്യകനകകളേബരം! ആകാശം രംഗമണ്ഡപം; നക്ഷത്രമോരോന്നും ഓരോ പവിത്രചരിത്രം; പൂനിലാവു മധുരസംഗീതം; ഈ മഹാനാടകത്തിലൊരു നായികയുണ്ട്; മാനസി! ഞാൻ ഭവതിയുടെ പ്രേമത്തിനർഹനല്ല. എനിക്കു ഭവതിയിലുള്ള മനോഭാവം പ്രേമമല്ല; ഭക്തി! ദേവി, ആ വിനീതഭക്തിക്കുപകരം ഒന്ന് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. തെല്ലൊരു കരുണ; ഇത്തിരിയൊരു ദയ. എന്റെ ആ ആഗ്രഹം നിറവേററില്ലേ മാനസീ? [ഇത്രയും പറഞ്ഞു മാനസിയുടെ കൈ പിടിക്കുമ്പോഴേയ്ക്കും റാണി വരുന്നു.]

റാണി—അജയസിംഹ?

മാനസി—എന്താ അമ്മേ?

റാണി—മേലാൽ, ഇങ്ങിനെ ഒററയ്ക്കു നിന്ന്, എന്റെ മകളോടു സംസാരിക്കരുത്?

അജയ—മാപ്പു തരണം.

മാനസി—എന്തിനാണജയ മാപ്പു ചോദിച്ചത്?

റാണി—ഓത്തു കളിച്ചോ! നീ രാജകന്യകയാണ്? നടക്ക്; അകത്തേയ്ക്കു നടക്ക്?

[മാനസി പോകുന്നു.]

റാണി—അജയ, നീ ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ മകനാണ്. ഇവിടത്തെ ഒരാളെപ്പോലെ ഞങ്ങളിതുവരെ നിന്നെ വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ ഇനി നീയൊന്നു ഓർമ്മവെക്കണം. മാനസി ഇന്നു കുട്ടിയല്ല; നീയും മുതിന്ന് ആളായിരിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യം മനസ്സിൽ വെച്ചിട്ടുവേണം മേലാൽ മാനസിയോടു കളിക്കാൻ! നിങ്ങൾ രണ്ടാളും തമ്മിൽ തനിച്ചു നിന്നു സംസാരിക്കുന്നതു എനിക്കിഷ്ടമില്ല.

അജയ—കല്പനപോലെ!

[അജയൻ നമസ്കരിച്ചു പോവുന്നു]

റാണി—കാൎയ്യമെല്ലാം മനസ്സിലായി. മാനസി അജയനോടു ചേൎന്നാൽ അതൊരു നല്ല ചേൎച്ചയാകുമായിരുന്നു. എന്നാലതു സംഭാവ്യമാണോ? അല്ല; ഒരിക്കലുമല്ല. [മനസ്സുറപ്പിച്ച്] ജനിക്കാത്ത കുട്ടിക്കെന്തിനു ജാതകമെഴുതുന്നു? (റാണാ അമരസിംഹൻ വരുന്നു.)

റാണ—റാണീ!

റാണി—മഹാരാജാവേ, ഞാനങ്ങോട്ട് വരാൻ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു.

റാണ—നീ മാനസിയെ എന്തോ പറഞ്ഞു. ഇല്ലേ?

റാണി—ഇല്ലല്ലോ. ഞാനൊന്നും അവളോടു പറഞ്ഞില്ലല്ലോ?

റാണാ—അവളുണ്ടവിടെ കരഞ്ഞുംകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

റാണി—(അമ്പരന്നു) കരഞ്ഞുംകൊണ്ടിരിക്കേ്യാ!

റാണാ—പോയിച്ചോദിച്ചു നോക്കു, എന്താണവൾ കരയുന്നതെന്നു!

റാണി—എന്തു പ്രാന്തത്തിയാണപ്പെണ്ണ്. കരയാൻ തക്കവണ്ണം ഞാനെന്തു പറഞ്ഞു. അങ്ങക്കവളെപ്പററി ഒരന്വേഷണവുമില്ല, എന്നാലവൾ തന്നത്താൻ നോക്കണം. അതുമില്ല. അവൾ കുറച്ചു മുമ്പു അജയനുമായി,

റാണാ—സൂക്ഷിച്ചു കളിച്ചോ. മാനസിയുടെ കാൎയ്യത്തിൽ ആലോചിച്ചു പ്രവൎത്തിച്ചോ. അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ പശ്ചാത്തപിക്കേണ്ടിവരും. ഞാനതാ പറഞ്ഞിട്ടു, അവളാരാണെന്നു നിനക്കറിയാമോ?

റാണി—ആരാണ്?

റാണാ—അവളാരാണെന്നു നമുക്കാക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഇത്ര കാലമായിട്ടു അവളാരാണെന്നു നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അവളാരാണെന്നും, എവിടെനിന്നു വന്നുവെന്നും ആക്കും പറയാൻ കഴികയില്ല!

റാണി—തിരിഞ്ഞതും മറിഞ്ഞതും കുററം എന്റെ തലയിൽത്തന്നെ. പോയി നോക്കട്ടെ. എന്തിനാണവൾ കരയുന്നതെന്നു

ന്നു്. വല്ലാത്തൊരു മാതിരിതന്നെ പെണ്ണിൻെറ—(പോവാ ൻ ഭാവിക്കുന്നു.)

റാണാ—ഇതാ നോക്കു. (റാണി മടങ്ങുന്നു.)

റാണാ—മാനസിയെ, നീയൊന്നും പറയരുതു്. സ്വൎഗ്ഗത്തിൻെറ ഒരു രശ്മിക്കു ഭൂമിയോടനുകമ്പയുണ്ടായി, അതു കീഴ്പ്പോട്ടിറങ്ങിവന്നു, അതാണു മാനസി. വല്ലതും നീ പറഞ്ഞാൽ അതു വന്നവഴിക്കു പൊയ്ക്കളയും.

(റാണി നിരാശയായി പോവുന്നു) റാണാ ഒരു സിംഹാസനത്തിലിരുന്നു ആകാശത്തേക്കു നോക്കുന്നു.

റാണാ—ഈ ജീവിതം തന്നെ ഒരു സ്വപ്നമല്ലേ. ഈ ആകാശം സ്വച്ഛം, എത്ര നീലം. എത്ര ഗഹനം. അതിൻെറ ചുവട്ടിലായി അലസവും ഉദാരവുമായ മേഘം പറന്നു കളിക്കുന്നു. പ്രകൃതിയുടെ ജീവിതത്തിൽ എപ്പോഴും തിരമാലകളുണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അതൊന്നിച്ചു തകരുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ അലസസൌന്ദൎയ്യം ചിലപ്പോൾ കരിവേഷമെടുക്കുന്നു. ആകാശത്തിൽ മേഘങ്ങൾ ഗൎജ്ജിച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഭൂമിയിൽ കലങ്ങി മറിഞ്ഞ വെള്ളം ചേന്നൊലിക്കുന്നു. ആ മേളം പെട്ടെന്നു് അവസാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു!

(ഗോവിന്ദസിംഹൻ വരുന്നു.)

റാണാ—ആര്? ഗോവിന്ദസിംഹനോ! എന്താണിത്ര ബദ്ധപ്പെട്ടുവരുന്നതു്?

ഗോവിന്ദ—മേവാഡ് അക്രമിക്കാൻ, മൊഗളസൈന്യം പിന്നേയും വന്നിരിക്കുന്നു.

റാണാ—ഉവ്വോ, അതു് ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. മേവാഡ് യുദ്ധംകൊണ്ടു് അവരടങ്ങില്ലെന്നു ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. രാജപുത്താനയപ്പിടിയമത്തുക അവരടങ്ങില്ല.

ഗോവിന്ദ—മഹാരാജാവേ, നമുക്കും സന്നാഹമൊരുക്കേണ്ടേ?

റാണാ — എന്തു സന്നാഹമാണൊരുക്കാനിരിക്കുന്നത്?

ഗോവിന്ദ — തിരുമേനി ഇക്കുറി യുദ്ധം ചെയ്യില്ലേ?

റാണാ — യുദ്ധം ചെയ്താലെന്താണ് ചെയ്തില്ലെങ്കിലെന്താണു?

ഗോവിന്ദ — യുദ്ധംചെയ്തില്ലെങ്കിൽ മേവാഡ് മൊഗളരുടെ കയ്യി ലാവും.

റാണാ — അവക്കു അങ്ങിനെയൊരുമോഹമുണ്ടെങ്കിൽ അതു തീ ന്നോട്ടെ.

ഗോവിന്ദ — അങ്ങു യുദ്ധത്തിനൊരുക്കമില്ലേ?

റാണാ — ഒരുതവണ കഴിഞ്ഞു; അതിൽ കഷ്ടിച്ചു ജയിച്ചു; ഇനി വയ്യാ.

ഗോവിന്ദ — പണിയെടുക്കാതെ കഴിഞ്ഞവല്ലോ!

റാണാ — ഗോവിന്ദസിംജി, ഇക്കുറി പ്രയത്നം വ്യത്ഥംതന്നെ. ഇ ദിനം അവസാനത്തെ ദിനമാണ്. മിവാരയുദ്ധത്തിൽത്തന്നെ മുക്കാലും സൈന്യം മരിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു, ഇക്കുറി യുദ്ധത്തി നു സൈന്യമെവിടെ?

[സത്യവതി വരുന്നു.]

സത്യവതി — മഹാരാജാവേ, ഉണ്ട്, യുദ്ധത്തിനു സൈന്യങ്ങളു ണ്ട്. വേണമെങ്കിൽ ഭൂമിപിളന്നുവരും സൈന്യങ്ങൾ; സൈന്യ മില്ലായ്ക പ്രതിബന്ധമല്ല!

റാണാ — ആരാണു ചാരണിയൊ?

സത്യ — അതെ. ചാരണിതന്നെയാണ്: മൊഗൾസേന വീ ണ്ടും മേവാഡിനെ അക്രമിക്കാൻ ഭാവമുണ്ടെന്നു ഞാൻ കേട്ടു; എന്നാൽ മേവാഡ് ഇക്കഥതന്നെ മറന്നിരിക്കുന്നപോലെ തോ ന്നി. ഇതുവരെ മഹാരാജാവു കിടന്നുറങ്ങുകയായിരുന്നു; ആ ഉ റക്കത്തിൽനിന്നു നിങ്ങളെ വിളിച്ചുണത്താൻ വന്നവളാണു ഞാൻ!

റാണാ — ചാരണി! ഇത്തവണ ഞാൻ യുദ്ധംചെയ്യില്ല, സന്ധി ചെയ്യും!

സത്യവതി_മീവാരയുദ്ധം ജയിച്ചുകഴിഞ്ഞ, പിന്നീട സന്ധിയോ? എന്താണിതു്; ആ മഹാഗൌരവത്തിൻെറ കൊടുമുടിയിൽനിന്നു് അപമാനത്തിൻെറ പടുകുഴിയിലേക്കു് എടുത്തു ചാടാനാണോ താങ്കൾ ഭാവം?

റാണാ__ചാരണി, മീവാരയുദ്ധത്തിൻെറ കഥ വിട്ടേയ്ക്കൂ. മീവാരയുദ്ധം ജയിച്ചു, വാസ്തവം. ആ ജയമെങ്ങിനെയുണ്ടായി എന്നു നിനക്കറിയാമോ? ആ യുദ്ധത്തിൽ നമ്മുടെ സൈന്യം പാതിയും പോയിരിക്കുന്നു. എത്രയെത്ര വീരന്മാരുടെ രക്തനീരിൽനിന്നാണു് ആ വിജയം മുളച്ചു പൊന്തിയതെന്നു നിനക്കറിയാമൊ?

സത്യ—ഇതിലെന്താണിത്രയത്ഭുതം! യുദ്ധത്തിൽ വീരസ്വർഗ്ഗമടഞ്ഞ വീരസന്താനങ്ങളെ വിചാരിച്ചു് ഒരു ക്ഷത്രിയൻ ദുഃഖിക്കയൊ! ഏതു രാജ്യത്തിലും സ്വാതന്ത്ര്യവും, ഐശ്വര്യവും മുളച്ചുവന്നിട്ടുള്ളതു വീരരക്തത്തിൽനിന്നാണു്, എവിടെ വീരപുരുഷന്മാർ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി മരിക്കുന്നുവോ, ആ രാജ്യം കരയരുതു്. വീരന്മാർ മരിക്കാത്ത രാജ്യം കരയണം.

റാണാ__ഒരു പ്രാവശ്യംകൂടി യുദ്ധംചെയ്യുക. എന്നിട്ടെന്തു ലാഭം? ഈ യുദ്ധത്തിനു പൂർണ്ണവിരാമമെവിടെ? എതിരാളി, ദില്ലിബാദ്ഷാ; നമ്മുടെ കയ്യിലുള്ളതു് ഒരു പിടി സൈന്യം! ഒരൊററ പിടി സൈന്യം. ഇതെന്തു ഭ്രാന്താണു്!

സത്യ—മഹാരാജാവേ, ഇതു ഭ്രാന്താണെങ്കിൽ ഒരു വലിയ ഭ്രാന്താണിതു്. ലോകം കിടുകിടെ വിറച്ചു് ഈ ഭ്രാന്തിൻെറ കാൽക്കൽ വന്നുവീഴുന്നു! സ്വർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നിറങ്ങിവന്ന ഒരു വെളിച്ചം 'നിങ്ങൾ പറയുന്ന ഈ ഭ്രാന്തിൻെറ തലയിൽ കനകകോടീരം ചാർത്തുന്നു; ലോകത്തിൽ വല്ലതും പ്രവൎത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു ഇത്തരം കുറെ ഭ്രാന്തന്മാരാണു്'!

റാണാ—ഈ ഭ്രാന്തനൊരു സുഹൃത്തുണ്ടു്. മരണം!

സത്യ—റാണാ പ്രതാപസിംഹൻെറ പുത്രനു മരണമോ? അല്ലേ

ഹത്തിനു സർവ്വനാശമോ, പാരതന്ത്ര്യമോ, ശ്ലാഘ്യമെന്നാലോചിക്കാൻ അധികസമയം വേണ്ടാ. മരണത്തെ ഭയപ്പെട്ടു നമ്മുടെ കയ്യിലുള്ള രത്നം—കവർച്ചക്കാരുടെ കയ്യിലേല്പിക്കണമെന്നുണ്ടോ? പൂർവ്വപുരുഷന്മാർ നട്ടെല്ലു മുറിയെ പണിതു സമ്പാദിച്ചുവെച്ച രത്നം—ആര്യ്യപൌരുഷത്തിന്റെ ആ സനാതനസ്മാരകം—പ്രാണഭയംകൊണ്ടു നിശ്ശങ്കം മൊഗലരുടെ കയ്യിലേല്പിക്കണമെന്നുണ്ടോ? അഥവാ അവർക്കിതു വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ—കൂടാതെ കഴിയില്ലെങ്കിൽ—അകത്തു കടന്നെടുത്തോട്ടെ—കാവൽക്കാരായ നമ്മെ വെട്ടിത്തുണ്ടം തുണ്ടം തുണ്ടമാക്കിയിട്ടുശേഷം എടുത്തോട്ടെ. പിന്നെ മരണത്തിന്റെ കാര്യമാണ്. എന്താണീ മരണം! ജനിച്ചാൽ, ഒരിക്കലല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരിക്കൽ മരിക്കാതെ കഴിയില്ല. മഹാരാജ്, എഴുന്നേൽക്കുവിൻ, സ്വപ്നം കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നതു മതി. മൊഗളരതാ കോട്ട വളഞ്ഞു, എഴുന്നേല്ക്കുവിൻ!

റാണാ—ചാരണി, നീയാരാണ്? നിന്റെ വാക്കുകളിൽനിന്നു സിംഹഗർജ്ജനം, നേത്രങ്ങളിൽനിന്നു വിദ്യുല്പാതം, അവയവചലനത്തിൽനിന്നു കൊടുങ്കാറ്റ്. ഹേ, ചാരണി, നീയാരാണ്? ഉദയസൂര്യന്റെ ദിവ്യജ്യോതിസ്സ്, ജലപ്രപാതത്തിന്റെ ദുർദ്ദമശക്തി; വജ്രായുധത്തിന്റെ കാഠിന്യം. ഹേ ചാരണി നീയാരാണ്? നീ വെറും ചാരണിയല്ല, തീർച്ചതന്നെ.

സത്യ—അറിയണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം. എനിക്ക് എന്നെ മറച്ചു വെച്ചിട്ടിനി ഒരു കാര്യവുമില്ല, ഞാൻ റാണാ പ്രതാപസിംഹന്റെ സഹോദരനായ സഗരസിംഹന്റെ പുത്രി സത്യവതി.

റാണാ—സഗരസിംഹന്റെ പുത്രിയാണോ ഭവതി?

സത്യ—ഈ പരിചയം എന്റെ മുഖത്തൊരു ലജ്ജാവർണ്ണനമട്ടിരിക്കുന്നു, എന്റെ ശിരസ്സ് ലജ്ജകൊണ്ടു താഴുന്നു. എങ്കിലും അച്ഛന്റെ പാപത്തിന്, എത്രത്തോളം പ്രായശ്ചിതംചെ

യ്യാൻ കഴിയുമൊ, അത്രക്കു ഞാൻ ചെയ്യും. എന്റെ അച്ഛൻ തന്റെ സഹോദരപുത്രനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കാൻ ചിറവൂർക്കോട്ടയിൽ ചെന്നിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയായ ഞാൻ—അച്ഛനെതിരായി, മേവാഡിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചുവരികയാണ്? അതിന്റെ തണുത്ത ഹൃദയങ്ങളെ ഉണൎത്തിവിടുകയാണ്—മേവാഡിലെ താഴ്വരകളിലും, ലക്ഷോപലക്ഷം ഗ്രാമങ്ങളിലും അതിന്റെ പുണ്യഗാഥകൾ പാടി നടക്കുകയാണ്, ഞാനിങ്ങിനെ എല്ലാടവും കൊട്ടിയറിയിക്കുന്നുണ്ട്—സഗരസിംഹൻ മേവാഡിന്റെ ആരുമല്ല. അദ്ദേഹം മുകിലൻ വിലക്കു വാങ്ങിയിട്ടുള്ള ഒരടിമ! ഇന്നേദിവസംവരെ സഗരസിംഹനു മേവാഡിലെ പൌരന്മാർ നികുതി കൊടുത്തിട്ടില്ല. ഇനിയൊട്ടു കൊടുക്കുകയുമരുത്.

റാണാ—സഹോദരി, അതെ. അതെനിക്കറിയാം.

സത്യവതി—മഹാരാജാവെ, എന്റെ ജന്മഭൂമിക്കുവേണ്ടി സൎവ്വരും എന്നാലുപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു: അച്ഛൻ—സൎവ്വസുഖഭോഗങ്ങൾ; ആ പൊന്നോമനക്കുട്ടൻ; ഞാൻ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ഈ പുണ്യഭൂമിയെ, വിളിച്ചുണൎത്തുവാൻ നടക്കുന്നു. എന്റെ ഈ ജന്മഭൂമിയെ—പ്രാണോപമമായ ഈ സുന്ദരപ്രദേശത്തെ—പഴക്കം തട്ടിയ ആഹാരത്തെയെന്നപോലെ, അങ്ങു വലിച്ചെറിയാനാണോ ഭാവം?

(സത്യവതിയുടെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറയുന്നു).

റാണാ—സഹോദരി, ആശ്വസിക്കു; ദുഃഖിക്കാതിരിക്കു! ഭവതിയെന്റെ പ്രിയ സഹോദരി! കുലീനയായ രാജകന്യക! ഭവതി, എതു രാജ്യത്തിനായി തന്റെ സൎവ്വസ്വവും ബലികഴിച്ചുവോ, ആ രാജ്യത്തിന്റെ രാജാവു ഭവതിയുടെ പ്രിയ സഹോദരൻ-അമരസിംഹൻ, അതേ രാജ്യത്തിന്റെ കാല്ക്കൽ സ്വജീവിതം സൎവ്വഥാ സമൎപ്പിക്കും. ഗോവിന്ദസിംഹജി, യുദ്ധത്തിനു സന്നാഹം കൂട്ടുവിൻ! എല്ലാവരും ഒരുങ്ങിയിരിപ്പിൻ.

രംഗം 3.

(സ്ഥലം—മേവാഡിൽ അബ്ദുള്ളയുടെ ഭവനം.)

സമയം—രാത്രി.

(അബ്ദുള്ളയും ഹുസ്സനും ഹിദായത്താലിയും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.)

അബ്ദുള്ള—ഈ നാട്ടിൽ മലകളെത്രയാണു്.

ഹിദായ—അതെ,

അബ്ദു—നിങ്ങൾ മേവാഡ്യുദ്ധത്തിൽ തോററോടിയിട്ടുമില്ലേ? അന്നു് ഏതു് വഴിയിൽക്കൂടിയാണു് രജപുത്രന്മാർ നിങ്ങളെ അക്രമിക്കാൻ വന്നതു്.

ഹിദായ—ഞാൻ യുദ്ധത്തിൽ തോൽക്കുകയോ?

അബ്ദുള്ള—എന്നാൽ നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു ഇല്ലേ? നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ ജയിക്കയാണുണ്ടായതെങ്കിൽ തൊൽവി എന്ന പദത്തിനു പിന്നെ അർത്ഥമെന്തായിരിക്കും.

ഹിദാ—അവക്കെന്നെ തൊടാൻ ധൈര്യമുറക്കുമോ? ഞാൻ തന്നത്താൻ മുമ്പിൽച്ചെന്നു, രണ്ടുകൈയും നീട്ടിക്കാണിച്ചുകൊടുത്തു.

അബ്ദുള്ള—നിങ്ങളായി അവരുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നു അല്ലേ?

ഹുസ്സൻ—ഇദ്ദേഹം സൂത്രത്തിൽ തന്റെ കയ്യിൽ ചങ്ങല വെപ്പിച്ചതാണു്. രജപുത്രഭടന്മാരുടെ കാൽപ്പെരുമാററം ദൂരത്തുനിന്നു കേട്ടപ്പോൾത്തന്നെ മൊഗളസൈന്യം വാളൂരി പിടിച്ചുനിന്നു. പിന്നീടു് അവർ സ്വന്തം കിടക്കയുടെ ഒരു വശം വാളും, മറെറാരു വശം ഉറയുംവെച്ചു് അല്പമൊന്നിരുന്നു വിശ്രമിച്ചു. എല്ലാവരും മീശമുറുക്കി മിനുക്കിവെച്ചു. അപ്പോഴേക്കും ആഹാരവും തയാറായി. ആഹാരം കഴിക്കാതെ പുറത്തിറങ്ങാൻ അവക്കു വയ്യായിരുന്നു. ആഹാരവും കഴിഞ്ഞു. കണ്ണാടി നോക്കി. മീശയൊന്നുകൂടി മുറുക്കിവെച്ചു. അപ്പോഴേക്കും അതാ വാതില്ക്കൽ രജപുത്രന്മാർ ആർത്തുപുളച്ചെത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവസാനം നമ്മുടെ കൂട്ടർ, അകത്തുനിന്നു പു

റത്തുമാടി. മുമ്പുതന്നെ വാൾ വേറെ, ഉറ വേറെയായി വെച്ചിരുന്നു. പരിഭ്രമത്തിൽ, സകല കൂട്ടരും വാളെടുക്കാൻ മറന്നു; ഉറയുമെടുത്തു പടക്കളത്തിലേക്കോടി.

അബ്ദു—ഈ അബദ്ധം സകലർക്കും പററിയോ?

ഹിദായ—ഉവ്വ്. അള്ളാന്റെ മറിമായമെന്നല്ലാതെ എന്തു പറയട്ടെ! ഇതിലാരും കുററക്കാരല്ല?

അബ്ദു—അവരൊരു പ്രവൃത്തി ചെയ്യാൻ മറന്നു.

ഹിദായ—എന്താതു ?

അബ്ദു—മൂക്കററം കയററിയതിന്റെ ശേഷം, വിസ്തരിച്ചൊരു ഉറക്കംകൂടി ആവാമായിരുന്നു?

ഹിദാ—ശത്രുക്കളുടെ ബഹളംകൊണ്ടു ഉറങ്ങാൻ തരായില്ല!

അബ്ദു—അതു ശരിയാണ്; ഉറങ്ങാൻ സമയം കിട്ടീല. പിന്നെ എന്ത ഉണ്ടായതു്.

ഹിദായ—എന്തു ചെയ്യാനാണ്.

അബ്ദു—എന്നെ കാരാഗൃഹത്തിലിട്ടടയ്ക്കാം, കൊല്ലരുതേ, എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കും. അല്ലേ.

ഹിദായ—ഞാനങ്ങിനെ പറഞ്ഞില്ല, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ വാക്ക ഞാൻ പറഞ്ഞില്ല. അതുപോലുള്ളതു് എന്തോ ചിലതൊക്കെ പ്പറഞ്ഞു. എന്താണു പറഞ്ഞതെന്ന് എനിക്ക നല്ല ഓർമ്മയില്ല.

അബ്ദു—ശരി; പോട്ടെ. മറന്നാലും വലിയ തരക്കേടൊന്നും വരാനില്ല: താങ്കളാവാക്ക മറന്നുപോയതുകൊണ്ടു ഉറദു സാഹിത്യത്തിനു വലിയ നഷ്ടമൊന്നും പററാനില്ല! കാര്യമിത്രേ ഉള്ളു. നിങ്ങൾ ചങ്ങലവെയ്ക്കാൻ രണ്ടു കയ്യും നീട്ടിക്കാണിച്ചു കൊടുത്തു.

ഹിദായ—അതുതന്നെ കാര്യം. നിങ്ങളതിന്റെ മർമ്മം കണ്ടു. എന്നാലേതോ ഒരു രജപുത്രൻ, ആരെയോ വെടി വെക്കാൻ ഭാവിച്ചു. കുറി തെററി. ഉണ്ട എന്റെ മേൽ വന്നു കൊണ്ടു.

അബ്ദു—അതിനു ശേഷമാണ് ആ രാജപുത്രി നിങ്ങളെ ശുശ്രൂഷിക്കാൻ വന്നിരുന്നത് എന്നു കേട്ടു.

ഹിദായ—അവളൊരു വീരരജപുത്രന്റെ മകളാണ്. പട്ടാളക്കാരെയും വീരപുരുഷന്മാരേയും ശുശ്രൂഷിക്കാൻ അവൾക്കെളുപ്പ വകതിരിവാണ്. അവൾ പലരേയും ശുശ്രൂഷിച്ചു. എന്നാൽ അവരുടേതിലെല്ലാം വെച്ചു എന്റെ മുഖം-(ഹസ്സന്റെ മുഖത്തു നോക്കി ചില ഗോഷ്ഠികൾ കാട്ടുന്നു)

ഹസ്സൻ—തീർച്ചയായും, ഒരു കാബൂൾക്കവി നിങ്ങളുടെ മുഖം കണ്ടാൽ ഒന്നു വർണ്ണിക്കാതെ വിടില്ല.

അബ്ദു—അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ഒരു പക്ഷെ, അവൾ—

ഹിദാ—ഞാൻ എന്തു് പറയട്ടെ, നിങ്ങളോട്?—

അബ്ദുള്ള—ഒരു പക്ഷെ അവൾ നിങ്ങളെക്കളിയാക്കിയതായിരിക്കാം—

ഹിദായ—ഒന്നും പറയണ്ട!

അബ്ദു—എങ്കിലും

ഹിദായ—ആ പെണ്ണിന് എന്റെ മുഖത്തു നോക്കി സംസാരിക്കാനെവിടെ ധൈര്യം? അവളെന്നെപ്പററി 'വലിയ ജ്ഞാനി' എന്നു പറയാൻ ഭാവിച്ചു. ഒന്നു രണ്ടു തവണ അവളുടെ മുഖത്തു് നിന്നു 'പോയ്ക്കോളൂ' എന്ന ശബ്ദം പുറപ്പെട്ടു. എന്നാലതേസമയത്തുതന്നെ പോവരുതു് എന്ന വാക്കിന്റെ പാതിയും അതിൽ കലന്നിരുന്നുവോ എന്നു തോന്നും. ഞാൻ പറയുന്നതു കളവാണെന്നു ധരിക്കരുതു്. ഞാനവളുടെ മുഖത്തു ഒരു നോട്ടം നോക്കി. തന്റെ കൌശലമൊന്നും, ഈ വീരനോടു ഫലിക്കില്ലെന്നു അവൾക്കു നല്ല ബോദ്ധ്യം വന്നു. അവൾക്കു പിന്നീടു ഒച്ച പൊന്തിയില്ല.

അബ്ദുള്ള—പിന്നെ?

ഹസ്സ—റാണാ പേടിച്ചു വിറച്ചു, നമ്മുടെ വീരസേനാപതിയെ വിട്ടയച്ചു.

ഹിദായ—എന്നെ വിട്ടയച്ചില്ലെങ്കിൽ-ഉം-ഞാൻ കാണിച്ചു കൊ ടുത്തേനെ!

അബ്ദുള്ള—സംശയമില്ല, നിങ്ങൾ ധീരനാണെന്നതിന്നു സം ശയമില്ല!

ഹിദായ—എടോ, താൻ പറയുന്നത്ര ധീരനൊന്നുമല്ല ഞാൻ, എ ന്നാൽ നിങ്ങളെല്ലാവരും അറിയില്ലേ, ഞാൻ എത്രയോ പ ണം ചിലവാക്കീട്ടാണു സേനാപതിയായതു് എന്നു്?

അബ്ദു—(വിഷയം മാററി) രാത്രി ഈ മലകളെത്ര കറുത്തിരുണ്ടു കാണപ്പെടുന്നു; എങ്ങും ഒരേ കറുപ്പ്, എങ്ങും മലയോടു മല!

ഹിദായ—മല മാത്രമല്ല; രണ്ടു വലിയ പുഴകളുമുണ്ടു്.

അബ്ദു—ശരി. എല്ലാം നാളെ രാവിലെ നോക്കാം. കുറച്ചു ദൂ ത്തതാ പീരങ്കി പൊട്ടുന്നു.

ഹുസ്സൻ—(പരിഭ്രമിച്ചു) എന്താതു കേട്ടതു്?

ഹിദായ—ഹുസ്സൻ

ഹുസ്സൻ—ഇക്കുറി രജപുത്രന്മാർ മുന്നറിവുതരാതെ, ഇങ്ങോട്ടുത ന്നെ കയറിക്കയക്കാനാണു ഭാവമെന്നു തോന്നുന്നു?

അബ്ദു—ഹുസ്സൻ, സൈന്യങ്ങളോട് അണിനിരന്നു നില്ക്കാൻ പറയൂ.

രംഗം 4.

(സ്ഥലം—ചിററൂർക്കോട്ടയുടെ അകം.)

സമയം—രാത്രി.

(ഒരു കട്ടിലിൽ അരുണസിംഹൻ കിടന്നുറങ്ങുന്നു; മ ററൊരു കട്ടിലിൽ വിരിച്ചു് ഒരുക്കിയിരിക്കുന്നു. സഗരസിം ഹൻ കൈ പിൻകെട്ടി, അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഉലാത്തുന്നു.)

സഗരസിംഹൻ—മൊഗളന്മാരെന്നെ രാജാവാക്കുകയല്ല; ജയിലി ലിട്ടടയ്ക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. ചിററൂർ എനിക്കു ജയിൽത ന്നെ. ഇതാ പണ്ടത്തെ വലിയ വലിയ കരിങ്കല്ലുകൾ അങ്ങി ങ്ങു കിടക്കുന്നു. ഈ കൂററൻമരങ്ങൾ കാററടിക്കുമ്പോൾ കരിം

ഭൂതങ്ങൾപോലെ കാണപ്പെടുന്നു. രാത്രി കൊടുങ്കാററടിക്കുമ്പോൾ സംശയമില്ല; കരിംഭൂതങ്ങൾ കൈമാടി വിളിയാണെന്നുതന്നെ തോന്നും. ഇരുട്ടിനു നീലച്ഛായം പൂശുകയാണെന്നു തോന്നും. ഒരൊററ നക്ഷത്രംപോലും ആകാശത്തിലില്ല. ഇവിടെ വന്നതിൽ ഒരു ഗുണം കിട്ടി. രാമായണം ഒരാവൃത്തി വായിക്കാനിടകിട്ടി. നല്ല ഗ്രന്ഥമാണു രാമായണം. ഒരു ലാഭം കൂടിയുണ്ടായി. ചാരണന്മാരും ചാരണികളും മുഖേന പൂർവ്വ പുരുഷന്മാരുടെ വരചരിതങ്ങളും കേട്ടു! അവരൊക്കെ വലിയ ധീരന്മാരായിരുന്നു. വാദമില്ല. ഈ മഹാദുർഗ്ഗം മരിച്ചു കിടക്കുന്നു. എനിക്കു വല്ലാത്ത ഭയംതോന്നുന്നു. കൊടുങ്കാററും കലശലായടിക്കുന്നു. ഈ സമയത്തു് ആരാണു പേടിക്കാതിരിക്കുക— എടോ, ശിപായി, ശിപായി!

(ശിപായി വരുന്നു.)

സഗര—ഇതാ സൂക്ഷിച്ചിരിക്കണെ, നോക്കൂ. ഒററക്കുട്ടിയെ അകത്തു കടക്കാനയക്കരുതു്. എടാ, അതാ ആ ജനലിൽക്കൂടി— കാണുന്നതു—എന്താതു്.

ശിപായി—എവിടെ മഹാരാജ്!

സഗര—അതാ, എന്റെ നേരിട്ടു്.

ശിപായി—ഒന്നുമില്ല, അതു കൊടുങ്കാററടിക്കുകയാണു്.

സഗര—നിങ്ങളുടെ നാട്ടിൽ കൊടുക്കാററു വളരെ ജാസ്തിയാണല്ലേ?

ശിപായി—അതെ.

സഗര—എനിക്കു് ഇന്നു ഉറക്കം തീരെ വരുന്നില്ല; ഇന്നു ഞാൻ ചാവാതെചാവും. എടോ, ശിപായി, നിങ്ങളുടെ നാട്ടിൽ ഇരുട്ടും അധികമുണ്ടോ?

ശിപായി—ഉവ്വ്, എജമാന്നേ!

സഗര—ഇത്ര ഇരുട്ടില്ലെങ്കിൽ എന്താണൊരു ദോഷം വരാനുള്ളു, ഇതാ ശിപായി, നീ ഉറങ്ങിക്കളയരുതേ ഒരു വിളക്കും

പടിക്കൽ കൊളുത്തിവച്ചോളു; അത്രക്ക പൊറുതിയുണ്ടാകുമല്ലൊ ഇരുട്ടിന്. ഈ ഇരുട്ടിൽ നമുക്കുറക്കം വരില്ല. നിങ്ങളെല്ലാവരും വാളൂരിപ്പിടിച്ചു, കോട്ടക്കു ചുററും നടന്നു കാവൽ നടത്തണം. കേട്ടില്ലേ? ആരെങ്കിലും വന്ന സംശയം തോന്നിയാൽ കഥ കഴിച്ചേയ്ക്കണം. ഒരു കാൎയ്യംമാത്രം ഓൎമ്മിക്കണം. പരിഭ്രമത്തിൽ, വാളിൻെറ വായ്ത്തല നമ്മുടെ കഴുത്തിൽ വീണുപോവരുതേ! എന്നാൽ പോകുവിൻ, ഭദ്രമായി കാക്കുവിൻ! (പോകുന്നു.)

സഗര—അരുണൻ നേൎത്തേ ഉറങ്ങി, എന്തുറക്കമാണു കുട്ടിക്കു? ഇവനൊന്നു തിരിഞ്ഞുകിടന്ന് ഒന്നു മുക്കുകയോ മൂളുകയോ ചെയ്താലെങ്കിലും മതിയായിരുന്നു. പേടിക്കസാരം പൊറുതിയുണ്ട്. എനിക്കിന്നുറക്കമേ വരുന്നില്ല. എൻെറ പൂൎവ്വപുരുഷന്മാർ ഇതേ കാട്ടിലായിരുന്നു പാൎത്തിരുന്നതു്. അതുമാത്രം മതി, അവർ മഹാവീരന്മാരായിരുന്നു എന്നതിന്നു തെളിവ്. ശിപായി! (ശിപായി വരുന്നു.)

സഗര—ഉണൎന്നുതന്നെയിരിക്കുന്നില്ലേ? ഇതാ ഉറങ്ങരുതേ, ഇടക്കിടക്കോരോ ശബ്ദവും പുറപ്പെടുവിക്കണം ഉറങ്ങീട്ടില്ലെന്നറിയാൻ. പൊയ്ക്കോളിൻ.

(പോവുന്നു.)

സഗര—അരുണ, അരുണ!

അരുണ—എന്താ മുത്തച്ഛ!

സഗര—ഒന്നൂല്യ! ഒറങ്ങിക്കൊ; ഇന്നു വളരെ മുൻകരുതലോടുകൂടി വേണെ ഉറങ്ങാൻ? എനിക്കുതന്നെ പേടിയാവുന്നു.

അരുണ—എന്തിനാ പേടിക്കണ്; മുത്തച്ഛനൊറങ്ങണില്ലേ ഇന്ന്. [അരുണനൊന്നു തിരിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു.]

സഗര—നീ പിന്നെയും ഉറങ്ങി, ഇല്ലേ? അതാ അതാ, അതെന്താണക്കാണുന്നതു്? ശിപായി ശിപായി, എന്താ ഉറങ്ങിപ്പോയൊ? ശിപായി, അരുണ അരുണ!

അരുണ—എന്താ മുത്തച്ഛ, നിങ്ങളിന്നെന്നെ ഉറങ്ങാനയക്കില്ല അല്ലേ?

സഗര—കേൾക്കുന്നില്ലേ? അതാ പിൻഭാഗത്തുനിന്നു ആരോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

അരുണ—കൊടുങ്കാററാണതു്; ആരുമില്ല.

സഗര—ഇതെന്തു കൊടുങ്കാററാണു്; കൊടുങ്കാററു സംസാരിക്കാറുണ്ടോ? ഇന്നാട്ടിൽ സംസാരിക്കുന്ന കൊടുങ്കാററുമുണ്ടോ?

[അരുണൻ തിരിഞ്ഞു കിടക്കുന്നു.]

സഗര—അരുണ, അരുണ.

അരുണ—എന്താണു മുത്തച്ഛ!

സഗര—അതാ ഭൂതം.

അരുണ—എവിടെ?

സഗര—അതാ നോക്കു. (ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു.)

അരുണ—എവിടെ ഭൂതം? എനിക്കൊന്നും കാണുന്നില്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ ഉണർന്നിരുന്നു സ്വപ്നം കാണുകയാണല്ലേ.

സഗര—[ദൂരത്തു ചൂണ്ടി] ഞാനിവിടെ വന്നതു തന്നിഷ്ടംകൊണ്ടല്ല; അദ്ദേഹം എന്നെ ബലാൽക്കാരമായിപ്പിടിച്ചുന്തിപ്പറഞ്ഞയച്ചതാണു്. ഇല്ല; ഞാൻ രാജാവാകുന്നില്ല; അതാ അമരസിംഹൻ തന്നെയാണതു്. എൻെറ തല കൊയ്യരുതേ; എന്നെ വിട്ടയക്കണേ!

അരുണ—മുത്തച്ഛ.

സഗര—ആരാണതൊക്കെ! ചിറവൂർ! റാണാ—ഭീമസിംഹൻ. ജയമല്ലൻ, പ്രതാപസിംഹൻ! അയ്യോ, ഞാൻ പുലച്ചെപ്പൊയ്ക്കളയാം. എൻെറ മുഖത്തിങ്ങിനെ തുറിച്ചുനോക്കരുതേ; ഇതാരാണു്? ആരാണിതു്? എന്നെ കൊല്ലരുതേ, എന്നെ വിട്ടയക്കണെ.

[സഗരസിംഹൻ നിലവിളിച്ചു നിലത്തു വീഴുന്നു! അരുണൻ ഉടനെ താങ്ങിയെടുക്കുന്നു. ശിപായിയും വരുന്നു.]

അരുണ—ശിപായി, വെള്ളം കൊണ്ടുവരു, മുത്തച്ഛൻ ബോധം കെട്ടു വീണിരിക്കുന്നു.

രംഗം 5.

[സ്ഥലം—ഉദയപുരം രാജധാനിയുടെ അന്തഃപുരം].

[സമയം—മദ്ധ്യാഹ്നം].

[മാനസിയും കല്യാണിയും ഇരുന്നു സംസാരിക്കുന്നു.]

മാനസി—ഞാനിവിടെ പുതുതായൊരു കുഷ്ഠാശ്രമം സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ട്, അതിലെ ഓരോ മുറിയിലും ആയാരക്കണക്കായി ദീനക്കാർ വന്നു വന്നു താമസിക്കുന്നുണ്ട്. കഷ്ടം! പാവങ്ങളെത്ര കഷ്ടപ്പെടുന്നു.

കല്യാണി—ഭവതിയുടെ ജീവിതം ധന്യംതന്നെ.

മാനസി—കല്യാണി നീയെന്നെയഭിനന്ദിക്കു; എന്റെ പ്രവൃത്തിയെ അനുമോദിക്കു. ആ അനുമോദനം എന്റെ ഹൃദയത്തെ ഉത്സാഹപൂർണ്ണവും ബലിഷ്ഠവുമാക്കിത്തീർക്കുന്നു.

കല്യാണി—ഇക്കാര്യത്തിലാരും ഭവതിയെ തടസ്ഥപ്പെടുത്തിയില്ലേ?

മാനസി—അച്ഛൻമാത്രം ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല; ആളുകളിൽനിന്ന് ഇങ്ങിനെയൊരഭിപ്രായം പുറപ്പെട്ടു—"ഇത്തരം പ്രവൃത്തികൾ രാജകുമാരികൾക്കു ചേർന്നതല്ല!" സ്വസുഖത്തെ രാജ്യത്തിനായി ആരു പരിത്യജിക്കുന്നുവോ അവളാണു കല്യാണി; യഥാർത്ഥത്തിൽ രാജകുമാരി. അവളുടെ സുഖദുഃഖമാവണം. പരാർത്ഥ ദുഃഖമാവണം.

കല്യാണി—നിങ്ങൾക്കിതിലൊക്കെ വലിയ ആനന്ദം തോന്നുന്നുണ്ടോ?

മാനസി—തീർച്ചയായും ആനന്ദമുണ്ട്; പരമാനന്ദമുണ്ട്. അന്യനെ സുഖപ്പെടുത്തിയുണ്ടാവുന്ന സുഖമാണു യഥാർത്ഥസുഖം. സ്വസുഖത്തിനായുള്ള പ്രവൃത്തികൾ നീചങ്ങളും നശ്വരങ്ങളുമാണ്. ഹിംസ്രജന്തുവെപ്പോലെ സ്വാർത്ഥപ്രവൃത്തി സ്വാസ്ഥ്യങ്ങളെ പിടിച്ചുമിഴുങ്ങുന്നു!

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠനും പറയാറുള്ളതു് ഇതുതന്നെയാണ്; നിങ്ങളുടെ ശിഷ്യനാണദ്ദേഹം; എപ്പോഴും നിങ്ങളുടെ പേരുതന്നെ ഉരുവിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു ജ്യേഷ്ഠൻ!

മാനസി—അദ്ദേഹം എന്റെ പേര് കൂടെക്കൂടെ ഉച്ചരിക്കാറുണ്ടോ?

കല്യാണി—അദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ പേര് ഉച്ചരിക്കുന്നുവെന്നല്ല, നിങ്ങളെ പ്രാണപ്രതിഷ്ഠകഴിച്ചു പൂജിക്കുന്നുവെന്നാണു പറയേണ്ടതു്, അദ്ദേഹം നിങ്ങൾക്കൊരു സന്ദേശമയച്ചു:—"ഭവതി എന്റെ ആത്മാവിനെയൊന്നു ഹരിദ്വാരത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി തീർത്ഥസ്നാനം ചെയ്യിച്ചുകൊണ്ടു വരണേ!"

മാനസി—എന്നാൽ അദ്ദേഹംതന്നെ എന്താണിങ്ങോട്ടു വരാത്തതു്?

കല്യാണി—നിങ്ങൾതന്നെ അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിക്കണം.

മാനസി—എനിക്കദ്ദേഹത്തെ ഒരു നോക്കു കാണാൻ വളരെ മോഹമുണ്ടു്.

(ദാസി വരുന്നു.)

ദാസി—രാജകുമാരി—ഒരു ചിത്രക്കാരി ചിത്രം വില്ക്കാൻ വന്നിട്ടുണ്ടു്.

മാനസി—എന്താ? ചിത്രം വില്പനയ്ക്കു കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടോ?

ദാസി—ഉവ്വ്.

മാനസി—എന്നാലകത്തേയ്ക്കു വിളിക്കു.

(ദാസി പോകുന്നു.)

മാനസി—നിന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ അവിടെയെങ്ങിനെയാണു ദിവസം കഴിക്കുന്നതു്.

കല്യാണി—വീട്ടിൽ പല ജോലികളുണ്ടു്; എന്നാലും വീട്ടിൽ ചുരുക്കം സമയമേ ഇരിക്കാറുള്ളൂ. രാവിലെ പോകും, രാത്രി മടങ്ങിവരും. ചോദിച്ചാൽ പറയും—ഞാൻ ദീനക്കാരെ ശുശ്രൂ

ഷിക്കാന് പോയിരുന്നു; ദുഃഖിതന്മാക്ക ധൈര്യം കൊടുക്കാൻ പോയിരുന്നു.

(പടം വില്ക്കുന്നവൾ വരുന്നു.)

മാനസി—നിന്റെ കയ്യിൽ ചിത്രങ്ങൾ വില്പനയ്ക്കുണ്ടോ?

ചിത്ര—ഉവ്വ്.

മാനസി—ഒന്നു നോക്കട്ടെ; ഏന്തൊക്കെ ചിത്രങ്ങളാണു നിന്റെ കയ്യിലുള്ളത്?

(ചിത്രക്കാരി പെട്ടി തുറന്നു കാട്ടുന്നു.)

മാനസി—നിന്റെ വീടെവിടെയാണ്?

ചിത്ര—ആഗ്രയിൽ.

മാനസി—അത്ര ദൂരെനിന്നിവിടേയ്ക്കു ചിത്രം വില്ക്കാൻവേണ്ടി വന്നതാണൊ?

ചിത്ര—അതേ തമ്പുരാട്ടി; ഞാൻ ചിത്രങ്ങളെ പട്ടണങ്ങൾതോറും നടന്നു വില്ക്കുന്നു.

മാനസി—ഈ പടം ആരുടെയാണ്?

ചിത്ര—അക്ബർ ബാദ്ഷാവിന്റെ.

കല്യാ—അക്ബർ ബാദ്ഷാവിന്റേയോ?കൊണ്ടുവാ, നോക്കട്ടെ. (ചിത്രംനോക്കി) എന്തു സൂക്ഷ്മനിരീക്ഷണമാണ്.

മാനസി—ആ നോട്ടത്തിൽ ദയയും സ്നേഹവും കിനിയുന്നുണ്ട്.

മാനസി—ഇതാരുടെ ചിത്രമാണ്?

ചിത്ര—മഹാരാജ മാനസിംഹന്റെ!

കല്യാണി—ഈ മുഖത്തു ഇത്തിരി നിരാശയും വിഷാദവും കാണൊന്നുണ്ട്.

മാനസി—എന്തോ ഒരാലോചനയുമുണ്ട്; ഇതിനെല്ലാം ഇടയിൽക്കൂടി, ആ മുഖത്തു നീ കണ്ടുവോ, കുറച്ചൊരഭിമാനം!

മാനസി—ഈ ചിത്രമാരുടെയാണ്?

ചിത്ര—ജഹാംഗീർ ചക്രവത്തിയുടെ?

കല്യാണി—മുഖത്തെന്തൊരു ഔദ്ധത്യമാണ്!

മാനസി—കൂട്ടത്തിലൊരു പ്രതിജ്ഞാദാർഢ്യതയുമുണ്ട്. ഇച്ചിത്രം ആരുടെ?

ചിത്ര—മൊഗൾസേനാപതി, ഖാൻ ബഹദൂർ ഹിദായത്താലിയുടെ? ഇതാ നോക്കു അമ്മേ എത്ര സുന്ദരമായ മുഖം!

[മാനസി ആ ചിത്രംനോക്കി പുഞ്ചിരിയിടുന്നു].

കല്യാണി—എന്താണ് ആ ചിത്രം നോക്കിച്ചിരിക്കുന്നതു?

മാനസി—നോക്കു, എന്തൊരു നീചത്വമാണ് ആ മുഖത്തു, കള്ളലക്ഷണം തികച്ചുമുണ്ട്. കുലീനത അടുത്തുകൂടിപ്പോയിട്ടില്ല. ഇച്ചിത്രത്തിലെ ആളേതാണ്?

ചിത്രക്കാരി—മഹാബത് ഖാൻ;

മാനസി—സേനാപതി മഹാബത്ഖാനോ! നോക്കട്ടെ. [നോക്കീട്ട്]

ഒരു വീരൻെറ മുഖംതന്നെ! ഉയൎന്ന നെററിത്തടം; ഉജ്ജ്വലവീക്ഷണം; ഉറച്ച സ്ഥൈൎയ്യം; തികഞ്ഞ അഭിമാനം! ഇത്രയും ഗുണങ്ങളുള്ള ഒരു പുരുഷനെക്കണ്ടെത്താൻ പ്രയാസമുണ്ട്; എന്താണ കല്യാണീ ഇതുകണ്ട്, ധ്യാനിച്ച്, ലയിച്ചുനോക്കുന്നത്?

കല്യാണി—[തലതാഴ്ത്തീട്ട്] ഒന്നുമില്ല!

മാനസി—മററു ചിത്രങ്ങളൊക്കെ ആരുടെയാണ്?

ചിത്ര—ഓരോ ചക്രവൎത്തികളുടെ.

മാനസി—എനിക്ക് അക്ബർ ചക്രവൎത്തിയുടേയും ജഹാംഗിറിൻേറയും മാനസിംഹൻേറയും മഹാബത്ഖാൻേറയും ചിത്രങ്ങൾ ആവശ്യമുണ്ട്. എല്ലാംകൂടി വിലയെന്തായി?

ചിത്ര—ഇഷ്ടമുള്ളതു തരാം.

[മാനസി നാലു സ്വൎണ്ണനാണ്യം കൊടുത്തിട്ട].

തൽക്കാലം ഇതിരിക്കട്ടെ.

ചിത്ര—ഈ നാണ്യങ്ങളിൽ കൊത്തിയിരിക്കുന്നതു റാണാ അമരസിംഹൻെറ രൂപമല്ലേ?

മാനസി—അതെ.

ചിത്ര—ഇവിടെ നിങ്ങളുടെ പടയൊന്നും കാണാനില്ലല്ലോ?

മാനസി—ഇല്ല; എൻെറ ചിത്രി....

ചിത്ര—കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽ അവിടുത്തെ ഒരു ചിത്രമെഴുതാം.

മാനസി—എന്റെ ചിത്രമോ? എന്തിനാണതു്?

ചിത്ര—ഇത്ര കരുണാപൂൎണ്ണമായ മുഖം ഇതുവരെ മറ്റെങ്ങും ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. എനിക്കു ചിത്രകലയിൽ വലിയ പരിചയമില്ല; എങ്കിലും നിങ്ങളുടെ ചിത്രമെഴുതാം.

മാനസി—എന്റെ ചിത്രമെഴുതീട്ടു കാൎയ്യമില്ല.

ചിത്ര—എന്തുകൊണ്ടു്?

മാനസി—വേണ്ടാ; നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പൊയ്ക്കോളൂ.

[ചിത്രക്കാരി പോവുന്നു].

മാനസി—കല്യാണി, നീയിത്രനേരം സമാധിലീനയായി ആരുടെ മുഖമാണു നോക്കിയിരുന്നതു്? കാണട്ടെ.

[നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന ചിത്രം മറിച്ചു മാററി മറെറാരു ചിത്രം മാനസിക്കു കാട്ടുന്നു].

മാനസി—നീയെന്തിനാണിങ്ങിനെ ചെയ്തതു്. നീ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന ചിത്രം ഞാൻ എടുത്തുതരട്ടെ?

[കല്യാണി നോക്കിയിരുന്ന ചിത്രം വലിച്ചെടുത്തു്] ഇതാ ഇതല്ലേ നീ നോക്കിയിരുന്ന ചിത്രം? ഇതു നിന്റെ ഭൎത്താവാണു്; കല്യാണി നിനക്കെന്താണിത്ര ലജ്ജ?

കല്യാണി—(തലതാഴ്ത്തി) അന്യമതക്കാരൻ;

മാനസി—ഇതിനെയാണോ നീയിത്ര കാൎയ്യമായിക്കൊണ്ടുപ്പിടിച്ചു പറഞ്ഞതു്? മതം! എങ്ങിനെ എല്ലാ ചരാചരങ്ങളും ഒരേ പിതാവിന്റെ സന്താനങ്ങളോ, അതേവിധം എല്ലാ മതങ്ങളും ഒരേ മതത്തിന്റെ സന്താനങ്ങളാണു്. എല്ലാ മതങ്ങളിലുംകൂടി ഒരു മതമുണ്ടു്; മനുഷ്യമതം. ഇത്ര വമ്പിച്ച ഭ്രാതൃദ്രോഹം എങ്ങിനെ മതത്തിൽ സ്ഥലം പിടിച്ചു? ലോകത്തിൽ, മതത്തിന്റെ പേരുംപറഞ്ഞു ചൊരിഞ്ഞ രക്തം, മറെറാരു കാൎയ്യത്തിനും ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ആരും ചൊരിഞ്ഞിട്ടില്ല.

കല്യാണി—ആ ചിത്രത്തിൽ കണ്ട പുരുഷനിൽ പ്രേമാർപ്പണം ചെയ്യുന്നതു പാപമാണോ മാനസി?

മാനസി—സ്നേഹിക്കുന്നതു പാപം! ആരധികം കുത്സിതനോ അവനെ സ്നേഹിക്കുന്നതു് അധികം പുണ്യമാണ്. ആരധികം പാപിഷ്ഠനോ അവനിലനുകമ്പ ജനിക്കുന്നതു അധികം പുണ്യമാണ്. ഈ പ്രപഞ്ചദർപ്പണത്തിൽ, ആ അനാദിസൌന്ദര്യത്തിന്റെ ഒരു രശ്മി—ഒന്നെങ്കിലൊരു രശ്മി മിന്നിക്കളിക്കുന്നു. ആ ദിവ്യപ്രകാശത്തിന്റെ ഒററ മിന്നലെങ്കിലും ഒന്നു മിന്നാത്ത മനുഷ്യഹൃദയമില്ല. മഴവില്ലിന്റെ ഒരു രേഖയെങ്കിലും ഒന്നു് കളിവീശാത്ത ഗഗനസ്ഥലമില്ല. മഹാബത്ഖാൻ മ്ലേച്ഛനല്ല; അദ്ദേഹം അന്യമതക്കാരൻ മാത്രമാണ്. നാം ഈശ്വരനെന്നു വിളിക്കുന്ന ആളെ, അവർ 'അല്ലാഹ്' എന്നു വിളിക്കുന്നു. പേര് മാറിപ്പറഞ്ഞുപോയി എന്നതാണോ കുററം. അതുകൊണ്ടു് ഒരാൾ മ്ലേച്ഛനാകുമോ?

കല്യാണി—ഈനിമിഷംമുതൽ ഭവതി എന്റെ ആചാര്യയാണ.

മാനസി—പ്രേമരാജ്യത്തിൽ ഭേദഭാവനയില്ല; അവിടെ ഇവ കൈകോർത്തു് നടക്കുന്നു.—സൌന്ദര്യം; വൈരൂപ്യം; നന്മതിന്മ. രാത്രി; പകൽ! പ്രേമരാജ്യം ഭൂമിയിലല്ല; ഉഷസ്സിന്റെ പാവനപ്രകാശംപരന്ന നീലാകാശത്തിലാണ് ആ രാജ്യം; പ്രേമത്തിന്റെ കൈകളെ ബന്ധിക്കാനുള്ള ചങ്ങല ഭൂമിയിലില്ല; അതിനുള്ള കൽത്തുറുങ്കും ആരുംതന്നെ പണിതിട്ടില്ല; സ്വച്ഛവും സ്വയംപ്രഫുല്ലവുമായ ദിവ്യസൌന്ദര്യമാണ പ്രേമം; അതു മരണത്തിലെ പ്രബുദ്ധമായ ആത്മസത്തയാണ; ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിലെ ശാശ്വതവിവർത്തനമാണ്; പ്രപഞ്ചത്തിലെ അഖണ്ഡ, അനന്തകാലമാണ, കല്യാണി. എന്താണ് എന്റെ മുഖത്തേക്കിങ്ങിനെ ഉററുനോക്കുന്നതു്?

[കല്യാണി മാനസിയുടെ ഉപദേശത്തിൽ ലയിച്ചു സ്വപ്നലോകത്തിലെത്തുന്നു].

കല്യാണി—നിങ്ങളുടെ ഹൃദയമെന്താണ്—ഹാ—അതൊരു മധുരസംഗീതം! [ഇത്തിരികഴിഞ്ഞു] ദയവുചെയ്ത് പോവാനനുവദിക്കുക; ഞാൻ നാളെ വരാം.

മാനസി—ശരി. എന്നാൽ പോയിവരൂ; നാളെ അജയനെ കൂന്നിവിടത്തോളം വന്നുപോവാൻ പറയണം. [കല്യാണി പോവുന്നു] [ഒററക്കായപ്പോൾ മാനസി പാടുന്നു].

(റാണി വരുന്നു.)

റാണി—മാനസീ?

മാനസി—എന്താ അമ്മേ?

റാണി—നിൻെറ അച്ഛൻ നിന്നെ വിളിക്കുന്നു.

മാനസി—വിശേഷിച്ചൊന്നുമില്ലല്ലോ?

റാണി—നിൻെറ കല്യാണദിവസം തീച്ചപ്പെടുത്താൻ അദ്ദേഹത്തിനു നിന്നോടു ചിലതു ചോദിക്കാനുണ്ടത്രെ; ഞാൻ പറയുന്നതൊന്നും അദ്ദേഹം ചെവിക്കൊള്ളുന്നില്ല.

മാനസി—എൻെറ കല്യാണമോ?

റാണി—ജോധപുരം രാജകുമാരനു നിന്നെ കല്യാണം ചെയ്തുകൊടുക്കാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിട്ടുണ്ട്. വിവാഹദിവസം തിട്ടപ്പെടുത്തിയറിയിക്കാൻ, ജോധപുരിയിലേയ്ക്ക് ഇന്ന് ആളെ അയച്ചിട്ടുണ്ട്. (മാനസി കരഞ്ഞു നിലത്തുവീഴുന്നു.)

റാണി—എന്താണിതു പെണ്ണേ, എന്താണു നീ കരയുന്നതു്.

മാനസി—ഇല്ലല്ലോ, ഞാൻ കരയുന്നില്ലല്ലോ; ഞാൻ കല്യാണം കഴിക്കില്ല!

റാണി—നീ കല്യാണം കഴിക്കില്ലേ? എന്തുകൊണ്ട്?

മാനസി—വിവാഹബന്ധത്തിൽ കുടുങ്ങാൻ എൻെറ ആത്മാവിനിഷ്ടമില്ല; എൻെറ പ്രേമപരിധി എത്രയോ വിശാലമാണ്, അപാരമാണ്.

റാണി—ഇതു് എവിടെയെങ്കിലും കേട്ടിട്ടുണ്ടോ മകളേ? കന്യകയായിത്തന്നെ ജീവിതം കഴിക്കാൻ പെൺകുട്ടികൾക്കു സാധിക്കുമോ?

മാനസി—എന്തുകൊണ്ടു സാധിക്കില്ല? ബാലവിധവകൾ രക്ഷിക്കുംപോലെ, ബാലകുമാരികൾക്ക് എന്തുകൊണ്ടു ബ്രഹ്മചര്യം രക്ഷിക്കാൻ കഴിയില്ല? ഞാൻ ആജീവം ബ്രഹ്മചാരിണിയായിരിക്കും, ഞാൻ പോയി അച്ഛനോടു സമ്മതം വാങ്ങട്ടെ. [പോവുന്നു.]

റാണി—എന്താണിത്! പെൺകുട്ടികൾക്കൊക്കെ ഭ്രാന്തുപിടിച്ചുവോ? അദ്ദേഹം ഒരക്ഷരം മിണ്ടില്ല. എനിക്കാദ്യംതന്നെയുണ്ടായിരുന്നു പേടി, അതുപോലെ പററി. അതാ അദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരുന്നു. ഇന്നു പൊള്ളുന്ന വാക്ക് ഒരു നാലു പറയാതെ വിടില്ല. വരട്ടെ!

[റാണാ വരുന്നു.]

റാണാ—മാനസിയെവിടെ?

റാണി—അവളിങ്ങോട്ടു വന്നില്ലേ? മാനസിക്കു തലക്കു നല്ല സുഖമില്ലാതായിരിക്കുന്നു, അവൾക്കു ഭ്രാന്തായിരിക്കുന്നു.

റാണാ—ഭ്രാന്തോ!

റാണി—അവൾ പറയുകയാണ്:—ഞാൻ വിവാഹം കഴിക്കില്ല, മരണംവരെ ബ്രഹ്മചാരിണിയായിരിക്കും, എന്നു്! ഞാനാദ്യമേ പറഞ്ഞു, നിലകവിഞ്ഞു ലാളിച്ചതിന്റെ ഫലമാണിതൊക്കെ!

റാണാ—ഒന്നും ആലോചിക്കാതെയും, ഒന്നും അറിയാതെയുമാണവളിതെല്ലാം പറയുന്നതെന്നാണോ നിന്റെ വിചാരം?

റാണി—ഞാൻ നല്ലവണ്ണം പരീക്ഷിച്ചു. പെണ്ണിനു ശുദ്ധമേ ഭ്രാന്ത്!

റാണാ—അവളുടെ ഭ്രാന്തു നിനക്കുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ നിന്നെ ഞാൻ രത്നസിംഹാസനത്തിലിരുത്തി പൂജിക്കുമായിരുന്നേനെ!

റാണി—ഹാ! മകളുടെ അച്ഛൻതന്നെ. പോട്ടെ, എല്ലാം പോട്ടെ.

റാണാ—റാണി, നമ്മളാരും അവളെ അറിയില്ല, എന്നാലെനിക്കൊന്നറിയാം. അവൾ ഭൂമിയിൽനിന്നല്ല, സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു വന്നവളാണ്!

റാണി—എന്നാലവൾ—

റാണാ—അവളോടു നീ മേലാലൊരക്ഷരം മിണ്ടിപ്പോകരുത്. കണ്ണുനീരയെ കണ്ടുംകൊണ്ടിരുന്നോ!

[റാണിപോവുന്നു.]

റാണി—മനസ്സിലായി, അച്ഛന്റെ ഭ്രാന്താണു മകൾക്കും കിട്ടിയിരിക്കുന്നതെന്നിപ്പോൾ മനസ്സിലായി! ഇനിയെനിക്കു മിണ്ടാതിരിക്കാം. [റാണി പോവുന്നു.]

രംഗം 6.

[സ്ഥലം—ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ ഭവനം].

[സമയം—മദ്ധ്യാഹ്നം].

[ചുമരിലൊരു ചിത്രപടം തൂക്കിയിരിക്കുന്നു, കല്യാണി പുഷ്പമാലയെടുത്തു് അതിന്റെ മുമ്പിൽ കൈകൂപ്പി നിൽക്കുന്നു.]

കല്യാണി—പ്രിയതമ! എന്റെ യൌവ്വന നികുഞ്ജത്തിലെ പുംസ്കോകിലമേ, എന്റെ സുഷുപ്തിയിലെ സുഖജാഗരണമേ, എന്റെ ജാഗ്രത്തിലെ സൌവ്വർണ്ണസ്വപ്നമേ, അങ്ങ് എന്റെ ലോകത്തെ പുതിയൊരുഷസ്സന്ധ്യാപ്രകാശംകൊണ്ടു പൊൻപൂശിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഇുറന്ന ജീവിതത്തെ അങ്ങു രഹസ്യമയമാക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ പ്രഭാതസൂര്യ്യനാരോ, ആ അങ്ങ് എന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ മുക്കുമൂലകളെ പ്രകാശമാനമാക്കിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് എന്റെ ഹൃദയസാമ്രാജ്യത്തിലെ മഹാരാജാവാണ്. അങ്ങ് എന്റെ ഹൃദയസിംഹാസനത്തിൽ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠിതനായിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് എന്റെ ആശയാണ്. അങ്ങുനിമിത്തം എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ നിരാശ തല പൊക്കിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് എന്നെന്നും മധുരംതന്നെ, എന്നെന്നും നവീനംതന്നെ! അങ്ങെന്റെ സ്വാമിയാണ്, എന്റെ ഈശ്വരനാണ്. എന്റെ പൂർണ്ണഹൃദയത്തിന്റെ തപസ്സാണ്! [പൂമാല ചിത്രത്തിനു ചാർത്തുന്നു, അ

പ്പോഴേയ്ക്കു ഗോവിന്ദസിംഹൻ കടന്നുവരുന്നു, അദ്ദേഹം കുറച്ചുനേരം ആ പ്രവൃത്തിതന്നെ നോക്കിനിൽക്കുന്നു.]

ഗോവിന്ദ—(ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ) കല്യാണി!

കല്യാണി—അച്ഛാ!

ഗോവിന്ദ—ഈ ചിത്രം ആരുടെയാണ്?

കല്യാണി—(തലകുനിച്ച്) എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ.

ഗോവിന്ദ—ആരാണു നിന്റെ ഭർത്താവ്? മഹാബത്ഖാനോ?

കല്യാണി—അതെ.

ഗോവിന്ദ—ഈ ചിത്രം ഇവിടെ എങ്ങിനെ വന്നു?

കല്യാണി—പൂജിക്കാൻവേണ്ടി ഇതു് ഇന്നു ഞാൻ വാങ്ങിയതാണ്.

ഗോവിന്ദ—പൂജിക്കാനൊ?

കല്യാണി—അതെയച്ഛാ, പൂജിക്കാൻതന്നെ! അച്ഛൻ ശുണ്ഠിയെടുക്കരുതു്, ഇതു് അപരാധമാണോ?

[ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ കാലിൽ വീഴുന്നു.]

ഗോവിന്ദ—മഹാബത്ഖാൻ നിന്റെയാരാണ്?

കല്യാണി—(എഴുനേററ്) എന്റെ ഭർത്താവാണദ്ദേഹം.

ഗോവിന്ദ—നിനക്കാരും ഭർത്താവില്ലെന്നു് എത്ര തവണയായി ഞാൻ നിന്നോടു പറയുന്നു?

കല്യാണി—ഞാനാദ്യം അങ്ങിനെതന്നെ വിചാരിച്ചു. എന്നാലിപ്പോൾ അങ്ങിനെ വിചാരിക്കാൻ നിവ്വാഹമില്ലാതായിരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദ—നിനക്കു ഭർത്താവു് ആരു്? ആ മ്ലേച്ഛനോ?

കല്യാണി—എനിക്കു മതമറിഞ്ഞുകൂടാ, ആചാരവും അറിഞ്ഞുകൂടാ; എന്നാൽ ഒരാളെ ഞാനറിയും. ഭർത്താവിനെ! ആ വിവാഹദിവസം ഞാനദ്ദേഹത്തെയറിയും. അഗ്നി സാക്ഷിയായി ഞങ്ങളുടെ പാണിഗ്രഹണം കഴിഞ്ഞ ആ ദിവസം ഞാനദ്ദേഹത്തെ അറിയും. ഞങ്ങൾ രണ്ടാളും അന്നു് ഒരുമിച്ചിരുന്നു.

ഞങ്ങളുടെ ബന്ധം ദൃഢമായി. ആ ബന്ധത്തെ ഒരു കൈവാളിന്നും ഇനി വെട്ടി മുറിക്കാൻ കഴികയില്ല.

ഗോവിന്ദ—ആ ബന്ധം അററു കഴിഞ്ഞു. എന്നു മഹാബത് ഖാൻ മുസൽമാനായോ, അന്ന് ആ ബന്ധം അററു കഴിഞ്ഞു.

കല്യാണി—ഇസ്ലാംമതക്കാരനായശേഷവും, അദ്ദേഹം എന്നെ സ്വീകരിക്കാൻ ഒരുക്കമായിരുന്നു. അതിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു തീവ്രതമായ മോഹമുണ്ടായിരുന്നു.

ഗോവിന്ദ—വിധർമ്മിയായ ആ മ്ലേച്ഛൻ ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ മകളെ, സ്വീകരിക്കാൻ മോഹിച്ചാലെന്തു്, മോഹിച്ചില്ലെങ്കലെന്ത്? ഫലം സമം! ഹിന്തുമതം പരിത്യജിച്ചതോടൊപ്പം അവൻ നിന്നെയും പരിത്യജിച്ചു.

കല്യാണി—ഇല്ല, അദ്ദേഹം എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല.

ഗോവിന്ദ— ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ലേ, നല്ല ഉറപ്പുണ്ടോ? ഇതുവരെ വന്ന അപമാനമൊന്നും മതിയായില്ല അല്ലേ. എന്നാൽ കേൾക്കു്. നീ മഹാബത് ഖാനു വല്ല കത്തും അയച്ചിരുന്നുവോ?

കല്യാണി—ഉവ്വ്, അയച്ചിരുന്നു.

(അജയസിംഹൻ വരുന്നു)

ഗോവിന്ദ—എന്റെ തലയിലെഴുത്തിന്റെ ശക്തി; അല്ലാതെ എന്താണ്-(മാറ്വിരുത്തി) നീ മഹാബത്ഖാനു് അയച്ച കത്തിതാ. അവൻ മടക്കിയയച്ചിരിക്കുന്നു. ആ കത്തിന്റെ പുറത്തു നിന്നെ പരിഗ്രഹിക്കാൻ മനസ്സില്ല എന്നെഴുതിയിരിക്കുന്നു. ഇതാ വായിച്ചു നോക്കു്-വന്ന അപമാനമൊന്നും മതിയായില്ല-ഇനിയും,

(ഗോവിന്ദസിംഹൻ കത്തു് വലിച്ചെറിയുന്നു. കല്യാണി കത്തെടുത്തു് ഉൽക്കണ്ഠയോടെ വായിക്കുന്നു)

ഗോവിന്ദ—ആവു (അജയനോട്) ആ വർത്തമാനം ശരിയാണോ?

അജയ—അതെ അച്ഛ ശരിയാണു; മൊഗളർ രണ്ടാമതും മേവാഡിനെ അക്രമിക്കാൻ വന്നിട്ടുണ്ടു്.

ഗോവിന്ദ—സൈന്യമെത്രയുണ്ട്?

അയജ—ഏകദേശം ഒരു ലക്ഷം.

ഗോവിന്ദ—ഇക്കുറിയെല്ലാം ഭസ്മം, എല്ലാം പടച്ചുടല; ശേഷിച്ചവർ രാജ്യം വിട്ടോട്ടം; എന്താണ കല്യാണി, എന്താണ് നീ തലതാഴ്ത്തി നില്ക്കുന്നത്?

കല്യാണി—ഞാനെന്താണ പറയേണ്ടത്?

ഗോവിന്ദ—ഇപ്പോഴം നിന്റെ ഭത്താവ് തന്നെയാണോ, മഹാബത് ഖാൻ?

കല്യാണി—അതെ, തീച്ചയായും മഹാബത് ഖാൻ എന്റെ ഭത്താവുതന്നെയാണ്. സ്ത്രീയെ ആരാധിക്കുന്ന പുരുഷൻ സ്ത്രീയാൽ ആരാധിക്കപ്പെടുന്നു. ഇത് എല്ലാവക്കും ആവാം. തന്റെ കുനു കുന്തളങ്ങളെ, പെരുവിരൽ കൊണ്ടു ചുററിപ്പിടിച്ചു നിലത്തിട്ടു ചവുട്ടിയിഴക്കുമ്പോഴം, ആര് ഭത്താവിന്റെ പൊൽക്കാലടികളെ തൊട്ടു തലോടിക്കൊട്ടക്കുന്നുവോ അവളാണ് സാദ്ധ്വി, അവളാണ യഥാത്ഥ പതിവ്രത! അടിക്കുമ്പോഴം ഭത്താവ്, ചവിട്ടുമ്പോഴം ഭത്താവ്; കഴുത്തറുക്കുമ്പോളും ഭത്താവു; ഭത്താവിന്റെ കയ്യുകൊണ്ടുള്ള തല്ലും കുത്തും അവൾക്കു പുഷ്പവഷമാണ്. വിരഹത്തിന്റെ ഉരക്കല്ലിലിട്ടുരയ്ക്കുന്തോറും സത്യപ്രേമത്തിന്നു മാററു കൂടിക്കൂടിവരുന്നു. അത് അവജ്ഞയിലും അവമാനത്തിനും പുഞ്ചിരിതൂകുന്നു! അതു ത്ത്രൈനൈരാശ്യത്തിൽ അശ്രുധാരയൊഴുക്കുന്നു. നൈരാശ്യത്തിന്റെ കൊടുങ്കാററിൽ കലക്കവും കലുക്കവുമില്ലാതിരിക്കുന്നു. അതു ഘോരാന്ധകാരത്തിൽ പൂനിലാവുപോലെ സവ്വത്തേയും കുളിപ്പിക്കുന്നു. ആപത്തിൽ അചലം, പരിഭ്രമത്തിൽ ധ്രുവനക്ഷത്രം. കാലദേശാവസ്ഥകളിൽ ദൃഢവിശ്വാസംപോലെ സമുജ്ജ്വലം, സച്ഛാകാരുണ്യംപോലെ അയാചിതം, മാതൃപ്രേമംപോലെ നിരപേക്ഷം! ഇതാണ് പാതിവ്രത്യം, യഥാത്ഥപാതിവ്രത്യം; അച്ഛാ, അദ്ദേഹം എന്റെ ഭത്താവാണ്, എന്റെ സവ്വേശ്വര

നാണ്, അദ്ദേഹം എന്നെ പാദശുശ്രൂഷയ്ക്കു സമ്മതിച്ചാലും ശരി സമ്മതിച്ചില്ലെങ്കിലും ശരി, അദ്ദേഹം എന്റെ ഭർത്താവാണ്; ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയല്ലായിരിക്കാം. എന്നാൽ അദ്ദേഹം എന്റെ ഭർത്താവാണ്, എനിക്കദ്ദേഹത്തിന്റെ സമ്മതവും വിസമ്മതവും സമമാണ്.

ഗോവിന്ദ — രണ്ടും സമം? കല്യാണീ, നീ എന്റെ മകളല്ലേ?

കല്യാണി — അതെയച്ഛാ, ഞാൻ അവിടുത്തെ മകളാണ്; ഞാൻ അവിടുത്തെ ഗൌരവത്തിനു പങ്കുതട്ടിച്ചില്ല; അച്ഛാ, ഞാനിന്നു, പവിത്രമായൊരു ദീപ്തിയുടെ ഗൌരവമേറിയ ദിവ്യാനന്ദം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു; ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാധ്വിയാണെന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്താൻ ഇന്നെനിക്കു സന്ദർഭം കിട്ടി. അച്ഛാ നെഞ്ചിനെ തന്റെ ജീവനെ സ്വരാജ്യത്തിനുവേണ്ടി സമർപ്പിച്ചുവോ, അതേവിധം, ഞാനിന്ന് ആ ആനന്ദമയാർപ്പണത്തിന്റെ, പാവനപ്രകാശം പരന്നു ദിവ്യമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടി സ്വച്ഛന്ദം നടക്കുകയാണ്; ആ വഴിയിൽനിന്നു എന്നെ തടയാനാരുണ്ട്?

[ആവേശത്താൽ തൊണ്ട വിറക്കുന്നു].

ഗോവിന്ദ — അർപ്പണം! കുലടാവൃത്തിക്കുള്ള പേര് അർപ്പണം!

അജയ — അച്ഛൻ ക്ഷോഭിക്കാതെ സമാധാനം പറയണം. ഇപ്പറഞ്ഞതൊന്നും അച്ഛനല്ല, ക്രോധമാണ്, ഏറ്റു ഭാവശ്രേഷ്ഠവും, പവിത്രവും അത്യുച്ചവും അതിസുന്ദരവുമോ, അതിനെയാണോ, അങ്ങു കുലടാവൃത്തിയെന്നു പറയുന്നത്?

കല്യാണി — (സ്വാഭിമാനം) ജേഷ്ഠ; അങ്ങ് എന്റെ നേരെ ജ്യേഷ്ഠനാണ്.

ഗോവിന്ദ — കല്യാണിയുടെ ഭർത്താവു മരിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു; അവൾ വിധവയാണ്, എന്നു നൂറുതവണയായില്ലേ, ഞാനവളോടു പറയുന്നു?

കല്യാണി — ഞാനും നൂറുതവണ പറയും — ജീവിതത്തിലും മരണത്തിലും അദ്ദേഹംതന്നെയാണ് എന്റെ ഭർത്താവ്!

ഗോവിന്ദ— മഹാബത് ഖാൻ നിൻെറ ദൈവം! മ്ലേച്ഛൻ; നിന്ദ്യൻ; മതദ്രോഹി അധമാധമൻ?

കല്യാണി—അച്ഛന് അദ്ദേഹം നിന്ദ്യനായിരിക്കാം; പക്ഷെ എനിക്കദ്ദേഹം എന്നും പൂജ്യനാണ്?

ഗോവിന്ദ — പൂജ്യൻ? ആ മതദ്രോഹി, ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ മകൾക്ക പൂജ്യൻ!—ഹാ, എൻെറ തലയിലെഴുത്തുതന്നെ—

കല്യാണി—[സ്ഥിരസ്വരത്തിൽ] ഞാൻ അച്ഛനെ അറിയില്ല; ജാതിയറിയില്ല; മതമറിയില്ല;ഞാനെൻെറ സ്വന്തം മതംമാത്രമറിയും, ഭർത്താവ് .ശാസ്ത്രകാരന്മാർസ്ത്രീയുടെ മതം ഭർത്താവാണെന്നുൽഘോഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. സ്ത്രീ ഒരുങ്ങിപ്പുറപ്പെട്ടാൽ— അവളുടെ മുമ്പിൽ—വിഷസമുദ്രമോ, അമൃതസമുദ്രമോ കിടന്നോട്ടെ—അവൾ സങ്കേതത്തിലെത്തും. അവൾ അപ്രാപ്യവസ്തുവിനുവേണ്ടി ജീവിതം ബലിയർപ്പിക്കും. അവളുടെ ഇഹലോകവും പരലോകവും അതുതന്നെ. അദ്ദേഹം ഹിന്തുവോ മുസൽമാനോ ആവട്ടെ—ആസ്തികനോ നാസ്തികനോ ആവട്ടെ—അയാളാണ്, ഈ ദുഃഖമയയാത്രയിലവൾക്ക വഴിത്തുണ. അദ്ദേഹംമന്നെപ്പിടിച്ച ഭയങ്കരനരകത്തിലേയ്ക്കു തള്ളിവിടാനാണ ഭാവമെങ്കിൽ, ഞാൻ സർവ്വദാ അതിനു സന്നദ്ധയാണ്.

ഗോവിന്ദ—നന്നായി; നടക്കാം. എങ്ങോട്ടു പോവണമോ, അങ്ങോട്ടു നടക്കാം. ഇന്നുമുതൽ നിന്നെ ഞാനുപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

അജയ — അച്ഛനെന്താണിക്കാണിക്കുന്നത്; കല്യാണിയവിടുത്തെ മകളല്ലേ!

ഗോവിന്ദ—അല്ല, അവളെൻെറ മകളല്ല!

[കല്യാണിയോടു] ഉം—നട—നിൻെറ ഭർത്താവിൻെറ വീട്ടിലേയ്ക്കു നട!!

കല്യാണി—അച്ഛൻെറ കല്പനപോലെ; എന്നാൽ ഞാൻ പോയിവരട്ടെ. [കല്യാണി നമസ്കരിക്കുന്നു].

അജയ—അച്ഛൻ ലവലേശം ആലോചിക്കുന്നില്ലേ? എന്തന്യാ

യമാണിതെല്ലാം. കല്യാണി ഒരു സ്ത്രീ. പോരാത്തതു സ്വന്തം മകൾ! മകളുടെ എന്തപരാധവും പൊറുക്കുന്ന ആളാണു അച്ഛൻ!

ഗോവിന്ദ—മകനേ, കല്യാണിക്കു നരകമാണത്രേ ഇഷ്ടം; ഒന്നു പോയിവരട്ടെ; ഞാനെന്തിന് അവളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം തടയുന്നു?

അജയ—അവൾക്കു ആ നരകം നരകമല്ല; സ്വൎഗ്ഗമാണ്. ഒന്നാലോചിക്കണം—കോന്തലയിൽനിന്നു രത്നക്കല്ലു് അഴിഞ്ഞു വീഴൽ എളുപ്പം കഴിയും. പിന്നത്തെ സ്ഥിതി—കഷ്ടം! അച്ഛനെന്താണിക്കാണിച്ചതു്? അച്ഛനന്തം വിട്ടിരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദ—ഇവൾ രാജ്യദ്രോഹിയാണെന്നിപ്പോഴേ എനിക്കു മനസ്സിലായുള്ളൂ. ഞാൻ രാജ്യദ്രോഹത്തെവെച്ചു പുലൎത്തുന്നു; രാജ്യദ്രോഹികൾക്കു ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ വീട്ടിൽ സ്ഥലമില്ല. നിൻെറ മതം ഭൎത്താവാണെങ്കിൽ, എൻെറ മതം രാജ്യമാണ്! ഉം—കടക്കു് പടിപ്പുറത്തു്.

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ കല്യാണിയുടെ പുറത്തു ക്രോധഹാസത്തിൽ തട്ടുന്നു, കല്യാണി പുറപ്പെടുന്നു.]

അജയ—നില്ക്കൂ കല്യാണി; അച്ഛാ എനിക്കും പോവാൻ അനുവാദം തരണം.

ഗോവിന്ദ—[മുഖത്തുനോക്കി] ഇതെന്താണജയ?

അജയ—ഈ അബലയെ—ഈ ബാലികയെ—ഒററക്കയച്ചുകൂടാ, ഞാനും കൂടെ പോവും!

ഗോവിന്ദ—നിന്നോടു പുറത്തുപോവാൻ ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലല്ലോ!

അജയ—ഉവ്വ്, ഞാനും അവളും ഒന്നാണ്. അവളൊരു സ്ത്രീ! സതീധൎമ്മത്തിൻെറ കുററം ചുമത്തി അങ്ങവളെ വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കി, ദുഷ്ടതയും പാപവും നിറഞ്ഞ ഈ ലോകസമുദ്രത്തിൽ എടുത്തെറിഞ്ഞു! അവളുടെ ഭൎത്താവിവിടെയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ തീൎച്ചയായും അവളെ രക്ഷിക്കുമായിരുന്നു, അദ്ദേഹം

അവളുടെ അടുത്തില്ല! ഈ ആപൽഘട്ടത്തിൽ, സ്വന്തം സഹോദരനവളുടെ രക്ഷയ്ക്കുണ്ട്. വരൂ കല്യാണി, ഇന്നു മേവാഡിലെ ഒരു ചെറുഭവനത്തിലെ—രണ്ടു സഹോദരീസഹോദരന്മാർ, അവരുടെ ചെറുതോണിയെ—വിക്ഷുബ്ധമായ പ്രപഞ്ചസമുദ്രത്തിലിതാ തള്ളിയിറക്കുന്നു! ഈ തോണി കരപറ്റുമോ ഇല്ലയോ എന്നു പരീക്ഷിക്കാം. അച്ഛാ വന്ദനം! (അജയൻ നമസ്കരിച്ച്, ഇരുവരും ഇറങ്ങിപ്പോവുന്നു; ഗോവിന്ദസിംഹൻ സ്തംഭിച്ചു നിന്നുപോവുന്നു.)

രംഗം 7.

(സ്ഥാനം—ചിറൂർ കോട്ടയിലെ ഒരു കാട്.)

സമയം—സന്ധ്യ.

(സഗരസിംഹനും അരുണസിംഹനും ഒരു മരച്ചുവട്ടിലിരിക്കുന്നു. ദൂരത്തു മലനിരയുടെ ഇടയിൽക്കൂടി സൂര്യനസ്തമിക്കുന്നു):

സഗര—ഈ കോട്ടയിലിരിക്കുന്നതു് എനിക്കു മരിക്കുന്നതിനു തുല്യമാണു്; ചിറൂർക്കോട്ട ഒന്നാംതരം തടവുമുറിതന്നെ. എത്ര പുരാതനം, എത്ര ഭയങ്കരം, എത്ര അന്ധകാരനിബിഡം! ആവൂ, ഇങ്ങിനെയൊരു രാജ്യമോ! ഇത്ര വമ്പിച്ച മരങ്ങൾ ഞാൻ മറെറങ്ങും കണ്ടിട്ടില്ല; അരുണ ഞാനിന്നുതന്നെ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോവും.

അരുണ—മുത്തച്ഛ, എനിക്കു് ഈ പ്രദേശം വളരെ മനോഹരമായിട്ടുതോന്നുന്നു, ഓരോ മലയുടെ ഇടുക്കിൽനിന്നും പുരാതനപുരുഷന്മാരുടെ വീരചരിതങ്ങൾ ഉറന്നൊഴുകുന്നു. എന്താണു മുത്തച്ഛ, പിതൃപൈതാമഹന്മാരുടെ ശ്ലാഘ്യചരിതങ്ങൾ നിങ്ങളെ കോരിത്തരിപ്പിക്കുന്നില്ലേ?

സഗര—പിന്നെയുമെടുത്തു അംവൻ ആ പ്രാചീനഗൌരവം! അതൊക്കെ പഴംകഥകളല്ലല്ലേ? അതു വിചാരിച്ച് ഇന്ന് എന്തിനു തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അരുണ—എന്നാൽ മുത്തച്ഛ എനിക്കു വർത്തമാനമല്ല, ഭൂതകാലമാണ് അധികസുന്ദരമായിരുത്താന്നുന്നതു. വർത്തമാനം തീവ്രവും സ്പഷ്ടവുമാണ്; ഭൂതകാലം തിരശ്ശീലയ്ക്കുള്ളിൽ മറഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അതു് അസ്പഷ്ടമാണ്! ഭൂതകാലം നീലാകാശമാണ്, അതു ഒരസ്പഷ്ടപ്രസംഗമാണ്; അതൊരു മധുരസ്വപ്നമാണ്!

സഗര—വിചാരിച്ചപോലെ പററി. മുതിരുന്തോറും അമ്മയുടെ വഴിക്കുതന്നെയാണല്ലൊ നിൻേറയും പോക്ക്. നിൻെറ അമ്മയും നിൻെറ പ്രായത്തിൽ ഇതൊക്കെത്തന്നെയാണു പറയാറ്. ഇമ്മാതിരിയൊക്കെ പറഞ്ഞുപറഞ്ഞ് ഒടുവു നാടുവിട്ടുപോയി. ഇതുവരെ കണ്ടുകിട്ടീട്ടില്ല; അവളെവിടെയാണെന്നാക്കും ഒരു വിവരവുമില്ല.

അമ്മ— എൻെറ അമ്മ ഇങ്ങിനെയൊക്കെ പറയാറുണ്ടായിരുന്നോ?

സഗര—ഉവ്വ്, ഇമ്മാതിരി വാക്കുതന്നെയാണ് അവൾക്ക് അവസാനം അന്തകനായതു്. അവൾ 'മേവാഡ്, മേവാഡ്,' എന്നു വിളിച്ചു ഭ്രാന്തത്തിയായി, വീടുവിട്ടു ഓടിപ്പോയി.

അരുണ—ഞാനെൻെറ അമ്മയെ തിരഞ്ഞുപിടിക്കും.

സഗര—ഈ കാട്ടിലൊ? അസ്തമിച്ചാൽപ്പിന്നെ ഈ കാട് കരിങ്കടൽതന്നെ. പിന്നെ നല്ല അമ്മ!

അരുണ—മുത്തച്ഛ ഞാൻ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു വരുന്നില്ല, മുത്തച്ഛൻ വേണമെങ്കിൽ പൊയ്ക്കോളു. എനിക്ക് ഈ രമ്യപ്രദേശത്തെ വിട്ടുപോരാൻ മനസ്സുവരുന്നില്ല, പോരാതെ എൻെറ അമ്മയുള്ള കാട്ട് എനിക്കു വീടാണ്. ഞാൻ വാസ്തവത്തിൽ ഇത്രകാലവും ഇരുന്നതു് ആഗ്രായിലല്ല!

സഗര—എനിക്കീഭയം മുമ്പേയുണ്ടായി, അതുപോലെ പററി! വിഡ്ഢി, നീ ആഗ്രായിലെ തനി വെണ്ണക്കല്ലുകൊണ്ടു പണിത ബാദ്ഷാവിൻെറ മണിമേട കണ്ടിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടാണു നീ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു വരുന്നില്ലെന്നു പറയുന്നതു്. പോവുക, ഇ

ത്തവണ നിനക്കു ഞാനാക്കെട്ടിടം മുഴുവൻ നടന്നു കാണിച്ചു തരാം.

അരുണ — എനിക്കതൊന്നും കാണേണ്ട, മൊഗളന്റെ ആ മണിമാളികയേക്കാൾ ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ ഈ കോട്ടയാണെനിക്കു ശ്രേഷ്ഠമായിത്തോന്നുന്നതു്.

സഗര — ആഗ്രായിൽ പള്ളികളെത്രയുണ്ടു്, അറിയുമോ? എഴുപത്തെട്ടു്, എഴുപത്തെട്ടും ഞാൻമേലെ, ഞാൻമേലെ എന്ന നിലയിൽ നില്ക്കുന്നവ, അരുണ, നിനക്കു പള്ളികളുടെ ചിത്രവേല കാണേണ്ടേ?

അരുണ — മുത്തച്ഛാ, രത്നക്കല്ലുകൾകൊണ്ടു കെട്ടിപ്പൊന്തിച്ച ആ പെരുംകൊട്ടകളല്ല, ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ എന്റെ ജന്മഭൂമിയിലെ, ദേവാലയങ്ങളാണെനിക്കു് ആനന്ദംതരുന്നതു്. മൊഗലന്റെ കാൽച്ചുവട്ടിലിരുന്നു ഭുജിക്കുന്ന അമൃതമല്ല പ്രേമമയിയായ എന്റെ മാതാവിന്റെ മടിയിൽകിടന്നു കഴിക്കുന്ന കഞ്ഞിവെള്ളമാണെനിക്കു മേലെ! ഈ ദൈന്യഭിക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി നിങ്ങളാൽ സർവ്വതും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. വീടു, സ്വന്തം സഹോദരൻ, അനേകായിരം പുണ്യഗാഥകൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ജന്മഭൂമി! മൊഗലർ ദിവസേന നിങ്ങൾക്കു സ്വർണ്ണനാണ്യം വാരിക്കോരിത്തരുന്നു. എന്നാൽ ആ വിലപ്പെട്ട നാണ്യമോരോന്നിലും മറെറാന്നുകൂടി കലന്നിട്ടുണ്ടു്. മൊഗളന്റെ കാൽപ്പൊടി; മൊഗളർ നിങ്ങളെ നോക്കി മന്ദഹസിക്കുന്നു. എന്നാലാമന്ദഹാസത്തിന്റെ പിന്നിൽ ഒന്നൊളിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടു്. പരിഹാസം.

[സത്യവതി വരുന്നു.]

സത്യ — ആയുഷ്മാനായിരിക്കൂ മകനേ!

സഗര — ആര്? സത്യവതിയോ? ഞാൻ സ്വപ്നം കാണുകയാണൊ? അല്ല; ഇതു സത്യവതിതന്നെയാണു്. സത്യവതി നീ ഇവിടെ എങ്ങിനെ വന്നു?

സത്യ—ഞാൻ സ്വരാജ്യരക്ഷയ്ക്കായി ജന്മഭൂമിയിലേയ്ക്കു് ഓടിപ്പോയി. അന്നു സർവ്വോപരി ഞാനൊരു തീവ്രദുഃഖമനുഭവിച്ചു; മകനേ, ഹാ—അളു നിന്റെ തളിരിളം കൈകളുടെ പൂർണ്ണാശ്ലേഷം വിടത്തുക എന്നതായിരുന്നു. മേവാഡിലെ മലനിരകളുടെ താഴ്വരകളിൽ അതിന്റെ പുണ്യഗാഥകൾ പാടി നടക്കുമ്പോൾ എന്റെ മനോദൃഷ്ടിയിൽ ഒന്നു് എപ്പോഴും വന്നുനിന്നു. ഒരു പൂനിലാവു; എന്റെ പൊന്നോമനയുടെ ഇളംപുഞ്ചിരി; നീയിവിടെ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു എനിക്കു സഹിക്കാൻ വയ്യാതായി. കെട്ടിയൊതുക്കിയ പ്രേമപ്രവാഹത്തിന്റെ ചിറ പൊട്ടി, കരകവിഞ്ഞു് ഒഴുകി. ഞാനാ ഒഴുക്കിലിവിടെ വന്നു കരപറ്റി! ഇത്രനേരം ഞാനാമറം മറഞ്ഞിരുന്നു നിന്റെ മധുരാലാപം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ നിബന്ധമവോട്ടു ഭൂമി കടം വാങ്ങിയ പദങ്ങൾ ഹാ! ഒട്ടുവായപ്പോൾ സഹിച്ചില്ല, എന്റെ ഓമനേ, എന്റെ ജീവിതസ്വപ്നമേ!

[സത്യവതി കൈനീട്ടുന്നു].

സഗ—മകളേ, സത്യവതി ഒരു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും നീയെന്താണു് എന്റെ മുഖത്തു നോക്കാത്തതു്? ഞാനെന്തു് അപരാധമാണു മകളെ ചെയ്തതു്?

സത്യ—എന്തപരാധമെന്നോ? അങ്ങേയ്ക്കു് അങ്ങയുടെ അപരാധംതന്നെ അറിയില്ല; അതിനുള്ള ബുദ്ധിശക്തിയുമില്ല. അങ്ങു്, ഈ മാതാവിനെ—ദീനയും ഹീനയും ആയ ഈ മാതാവിനെ—നിത്യദുഃഖിതയായ സ്വന്തം മാതാവിനെ മറന്നു; മൊഗാളൈശ്വര്യത്തിന്റെ ലഹരിയിൽ, ബുദ്ധിമയങ്ങിക്കിടന്നു; ഹിന്ദുക്കൾ മൊഗലരുടെ—ഹിന്ദുസ്ത്രീകളുടെ ചാരിത്രത്തിനു കളങ്കം വരുത്തിവെച്ച മൊഗലരുടെ—വീരരജപുത്രന്മാരെ മൃഗീയതപത്തിലേയ്ക്കു ചവുട്ടിത്താഴ്ത്താൻ പലവുരു ശ്രമിച്ച ആ മൊഗലരുടെ കുംഭദാസനായി; അവർ ഉന്മദാന്ധ്യത്താൽ മദദാന്മ

ത്തന്മാരായിരിക്കുന്നു; പൂന്തോട്ടങ്ങളെ ചുടലകളാക്കാൻ ഉററു ശ്രമിക്കുന്നു. പലകുറി കുലുക്കീട്ട കുലുങ്ങാത്ത മേവാഡിനെ അടിയോടെ തകർത്താൻ തക്കംനോക്കിനില്ക്കുന്നു. അവർ, ആ പുണ്യഭൂമിയെ അതിൻെറ സന്താനങ്ങളുടെ രക്തപ്പുഴകളൊഴുക്കി മലിനമാക്കുന്നു; അക്കൂട്ടരുടെ കാലുകളിലിടുന്ന ചെരിപ്പ് അന്നു തുടച്ചുകൊടുത്തു! അന്നു അവരുടെ ദയാശക്തിയെ പിൻബലമായിക്കരുതി—അങ്ങയുടെ സ്വന്തം സഹോദരപുത്രനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കാൻ—റാണാ പ്രതാപൻെറ മകൻ അമരസിംഹനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കാൻ—ചിററൂരിൽവന്നു താമസമുറപ്പിച്ചു; ഇത്രയായിട്ടും അങ്ങു ചോദിക്കുകയാണു—'എന്തപരാധമാണു ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ളത്! അച്ഛാ? പൊയ്ക്കൊള്ളുവിൻ; അങ്ങയുടെ വഴിയൊന്നു വേറെ, ഞങ്ങളുടെ വഴിയൊന്നു വേറെ? ഇരുവരും അവരവരുടെ വഴിക്കു നടക്കുക. വരു മകനെ, അന്ധകാരം നിറഞ്ഞ ഈ ദുർദിനത്തിൽ, നീയാണെനിക്കു വഴിത്തുണ? ഇന്ന് എൻെറ ശക്തി ദ്വിഗുണീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. വരു; മകനെ, വരു!

[അരുണനെയുംകൂട്ടി പോവാൻ പുറപ്പെടുന്നു].

സഗര—അരുത്, സത്യവതി, നീ പോവരുത്! ഞാനും നിങ്ങളുടെക്കൂടെ ഞാനുമുണ്ട്. ഇന്നെൻെറ കണ്ണിനു കാഴ്ച വെച്ചിരിക്കുന്നു; ഇന്നു ഞാൻ ഉണർന്നിരിക്കുന്നു. ഇന്നെൻെറ പ്രേമമയിയായ മാതാവിനെ ഞാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു! ഇതാ, അടിമത്തത്തിൻെറ ആ വിഷച്ചെടി ഈ നിമിഷം എൻെറ ഹൃദയഭൂമിയിൽനിന്നു ഞാൻ പറിച്ചുകളഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇന്നുമുതൽ, എൻെറ മാതൃഭൂമിക്കുവേണ്ടി, ഞാൻ ദാരിദ്ര്യവും കഷ്ടപ്പാടും ഉപവാസവും സ്വയംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. വരു മകളെ, ഞാൻ നിന്നെ, സന്തപ്തമായ ഈ പിതൃഹൃദയത്തോടു ചേർത്തു കെട്ടിപ്പുണരട്ടെ!

സത്യ—ഈശ്വര! ഞാനിത്ര ഭാഗ്യവതിയാണോ; അച്ഛാ ഞാനിത്ര ഭാഗ്യവതിയാണോ! ഒരൊററസ്സമയത്തു എനിക്കെൻെറ അ

ച്ഛനേയും മകനേയും ഒരുമിച്ചു കിട്ടിയോ? ഞാനിത്ര ഭാഗ്യവതിയാണോ? അച്ഛാ, അങ്ങു് ഉച്ചരിച്ച വാക്കുകൾ എല്ലാം സത്യം തന്നെയോ?

സഗര—അതെ മകളേ, ഇതു സത്യം, ചെറുപ്പത്തിലെന്റെ കണ്ണിനു കാഴ്ചയുണ്ടായില്ല; ഈ അന്ത്യഘട്ടത്തിൽ നിന്റെ അച്ഛന്റെ കണ്ണു തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സത്യവതി എന്റെ സർവ്വാപരാധവും ക്ഷമിക്കേണമേ?

സത്യ—പിതാവേ, പ്രിയപിതാവേ, (സത്യവതി മുട്ടുകുത്തി, അച്ഛന്റെ കാല്ക്കൽ കുമ്പിടുന്നു).

മൂന്നാമങ്കം.

(സ്ഥലം—ഉദയപുരം രാജസഭ,)

(സമയം—പ്രഭാതം.)

(സാമന്തന്മാർ സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു).

ജയസിംഹൻ—ചരിത്രത്തിന്റെ വിസ്താരമേറിയ പൊന്നേടുകളിൽ തങ്കമഷികൊണ്ടു് എഴുതിവെക്കേണ്ടവയാണു, കാമനേരിലെ സമരചരിത്രങ്ങൾ.

ഗോകുലസിംഗ്—വരവേലിന്റെ സൈന്യത്തിന് അകത്തു കടക്കാനുള്ള സ്വകാര്യവഴി അടച്ചുപൂട്ടിയിട്ടതു് എത്രവലിയ സഹായമായി?

ഭൂപതി—ആ കാട്ടുവഴിയവർക്കറിഞ്ഞുകൂടെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

ഗോകുലസിംഗ്—എന്നാലൊന്നു നന്നായറിയാം—ഓടിയൊളിക്കാനുള്ള വഴി.

ജയസി—ഇന്നു മേവാഡിന്റെ ജീവിതത്തിൽ സൌവർണ്ണപ്രഭാതമാണു്; ഇന്നു മേവാഡിലെ, രജതഗിരിശൃംഗങ്ങൾ പുതിയൊരുന്മേഷത്തോടെ ലോകത്തെ നിരീക്ഷിക്കുന്നു,

ഭൂപതി—ഈ പുലർതെന്നൽ മേവാഡിന്റെ വിജയവാർത്തയെ—ഭാരതവർഷമൊട്ടുക്കു് പരസ്യപ്പെടുത്തട്ടെ,

[റാണാ അമരസിംഹൻ വരുന്നു].

(എല്ലാവരും എഴുന്നേല്ക്കുന്നു).

എല്ലാവരും — ജയിക്കട്ടെ; റാണാ അമരസിംഹൻ ജയിക്കട്ടെ!

(റാണാ സിംഹാസനസ്ഥനാവുന്നു)

(രാജകവി കിശോരദാസ് ഒരു വിജയഗാനം പാടുന്നു

റാണ — കിശോരദാസ്സ്, നിങ്ങളുടെ കവിതയാൽ ഒരു പാദം ചേർക്കാൻ മറന്നു.

കിശോര — എന്തു് പാദമാണാവോ?

റാണാ — * * *

കിശോര — എന്തിനാണു തിരുമേനി? (സസ്മിതം) അതെടുത്തു പറയേണമോ?

(സത്യവതി വരുന്നു).

റാണാ — ആരു്? സഹോദരിയോ?

(എഴുന്നേററു വന്ദിക്കുന്നു).

റാണാ — വരു സഹോദരി!

സത്യ — മഹാരാജാവേ, ഞാനിത്രനേരം പുറത്തുനിന്നു, മേവാഡിന്റെ വിജയഗീതം കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു; കേട്ട് കേട്ട് എന്റെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. ഞാൻ മന്ത്രമുഗ്ദ്ധയാണു്. രാവണസംഹാരം കഴിഞ്ഞു, ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ അയോദ്ധ്യയിലെ കോട്ടവാതിൽപ്പടിയിലേയ്ക്കു് വന്നു കയറുന്ന, ആ ചിത്രം എന്റെ മനോദൃഷ്ടിയിൽ നിഴലിച്ചു. ഇത്തിരി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ മധുരസംഗീതം നിലച്ചു; ഏതോ ഒരു ദിവ്യഗായകി തന്റെ പ്രശാന്തജ്യോതിസ്സുകൊണ്ട് ഒരുമൂടുപടമിട്ടു സ്വർഗ്ഗരാജ്യത്തിലേക്കു തിരിച്ചുപോവുന്നതായി എനിക്കുതോന്നി! ഞാനാദിവാസ്വപ്നത്തിൽനിന്നു ഞെട്ടിയുണർന്നു.

റാണാ — ഇങ്ങിനെ തന്നെയാണു്, എല്ലാ സംഗീതത്തിന്റേയും കലാശം! എല്ലാ സംഗീതവും ആനന്ദകോലാഹലത്തോടുകൂടി ആരംഭിക്കും; അവസാനം, ആ ദിവ്യസംഗീതത്തിന്റെ മധുരസ്വപ്നങ്ങൾ ഏതോ ഒരു ദീർഘനിശ്വാസത്തിൽ ചെന്നു് അദൃശ്യമാകും?

സത്യ—ഈ ആനന്ദോത്സവം കൊണ്ടാടേണ്ട ദിവസം എന്താണു താങ്കൾ നിരാനന്ദനായിരിക്കുന്നതു്; നിരാശനായിരിക്കുന്നതു? അങ്ങു നിരാശനാവരുതു്. ഇന്നു മേവാഡിന്റെ സൌവർണ്ണദിനമാണു്!

റാണാ—സൌവർണ്ണദിനം; അതെ, മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന വാക്കുകളുപയോഗിക്കാം. സത്യവതി, കേൾക്കൂ, ഒരു പുതിയ വിശേഷം കേൾക്കൂ. കാമനേരിയിലെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചതു നമ്മളല്ല.

സത്യ—ആരാണു പിന്നെ ജയിച്ചതു്? മൊഗളരോ?

റാണാ—അല്ല, രജപുത്രന്മാർതന്നെ; എന്നാൽ ആരിന്നു വിജയോത്സവം കൊണ്ടാടുന്നുവോ, അവരാരും യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചവരല്ല! മേവാഡിന്റെ മാനം രക്ഷിച്ച, വീരസന്താനങ്ങൾ, യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു മടങ്ങി വന്നില്ല! സത്യവതി, വിജയികളാരോ, അവരിന്നില്ല; ആരിന്നുണ്ടോ അവർ വിജയികളുമല്ല. വിജയിക്കൊടി പറപ്പിക്കുന്നവർ ഘോഷയാത്രയിൽ, പെരുമ്പറ മുഴക്കുന്നവർ—അവരാരുംതന്നെ വിജയികളല്ല!

സത്യ—ഇതു വാസ്തവംതന്നെ; എന്നാലവരാരുംതന്നെ മരിച്ചിട്ടില്ല; അവരുടെ പുണ്യാപദാനം, ഉദയസാഗരത്തിന്റെ തിരമാലകളെടുത്തു പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു; മഹാരാജാവേ, ഞാനൊരു പുതിയ വർത്തമാനവും കൊണ്ടാണിന്നു് ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു്.

റാണാ—എന്താണതു്?

സത്യവ—മഹാരാജാവേ, എന്റെ പിതാവു സഗരസിംഹൻ, താങ്കൾക്കായി ചിറൂർകോട്ട വിട്ടുതന്നിരിക്കുന്നു. യാതൊരു തടസ്ഥവുമില്ല: താങ്കളാണിന്നുമുതൽ ചിറൂർക്കോട്ടയുടെ സർവ്വാധികാരി!

റാണാ—ചിറൂർക്കോട്ട നമുക്കു വിട്ടുതരികയോ? നീ പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല, സത്യവതി.

സത്യ—അതെ, മഹാരാജാവേ; രാജാസഗരസിംഹൻ ചിറൂർകോട്ട നിങ്ങൾക്കു വിട്ടുതന്നിരിക്കുന്നു.

റാണാ—എന്താണീയവിചാരിതസംഭവം നടക്കാൻ? ചക്രവത്തിയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരമോ?

സത്യ—അല്ലല്ല, അവിടുന്നു ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനപ്രകാരമല്ല ഇതു ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ചക്രവത്തി അച്ഛനു ചിറ്റൂർക്കോട്ട കൊടുത്തിരുന്നു, അതിൻെറ സവ്വാവകാശവും അവിടെയ്ക്കുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടച്ഛൻ ആ കോട്ട തൻെറ സഹോദരപുത്രനു—വിട്ടുതന്നു, അവിടുന്നു ആഗ്രായിലേയ്ക്കും പോയി!

റാണാ—സാമന്തന്മാരേ, ജയദ്ധ്വനി മുഴക്കുവിൻ. പരേതനായ മാന്യപിതാവിൻെറ ദീഘസ്വപ്നം ഇന്നു സഫലമായി. അതിനു കാരണം അവിടുത്തെ പുത്രൻെറ ബാഹുബലമല്ല, സ്വന്തം സഹോദരൻെറ ഉദാരദാനംമാത്രമാണു്! പോകുവിൻ, ചിറ്റൂർക്കോട്ട കൈവശപ്പെടുത്തുവിൻ, സൈന്യങ്ങളൊരുക്കിനിത്തുവിൻ, മുമ്പോട്ടുതന്നെ നടക്കുവിൻ, ചെന്നു് ആക്രമിക്കുവിൻ! മരണംവരെ നിന്നു പൊരുതുവിൻ!

സത്യ—റാണാ അമരസിംഹൻ ജയിക്കട്ടെ!

രംഗം 2.

(സ്ഥലം—ഗ്രാമവീഥിയുടെപുറത്തുള്ളഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ ഗൃഹം)
സമയം—സന്ധ്യ.

[കല്യാണിയും അജയസിംഹനും ആ ഇടവഴിയിൽക്കൂടി നടക്കുന്നു.]

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠാ, വയ്യ, ഇനി നടക്കാൻ വയ്യ.

അജയ—ഇന്നുരാത്രി ഇവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടാം; ഗ്രാമത്തിൻെറ അപ്പുറത്തു് ആ വഴിയോരത്തു് ഒരു പുൽപ്പുര കാണാനുണ്ടു്; ഒരു പീടികയാണെന്നാണു തോന്നുന്നതു്. വാതിലില്ല; അകത്തന്ധകാരം.

കല്യാണി—ഒന്നുറക്കെ വിളിച്ചുനോക്കു.

അജയ—ആരാണകത്തു്? അകത്താരാണു്? ഒരൊച്ചയുമില്ല. ഇവിടെ ആൾപ്പാപ്പില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

കല്യാണി—ഇന്നു നമുക്കിവിടെ താമസിക്കാം. ഇനി നടക്കാൻ വയ്യ. വിശപ്പുമുണ്ട്.

അജയ— അങ്ങിനെയാവട്ടെ, നീയിവിടെത്തന്നെയിരിക്കണം. ഞാൻ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കുപോയി ആഹാരത്തിനു വല്ലതുമൊക്കെ വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരാം.

കല്യാണി—പോയി വരു, എനിക്കു ഒരു പദം മുമ്പോട്ടു വെക്കുവയ്യ, ദാഹവുമുണ്ട്. വേഗം പോയിവരണം. എനിക്കു ഭയമുണ്ട്.

അജയ—ഇവിടെ ഭയപ്പെടാനൊന്നുമില്ല. ഞാനിതാ ഉടനെ എത്തി.

[അജയൻ പോവുന്നു]

കല്യാണി—ഇതേവരെ നിലം കണ്ടതല്ല എന്റെ പാദം! ഇന്നു നടന്നുനടന്നു കാൽ രണ്ടും ഉടുത്തു ചെമ്പരത്തിപോലെയായി. എന്നാൽ ഈ ദുഃഖത്തിലൊരാനന്ദമുണ്ട്; ഈ കഷ്ടപ്പാടിലൊരു സുഖമുണ്ടു; ചാരിത്രരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ദുഃഖവും ദാരിദ്ര്യവും സ്വയംവരിക്കുന്നതു് എനിക്കു പരമാനന്ദമാണ്. എന്തു തടസ്ഥം തന്നെ വന്നാലും സമുദ്രത്തിന്റെ നേക്കു കളിച്ചുപുളച്ചൊഴുകുന്ന ഗംഗാനദിപോലെ ഞാനെന്റെ ജീവസർവ്വസ്വമായ ഭർത്താവിനെ ലക്ഷ്യംവെച്ചു പുരോഗമനം ചെയ്യുന്നു! എന്നാൽ അദ്ദേഹമെന്നെ ദാസീനിലയിലെങ്കിലും പരിഗ്രഹിക്കുമോ, ആർക്കറിയാം—ആരാതു് അവിടെ?

(ഭിക്ഷുവേഷത്തിൽ സഗരസിംഹൻ വരുന്നു.)

സഗര—മകളേ, ഞാനൊരു രജപുത്രനാണ്. ഭയപ്പെടേണ്ട. നീയും ഒരു രജപുത്രസ്ത്രീയാണെന്നു തോന്നുന്നു. എന്താണിവിടെ ഈ അസമയത്തു് തനിച്ചിരിക്കുന്നതു്?

കല്യാണി—തനിച്ചല്ല, എന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ ചില സാധനങ്ങൾ വാങ്ങാൻ ആ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു പോയിരിക്കുന്നു.

സഗര—ശരി, അദ്ദേഹം മടങ്ങി വരുന്നതുവരെ നിന്നെ ഞാൻ രക്ഷിക്കാം. മുസൽമാൻപട്ടാളങ്ങളുടെ കവച്ചുസ്ഥലമാണിതു്. ഇത്തിരി മുമ്പു് ആ ഇടവഴിയിൽവെച്ചു ഞാനൊരു നാലാളെ കണ്ടു. പേടിക്കാനൊന്നുമില്ല. ജ്യേഷ്ഠൻ വരുന്നതുവരെ, നിനക്കു ഞാനുണ്ടു്.

കല്യാണി—നിങ്ങൾ ഇവിടെത്തന്നെ ഇരുന്നു് എന്നെ രക്ഷിക്കണം. എനിക്കു പേടിയാവുന്നു.

(അണിയറയിൽനിന്നു്.)

ഈ ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ വീട്ടിലോ? (വീണ്ടും അണിയറയിൽ) അതെ, ഇവിടത്തന്നെ. (മിലർ വന്നു വാതിൽ തള്ളി തുറക്കുന്നു.)

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠാ! ജ്യേഷ്ഠാ, അതാരാണു്?

(മൂന്നു കള്ളന്മാർ അകത്തു കടക്കുന്നു.)

ഒന്നാ—ഇവിടെത്തന്നെ, അതെ ഇവിടെത്തന്നെ.

രണ്ടാമൻ—പിടിച്ചോ! (ഒന്നാമൻ കല്യാണിയെ കടന്നു ബലാൽക്കാരമായി കടന്നു് പിടിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു; കല്യാണി ദൂരെ മാറിനിന്നു് നിലവിളിക്കുന്നു) രക്ഷിക്കണേ, രക്ഷിക്കണേ!

സഗരസിംഹൻ—മുമ്പോട്ടു വന്നു്; എടാതെമ്മാടി!

ഒന്നാമൻ—ആരെടാ അതു്!

രണ്ടാമൻ—ആരായാലെന്താണു്, വെക്കെടാ അവന്റെ കഴുത്തിലാട്ടം!

(സഗരസിംഹനും കള്ളന്മാരും പൊരുതുന്നു. സഗരസിംഹൻ മുറിയേററു വീഴുന്നു.)

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠ, ജ്യേഷ്ഠ!

(അജയൻ വരുന്നു.)

അജയ—കല്യാണി, ഭയപ്പെടേണ്ട, ഞാനിതാ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു.

(അജയസിംഹൻ മൂന്നാളേയും വെട്ടി വീഴ്ത്തുന്നു.)

അജയ—ഇതാരാണു്, മറെറാരാളിവിടെ വീണിരിക്കുന്നതു്!

കല്യാണി—ഇദ്ദേഹമെന്നെ രക്ഷിക്കാൻ വന്നു; ലഹളയിൽ മുറിയേററു വീണു പോയി?
സഗര—എതാണ് നിങ്ങൾ?
അജയ—ഞാൻ സേനാപതി ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ പുത്രൻ അജയസിംഹൻ, ഇവളെന്റെ സഹോദരി കല്യാണി!
സഗര—ആര് ? മഹാബത്ഖാന്റെ പത്നി കല്യാണിയോ?
അജയ—അതെ, ഹേ, വീര, താങ്കളേതാണ് ?
സഗര—ഞാൻ മഹാബത്ഖാന്റെ പിതാവ്. സഗരസിംഹൻ!

രംഗം 3.

[സ്ഥലം—ജോധപൂരം മഹാരാജാവിന്റെ രാജധാനി.]
(സമയം—പ്രഭാതം).

(മാർവാഡ് രാജാ ഗജസിംഹനും സ്നേഹിതൻ ഹരിദാസനും പുത്രൻ അമരസിംഹനും ദൂതവേഷത്തിൽ അരുണനും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഗജസിംഹ—ഈ വിവാഹകാര്യം ഞങ്ങൾക്കാർക്കും സമ്മതമല്ല. ദില്ലി സാമ്രാട്ടിന്റെ സിംഹാസനത്തിനു കീഴ്പ്പെടാതെ അവിടത്തെ സൽപ്രഭുത്വത്തോടു എതിർത്തു നില്ക്കുന്ന രാജദ്രോഹിയുമായി ഒരു തരത്തിലുള്ള ബന്ധവും ഞങ്ങൾക്കാവശ്യമില്ല. ഹേ, ദൂത, തന്റെ മഹാരാജാവിനോടു ഞാൻ പറഞ്ഞതായി ചെന്നു പറയൂ—ഞങ്ങൾക്ക് ഈ വിവാഹബന്ധം സമ്മതമില്ല. എന്താ ഹരിദാസ്ജി, അങ്ങിനെയല്ലേ?
ഹരിദാസ്—സബാഷ്, അതുതന്നെയാണുചിതം!
അരുണ—മഹാരാജാവേ, എങ്ങിനെയാണ് ഞങ്ങളുടെ മഹാരാജാവു രാജദ്രോഹിയായതെന്നു മനസ്സിലായില്ല. മേവാഡ്ഭൂമിയിൽ ഇതുവരെ മൊഗളൻ കാലെടുത്തു വെച്ചിട്ടില്ല. ജന്മഭൂമിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യരക്ഷയ്ക്കായി പൊരുതുന്നതു് രാജദ്രോഹമാണെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ രാജാവു രാജദ്രോഹിതന്നെ!
ഗജസി—റാണാ അമരസിംഹന്റെ പ്രവൃത്തിക്ക്, രാജ്യാഭിമാന

മെന്നല്ല, രാജ്യദ്രോഹം എന്നാണ പേര്. രജപുത്രസ്ഥാന മൊട്ടുക്ക്, ദില്ലിസാമ്രാട്ടിൻെറ പുണ്യസിംഹാസനത്തിന മുമ്പിൽ കുമ്പിട്ടിരിക്കുന്ന ഈ ഘട്ടത്തിൽ, മേവാഡുമാത്രം തലയുയർത്തിപ്പിടിച്ച ഡംഭം നടിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഉചിതമോ?

അരുണ—മനസ്സിലായി, ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞതിൻെറ അർത്ഥം മനസ്സിലായി. രജപുത്രസ്ഥാനത്തിലെ മരനിരകളിൽനിന്ന സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൻേറയും അഭിമാനത്തിൻേറയും രശ്മികൾ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞു പോവുന്നു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, മേവാഡിൻെറ രജതശൃംഗംമാത്രം, സ്വാതന്ത്ര്യപ്രകാശം പൂശിയിരിക്കുകയോ? എന്താണ മഹാരാജാവിന്ന കണ്ണുകടി സഹിക്കുന്നില്ലായിരിക്കാം? ഇന്ന് ഏതു കെങ്കേമനായ രജപുത്രൻേറയും തലയിൽ കിരീടമില്ല. നിങ്ങളുടെയെല്ലാം ശിരസ്സുകൾ, ഇന്ന നഗ്നങ്ങളാണ്! ഈ സ്ഥിതിയിൽ മീവാരരാജാവിൻെറ ശിരസ്സിൽ മാത്രമായി സ്വാതന്ത്ര്യമകുടം കിടന്നു തിളങ്ങുകയോ? ഇതു് ഒരിക്കലും കൂടാത്തതാണ്. ആ കിരീടത്തിൻെറ രത്നപ്രഭ നിങ്ങളുടെയെല്ലാം കണ്ണിൽ സൂചി തറയ്ക്കുന്നു. എന്നാലൊന്നു മാത്രം—റാണാ അമരസിംഹൻ നിങ്ങളെയല്ല, ഈ വിവാഹകാര്യത്തിൽ നിങ്ങളുദ്ദേഹത്തെയാണ് വഞ്ചിച്ചതു്.

ഗജ—ദൂത, താൻ കുറെ കവിയുന്നു, മഹാരാജ ഗജസിംഹൻെറ മുഖത്തു നോക്കി ഇമ്മാതിരി വാക്കു പറയാൻ നിനക്കു ധൈര്യം വന്നു? എടോ തൻെറ അമരസിംഹൻ ഇത്ര വലിയ പ്രമാണിയാണെങ്കിൽ ഒന്നാണ ചെയ്യേണ്ടതു്. ഇരുപതിനായിരം രജപുത്രന്മാരേയും ദില്ലിസാമ്രാട്ടിനേയും ജയിച്ച ഭാരതവർഷം അടക്കി ഭരിക്കട്ടെ. എന്നാലയാളുടെ വിഡ്ഢിത്തത്തിന് ഒരർത്ഥമുണ്ട്.

അരുണ—ഈ വിഡ്ഢിത്തം ക്ഷത്രിയന്നു ഭൂഷണമാണ്, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു വാസ്തവം. നാടിൻെറ മാനം രക്ഷിക്കാൻ അത്രയ്ക്കു വിഡ്ഢിത്തം നിങ്ങൾക്കുണ്ടായില്ല. അതെനിക്കുറപ്പുണ്ട്. എടോ ദൂതൻ അവദ്ധ്യനാണ്—എന്നു സ്മൃതിയില്ലെങ്കിൽ—

അരുണ—ഇമ്മാതിരിയും നിങ്ങളുടെ ഉള്ളിലുണ്ട്? ദൂതൻ അവധ്യനാണെന്നു നിങ്ങളാരു പറയുന്നതു കേട്ടു മനസ്സിലാക്കി? ആൾ വലിയ ധർമ്മിഷ്ഠൻതന്നെ.

ഗജസിംഹ—എടാ, ഞങ്ങളുടെ ധൈര്യത്തിന്നും ക്ഷമയ്ക്കും ഉണ്ട് ഒരതിര്! മതി, മതി, തന്റെ മഹാരാജാവിനോടു ചെന്നു പറയൂ ജോധപുരി മഹാരാജാവിന് ഈ വിവാഹബന്ധം സമ്മതമല്ല എന്ന്.

അരുണ—മഹാരാജാവേ, എന്നാൽപ്പിന്നെ (മടങ്ങി) ഒരു വാക്കുകൂടി പറയാനുണ്ട്; മറന്നു! താങ്കൾ ദക്ഷിണേന്ത്യയിലെ പല പല രാജ്യങ്ങളും ജയിച്ചിരുന്നു എന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അടുത്തു മേവാഡിലേയ്ക്കും ഒന്നിറങ്ങാൻ ഭാവമുണ്ടെന്നു കേട്ടു. എന്നാലിതാ ഞാൻ താങ്കളെ മേവാഡിലെ സമരസത്രത്തിനു ക്ഷണിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ബന്ധുജനസമേതം വന്നു വേണ്ടതു പ്രവൃത്തിപ്പാനപേക്ഷ.

(അരുണൻ പോവാൻ ഭാവിക്കുന്നു.)

ഗജസിംഹ—സാബാഷ്! എന്നാലിനി പോകാൻവരട്ടെ, എടോ ദൂത നമുക്കൊരുമിച്ചു പോവാം.

അരുണ—എന്നെ നിങ്ങൾ തടവിലിട്ടടയ്ക്കാൻ ഭാവമാണോ?

ഗജ—അതെ; അമരസിംഹ, ഈ തെമ്മാടിയെ പിടിച്ചുകെട്ടു. കൽത്തുറുങ്കിൽ കൊണ്ടുപോയി ഇട്ടടയ്ക്കൂ.

അമര—ഇതെന്താണച്ഛ? ദൂതനല്ലേ ഇവൻ? ദൂതവധം ക്ഷത്രിയനു ആവാമെന്ന് അച്ഛ എഴു എട്ടിലാണു കണ്ടത്?

ഗജ—അമരസിംഹ! ഞാൻ നിന്റെ അടുത്തു ധർമ്മാധർമ്മവിവേകം പഠിക്കാൻ വന്നില്ല. പറഞ്ഞതു കേൾക്കാൻ ഭാവമുണ്ടോ? ഈ തെമ്മാടിയെപ്പിടിച്ചു കെട്ടിത്തടവിലിട്ടടയ്ക്കൂ.

അമര—ഞാനീയന്യായപ്രവൃത്തി ചെയ്യില്ല.

ഗജ—(സക്രോധം) നീയെന്റെ വാക്കു കേൾക്കാനൊരുക്കമുണ്ടോ? പട്ടമൂർച്ച—അമര, നീയെന്റെ സീമന്തപുത്രനാണ്;

നല്ലവണ്ണം ഓൎത്തു സംസാരിച്ചോ. നീ ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്യി ല്ലെങ്കിൽ നിനക്കു രാജ്യമില്ല, രാജ്യം ഇളയമകൻ യശോവന്ത സിംഹനു പോവും. ആലോചിച്ചു പ്രവൎത്തിച്ചോ.

അമര—നിങ്ങളുടെ രാജ്യം നിങ്ങൾക്കുതന്നെയിരിക്കട്ടെ; ഈ സിംഹാസനം നിറയെ മൊഗളന്റെ കാൽപ്പൊടിയാണ്. ഇതിലിരിക്കാൻ എനിക്കിഷ്ടമില്ല. മൊഗളന്റെ ചെരിപ്പു ചുമന്നു നടക്കുന്ന പ്രവൃത്തിക്ക് എനിക്കു കഴിയില്ല.

ഗജ—ശരി. നന്നായി. ഈ ഘോരാപരാധത്തിനു ഞാൻ നി നക്കു മരണപൎയ്യന്തം ശിക്ഷ വിധിച്ചിരിക്കുന്നു; നിന്നെ ഞാൻ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിയിരിക്കുന്നു.

അമര—ഇതാ, ഈ നിമിഷത്തിൽ ഞാൻ യാത്രയായി.

[അമരസിംഹൻ പോവുന്നു.]

ഗജസിംഹൻ—(ഇത്തിരിനേരം ചിന്തിച്ച്) പൊയ്ക്കോളൂ, എടോ ദ്ധത, പോയ്ക്കോളൂ. തന്നെ ഞാൻ വിട്ടയച്ചിരിക്കുന്നു!

രംഗം 4.

(സ്ഥലം—മഹാബത് ഖാന്റെ ഗൃഹത്തിന്റെ പൂമുഖം):

(സമയം—രാത്രി.)

(മഹാബത് ഖാൻ തനിച്ചിരിക്കുന്നു)

മഹാബത്—ഞാനവളെ മനസ്സുകൊണ്ടു പണ്ടേ ഉപേക്ഷിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; പിന്നെയുമെന്താണ് അതേ വിചാരം എ ന്റെ ഹൃദയത്തെ ശല്യപ്പെടുത്തുന്നത്. പ്രേമവിഹ്വലമായ, അവളുടെ ആ കോമളമുഖം ഇന്നും എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പ്ര തിഫലിച്ചു കാണുന്നു. ഞാനാ അനശ്വരത്തെ വെറും ചിപ്പിയായിക്കരുതിത്തള്ളി. ഞാനെന്തിനവളുടെ പ്രേമലേ ഖനം എടുത്തു വലിച്ചെറിഞ്ഞു? ആ പവിത്രചാരിത്രം—ആ ദിവ്യ കമനീയഭാവം ഇവയെന്റെ മുററത്തു വന്നു നിന്നു

പ്പോൾ ഞാൻ അപമാനിച്ചയച്ചു! ഞാനൊരു മനുഷ്യനോ? അവളുടെ അച്ഛനോടുള്ള അസഹ്യവൈരത്തിൻെറ രക്താവരണത്തിൽക്കൂടി ആ ഉന്മുഖപ്രേമം, ഇളംപുഞ്ചിരിതൂകിനില്ക്കുന്നതു് ഞാൻ കണ്ടില്ല! എൻെറ ആ പ്രേമസർവ്വസ്വത്തെ—എവിടെ വെച്ചിട്ടെങ്കിലും—ഒരു നോക്കു കണ്ടുകിട്ടിയിരുന്നെങ്കിൽ—ഹാ! ഞാൻ തീർച്ചയായും സാഞ്ജലിബന്ധം അവളുടെ കാൽക്കൽ വീഴുമായിരുന്നു; മാപ്പിനിരക്കുമായിരുന്നു!

(കാവൽക്കാരൻ വരുന്നു)

കാവൽക്കാരൻ—മഹാരാജ ഗജസിംഹൻ മുഖം കാണിക്കാൻ വന്നുനില്ക്കുന്നു.

മഹാബത്—ഗജസിംഹൻ? ജോധപുരിരാജാവായ ഗജസിംഹൻ?

കാവ—അതെ, യജമാനേ!

മഹാ—ശരി; (പോവുന്നു) വരാൻ പറയൂ—

മഹാബത്—ഗജസിംഹനിവിടെ എന്താണു കാര്യം! ഭീരു; മൊഗളൻെറ ചെരിപ്പു ചുമന്നു നടക്കുന്ന നീചൻ! ഇതാ, എത്തി.

(ഗജസിംഹൻ വരുന്നു).

ഗജസിംഹ—വന്ദനം.

മഹാബത്—വന്ദനം! എന്താണി ചാളയിലേക്കു എഴുന്നള്ളിയതാവോ?

ഗജസിംഹ—ചക്രവർത്തി തിരുമനസ്സിൽനിന്നു കല്പിച്ചയച്ചിരിക്കുന്നു; ഇത്തവണ മഹാബത്ഖാൻതന്നെ, മേവാഡ് യുദ്ധത്തിനു പോവണമെന്നു കല്പിച്ചയച്ചിരിക്കുന്നു.

മഹാബത്—ഉവ്വോ?

ഗജസിംഹ—ഉവ്വ്.

മഹാബത്—ഞാനെത്ര തവണയായി പറയുന്നു എന്നെ മേവാഡിലേക്കുമാത്രം അയക്കരുതെന്നു എങ്കിലും അദ്ദേഹം ഈ അപേക്ഷയെ നിരസിക്കുന്നു.

ഗജസിംഹ—മൊഗൾസൈന്യം ഇത്തവണയും മേവാഡിനോടേ

റു തോററു. ബാദ്ഷാവിനു വലിയ ആധിയായിരിക്കുന്നു; അദ്ദേഹത്തിൻെറ ശുഭകീർത്തിക്കു പററിയ ഈ ചളി കഴുകിക്കളയാൻ, ഒരൊററ ആളെ അദ്ദേഹം കാണുന്നുള്ളു. മഹാബത് ഖാൻ!

മഹാബത്—നിങ്ങളെന്തൊക്കെയാണു പുലമ്പുന്നത്?

ഗജസിംഹ—ഇതു ഞാൻ പറയുന്നതല്ല; പരക്കെയുള്ള അഭിപ്രായമാണിത്.

മഹാബത്—ഉം—എന്താണ്?

(പൂമുഖത്തു ഉലാത്തുന്നു.)

ഗജസിംഹ—ഇത്തവണ നിങ്ങൾ തീർച്ചയായും മേവാഡ് യുദ്ധത്തിൽ വാളെടുക്കണം; മേവാഡ് നിങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയാണെന്നെനിക്കറിയാം. റാണാ അമരസിംഹൻ താങ്കളുടെ സഹോദരനാണെന്നും എനിക്കറിയാം. എന്നാൽ ഒരു കൊല്ലത്തിനിപ്പുറം—എല്ലാം മാറി മറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. റാണാ അമരസിംഹൻ ഇന്നു നിങ്ങളുടെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനല്ല! നിങ്ങളിന്നു ഹിന്ദുവല്ല, മുസൽമാനാണ്. നിങ്ങളെന്നു ഇസ്ലാംമതം സ്വീകരിച്ചുവോ അന്നു മുറിഞ്ഞു മേവാഡും നിങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധം! പിന്നെന്താണിനിയും ആലോചന?

മഹാബത്—(ആലോചിച്ചു) മേവാഡ് എൻെറ ജന്മഭൂമിയല്ലെങ്കിൽ എത്ര നന്നായിരുന്നു?

ഗജസിംഹ—മേവാഡ് എന്താണു നിങ്ങളെ പിടിച്ചു മിണുങ്ങിക്കളയുമോ? ഒരൊററത്തവണ മേവാഡിലേയ്ക്കു പോയിവന്നാൽ മതി. നിങ്ങളുടെ ഈ മനോഭാവം തീരെ മാറും. നിങ്ങൾ യുദ്ധം ചെയ്യണമെന്നില്ല. രാജ്യം കണ്ടു മടങ്ങിയാൽ മതി. മേവാഡിലെ തെരുവീഥികളിൽക്കൂടി നിങ്ങൾ പോവുമ്പോൾ, നഗരവാസികൾ വിരൽ ചൂണ്ടിക്കാട്ടിപ്പറയും—അതാ പ്രതാപസിംഹൻെറ ജ്യേഷ്ഠപുത്രൻ; മതംമാറിയ ആളാണ്; വൃദ്ധന്മാർ താങ്കളെക്കണ്ടു മുഖം തിരിക്കും; ചെറുപ്പക്കാർ

ത്തിപ്പൊരിപ്പാറക്കുന്ന കണ്ണുകളരുട്ടി താങ്കളെ നോക്കും; സ്ത്രീകൾ ജനാലകളിൽക്കൂടി എത്തിനോക്കി നിങ്ങളെ ശപിക്കും. മഹാബത് ഖാൻ, നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട; രജപുത്രന്മാർ ഒരിക്കൽക്കൂടി താങ്കളെപ്പിടിച്ചാശ്ലേഷിക്കുമെന്നു നിങ്ങൾ സ്വപ്നേപി വിചാരിക്കേണ്ട!

മഹാബത് —ആ!

ഗജ—മരണപര്യന്തം നിങ്ങളൊരു മുസൽമാനായിത്തന്നെയിരിക്കേണ്ടിവരും; കാരണം നിങ്ങളിതുവരെ ഒരു മുസൽമാനായിരുന്ന് അവരുടെ സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ നിങ്ങൾ പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ പറയുന്നതു നിങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലേ?

(സന്യാസിവേഷത്തിൽ സഗരസിംഹൻ വരുന്നു.)

സഗര—മഹാബത് ഖാൻ!

മഹാബത് —ആര്? അച്ഛനോ! ഈ വേഷത്തിലെന്താണിവിടെ വരാൻ?

സഗര—ഞാനിപ്പോൾ സന്യാസം സ്വീകരിച്ചിരിക്കയാണ്.

മഹാ—അതെന്തിനാണച്ഛ?

സഗര—മഹാബത് ഖാൻ, നിനക്കൊരു പക്ഷെ അത്ഭുതം തോന്നാം. എന്നാലെൻെറ സന്യാസത്തിൽ ഒരു അത്ഭുതവുമില്ല. ഞാൻ സന്യസിച്ചതെന്താണെന്നു നിനക്കറിയാമോ? ഞാൻ ജാതി, മതം, രാജ്യം ഇവയ്ക്കു ശേഷക്രിയചെയ്തു ജീവിതത്തിൻെറ ആദിമഘട്ടം മുഴുവൻ വ്യഥാവിലാക്കി! മതം, രാജ്യം എല്ലാം മറന്നു. മ്ലേച്ഛന്മാരുമായി കൂടിക്കഴിഞ്ഞു. അവമാനത്തിൻെറ നശ്വരങ്ങളായ ദിവാസ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടു. എന്നാലാദീർഘനിദ്രയിൽനിന്നു ഞാൻ പെട്ടെന്നു ഞെട്ടിയുണന്നു; കണ്ണിന്നു പുതിയൊരു കാഴ്ചയുണ്ടായി. എൻെറ ജീവിതത്തിൻെറ സന്ധ്യാകാലത്തു് എനിക്കിതാ കത്തവ്യബോധത്തിൻെറ വിസ്തൃതമാഗ്ഗം കണ്ടു കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇനി ഞാൻ പിച്ചപ്പാളയുമായി മൊഗലൻെറ മുമ്പിൽ ചെല്ലില്ല. ഞാൻ സന്യസിച്ചതെന്തനാണെന്നു നിനക്കറിയാമോ?

മഹാ—ഇല്ലച്ഛ!

സഗര—എത്രയോ സംവത്സരങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ പിന്നിട്ടശേഷം ഇതിനിടയൊരു ദിവസം മാതൃഭൂമിയുടെ വിളി—പ്രേമമയിയും ദീനയുമായ ആ മാതാവിൻെറ അതിദൂരത്തുനിന്നുള്ള വിളി—ഞാൻ കേട്ടു. എത്ര ഗംഭീരവും, എത്ര കരുണാപൂർവ്വവും, എത്ര ഗൽഗദിതവുമായിരുന്നു ആ ആഹ്വാനം? മഹാബത് ഖാൻ നിനക്കാ പ്രേമാഹ്വാനത്തെപ്പററി ചിന്തിക്കാൻകൂടി ശക്തിയില്ല! ഞാനെൻെറ പാപങ്ങൾക്കു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യുന്നുണ്ട്, നീയും നിൻെറ പാപത്തിന്നു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യണം. അതു പറയാനാണു ഞാനിന്നിവിടേയ്ക്കു വന്നിരിക്കുന്നത്.

മഹാ—എൻെറ പാപങ്ങളുടെ പ്രായശ്ചിത്തമോ?

സഗര—അതെ. ഞാൻ ജന്മഭൂമിയെ മറന്നു കളിച്ചു, നീ മൊഗലൻെറ ദാസ്യം പൂടി. പോരാത്തതു മ്ലേച്ഛനുമായി! നീ മതദ്രോഹംചെയ്തു. നിൻെറ പാപത്തിന് അററമില്ല!

മഹാ—അച്ഛ, ഞാനൊരു പാപവും ചെയ്തതായി എനിക്കോർമ്മ വരുന്നില്ല. എൻെറ വിശ്വാസം ഇസ്ലാംമതം സത്യമാണെന്നാണ്.

സഗര—മകനേ, മഹാബത് ഖാൻ, നിനക്കീവിശ്വാസം എങ്ങിനെയാണുണ്ടായത്. നീ കുറാൻ പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതു നല്ല ഗ്രന്ഥമാണ്. വൈദികമതം അതിനെ അനാദരിക്കുന്നില്ല. ഹിന്ദുമതം അതിനോടു വാദിക്കുന്നുമില്ല. എന്നാൽ ഒന്നു ചെയ്യാൻ നീ മറന്നു. നിൻെറ പിതൃപൈതാമഹന്മാരുടെ—വ്യാസൻ, കപിലൻ, ശങ്കരാചാര്യർ—ഈ മഹാത്മാക്കളുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ പഠിച്ചശേഷം മതിയായിരുന്നു ഈ മതമാററം! ഹേ വിഡ്ഢി, അനക്ഷരജ്ഞനായ നിനക്ക് എവിടുന്നുണ്ടായി ഈ ധർമ്മാധർമ്മബോധം! ഏതു മതത്തിൻെറ മൂലയന്ത്രം പ്രവൃത്തിദമവും ആത്മജയവുമോ, ഏതു മതത്തിൻെറ പരമവികാസം സർവ്വത്രേദയയോ, ആ മതത്തെ—നിൻെറ സ്വന്തം മത

ത്തെ — മറക്കുകനിമിത്തം ഹേ മഹാബത്ഖാൻ, നീയെത്ര വലിയ പാപിഷ്ഠനായിരിക്കുന്നുവെന്നു നിനക്കറിയാമോ?

മഹാ — ഇതെല്ലാം കേട്ടു ഞാൻ തളൎന്നിരിക്കുന്നു! ഇന്നു അവിടുന്നു —

സഗര — ഞാനിന്നു മതവ്യാഖ്യാനത്തിന് പുറപ്പെട്ടിരിക്കകൊണ്ടു തളരും, നീ തീൎച്ചയായും തളരും, ഞാൻതന്നെ തളൎന്നുപോവുന്നു. പണത്തിൻെറ കിലുകിലശബ്ദം ചെകിടടപ്പിക്കാത്ത ഒരു ലോകത്തിലിരുന്നു മനുഷ്യനെന്തുകൊണ്ടു ജീവിച്ചുകൂടാ, തീൎച്ചയായും ജീവിക്കാം. അത്തരമൊരു ജീവിതത്താൽ വേഷ്ടിതനായിരിക്കുകയാണു ഞാൻ! ഉന്നതാദൎശം, ഉയൎന്ന ലക്ഷ്യം ഇവയുടെ ഒററക്കമ്പിയെങ്കിലും മുററാത്ത മനുഷ്യഹൃദയമില്ല; യാദൃച്ഛികങ്ങളായ ഏതെങ്കിലും ചില സംഭവങ്ങളുടെ വിരലുകൾ തട്ടുമ്പോൾ അവ പാടുവാൻ തുടങ്ങുന്നു; ആ നാദലഹരിയാൽ ഹൃദയം വിക്ഷുബ്ധമാവുന്നു, അവൻ പുനൎജ്ജന്മം ജനിക്കുന്നു. ഈ ഘട്ടങ്ങളിൽ മനുഷ്യാത്മാവ് അതിൻെറ കൂടുവിട്ട് അനന്തതയിലേയ്ക്കു പറക്കുന്നു, ഈ തത്വം കല്യാണിയൊരു ദിവസം എനിക്കു പറഞ്ഞുതന്നു.

മഹാ — കല്യാണിയൊ?

സഗര — അതെ; അവളൊരു ദിവസം ഇതെനിക്കുപദേശിച്ചു; ആ സ്വരം ഇന്നും വീണാനാദംപോലെ എൻെറ ചെവിയിൽ മുഴങ്ങുന്നു! മഹാബത്ഖാൻ, കല്യാണിയുടെ അച്ഛൻ അവളെ വീട്ടിൽനിന്ന് അടിച്ചു പുറത്താക്കിയ വിവരം നീയറിയുമോ?

മഹാ — അടിച്ചു പുറത്താക്കുകയോ; എന്തിന്?

സഗര — മ്ലേച്ഛനായ ഭൎത്താവിനെവെച്ചു പൂജിച്ചതിന്ന്?

മഹാ — അച്ഛനവളെയെവിടെവെച്ചു കണ്ടു?

സഗര — ഒരു നിൎജ്ജനഗ്രാമത്തിൽ, ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ ഒരു വീട്ടിൽ.

മഹാബത് — അച്ഛ, ഇതാണോ, നിങ്ങളുടെ ഉദാരമായ ഹിന്ദുമതം! ഹിന്ദുക്കൾക്ക് മുസൽമാന്മാരോട് ഇത്ര വൈരം? ഇത്ര

പൈശാചികളേഷ്ഠി പാതിവ്രത്യത്തെ വെച്ചു പൂജിച്ചതിനു ഒരു സാദ്ധ്വിയെ, ചവുട്ടിപ്പുറത്താക്കിയ മതം! ഞാൻ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യണം. ഇല്ലേ? ഉവ്വ്; ഞാൻ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യും. തീൎച്ചയായും ചെയ്യും. എന്നാൽ മുസൽമാനായതിനല്ല; മുസൽമാനാവും മുമ്പു കുറച്ചുകാലം ഹിന്ദുവായിരുന്നു പോയില്ലേ, അതിനാണു ഞാൻ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യുക; ഈ നികൃഷ്ടമതത്തിന്റെ കുമാൎഗ്ഗത്തിൽക്കൂടി, നടന്നുപോയതിനു തീൎച്ചയായും ഞാൻ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യും.

സഗര—എന്താണിതു് മഹാബത്ഖാൻ?

മഹാബത്—കുറച്ചുമുമ്പുവരെ, ഹിന്ദുക്കളോടു ദയയും സ്നേഹവും എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഈ നിമിഷംമുതൽ ഞാനതിന്റെ അടിവേരു് പുഴക്കിക്കളഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇന്നുമുതൽ എന്റെ ഓരോ രോമവും മുസൽമാനാണു്! അച്ഛ, ഞാൻ അധികം സംസാരിക്കാത്തവനാണെന്നും, മഹാബത്ഖാന്റെ പ്രതിജ്ഞ അചലമാണെന്നും അങ്ങയ്ക്കറിവുള്ളതാണു്.

സഗര—മഹാബത്ഖാൻ!

മഹാബത്—എന്റെ സ്വഭാവം, അച്ഛനറിയാം; അങ്ങയുടെ യുക്തിയും, ഉപദേശവും അതാ ആ തോട്ടിൽ കിടക്കുന്നു!

[മഹാബത്ഖാൻ പോവാൻ ഭാവിക്കുന്നു].

സഗര—നീയിത്രത്തോളം അധഃപതിക്കാനാണു ഭാവമെങ്കിൽ പോവൂ; പോയിവന്നോളു; നരകത്തിന്റെ അന്ധകൂപത്തിൽ ചാടിച്ചത്തോളൂ! മ്ലേച്ഛ, വിധൎമ്മികുലാംഗാര! [സഗരസിംഹൻ പോവുന്നു]. മഹാബത്ഖാൻ മനഃക്ഷോഭത്തോടെ ഉലാത്തുന്നു [ഇത്തിരികഴിഞ്ഞു്]

മഹാബത്—എന്തൊരു വക! എന്തൊരു വിദ്വേഷം. എന്തൊരു നിൎദ്ദാക്ഷിണ്യം! വെറുതെയല്ല! കൂടക്കൂടെ മുസൽമാന്മാരുടെ കാലടിച്ചവുട്ടേററു് ഈ വൎഗ്ഗം ചതഞ്ഞരഞ്ഞുപോകുന്നതു്? അതിലൊരത്ഭുതവുമില്ല. മുസൽമാന്മാൎക്കിവൎഗ്ഗത്തോടിത്രവൈ

രം തോന്നുന്നതിലും ഒരത്ഭുതവുമില്ല. ഇതാണോ ആ ഉദാരവും സർവ്വോൽകൃഷ്ടവുമായ ഹിന്ദുധർമ്മം? മറെറന്തായാലെന്താണ്; ഉദാരമായ ഇസ്ലാംമതം, വിധർമ്മിയായ സഹോദരനെ സാദരം പിടിച്ചാശ്ലേഷിക്കുന്നു; എന്നാൽ ഹിന്ദുമതമോ, ദിവ്യർഷിയായാലും വേണ്ടില്ല, വിധർമ്മിയെ ദൂരത്തു വരവരച്ചു നിർത്തുന്നു! എന്തൊരൌദ്ധത്യം; എന്തൊരഹങ്കാരം! എന്തൊരു സ്പർദ്ധ! ഈ ദുരഹങ്കാരം തീവെച്ചു ചാമ്പലാക്കിയാലൊരു ദോഷവും വരാനില്ല. [ഗജസിംഹനോടു] ഞാൻ മേവാഡ് യുദ്ധത്തിനു പോവുന്നു; പറയുവിൻ; മഹാബത് ഖാൻ യുദ്ധത്തിനു പോവാൻ ഒരുക്കമാണെന്നു ചക്രവർത്തിയോടു ചെന്നുപറയുവിൻ! (ഗജസിംഹൻ സാശ്ചര്യം നോക്കുന്നു).

മഹാബത്——എന്താണു മഹാരാജാവേ, ഇത്ര അത്ഭുതപ്പെട്ടു നോക്കുന്നതു്? ഞാൻ മേവാഡിനെ അക്രമിക്കുന്നതു് എന്തിനാണെന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമോ?

ഗജസിംഹ—നിങ്ങൾ ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിൽ ഒരു ശംബളക്കാരനാണ്! അത് —

മഹാബത്—അല്ലല്ല; അതുകൊണ്ടല്ല. ഹിന്ദുമതത്തെ —ദുരഹങ്കാരം നിറഞ്ഞ ആ ഹിന്ദുമതത്തെ—തീവെച്ചു, കരിച്ച് ചാമ്പലാക്കുവാനാണു ഞാൻ മേവാഡിലേയ്ക്കു പോവുന്നതു്; അതിനെ വെട്ടി തുണ്ടുതുണ്ടാക്കിയിടാനാണു മേവാഡിലേയ്ക്കു പോവുന്നതു്. നിങ്ങളുടെ വർഗ്ഗത്തെ നാമാവശേഷമാക്കാനാണു ഞാൻ മേവാഡിലേയ്ക്കു പോവുന്നതു്—അറിയിക്കുവിൻ. ചെന്നു വിവരം തിരുമനസ്സറിയിക്കുവിൻ! [ഗജസിംഹൻ വന്ദിച്ച് ഒരു വഴിക്കും മഹാബത് ഖാൻ മറെറാരു വഴിക്കും പോവുന്നു].

രംഗം 5.

[സ്ഥലം—ജഹാംഗീറിന്റെ ദർബാർ.]

(സമയം—പ്രഭാതം.)

[ചക്രവൎത്തി ജഹാംഗീറും, സാമന്തരും, ഹിദായത്താലിയും].

ജഹാംഗീർ—ഈ തോൽവി മരണപൎയ്യന്തം ഞാൻ മറക്കില്ല. എന്താണു പരവേജ് അവസാനം ചെയ്തത്. അവന്ന് ഇത്ര ശക്തികൂടി ഉണ്ടായില്ലേ; അവനെങ്ങിനെ, എന്തുകൊണ്ടു തോററു?

ഹിദായ—രാജകുമാരന്നു താൻ തോല്ക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നില്ല; അക്കാൎയ്യം എനിക്കുറപ്പുണ്ട്.

ജഹാംഗീ—നിങ്ങളെക്കൊണ്ടൊക്കെ ഒന്നിനുമാവില്ല; നിങ്ങളാരും ഒരു വ്യാധിക്കുമുള്ള മരുന്നുകളല്ല;

ഹിദായ—അങ്ങ് അരുളിച്ചെയ്തതു് എത്രയോ വാസ്തവമാണ്.

ജഹാംഗീ—ഹിദായത്താലി, നിങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ തടവുപുള്ളിയായി പിടിക്കപ്പെട്ടു; എന്നോ ആ റാണാവിന്റെ ദയകൊണ്ടു നിങ്ങളെ വിട്ടയച്ചു. അബ്ദുല്ല, ആൺകുട്ടി! അവൻ നിന്നു പൊരുതി വീരചരമടഞ്ഞു! നിങ്ങൾക്കു യുദ്ധത്തിനുപോയിട്ടു, മരിക്കാനുംകൂടികഴിഞ്ഞില്ല!

ഹിദായ—വാക്കുമാത്രം പോരല്ലോ. ഞാൻ യുദ്ധത്തിനു പോയി മരിച്ചു മടങ്ങണമെന്നു തീരുമാനിച്ചു, എന്നാലെന്തു ചെയ്യട്ടെ. എന്റെ ബീബിക്കു ഞാൻ മരിക്കുന്നതിൽ ലവലേശം ഇഷ്ടമില്ല.

ജഹാംഗീ—മതി; മതി. മിണ്ടാതിരി!

[സഗരസിംഹൻ വരുന്നു].

ജഹാംഗീർ—ഇതാ, രാജാസഗരസിംഹൻ വരുന്നു; രാജാ സാഹേബ്!

സഗര—ജഹാപനാഹ്!

ജഹാംഗീ—നിങ്ങളെ മേവാഡിലെ രാജാവാക്കി ചിറൂരിലേയ്ക്കയച്ചു; നിങ്ങളാകോട്ട റാണാ അമരസിംഹന്നു വിട്ടുകൊടുത്തു എന്നു കേട്ടു.

സഗര—ഉവ്വ്, ഞാൻവിട്ടുകൊടുത്തു.

ജഹാംഗീർ—ആരുടെ കല്പനപ്രകാരം?

സഗര—ഇതിനാരുടെ കല്പനയും ആവശ്യമില്ല.

ജഹാംഗീർ—എന്തുകൊണ്ടു്?

സഗര—ന്യായപ്രകാരം റാണാ അമരസിംഹനാണു് ചിറൂർക്കോട്ടക്കവകാശി. അതുകൊണ്ടുതന്നെ?

ജഹാ—ഒഹോ, അങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു ഇല്ലേ?

സഗര—തീൎച്ചയായും അക്ബർ ബാദ്ഷാ ചിറൂർക്കോട്ടയെ കീഴടക്കിയതു ധൎമ്മയുദ്ധത്തിലല്ല, അദ്ദേഹം ജയമല്ലനെ ചതിച്ചു കൊന്നു.

ജഹാ—മഹാരാജാവേ, തങ്ങളെന്നുമുതൽക്കാണിമ്മാതിരി ന്യായം പറയാൻ പഠിച്ചതു്?

സഗര—ആ പുതിയ വെളിച്ചം കണ്ട ദിവസം മുതല്ക്കു്?

ജഹാംഗീർ—പുതിയ വെളിച്ചം കണ്ടുവോ?

സഗര—ഉവ്വു്, ഞാൻ ഒരു പുതിയ പ്രകാശം കണ്ടു. എന്റെ കണ്ണിനെ മറച്ചിരുന്ന ഒരു തിരശ്ശീല പെട്ടെന്നു നീങ്ങി; ഭഗവാൻ ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ കാലംമുതൽ ഇക്കഴിഞ്ഞകാലംവരെയുള്ള ചരിത്രം, എന്റെ കൺമുമ്പിൽക്കൂടികടന്നുപോയി. ഞാനിവ പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടു—ബാപ്പാറാവുവിന്റെ, വിജയ കഥകൾ, സഗരസിംഹന്റേയും ചൂഡാജിയുടേയും ജീവിതസമൎപ്പണം! കുംഭന്റെ ധൈൎയ്യം; ഇതൊന്നും പോരാ, സൂൎയ്യോദയത്തിനു മുമ്പുള്ള ദിവ്യപ്രകാശത്തിനുള്ളിൽക്കൂടി—പ്രതാപസിംഹന്റെ—എന്റെ സ്വന്തം സഹോദരനായ പ്രതാപസിംഹന്റെ—ആ വീരഖഡ്ഗം ഝണഝണാൽക്കാരത്തോടുകൂടി കിടന്നു മിന്നുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു. ലജ്ജകൊണ്ടു എന്റെ ശിരസ്സു തനിയെ താണു!

ജഹാംഗീർ—പിന്നെ എന്തുണ്ടായി?

സഗര—ഞാനും ആ പരംപരയല്ലേ; ആ രക്തംതന്നെയല്ലേ എന്റെ ഞരമ്പുകളിൽ കൂടി ഓടുന്നതു്? എന്നൊരു വിചാരം മിന്നൽ വേഗത്തിലുദിച്ചു! മ്ലേച്ഛദാസ്യം ചൂടി, കുലദ്രോഹം ചെ

ഷ്ടകഥ എന്റെ സർവ്വാംശവും തളർത്തി! എങ്കിലും വിശ്വാസവും ശാന്തിയും ഞാൻ കൈവിട്ടില്ല. ഞാനതിൽ പിന്നീട്ട പല വീരോചിതകൃത്യങ്ങളും ചെയ്തു. ഇതിനെല്ലാററിനും പുറമേ, ഞാനൊരു ദിവസം ഒരത്ഭുതക്കാഴ്ച കണ്ടു.

ജഹാംഗീർ—എന്തുകാഴ്ചയാണതു്, താങ്കൾ കണ്ടതു്?

സഗര—ഇതു പുരാണമല്ല. ഇതു് ഇതിഹാസവുമല്ല. എന്റെ പുത്രി—മൊഗളരുടെ കുംഭദാസനായ എന്റെ പുത്രി—തന്റെ ജന്മഭൂമിയുടെ_മൊഗളരേതിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യമകുടം നിലത്തു ചവുട്ടിയുരുട്ടാൻ ഉറച്ച് ശ്രമിക്കുന്നുവോ, അവളുടെ ആ ജന്മഭൂമിയുടെ മാനം രക്ഷിക്കാൻ രാപ്പകൽ അലഞ്ഞു നടക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു. കീറിപ്പറിഞ്ഞ വസ്ത്രവുമുടുത്തു, അലഞ്ഞു നടക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു. എന്റെ കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. എന്റെ തൊണ്ട വററി. ലജ്ജ, ചിന്ത, സ്നേഹം ഇവയാൽ എന്റെ ഹൃദയം നിബിഡമായി! എനിക്കു സഹിക്കാൻ കഴിയാതായി. ഞാൻ ചിററൂർകോട്ട എന്റെ സഹോദരപുത്രനു വിട്ടുകൊടുത്തു, നേരെ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നു!

ജഹാംഗീ—നിങ്ങൾ മരിക്കാനൊരുങ്ങി വന്നിരിക്കയാണെന്നു തോന്നുന്നു.

സഗര—അതെ. ഇന്നു ഞാൻ കല്പിച്ചുകൂട്ടി മരിക്കാനൊരുങ്ങീട്ടാണ് ഇങ്ങോട്ടു പോന്നിരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ ഞാൻ അന്നു പുതിയൊരു പാഠംപഠിച്ചു.

ജഹാംഗീ—എന്തു പാഠമാണതു്?

സഗര—ത്യാഗം, ആത്മത്യാഗം! ചക്രവത്തി ലോകത്തിൽ രണ്ടു സാമ്രാജ്യങ്ങളുണ്ടു്; ആദ്യത്തേതിന്റെ പേരു സ്വാത്ഥം, മറേറതിന്റെ പേരു ത്യാഗം! ഒന്നിന്റെ പിറവി നരകത്തിൽനിന്നു, മറേറതിന്റെ ജനനം സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു്. ഒന്നിന്റെ രാജാവു പിശാചു്, മറേറതിന്റെ ചക്രവത്തി സർവ്വേശ്വരൻ. ഞാനിതുവരെ പിശാചിന്റെ നാട്ടിൽ താമസിച്ചു, എന്നാലം

ദിവസം ഞാൻ ത്യാഗത്തിന്റെ രാജ്യം കണ്ടു—അവിടെ ചില പ്രഭുക്കളുണ്ട്; ബുദ്ധൻ, ക്രിസ്തു, ഗൌരാംഗൻ! ആ രാജ്യത്തിൽ ചില നിയമങ്ങളുണ്ട്; സ്നേഹം, ഭക്തി! അവിടെ ശിക്ഷകളുണ്ടു; ശുശ്രൂഷ, ദയ! സമ്മാനങ്ങളുണ്ട്; അനുകമ്പ, അർപ്പണം! അന്നത്തെ ദിവസം ഞാൻ ആ നാട്ടിലെ പ്രജയായി! തൊനീവയസ്സുവരെ എന്റെ കൈകൊണ്ടു വാൾ തൊട്ടിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ആത്മരക്ഷണാർത്ഥം അന്നു ഞാൻ വാളെടുത്തു. അന്നത്തെ ഖഡ്ഗപാതം ഖഡ്ഗപാതമായിട്ടല്ല, പുഷ്പവർഷമായിട്ടാണെനിക്കു തോന്നിയതു്.

ജഹാംഗി—പിന്നെന്തുണ്ടായി?

സഗര—പിന്നിട്ട് ആത്മത്യാഗം വഴിക്കു പാപനിവൃത്തി വരുത്താൻ നേരിട്ടിങ്ങോട്ടുപോന്നു, ഞാൻ ഒരു കാലത്തു വലിയ മരണഭയമുള്ളവനായിരുന്നു, എന്നാൽ ഇന്നു ഞാനതിനെ സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നു. പൂർണ്ണഹൃദയത്തോടുകൂടി സ്നേഹിക്കുന്നവനു്—ആത്മത്യാഗം ചെയ്യുന്നവനു—മരണഭയമെവിടെ?

ജഹാംഗീർ—ശരി, എന്നാൽ മരിക്കാനൊരുങ്ങിക്കോളു.

[ജഹാംഗീർ ഭൃത്യനു ആംഗ്യം കാട്ടുന്നു.]

സഗര—എന്നെ പിടിക്കാൻ മററാരും അദ്ധ്വാനിക്കണമെന്നില്ല, ഞാൻതന്നെയായിക്കൊള്ളാം.

[അരയിൽ തിരുകിയിരിക്കുന്ന കഠാരമെടുത്തു മാറത്തു കുത്തിത്തുറന്നു, നിലത്തു വീണു പിടയുന്നു.]

ഞാനെന്റെ പാപത്തിന്നു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്തിരിക്കുന്നു, പ്രായശ്ചിത്തം, ഇതാ ചുടുചുടുന്നനെയുള്ള ഈ ജീവരക്തം!

നാലാമങ്കം.

(സ്ഥലം—ഉദയസാഗരന്റെ തീരം.)

(സമയം—നിലാവുള്ള രാത്രി.)

(അമരസിംഹൻ സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്നു, തിരമാലകളുടെ ഗീതം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അടുത്തു് ഒരു മരത്തിൽ ഒരു കു

യിൽ പാടുന്നു; റാണാ കണ്ണടച്ചു പികഗീതിയും കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു; അധികം ദൂരത്തല്ലാതെ ചില സ്ത്രീകൾ പാടുന്നു.)

റാണാ—പാട്ടിലും കൂത്തിലും മുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ചിലർ ഈ ലോകത്തിലുണ്ട്. നൃത്തസമയത്തു ഭൂകമ്പമുണ്ടായാൽക്കൂടി അവരറിയില്ല. എന്താണീലോകം! മനുഷ്യന്റെ ബാലിശബുദ്ധികളെ കളിക്കാൻ ചില കളിപ്പാട്ടങ്ങളിട്ടു കൊടുക്കുന്നു. അങ്ങിനെ ചില നേരംപോക്കുകളും ഇല്ലായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഈ ചുട്ടമണ്ണഭൂമിയിൽക്കൂടി ആർ നടക്കും? അതാ മാനസി എത്തി!

(മാനസി വരുന്നു.)

മാനസി—അച്ഛ, ഇവിടെയിങ്ങിനെയിരിക്കാൻ തുടങ്ങിട്ട് എത്ര നേരമായി? പോവാം, നമുക്കു കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ പോവാം, ഇവിടെ മഞ്ഞു വീഴുന്നു.

റാണാ—ഇതാ നിൽക്കൂ; ഞാനും വരാം; ഉദയസാഗരത്തിന്റെ ഇളങ്കാററു മനസ്സിനെ കുളൂപ്പിക്കുന്നു മാനസി.

മാനസി—ഉവ്വ്; കുളൂപ്പിക്കുന്നു.

റാണാ—ഈ ലോകം ശൂന്യമാണെന്നു നിനക്കെപ്പോഴെങ്കിലും തോന്നാറുണ്ടോ?

മാനസി—ലോകം ശൂന്യം?

റാണാ—അതേ, ലോകം ശുദ്ധമേ ശൂന്യം; മനുഷ്യനു ചിന്തിച്ചു ഋഷിയായിക്കൂടാ. ഉയന്ന് അമാത്യനായിക്കൂടാ, അതാണു ദൈവേച്ഛ. നോക്കൂ, അതിനാണ് ഇന്ദ്രജാലം കാണിച്ചു മയക്കുന്നതു്?

മാനസി—എന്റെ ദൃഷ്ടിയിലീലോകം ശൂന്യമല്ല; ഇതു ഭയങ്കരവുമല്ല.

റാണാ—ഈ നിലാവുള്ള രാത്രിയെ നോക്കൂ! ഈ തിരമാലകളുടെ മധുരഗീതം കേൾക്കു. ഈ അലകളുടെ ഇളംതെന്നലാസ്വദിക്കൂ. ഈ വക ദിവ്യാനന്ദത്തിൽ—മാതാവിന്റെ സമാശ്ലേഷസുഖത്തിൽനിന്നു്—വിടുത്തി, മനുഷ്യനെ നീചങ്ങളും ക്ഷണി

കങ്ങളുമായ ക്ഷുദ്രസുഖങ്ങൾ പിടിച്ചു വലിക്കുന്നു. മകളേ, ഞാ നീയന്ധകാരം നിറഞ്ഞ ലോകത്തെയുപേക്ഷിക്കും, ഇതിനെ ചവുട്ടിത്തള്ളും. ഇതെന്താണ്; ഒരിന്ദ്രജാലം!

മാനസി—ശരി; ഈ ലോകം ഒരിന്ദ്രജാലമായിരിക്കാം. ഒരു വിശേഷണം കൂടി ചേർക്കണം; മധുരമായ ഒരിന്ദ്രജാലം! ഹാ, ഈ ബാഹ്യപ്രകൃതിയുടെ മുഖം എത്ര സുന്ദരമായിരിക്കുന്നു, അതിൻെറ ഹൃദയം എത്ര ദയാർദ്രമായിരിക്കുന്നു! ഗ്രീഷ്മത്തിൻെറ അസഹ്യതാപം ഭൂമിയെയിട്ടു വരട്ടുമ്പോഴെയ്ക്കു, അതിദൂരത്തുനിന്ന് അട്ടഹസിച്ചുംകൊണ്ടു വർഷൃത്തു വന്നണയുന്നു. ഹേമന്തത്തിൻെറ ഹിമസേകംകൊണ്ടു ഭൂമുഖം കോച്ചിവലിക്കുമ്പോൾ വസന്തത്തിൻെറ മൃദുഹസ്തപല്ലവം, ആ ആവരണത്തെ പെട്ടെന്നു വലിച്ചു ചീന്തിയിടുന്നു. പകലത്തെ ജീവിതസമരത്തിൽ നാം കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾ—പ്രേമമയിയായ രാത്രി, മാതാവെന്നപോലെ നമ്മുടെ എരിപൊരിക്കൊള്ളുന്ന ശിരസ്സുകളെ തൻെറ മടിത്തടത്തിൽ ചായ്ക്കുന്നു. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും ആയില്ല; പ്രകൃതിയുടെ ദയക്കതിരില്ല.

റാണാ—അതിൻെറ അതിരെവിടെയാണ്?

മാനസി—മനുഷ്യൻെറ ചിന്താലോകത്തിൽ. അച്ഛാ അതാ ആ താമരക്കുളത്തിലേയ്ക്കൊന്നു നോക്കൂ.

റാണാ—ഉവ്വ് മകളേ, ഞാൻ നോക്കുന്നുണ്ട്.

മാനസി—ആ ചെന്താമരക്കുളത്തിൽ പൂനിലാവു പൊഴിയുന്നതു കാണുന്നില്ലേ?

റാണാ—ഉവ്വ്.

മാനസി—അച്ഛനതിനെ പിടിക്കാൻ കഴിയുമോ?

റാണാ—എതിനെ?

മാനസി—താമരക്കുളത്തിൽ കൊഞ്ചിക്കുഴഞ്ഞു കളിക്കുന്ന ആ പൂനിലാവിനെ, തിരമാലകൾ തമ്മിൽതമ്മിൽ കൂട്ടിമുട്ടുമ്പോഴുണ്ടാവുന്ന മനോഹരസംഗീതത്തെ! അച്ഛാ, കൂരിരിട്ടു ലോകമൊട്ടുക്കു

വ്യാപിക്കുമ്പോൾ—അതിന്റെ തിരശ്ശീലയിൽ ജലതലം തിരോഹിതമാവുമ്പോൾ—ഇളങ്കാററു തന്റെ ലീലാവിലാസങ്ങളെ നിത്തുമ്പോൾ—ആ സൌന്ദര്യമെല്ലാമെങ്ങോട്ടു പോവുന്നു? ആ സംഗീതമെല്ലാം എവിടെച്ചെന്നു ലയിക്കുന്നു.

രാണാ—നീ തന്നെ പറയൂ മകളേ, അതൊക്കെയെങ്ങോട്ടാണു പോവുന്നതു്?

മാനസി—എങ്ങോട്ടു പോവുന്നു എന്നു് തീച്ചപ്പെടുത്തി പറയാൻ വയ്യാ. എന്നാലൊന്നു പറയാം. ആ സൌന്ദര്യം നശിക്കില്ല, എല്ലാം അനശ്വരതത്തിലേയ്ക്കു് ഉയരുന്നു, അപാരതയോടു ചേന്നു് അപാരമാവുന്നു! അതനശ്വരമാകുന്നതിവിടെയാണു്—വിരഹിയുടെ വിചാരത്തിൽ, കവിയുടെ സ്വപ്നത്തിൽ, മാതാവിന്റെ പ്രേമത്തിൽ, ഭക്തന്റെ ഭക്തിയിൽ, മനുഷ്യന്റെ അനുകമ്പയിൽ!! മനുഷ്യന്റെ സൌന്ദര്യം, ഭൂമിയിലെ വെളിച്ചം, സുഗന്ധം, ഝങ്കാരം, നൃത്തം ഇതെല്ലാം പ്രകൃതിയുടെയാണു്, അല്ലെങ്കിലതെല്ലാം നിരത്ഥകം!

രാണാ—മനുഷ്യൻ സുന്ദരനാണെന്നു് എങ്ങിനെ പറയാം, നാം ഒരു ചോറുരുളയെടുത്തു വായിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോവുമ്പോൾ മനുഷ്യലോകത്തിന്റെ സവ്വദൃഷ്ടികളും അതിന്മേൽപ്പതിയുന്നു. ആ ചോറുരുളകൊണ്ടു നാമവരെ വഞ്ചിക്കയാണെന്നു തോന്നും ആ നോട്ടം കണ്ടാൽ! എന്തു ദുര! എന്തസൂയ!

മാനസി—ഇതു് അനാദിയായി മനുഷ്യഹൃദയത്തിനു പിടിപെട്ട ഒരു വ്യാധി മാത്രമാണു; മനുഷ്യന്റെ അനുകമ്പയെ നിലനിത്തിവരുന്നതു് ഈ വ്യാധിയാണു്. ഈ വ്യാധിയില്ലെങ്കിൽ പരാത്ഥജീവിതത്തിനു സ്ഥാനമെവിടെ? അനുകമ്പയ്ക്കു സ്ഥാനമെവിടെ? ശുശ്രൂഷയ്ക്കു സ്ഥാനമെവിടെ? ആ വ്യാധിയില്ലെങ്കിൽ നാമാരുടെ ദുഃഖംതീക്കണം? നാമാരെ യുദ്ധരിക്കണം? ഈ ലോകം ഒരു യാദൃച്ഛികസംഭവമല്ല; ഇതു കാര്യകാരണഘടിതമാണു്; ഇതു മിത്ഥ്യയല്ല, ഇതു സാത്ഥകമാണു്. എന്നാ

ലിരു പൂർവ്വസ്ഥിതിയിൽനിന്ന് അന്ധകാരത്തിലേയ്ക്ക് അധഃപതിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇത് അനാഥമായിരിക്കുന്നു; ഇതിനെ ഉദ്ധരിക്കണം; വെളിച്ചത്തേയ്ക്ക് ഉയർത്തണം; അതാണു മനുഷ്യന്റെ ധർമ്മം.

റാണാ—നീ പറയുന്നതു വാസ്തവംതന്നെ, എനിക്കു തലചുററുന്നു, ഇനിക്കിനി ഒന്നും ആലോചിക്കവയ്യാ.

[അണിയറയിൽ.]

മാനസീ, മാനസീ.

മാനസി—അമ്മേ, ഇതാ ഞാൻ എത്തിപ്പോയി. അച്ഛനും പോരുകയല്ലേ?

മാനസി—എല്ലാം അന്ധകാരം, ശുദ്ധമേ അന്ധകാരം.

[മാനസി പോവുന്നു.]

റാണാ—ഇതൊരു സ്വപ്നകഥയാണ്. അഭിനയിച്ചു കാണേണ്ട കഥയാണ്. പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സാരഭൂതസൌന്ദര്യമാണ്. ഇളംതെന്നൽവീശുന്നു; ആകാശം നിർമ്മലമായിരിക്കുന്നു; സർവ്വചരാചരവും പ്രശാന്തമായിരിക്കുന്നു. ഉദയസാഗരത്തിന്റെ മുകളിൽക്കൂടിമാത്രം സൌഗന്ധി വീചികൾ നടന്നുപോവുന്നുണ്ട്; ഏതോ ചില സ്വർഗ്ഗീയശിശുക്കളുടെ ദിവ്യകനകകളേബരങ്ങൾ, വീചിപരമ്പരയിൽ സ്നാനംചെയ്യപോകുന്നതായെനിക്കുതോന്നുന്നു; ഈ തിരമാലകളിൽ സ്ഫുരിച്ചുകാണുന്ന വെൺനുരകൾ അവരുടെ ഇളംപുഞ്ചിരിയാണു. മരങ്ങളുടെ ഇലകൾ, പൂനിലാവിൽ തലയാട്ടുന്നു. ഇളങ്കാറേറാടുകൂടികളിക്കുന്നു. അവയുടെ മൃദുമർമ്മരത്തിൽക്കൂടി, ഞാനാദിവ്യകിശോരന്മാരുടെ കിളിക്കൊഞ്ചലുകൾ കേൾക്കുന്നു; എല്ലാം ദിവ്യസൌന്ദര്യമനുസരിച്ച് ആനന്ദം നിശ്ചലമായിത്തീരുന്നു, കാട്; മല; പുഴ! [റാണിവരുന്നു].

റാണി—മഹാരാജാവേ!

റാണാ—[illegible] തിരിച്ചു; തൻ സ്വപ്ന കാണുകയാണു

നാണി—ഉണൎന്നിരുന്നു വല്ലവരും സ്വപ്നം കാണാറുണ്ടോ? ഉണ്ടാ യിരിക്കാം. അപ്പോൾ, ഞാൻ തോററു.

നാണോ—ഉറക്കം കളഞ്ഞു. ശരി, പോട്ടെ! കാൎയ്യം പറയൂ; എന്താ ണു വന്നതു്?

നാണി—എന്താണു പറയേണ്ടതു്; ഇപ്പോഴത്തെ പെൺകുട്ടി കൾ അച്ഛനമ്മമാൎക്കു് ഒതുങ്ങിനില്ക്കുന്ന സമ്പ്രദായമൊക്കെ വിട്ടിരിക്കുന്നു. പോരെ പൂരം! അച്ഛനെന്തോ ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞുവെന്ന കാരണം! കേട്ടില്ലേ, ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ മകളും മകനും നാടുവിട്ടുപോയ്ക്കളഞ്ഞുപോലും! ഇനി നാളെ—

നാണോ—പിന്നെയും തുടങ്ങി, ഇരുട്ടിൻെറ നിലവിളി—ആൎക്കും ഉപകരിക്കാത്തൊരു ആൎത്തചക്രം?

നാണി—എന്താവോ കലിയുഗത്തിലെ കുട്ടികളൊക്കെ ഇങ്ങി നെയായ്ത്തീൎന്നതു്? ഞങ്ങളുമൊക്കെപ്പെണ്ണുങ്ങളാണു്; ഞ ങ്ങൾക്കുമൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു കുട്ടിക്കാലം; ഇങ്ങിനെ—

നാണോ—നീയും മററും ജനിച്ചതു പിന്നെ ദ്വാപരത്തിലായിരി ക്കാം; എനിക്കു പുതിയൊരു കാൎയ്യം മനസ്സിലായി. ഇക്കാല ത്തെ അമ്മമാരുടെ ജനനമൊക്കെ ദ്വാപരത്തിൽ; മക്കളുടെ ജ നനംമാത്രം കലിയിൽ! മതി, മതി. നിത്യം വന്ന കാൎയ്യം പ റയൂ!

നാണി—മാനസിയുടെ വിവാഹം കഴിക്കാൻ വാസ്തവത്തിൽ വി ചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ അതിനുള്ള കാലം വൈകിയിരി ക്കുന്നു; ഇത്തവണ നടന്നാൽ നടന്നു, പിന്നെയുണ്ടാവില്ല;

നാണോ—എനിക്കും തോന്നുന്നതങ്ങിനെത്തന്നെയാണു, മാനസി ക്കു കല്യാണം നടക്കില്ല! വിവാഹത്തിനുവേണ്ടി വന്നവളു ല്ലു, അവൾ.

നാണി—നാം യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു; മോഗളർ തോററു; അതല്ലേ കാൎയ്യം സഹിച്ചില്ല!

റാണി—മതി, മതി, എനിക്ക മനസ്സിലായി; ഇമ്മാതിരി ഉപഹാസമൊന്നും നന്നല്ല. നിങ്ങൾ ഉണൎന്നു സ്വപ്നംകാണുന്ന ആളാണ്!

റാണാ—ഞാൻ സ്വപ്നമെങ്കിലും കാണുന്നുണ്ട്. നീയുറക്കംകൂടിയില്ലല്ലോ!

റാണി—അതുകൊണ്ടെന്താണ്?

റാണാ—എന്താണുണ്ടാവുന്നതെന്നു വഴിയെ അറിയാം.

റാണി—എന്തറിയാനാണു, ജോധപുരത്തുനിന്നു പോയ ആളു നിയും മടങ്ങിയെത്തീട്ടില്ല. സത്യവതിയുടെ മകനെയാണയച്ചിരുന്നതു്. അവനിനിയും മടങ്ങിയെത്തീട്ടില്ല.

റാണാ—അരുണനെപ്പോഴേ, മടങ്ങിയെത്തി.

റാണി—ഉവ്വോ? കല്യാണകാൎയ്യം എന്തു തീൎച്ചപ്പെടുത്തി?

റാണാ—ജോധപുരം രാജകുമാരനെ മാനസിക്ക ഭൎത്താവായി കിട്ടില്ല!

റാണി—എന്തുകൊണ്ടു്?

റാണാ—എന്തോ? അദ്ദേഹത്തിനു നമ്മളുമായുള്ള ബന്ധം ഇഷ്ടമില്ല!

റാണി—കാരണം?

റാണി—ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ പറഞ്ഞു; അങ്ങിനെയും ഇങ്ങിനെയും ആയിട്ടു മാനസിയുടെ വിവാഹം നടക്കില്ല! ഇമ്മാതിരി ബഹളത്തിൽ എന്തു വിവാഹമാണ്?

റാണാ—ഞാനും വിചാരിക്കുന്നതാണ്. മാനസിയുടെ ജീവിതം വിവാഹസുഖത്തിനുള്ളതല്ല, ഈ വിവാഹാലോചനതന്നെ വലിയ അബദ്ധമായിപ്പോയി!

റാണി—എന്താണതിൽ അബദ്ധം?

റാണാ—ജോധപുരി രാജകുമാരനുമായി മാനസിയുടെ വിവാഹം ആലോചിച്ചതു് അബദ്ധം! ഒരുപിടി സൈന്യവുമായി നാം ഡില്ലിബാദ്ഷാവിനുനാട്ടു് എതിൎത്തതു് അബദ്ധം; നാം തമ്മിൽ

വിവാഹബന്ധത്തിലേപ്പെട്ടതും അബദ്ധം! ഈ ലോകം— പോരാ—സർവ്വവും, അബദ്ധമയം?

റാണി—നാം തമ്മിൽ വിവാഹം നടന്നില്ലെങ്കിൽ അതൊരു വലിയ അബദ്ധമാകുമായിരുന്നു. എന്താണിരുന്നു ചിരിക്കുന്നത്.

റാണാ—മഹാരാജ ഗജസിംഹൻ ആഗ്രായിലേക്കു പോയിട്ടുണ്ടെന്ന കേട്ടു.

റാണി—എന്തിന്?

റാണാ—അവിടെച്ചെന്നു ബാദ്ഷാവിൻെറ ചെവിയിലൂതാൻ തന്നെ. എന്നിട്ടു മേവാഡിനോടവസാനത്തെ കൈയൊന്നു പരീക്ഷിക്കും.

റാണി—പിന്നെ? എന്താണിങ്ങിനെ ചിരിക്കുന്നത്? ഇതു ചിരിച്ചു പറയേണ്ട കാര്യമല്ല.

റാണാ—ഇതിലും വലിയ കാര്യം—വിസ്തരിച്ചു ചിരിക്കാനുള്ള കാര്യം ഏതാണിനി? റാണി, നീയും വേണ്ടത്ര ചിരിച്ചോളൂ.

റാണി—എന്താ, എനിക്കു നിങ്ങളെപ്പോലെ, ഭ്രാന്തൊന്നും പിടിച്ചിട്ടില്ല.

റാണാ—ഒരു വിശേഷവർത്തമാനമുണ്ട്; പറയട്ടേ; കേൾക്കണ്ടേ? ഇതാവന്ന, മേവാഡ് ചുടല!

റാണി—വിചാരിച്ചപോലെ പററി. എനിക്കതൊന്നും കേൾക്കണ്ട; പറഞ്ഞേക്കാം. മാനസിയുടെ കല്യാണം നടത്തണേ!

റാണാ—എങ്ങിനെ?

റാണി—മാർവാർഡിനെ അക്രമിക്കുക.

റാണാ—ആവൂ. നിൻെറ മുഖം നിനക്കിന്നു സാക്ഷി പറഞ്ഞു; നീ ഒരു ക്ഷത്രിയാണിയാണെന്നതിന് ഇന്നു നിൻെറ മുഖം സാക്ഷിപറഞ്ഞു! നിനക്കിത്തത്വമറിയാമോ? ശക്തിയേക്കാൾ ഭക്തിയാണു വലുത്. ജോധപുരം രാജാവിന്നു ഭക്തിയുണ്ട്. അതു നമുക്കില്ല. നമുക്കു ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നു; അതും പട്ടതിരികത്തി!

റാണി—അപ്പോൾ നാം അപമാനത്തിൻെറ പടുകുഴിയിലേയ്ക്കു അധഃപതിക്കുകയോ?

റാണാ—പിന്നെന്തു ചെയ്യും; സഹിക്കാൻ വയ്യാതായാൽ നിലവിളി തന്നെ ശരണം. പോവൂ; ആഹാരം തയാറായോ എന്നന്വേഷിക്കു. പേടിക്കാനൊന്നുമില്ല; ഇത്തവണ മേവാഡ് ശ്മശാനം തന്നെ! ഇത്ര ക്ഷുദ്രതയും ഭിന്നിപ്പുമുള്ള ജനസമുദായം നശിക്കാതെ കഴിയില്ല; അതിശപന്‍ വിചാരിച്ചാൽക്കൂടി നന്നാക്കാൻ കഴികയില്ല, മനുഷ്യൻെറ കഥയെവിടെ, ശരി പോയ്ക്കോളൂ—

റാണി—ഇതിലങ്ങ് കുററക്കാരനാണോ?

റാണാ—നിശ്ചയമായും കുററക്കാരനാണ്, ഗജസിംഹനും നമ്മളും ഓരേവഴിയും, ഒരേമതം, ഒരേരക്തം! ഒരുവൻെറ സ്ഥിതിവൈഷമ്യംകൊണ്ടു തോണി മറിഞ്ഞു പോയാൽ അതിൻെറ ഭവിഷ്യത്ത് മററുള്ള യാത്രക്കാരെയും പാതാളത്തിലേയ്ക്കു പിടിച്ചു താഴ്ത്തുന്നു. ശരി, പോവൂ!

[റാണിപോവുന്നു]

റാണാ—ആകാശം എത്ര കറുത്തിരുണ്ടിരിക്കുന്നു.

[പോവുന്നു.]

(മാനസി വരുന്നു)

മാനസി—അജയൻ നാടു വിട്ടു പോയി; ഒന്ന് എന്നെ വന്നു കണ്ടില്ല, ഒരു കുറിപ്പു കൊടുത്തയച്ചില്ല; ഒരൊററ വാക്കുകൂടി ചോദിച്ചില്ല! അതെ, അജയൻ എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി എന്നെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞു പോയി അജയ, അജയ, നിങ്ങളെന്തു നിഷ്ഠുരനാണ്; ഇല്ലാ ഞാൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി കരയില്ല;—അരുണനിലാവ് നിമിഷംതോറും മെലിഞ്ഞുമെലിഞ്ഞ് പോവുന്നു. ഉദയസാഗരത്തിൻെറ ഹൃദയം അന്ധകാരപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്നു; പ്രകൃതിയുടെ മുഖത്തു നിന്നു പുഞ്ചിരി മറഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു.

[മാനസി പാടുന്നു.]

രംഗം 2

(സ്ഥലം—മേവാഡിൽ മഹാബത്ഖാന്റെ കൂടാരം)

(സമയം—പ്രഭാതം)

(മഹാബത്ഖാനും പരവേജും ഗജസിംഹനും സംസാരിക്കുന്നു).

മഹാബത്—ഷാഹ്ജാദ, സാഹേബ്, താങ്കളിനി താമസിക്കേണ്ട; ഒരു ലക്ഷം സൈന്യവുമായി പോകുവിൻ! പോയി ചിറ്റൂർ കോട്ട വളയുവിൻ!

പരവേജ്—അങ്ങിനെ തന്നെ.

[പരവേജ് പോവുന്നു]

മഹാബത്—മഹാരാജാവേ, നിങ്ങൾ പോയി ഒരററം മുതൽ മററെ അററം വരെ—ഒന്നൊഴിയാതെ—മേവാഡിലെ ഗ്രാമങ്ങൾക്കു തീവെക്കുവിൻ! വല്ലവരും തടഞ്ഞാൽ, കഥ തൽക്ഷണം തീർത്തേക്കുക! ഈ പ്രവൃത്തിക്കു പോന്നവൻ താങ്കളാണ്: എന്നാലൊരു കാര്യം—സ്ത്രീകളെമാത്രം തൊട്ടു പോവരുത്!

ഗജസിംഹ—ഞാനൊരൊററ രജപുത്രനെ-ഒററക്കുടിയെക്കൂടി-മേവാഡിൽ ബാക്കി വെക്കില്ല.

മഹാബത്—മുസൽമാന്മാർക്കുള്ളതിൽ, പത്തുമടങ്ങധികമുണ്ട് രജപുത്രന് രജപുത്രനോടു വൈരം എന്നെനിക്കറിയാം. ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിന്റെ പുരാതന ചരിത്രം വായിച്ചാൽ അറിയാം ഒരു ഹിന്ദുവിനു മറെറാരു ഹിന്ദുവിനെ കുഴിയിൽ പെടുത്തി യാലുണ്ടാവുന്ന ആനന്ദം സ്വർഗ്ഗം കിട്ടിയാൽ കൂടി ഉണ്ടാവില്ല. രജപുത്രകുലത്തെ നാമാവശേഷമാക്കുവാൻ ഉദ്യോഗിക്കുന്നു. ശക്തി, ഒരു രജപുത്രൻ മറ്റൊരു വിഷയത്തിലും ഉപയോഗപ്പെടുത്തില്ലെന്നെനിക്കറിയാം. ഇതുകൊണ്ടാണ്, ഇക്കാര്യം ഞാൻ നിങ്ങളെത്തന്നെ ഭരമേല്പിച്ചത്.

മഹാബത്—എന്നാലിനി കാര്യം നടക്കട്ടെ.

ഗജസിംഹ—വന്ദനം!

[ഗജസിംഹൻ പോവുന്നു.]

മഹാബത്—ഹിന്ദു! രജപുത്രൻ! മേവാഡ—സൂക്ഷിച്ചിരുന്നോളിൻ! ഇതൊരു രാജ്യവും രാജ്യവുമായിട്ടുള്ള സമരമല്ല. ഒരു മതവും മറെറാരു മതവുമായിട്ടുള്ള സമരമാണിതു്. സൂക്ഷിച്ചിരുന്നോളിൻ. ഏതു ജയിക്കുമെന്നു കണ്ടറിയാം!

രംഗം 3.

(സ്ഥലം—ഉദയപുരം. രാജധാനി.)

(സമയം —രാത്രി.)

(സത്യവതിയും അമരസിംഹനും)

റാണ—ഇക്കുറി മഹാബത് ഖാൻ യുദ്ധം ചെയ്യാൻ വന്നിട്ടുണ്ടോ?

സത്യ—ഉവ്വ്. ഇക്കുറി മഹാബത് ഖാൻതന്നെയാണു് ഇറങ്ങിയിരിക്കുന്നതു്; സൈന്യം ഒരു ലക്ഷത്തിലപ്പുറമുണ്ടു്.

റാണ—(നെടുവീർപ്പിട്ടു) സത്യവതി, ഞാനാദ്യം തന്നെ പറഞ്ഞു. ഇത്തവണ മേവാഡ് കടലിൽ ഏന്നു; രാജപുത്രസ്ഥാനം മുഴുവൻ ഒലിച്ചു പോയി. മേവാഡ് എത്രകാലം തന്നെ ഒന്നാകു് തലയുയർത്തിപ്പിടിച്ചു നില്ക്കും! ഈശ്വരനു് അതിന്റെ വിരാഹങ്കാരം കണ്ടു സഹിച്ചില്ല. ഇത്തവണ അതിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യം പാറമേൽ വീണു തകരും. സത്യവതി നീയെന്താണു തലതാഴ്ത്തി നില്ക്കുന്നതു്? ഇതു കരയേണ്ട സമയമല്ല!

സത്യ—ചിരിക്കേണ്ട സമയമോ?

റാണാ—തീർച്ചയായും ചിരിക്കേണ്ട സമയമാണു്. ഇത്രകാലം മേവാഡ് മൃത്യുശയ്യയിൽ ഊർദ്ധ്വൻവലിച്ചു കിടന്നു; പ്രാണൻ പോയില്ല. വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു. ഇന്നു് ചിരന്തനാമന്ത്രിതനായ മൃത്യുഭഗവാൻ കൈരണ്ടും നീട്ടി അതിനെ വാരിയെടുത്തു് മാറോടു ചേക്കുന്നു; ഈ കാര്യം സന്തോഷാസ്പദമല്ലേ, സത്യവതി!

സത്യവതി—നിങ്ങളിക്കുറി യുദ്ധം ചെയ്യില്ലേ?

റാണാ—യുദ്ധംചെയ്യില്ലേ? ഇക്കുറിയാണു ഞാൻ ഒരു കൈയ് നോക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. ഇക്കുറിയാണു ഞാൻ യുദ്ധം ചെ

ശ്ശുക. ഇതുവരെ കളിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്നു; ഇത്തവണ കാൎയ്യമായിട്ടുതന്നെയാണു ഭാവം. മന്ദഹസിച്ചുംകൊണ്ടു യുദ്ധംചെയ്യാനാണു ഭാവം. ഇപ്രാവശ്യം വലിയ വിപ്ലവമുണ്ടാവും. സഹോദരനും സഹോദരനും തമ്മിൽ പടപൊരുതും; ഭാരതവംശം മുഴവൻ ഈ നേരമ്പോക്കു നോക്കിനില്ക്കും.

സത്യ—മഹാബത്ഖാൻെറ കൂടെ ജോധപുരം രാജാവു—ഗജസിംഹനും വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു.

റാണാ—വാസ്തവമാണ്; അദ്ദേഹം വലിയ ഉദാരൻ; ഗജസിംഹരാജാവു മേവാഡിൻെറ ക്ഷണം സ്വീകരിച്ചു; നമ്മുടെ ക്ഷണം സ്വീകരിക്കില്ലേ എന്നു ഞാൻ സംശയിച്ചു. ആ സംശയം അസ്ഥാനത്തിലായി.

സത്യ—ആ കഴുതയാണിതിൻെറയെല്ലാം തിരിപ്പുകാരൻ! രാജപുത്രസ്ഥാനത്തിനു കൊള്ളിവെച്ച നീചൻ, ഗജസിംഹനാണ്.

റാണാ—അരുതു്; അങ്ങിനെയൊന്നും പറയരുതു്. അദ്ദേഹം പരമഭക്തൻ! പരമവൈഷ്ണവൻ! നാം തന്നെയാണു മേവാഡിനു കൊള്ളിവെച്ചതു്. നമുക്കു ഭക്തിയില്ല; ഇത്ര കാലമായിട്ടും നാം ആ ഈശ്വരനെ, ആരാധിച്ചില്ല. ഏതീശ്വരനെന്നോ? ഡില്ലീശ്വരൻ! 'ഡില്ലീശ്വരോ വാ, ജഗദീശ്വരോ വാ?' ഗജസിംഹൻ! ഹാ—എത്ര അന്തസ്സുള്ള പേര്? ഒരൊററ ആളിൽതന്നെ ഗജവും സിംഹവും; ഇമ്പിച്ചെയ്യു സദാചാരവും!

സത്യ—രജപുത്രനോട്, രജപുത്രൻ യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; ഇടംകൈയ്യ് വലം കൈയ്യോടു യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

റാണാ—ഇത്തവണ സൎവ്വവും ബലി!—ഇതു് അവസാനത്തെയാണ്. നന്ദിഭൃംഗികളോടുകൂടി, ത്രിപുരാരിതന്നെ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു!

സത്യ—ഹാ! ഹതഭാഗ്യമായ മിവാരമേ!

[സത്യവതി കണ്ണീർ ഇടക്കുന്നു.]

റാണാ—ഭാരതവർഷം സൃഷ്ടിക്കുമ്പോൾ സൃഷ്ടികർത്താവു് അതിന്റെ ശിരസ്സിൽ—"സ്വന്തം കൈകൊണ്ടു മരണം" എന്നെഴുതി വെച്ചിരുന്നു. ഒന്നു് എടുമറിച്ചു നോക്കു; തക്ഷശിലയെ നോക്കു; ജയചന്ദ്രന്റെ ചരിത്രം നോക്കു; ഗജസിംഹനേയും മഹാബത് ഖാനേയും, നോക്കു. വിധിവാക്യം എത്ര സാർത്ഥകം? അക്ഷരംപ്രതി ഈ ചരിത്രപുരുഷന്മാർക്കു സാമ്യമില്ലേ? പോവൂ. സന്നാഹമൊരുക്കൂ. സൈന്യങ്ങളെ ഒരുക്കി നിർത്തൂ.

[സത്യവതി പോവുന്നു.]

റാണാ—മനുഷ്യൻ സ്വന്തംവാളുകൊണ്ടു വെട്ടിമരിക്കുന്നു; എല്ലാം സ്വന്തം ദോഷത്താൽ നശിക്കുന്നു—സമുദായം, മതം, രാജ്യം. ശക്തിയുള്ള കാലം വ്യാധി, പീഡ പുറത്തു കാണുന്നില്ല; പ്രായാധിക്യത്തിൽ രോഗം മൂർച്ഛിക്കുന്നു. ഓരോ വീട്ടിലും ഓരോ വിഭീഷണനുണ്ടു്!

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ വരുന്നു.]

റാണാ—ഗോവിന്ദസിംജി, എന്താണു വിശേഷം?

ഗോവിന്ദ—മഹാരാജ്? മഹാബത് ഖാൻ നിരപരാധികളായ ഗ്രാമവാസികളുടെ വീടുകൾ കൊള്ളിവെച്ചു നശിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

റാണാ—സബാഷ്! അതുതന്നെ ചെയ്യണം മഹാബത് ഖാൻ! മഹാബത് ഖാൻ അങ്ങിനെ ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ, അതിലാണത്ഭുതപ്പെടേണ്ടതു്.

ഗോവിന്ദ—എന്തു് അങ്ങിനെ ചെയ്യണമോ? ആ—കുലദ്രോഹിയോടിതിനു പകരം ചോദിക്കാതെ വിടില്ല!

റാണാ—തീർച്ചയായും പകരം ചോദിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ മേവാഡിന്റെ പ്രാണൻ മുഴുവൻ പോവില്ല!

ഗോവിന്ദ—മഹാരാജാവു് ഇത്തവണ യുദ്ധം ചെയ്യുമോ?

റാണാ—യുദ്ധം ചെയ്യില്ലേ? സംശയമോ? ഗോവിന്ദസിംജി, നമ്മുടെ ഭാഗം സൈന്യമെത്രയുണ്ടാവും? അയ്യായിരമുണ്ടാകുമോ?

അതുതന്നെ ജാസ്തിയാണ്. മരിക്കാൻ എന്തിനാണ് അധികം ആളുകൾ! മഹാബത്ഖാന്റെ ഭാഗത്തു ലക്ഷത്തിൽപ്പരമുണ്ട് അല്ലേ? ഇരിക്കട്ടേ; നമുക്കെന്താണ്?

ഗോവിന്ദ—റാണാ! [തല കുനിക്കുന്നു.]

റാണാ—ഗോവിന്ദസിംജി, എന്ത്, താങ്കളും തല കുനിക്കയോ? ഛീ എന്താണിതു? ഉണൎന്നിരിക്കുവിൻ; ഇന്നാഹ്ലാദിക്കേണ്ട ദിവസം; വീട്ടുവീടാന്തരം മംഗളവാദ്യങ്ങൾ കിടന്നു മുഴങ്ങേണ്ട ദിവസം; മേവാഡിലെ, വീട്ടുതോറും ഈ ആൎയ്യഭൂമിയുടെ രക്തധ്വജം, പാറിക്കളിക്കേണ്ട പുണ്യദിവസം; ഉണൎന്നിരിക്കുവിൻ; ഉദയപുരം കോട്ടയിൽ, മേവാഡിന്റെ രക്തധ്വജം ഒരാവൃത്തികൂടി ഉയൎത്തപ്പെടട്ടെ; കണ്ണുനിറയെ ഒന്നു കാണണം. രണ്ടുദിവസംകൂടി കഴിഞ്ഞാൽ ആ കാഴ്ച നമുക്കു കാണാൻ സാധിച്ചില്ലെന്നു വരാം!

ഗോവിന്ദ—നിന്നു പൊരുതാം; ഒരുമിച്ചു മരിക്കാം. എന്നാൽ ഒരൊററ ആധി! ആരാണ് അമ്മയെ നോക്കാൻ? ആരാണ് ഈ അന്ത്യഘട്ടത്തിൽ ആ പവിത്രപാദങ്ങളെ ശുശ്രൂഷിക്കാൻ?

റാണാ—ഇക്കാൎയ്യത്തിലെന്തിനു ദുഃഖിക്കുന്നു? ആരുടെ അമ്മയാണു മരിക്കാത്തതു? എല്ലാവരുടെ അമ്മയും മരിക്കും. നമ്മുടെ അമ്മയും മരിക്കും. നമുക്കും മരിക്കാം.

ഗോവിന്ദ—അതു ശരി!—

റാണാ—വരു ഗോവിന്ദസിംജി, വരു. എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി വേർപെടുന്നതിനു മുമ്പായി മേലാൽ തമ്മിൽ കാണാൻ വയ്യാത്തവിധം വേർപെടുന്നതിനു മുമ്പായി, ഒരിക്കൽക്കൂടി നമുക്കു ഗാഢാശ്ലേഷം ചെയ്യാം; വരു!

[രണ്ടാളും, ഗാഢാശ്ലേഷം ചെയ്യുന്നു]

എന്നാൽ പോവു; മരിക്കാനൊരുങ്ങിക്കൊള്ളു.

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ പോവുന്നു].

[റാണി വരുന്നു].

റാണാ—റാണീ, ഇന്ന് ഉത്സവദിവസമാണ്. ഉത്സവംകൊണ്ടാട്ട,

റാണി—എന്താ, മാനസിയുടെ കല്യാണം തീച്ചപ്പെടുത്തികഴിഞ്ഞൊ?

റാണ—മാനസിയുടെ കല്യാണമല്ല; മേവാഡിന്റെ കല്യാണമാണിന്ന തീച്ചപ്പെടുത്തിയതു്.

റാണി—മേവാഡിന്റെ കല്യാണമോ? അതെങ്ങിനെയാണ്?

റാണാ—ഇക്കുറി മേവാഡ് ശ്മശാനമാവും; അതോടൊപ്പം മേവാഡിന്റെ കല്യാണവും നടക്കും.

റാണി—എന്താണിപ്പറയുന്നതു്?

റാണാ—എന്താണിപ്പറയുന്നതെന്നോ? പറയുന്നതിന്ന വലിയ അത്ഥമുണ്ട്! ഇക്കുറിയത്തെ യുദ്ധം അസാധാരണയുദ്ധമാണ്; ശത്രുവും ശത്രുവുംതമ്മിലുള്ള യുദ്ധമല്ല; ജ്യേഷ്ഠനും അനുജനും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധമാണിന്ന നടക്കാൻ പോവുന്നതു്. കൈകൊട്ടിച്ചിരിക്കു; ആഹ്ലാദത്തിൽ തുടിച്ചുനില്ക്കു! ഇക്കുറി മേവാഡിന്റെ കല്യാണം കഴിയും. വരൻ; നാശം; സവ്വനാശം!

[റാണാ പോവുന്നു].

റാണി—ഭ്രാന്ത് മുഴുത്തു. ഞാൻ മുമ്പുകൂട്ടി വിചാരിച്ചു; അതുപോലെതന്നെ കലാശിച്ചു. എല്ലാവക്കും ഭ്രാന്ത്! ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടെ! [മാനസി വരുന്നു].

മാനസി—അമ്മേ, അച്ഛനെന്തു പററി? അവിടുന്ന ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു. അമ്മേ, അച്ഛനെന്തു പററി?

റാണി—എന്തു പററാനാണ്. ഭ്രാന്തു മുഴുത്തു. പോയിനോക്കട്ടെ!

[റാണി പോവുന്നു].

മാനസി—ഈ മഹാബത്ഖാൻ ഒരു രജപുത്രനാണ്! ഗജസിംഹനും ഒരു രജപുത്രനാണ്; എന്തൊരസൂയ; എന്തൊരു വിദ്വേഷം; അധമജാതി; ഈ വൎഗ്ഗം അധഃപതിച്ചില്ലെങ്കിൽ പിന്നെയാരധഃപതിക്കും? സഹോദരന്മാർ തമ്മിൽ യുദ്ധം; മദ്ധ്യസ്ഥനില്ലാത്ത യുദ്ധം!!

രംഗം 4.

(സ്ഥലം—മേവാഡിലെ ഗ്രാമത്തിലുള്ള പാത.)

(സമയം — സന്ധ്യ).

[സത്യവതിയും അരുണനും.]

സത്യവതി—അരുണാ!

അരുണ—എന്താ അമ്മേ!

സത്യ—നടന്നു തളൎന്നുപോയോ മകനേ?

അരുണ—ഇല്ലമ്മേ!

സത്യ—ഇന്നു നമുക്ക് ഈ ഗ്രാമത്തിൽ താമസിക്കാം.

അരുണ—എന്തിനാണ്. ഇന്നിവിടെ താമസിച്ചിട്ടെന്താണു കാൎയ്യം?

സത്യ—ഗ്രാമക്കാരോടെല്ലാം ഒഴിച്ചുപോവാൻ പറയണം.

അരുണ—എങ്ങോട്ട്!

സത്യ—പോൎക്കളത്തിലേയ്ക്കു. മേവാഡിലെ വീരകുലം നഷ്ടപ്പെട്ടുപോയിരിക്കുന്നു, പുതിയൊരു വീരസംഘത്തെ നമുക്കു സൃഷ്ടിക്കണം. പ്രജകൾക്കു പുതിയൊരു പുരാണവായന വേണം. പോവാം നമുക്കു, നടക്കൂ.

[ഇരുവരും പോവുന്നു.]

(വഴിയാത്രക്കാർ വരുന്നു.)

ഒന്നാമൻ—ഇത്ര വിശേഷപ്പെട്ടൊരു ഭൂമി ഇന്നു ശ്മശാനമാവുന്നതാണു പോവുന്നതു്!

രണ്ടാമൻ—ഇത്തവണ മഹാബത് ഖാൻ തന്നെയാണത്രെ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. ഇനി രക്ഷയില്ല!

ഒന്നാമൻ—മഹാബത് ഖാൻ വലിയ വീരനാണോ?

രണ്ടാമൻ—ആവൂ! പതുക്കെ പറയെടാ! അതു ചോദിക്കാനുണ്ടോ?

നാലാമൻ—അവനെന്നാണീയുദ്ധം വശാക്കിയതു്? ഞാനവനെയിന്നലെയൊരു കൈക്കുഞ്ഞായി കണ്ട നല്ല ഓൎമ്മ എനിക്കുണ്ട്. അത്ഭുതം!

രണ്ടാ.—ഇങ്ങിനെയെല്ലാവരും കണ്ടിട്ടുണ്ടാവും, ഓരോരാൾ വെവ്വേറെയാളെ ആയിരിക്കുമെന്നുമാത്രം വ്യത്യാസം. ഇന്നലത്തെ കുട്ടി ഇന്നെങ്ങിനെ യുദ്ധവീരനായിക്കൂടെന്നുണ്ടോ?

നാലാ—നിങ്ങളുടെ തർക്കപാണ്ഡിത്യം എന്റെ അടുത്തു കൊണ്ടുവരണ്ട. ആളെ തിന്നുന്ന മനുഷ്യൻ!

ഒന്നാ—അതാ, ആ ഗ്രാമത്തിനു തീവെച്ചുവെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

എല്ലാവരും—എവിടെ? എവിടെ?

ഒന്നാ—അങ്ങോട്ടുനോക്കൂ, അതാ പുകപൊന്തുന്നു.

നാലാ—അതു മേഘമാണു, പുകയല്ല!

രണ്ടാ—മേഘം പിന്നെ ഭൂമിയിൽനിന്നു പൊങ്ങി ആകാശത്തേക്കു പോവുന്നതാണല്ലോ. മേഘം നിലത്തിങ്ങിനെ ചുററിച്ചുററിക്കളിക്കുമോ, മൂപ്പരേ!

നാലാ—എന്നാൽ വല്ല പൊടിയും പൊന്തുന്നതായിരിക്കും.

രണ്ടാ—അതു വാസ്തവം, അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാട്ടിലെ പൊടിക്കു നിറം കറുപ്പാണു്!

നാലാ—നിങ്ങൾ ന്യായശാസ്ത്രം പഠിച്ചതു കുറെ ജാസ്തിയായി.

ഒന്നാ—അതാ കേൾക്കുന്നു, ഗ്രാമവാസികളുടെ മുറവിളി:

എല്ലാവരും—അതെ, അതെ.

നാലാ—ഛേ, അതു മുറവിളിയൊന്നുമായിരിക്കില്ല. വല്ലവരും പാടുകയായിരിക്കും, അതല്ലെങ്കിൽ വല്ല കഴുതയും കരയുന്നുണ്ടാവും!

രണ്ടാ—രണ്ടാളും നല്ല ചേർച്ച! എന്താ പാണ്ഡ്യജി!

ഒന്നാ—അതാ, അതാ, ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ ഓടിവരുന്നു. ഗ്രാമക്കാർ മുറവിളിയിട്ടുകൊണ്ടിതാ ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ ഓടിവരുന്നു.

മൂന്നാ—അവരുടെ പിന്നാലെ പട്ടാളക്കാരുമുണ്ടു്, തോക്കുമായി ഗ്രാമമൃഗങ്ങളെ വേട്ടയാടുന്നു.

[അണിയറയിൽ.]

ഇതാ കാൽപിടിക്കാം, കൊല്ലരുതേ, എന്നെക്കൊല്ലരുതേ!

രണ്ടാ—അയ്യോ, അയ്യോ, അതാ സാധുക്കൾ!

[കല്യാണിയും അജയനും വരുന്നു.]

അജയ—(വഴിയാത്രക്കാരോട്) സഹോദരന്മാരെ, എന്താണ നിങ്ങളീയക്രമം നിന്നു കാണുന്നത്? പാവങ്ങളെ രക്ഷിക്കുവിൻ.

എല്ലാവരും—ഞങ്ങളെന്തു ചെയ്യാനാണ്.

അജയ—എന്തു ചെയ്യണമെന്നു ചോദിക്കയാണോ? നിങ്ങളീയക്രമം എങ്ങിനെ കണ്ടുനില്ക്കുന്നു?

നാലാ—ഞങ്ങളുംകൂടി തുലയണമെന്നാണ നിങ്ങളുടെ ഉപദേശത്തിന്റെ ഭാവാത്ഥം! വേണ്ട, കൂട്ടരേ, ഓടുക, നമുക്കോടുക! അവരടുത്തെത്തും മുമ്പെ നമുക്കോടി രക്ഷപ്പെടുക.

കല്യാണി—ഓടിയതുകൊണ്ടു രക്ഷ കിട്ടുമെന്നു വിചാരിക്കണ്ടാ. മൃത്യു നിങ്ങളേയും വലവീശിപ്പിടിക്കും. ആരും ശേഷിക്കില്ല. നിങ്ങളും ഗൃഹങ്ങളും അഗ്നിക്കിരയാവും!

രണ്ടാ—ഇപ്പോഴില്ലല്ലോ, വന്നാൽ അപ്പോൾ നോക്കാം. മരണമുണ്ടെന്നുവെച്ച് ആരെങ്കിലും ജനിച്ചു ഉടൻ മരിക്കാറുണ്ടോ? അവരതാ എത്തി, നമുക്കോടുക.

[അജയസിംഹനും കല്യാണിയും ഒഴികെ ബാക്കി എല്ലാവരും ഓടുന്നു.]

അജയ—മുറവിളി അടുത്തടുത്തു വരുന്നു. തോക്കിന്റെ ശബ്ദം കേൾക്കുന്നു. കല്യാണീ! നീ കുറച്ചു മാറിനിൽക്കൂ, ഞാൻ ഈ പാവങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

കല്യാണി—ആയതാവട്ടെ. (മാറി നില്ക്കുന്നു.)

അജയ—കല്യാണി, ഇവരെ എനിക്കു രക്ഷിക്കാൻ കഴിയുമോ ഇല്ലയോ എന്നു തീച്ചപറയാൻ വയ്യാ, ഒന്നു കഴിയും, ഇവരെ രക്ഷിക്കാൻ എനിക്കു കഴിയില്ല. പ്രാണാപ്പണം ചെയ്യാൻ കഴിയും. മാനസിംഹടെ മുഖത്തുനിന്നു ഉച്ചരിച്ചുകേട്ട ദിവ്യമന്ത്രം

ഞാനിന്നു് അനുഭവത്തിൽ വരുത്തും. ഇതാ അവരെത്തികഴിഞ്ഞു!

[വാളുറയിൽനിന്നൂരുന്നു.]

[പേടിച്ചുവിറച്ചുകൊണ്ടു കുറെ വഴിയാത്രക്കാരും, അവരുടെ പിന്നാലെ മൊഗൾസൈന്യവും വരുന്നു.]

യാത്രക്കാർ—മഹാരാജ്, രക്ഷിക്കണേ, രക്ഷിക്കണേ!

(അജയസിംഹൻെറ കാല്ക്കൽ വീഴുന്നു.)

അജയ—സൂക്ഷിച്ചോളിൻ, ഇവരെ തൊട്ടുപോവരുതു്!

ഒരു ഭടൻ—ചിലക്കാതിരിക്കടാ!

(അജയനോടടുക്കുന്നു; അജയസിംഹൻ ഒററ വെട്ടിനു വീഴ്ത്തുന്നു. പട്ടാളക്കാരും അജയനുമായി യുദ്ധംചെയ്യുന്നു; ഓരോരുത്തനായി എല്ലാവരും നിലംപതിക്കുന്നു; പുതിയ ഭടന്മാരോടിക്കയറുന്നു).

അജയ—കല്യാണി, ഇനി രക്ഷയില്ല, ഓടിക്കോളൂ!

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠൻെറ തല മരണത്തിൻെറ വായിലേക്കിട്ടു കൊടുത്തു ഞാനോടിപ്പോവുകയോ?

(കല്യാണി മുമ്പോട്ടുവരുന്നു. മൊഗൾ സേനാപതി അജയൻെറ നേരെ വെടിവെയ്ക്കുന്നു; അജയൻ വീഴുന്നു.)

കല്യാണി—(ഓടിയടുത്തുവന്നു) സഹോദരാ, എൻെറ പ്രിയ സഹോദരാ!

രണ്ടാ—ആരാണു്? പിടിക്കവളെ?

മൂന്നാമൻ—അയ്യോ! പാടില്ല. സ്ത്രീകളെ ഉപദ്രവിക്കരുതെന്നു കേൾവിയുണ്ടു്;

അജയ—കല്യാണി ഞാനിതാ പോവുന്നു, സർവ്വേശ്വരൻ നിന്നെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

(അജയസിംഹൻ പിടഞ്ഞു മരിക്കുന്നു.)

കല്യാണി—(കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ജ്യേഷ്ഠ, പ്രിയപ്പെട്ട ജ്യേഷ്ഠ, അങ്ങെവിടെപ്പോയി?

(അജയൻെറ ശവശരീരം കല്യാണി കെട്ടിപ്പുണരുന്നു.)

നാലാമത്തെ ഭടൻ__എവിടെപ്പോയി എന്നോ? എല്ലാവരും എവിടെച്ചെന്നെത്തണമോ അവിടേയ്ക്കുതന്നെ.

കല്യാണി__(ശാന്തസ്വരത്തിൽ) ഇല്ല, ഞാൻ കരയുകയില്ല, ഹേ ക്ഷത്രിയ വീര, അങ്ങ അങ്ങയുടെ ധമ്മമനുഷ്ഠിച്ച വീരചരമം പ്രാപിച്ചു. ദീനസംരക്ഷണാത്ഥം പ്രാണത്യാഗംചെയ്തു; ഇല്ല, അങ്ങയുടെ വീരചരമത്തിൽ ഞാൻ പരിതപിക്കില്ല! പിന്നെ ഇവരോ, ദുഷ്ടപിശാചിന്റെ ഭയങ്കരദൂതന്മാർ! മനുഷ്യരക്തത്തിന്നായി ദാനിക്കുന്ന പിശാചിന്റെ ദൂതന്മാർ. ഇവർ നിരപരാധികളായ ഗ്രാമീണഗൃഹങ്ങളെ തീവെച്ചു ചാമ്പലാക്കി, പാവപ്പെട്ട വഴിയാത്രക്കാരെ വെട്ടിവീഴ്ത്തി! ജഗൽപ്രഭോ, ഈ ജനവിദ്രോഹികൾക്കു നരകത്തിലും സ്ഥലമില്ലാതെ വരേണമേ!

ഒരു പട്ടാളക്കാരൻ__ഇതിൽ കുററക്കാർ ഞങ്ങളല്ല; ഞങ്ങൾ വെറും കൂലിവേലക്കാർ. സേനാപതിയുടെ കിങ്കരന്മാർ.

കല്യാണി__ആരാണ നിങ്ങളുടെ സേനാപതി?

രണ്ടാമൻ__കേട്ടിട്ടില്ലേ, സേനാപതി മഹാബത് ഖാൻ!

മൂന്നാ—വരിൻ; നമുക്കു പോവുക. അതവിടെക്കിടന്നു പുലമ്പിക്കൊട്ടെ, നമുക്കു പോവുക.

കല്യാണി—ഈ ഭയങ്കരകൃത്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം നടന്നതോ? ഛേ! അല്ല; ഒരിക്കലുമല്ല.

നാലാ—പോവുക, നമുക്കു പോവുക.

കല്യാണി—ഇതാ ഞാനുമുണ്ടു നിങ്ങളുടെകൂടെ.

ഒന്നാ—എങ്ങട്ട്.

കല്യാണി—നിങ്ങളുടെ സേനാപതിയുടെ സന്നിധിയിലേയ്ക്കു്.

രണ്ടാ—നീ അവിടെച്ചെന്നിട്ട് എന്തോ ഞങ്ങളെ—

മൂന്നാ—നമ്മളെ ഇവൾ കുടുക്കിൽ പെടുത്തുമൊ?

നാലാ—പോരികയാണെങ്കിൽ കൂടെ പോന്നോട്ടെ; നമുക്കെന്തു ചേതം?

കന്നാ—എന്നാൽ വരുന്നോളൂ.
ഗണ്ഡാ—ശരി, വരൂ.
കല്യാണി—പോവുക!!

രംഗം 5.

(സ്ഥലം—ഉദയപുരത്തിലെ രാജസഭ)

(സമയം-പ്രഭാതം.)

(റാണാ ഗോവിന്ദസിംഹൻ; സാമന്തന്മാർ.)

രഘുവര—മഹാരാജാവെ, നമ്മളാലാവുന്നതൊക്കെ നാം നോക്കി, ഇനി യുദ്ധം അസാദ്ധ്യം തന്നെ!

റാണാ—അല്ല, രഘുവര! നാം നിസ്സംശയം നിന്ന് പൊരുതണം. ഇനി പിന്നാക്കമില്ല, എനിക്കതു കേൾക്കാനിന്നു ചെവിയില്ല; സൈന്യം ഒരുക്കമില്ലേ?

കേശവസിംഗ്—മഹാരാജാവെ, എന്തു സൈന്യമാണിനിയുള്ളത്? അടിച്ചുകൂട്ടിനോക്കിയാൽത്തന്നെ, എല്ലാംകൂടി നോക്കിയാൽത്തന്നെ, അയ്യായിരം കാണില്ല. ഈ ഒരുപിടി സൈന്യം മൊഗളസൈന്യത്തോടെങ്ങിനെ എതിരിടും?

റാണ—എങ്ങിനെ എതിരിടുമെന്നോ? ഈ അയ്യായിരം ഇന്നു നമുക്ക് അഞ്ച് ലക്ഷമാണ്!

അജയസിംഗ്—മഹാരാജാവേ, ഇത്തവണ സന്ധിയാണു ക്ഷേമം.

റാണാ—അരുത്; സന്ധിയുടെ പേരു കേൾക്കരുത്. ഇതാണു ഞാൻ ആദ്യംതന്നെ നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞത്. അന്നു നിങ്ങളാരും ഇതു ചെവിക്കൊണ്ടില്ല. അന്നവർ തന്നത്താൻ ഇങ്ങോട്ട് വന്നിരുന്നു. ഇനിയതും ഉണ്ടാവില്ല. മൊഗളരുമായി നമുക്കിനി സന്ധിക്കർഹതയില്ല! ഇനി മുകിലന്റെ മുമ്പിൽ പിച്ചപ്പാളയുമായി ചെന്നു നില്ക്കാൻ കഴിയില്ല!

കേശവ—എന്നാൽ—

റാണാ—ഇനി ഇക്കാര്യത്തിച്ചാരും, ഒരക്ഷരം എതിരു സംസാരിക്കരുത്! യുദ്ധംചെയ്ക, മരിക്ക, ഇത്രയേ ഇനി ബാക്കിയുള്ളു; എന്താ ഗോവിന്ദസിംജി?

ഗോവിന്ദ — അതെ പ്രാണൻ മൊഗലർ പിടിച്ചു പറിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; മാനം പ്രതാപസിംഹൻെറ ഭൂമിയുടെ കാൽക്കൽച്ചെന്നു സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠ പ്രാപിക്കട്ടെ!

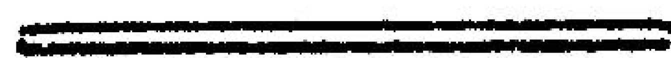
റാണാ — അതെ, അതാണു വാക്ക്! പ്രാണനല്ല ആണുങ്ങൾക്ക് മാനമാണ് വലുത്!

ഈശ്വര — മഹാരാജ് —

റാണാ — വേണ്ട, താങ്കൾ മറുത്തു ഒന്നും പറയേണ്ട — എല്ലാവരും മരിക്കാനൊരുങ്ങിക്കൊൾവിൻ; ഞാനൊരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. യുദ്ധം; അതേ! യുദ്ധം. സൈന്യം അണിനിരന്നു നില്ക്കട്ടെ; ഉദയപൂരത്തിലെ മഹാദുർഗ്ഗത്തിൽ ഒരിക്കൽക്കൂടി രക്തധ്വജം പാറിക്കളിക്കട്ടെ, രണഭേരി മുഴങ്ങട്ടെ, ഇറങ്ങട്ടെ; മേവാഡിലെ, ആബാലവൃദ്ധം ജനങ്ങൾ പോർക്കളത്തിലേക്കിറങ്ങട്ടെ.

(റാണയൊഴികെ, എല്ലാവരും പോകുന്നു)

റാണാ — മീവാരമേ, സുന്ദരമീവാരമേ, നിൻെറ മുഖത്തു് ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരപൂർവ്വസൌന്ദര്യം ഇന്നു ഞാൻ കാണുന്നു; ഇതു പ്രഥമമായൊരു കാഴ്ച! നിൻെറ ഉടയാടസ്സും കീറിപ്പറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; നിൻെറ പൊന്നുടലാപാദചൂഡം പൊടി പുരണ്ടിരിക്കുന്നു. തലമുടി ചിന്നിച്ചിതറിയിരിക്കുന്നു. ഈ വേഷത്തിലിതാ, നീയിന്നു വദ്ധ്യഭൂമിയിലേക്കു നയിക്കപ്പെടുന്നു! മാതാവേ, ഇതെന്തു ജ്യോതിസ്സാണീ മുഖത്തു്! ഇതുവരെ, ഭവതിയുടെ ഗുണഗണങ്ങൾ, ഏതോ ഒരു സൂക്ഷ്മദീപ്തിയിൽ മറഞ്ഞു കിടന്നിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്നു് ആ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി നശിച്ചിരിക്കുന്നു. അത്ഭുതവും അപൂർവ്വവുമായൊരു തിവ്രജ്യോതിസ്സിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ, അനന്താകാശത്തിൽ അങ്ങു് ഉജ്ജ്വലിച്ചു നില്ക്കുന്നു. എന്തൊരു നിലവണ്ണം; എന്തൊരു നീരവമഹിമ!

രംഗം 6.

(സ്ഥലം—മഹാബത്ഖാൻെറ കൂടാരം.)

(സമയം—പ്രഭാതം.)

(മഹാബത്ഖാൻ; ഗജസിംഹൻ.)

ഗജസിംഹ—റാണാ അമരസിംഹൻ, പടവെട്ടു പോൎക്കളത്തിൽ വന്നുവോ?

മഹാ—ഉവ്വ്, മഹാരാജാവേ, എന്നാലദ്ദേഹം മടങ്ങിപ്പോയതുതനിച്ചാണ്. അയ്യായിരത്തിൽ നാലായിരവും തീൎന്നു?

ഗജ—അയ്യായിരം സൈന്യവുംകൊണ്ട് ഒരു ലക്ഷത്തോടു യുദ്ധത്തിനു വന്നില്ലേ? വല്ലാത്ത ധൈൎയ്യം!

മഹാ—അതെ; ആ ധൈൎയ്യം ഒരത്ഭുതധൈൎയ്യംതന്നെ. എന്നാൽ മഹാരാജാവേ, ഇന്നെനിക്കു് ഒരു കാൎയ്യമാലോചിച്ചു മനസ്സ്—

ഗജസിംഹ—ഖാൻസാഹേബ്, ആലോചിക്കേണ്ട വിഷയം തന്നെയാണതു്.

മഹാബത്—എനിക്കുണ്ടായ വിചാരം എന്താണെന്ന് ഊഹിക്കാൻകൂടി നിങ്ങൾക്കു ശക്തിയില്ല; എൻെറ വിചാരത്തിന് എന്താണു കാരണം? അറിയുമോ?

ഗജസിംഹ—പറയുകതന്നെ; കേൾക്കാം—

മഹാ—ഞാൻ ഇസ്ലാംമതക്കാരനായിട്ടും, ഒരു വിചാരം എൻെറ ആത്മാവിൻെറ അടിത്തട്ടിലുറന്നുറന്നു വരുന്നു! അതു്, ഞാനൊരു രജപുത്രനാണെന്നാണ്; അയ്യായിരം സൈന്യവും കൊണ്ടു് ഒരു ലക്ഷം സേനയോടു പൊരുതാനിറങ്ങിവന്നു, റാണാ അമരസിംഹൻെറ സ്വന്തം സഹോദരനാണെന്നാണ്; പ്രാണൻ കളഞ്ഞിട്ടും മാനം രക്ഷിക്കാൻ പുറപ്പെട്ട ആ വീരാഗ്രണിയുടെ സഹോദരനാണെന്നാണ്. എന്തൊരു ക്രോധം!! എന്തൊരു ക്ഷമ! എന്തൊരു ധൈൎയ്യം:—മഹാരാജാവേ, മുസൽമാനാണെങ്കിലും ഞാനൊരു രജപുത്രനാണ്!

ഗജസിം—സംശയമോ?

മഹാബത്—എന്നാൽ, ഇപ്പറഞ്ഞ നിങ്ങളും ഒരു രജപുത്രൻതന്നെയാണ്. ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കൂ; നിങ്ങളെന്നേയ്ക്കാൾ അധഃപതിച്ചവനാണ്. ആണുങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ കാട്ടാൻ കൊള്ളരുതാത്ത മുഖം! ഇതെന്തിനു നിങ്ങളുയർത്തിപ്പിടിച്ചു നില്ക്കുന്നു; നിങ്ങൾ പ്രവർത്തിച്ചതെന്താണെന്നും, നിങ്ങളിന്നാരായിരിക്കുന്നുവെന്നും ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കൂ. എന്റെ കാര്യം പോട്ടെ; അതിന്റെ കഥയൊന്നു വേറെ. "ഞാനിന്നൊരു രജപുത്രനല്ലാതായി" എന്ന ഘട്ടം വരുമ്പോഴെ എനിക്കു കണ്ണീർ ഉതിരുന്നുണ്ടുള്ളൂ; എന്നാൽ നിങ്ങളൊ—ഇന്നും ഒരു രജപുത്രനായിത്തന്നെയിരിക്കുന്ന നിങ്ങളോ!

ഗജസിംഹ—യുദ്ധത്തിൽ റാണാ അമരസിംഹനെ വധിക്കുകയോ? തടവുകാരനായിപ്പിടിക്കുകയോ ചെയ്തില്ലേ?

മഹാബത്—ഇല്ല; അങ്ങിനെ ചെയ്യരുതെന്നു ഞാൻ പ്രത്യേകം കല്പന കൊടുത്തിരുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരെതിരാളിയെ കിട്ടുന്നതു ലോകത്തിലപൂർവ്വമാണ്. ഇത്തരം ശത്രു ഒരു മഹാഗ്രന്ഥമാണ്; ഞാനാഗ്രന്ഥത്തെ, വെട്ടിനുറുക്കിക്കളയില്ല!

ശരി—കല്പന.

മഹാബത്—എന്നാൽ പോകാം.

[ഗജസിംഹൻ പോവുന്നു].

അതാ, മുമ്പരത്തായി കത്തിയെരിയുന്ന മേവാഡിലെ ഗ്രാമങ്ങൾ കാണപ്പെടുന്നു. ഗ്രാമവാസികളുടെ മുറവിളിയും കേൾക്കപ്പെടുന്നു! ഹിന്ദുമതമേ—നിഷ്ഠുരമായ ഹേ ഹിന്ദുമതമേ! ഞാനിതാ നിന്നെ മൂലച്ഛേദം ചെയ്തിരിക്കുന്നു; നിന്റെ ദേവാലയങ്ങളോടൊപ്പം, ചുട്ടെരിച്ചു ചാമ്പലാക്കിയിരിക്കുന്നു. നിന്റെ ആ ഔദ്ധത്യത്തെ പൊട്ടിത്തുണ്ടു തുണ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു!

(നാലു ഭടന്മാരോടുകൂടി കല്യാണി വരുന്നു)

മഹാബത്—(ഭടന്മാരോടു) ഏതാണീസ്ത്രീ?

ഒന്നാമ—എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ; ഇവളെ വഴിയിൽവെച്ചു കണ്ടു; ഞങ്ങളുടെ കൂടെപ്പോന്നു!

മഹാബത്—(കല്യാണിയോടു) നിങ്ങളാരാണ്?

കല്യാണി—എന്നെയറിഞ്ഞിട്ടു നിങ്ങൾക്കു കാര്യമൊന്നുമില്ല.

മഹാബത്—എന്തിനാണിവിടേക്കു വന്നത്?

കല്യാണി—നിങ്ങളോടൊരു ചോദ്യം ചോദിച്ചു പോവാൻ വന്നതാണ്.

മഹാബത്—എന്തു ചോദ്യം? എന്താണു വിഷയം?

മഹാബത്—നിങ്ങളുടെ പട്ടാളക്കാർ, നിരപരാധിയായ എന്റെ സഹോദരനെ വധിച്ചു!

മഹാ—നിന്റെ സഹോദരനെ കൊന്നുവോ? ശിപായികളേ, എന്താണീ സ്ത്രീ പറയുന്നത്?

ഒന്നാമ—ഞങ്ങൾ ഗ്രാമവാസികളെ വെട്ടി വീഴ്ത്തുന്നതിനിടയിൽ ഒരാൾ ഞങ്ങളെത്തടഞ്ഞു; ഞങ്ങളയാളെ വെടിവെച്ചു വീഴ്ത്തി! അതിവളുടെ സഹോദരനായിരുന്നു; ഇതാണു നടന്ന സംഭവം!

മഹാബത്—(കല്യാണിയോട്) ഇവൻ പറഞ്ഞതു ശരിയല്ലേ?

കല്യാണി—അതെ, താങ്കളുടെ ഭടന്മാർ സാധു ഗ്രാമക്കാരെ നിർദ്ദയം വെടിവെച്ചു വീഴ്ത്തുന്നതു കണ്ട്, ആ അന്യായത്തെ എതിർത്തു; ആത്മരക്ഷണം ചെയ്തു. സ്വധർമ്മം അനുഷ്ഠിച്ച കുററത്തിന് ഇവരദ്ദേഹത്തെ വധിച്ചു!

മഹാബത്—നിങ്ങളുടെ ജ്യേഷ്ഠൻ, യുദ്ധംചെയ്തു, അതിൽ പരുക്കേററു മരിച്ചു അല്ലേ?

കല്യാണി—അതെ,

മഹാബത്—എന്നാൽ ദേവി, ഇതിലവർ കുററക്കാരല്ല, അവർ സ്വധർമ്മമനുഷ്ഠിച്ചു! എന്റെ കല്പനപ്രകാരമാണ് അവരിതു ചെയ്തത്. ഭടന്മാരേ, നിങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും ഇനി പോകാം.

(ഭടന്മാർ പോവുന്നു)

കല്യാണി—നിരപരാധികളായ, സാധുകൃഷിക്കാരെ വെട്ടിയറുത്തു തള്ളിയതു് നിങ്ങളുടെ കല്പനപ്രകാരമാണോ?

മഹാബത്—അതെ, ഞാൻ കല്പന കൊടുത്തിരുന്നു.

കല്യാണി—വീടുകൾ കൊള്ളി വെയ്ക്കാനോ?

മഹാബത്—അതെ, വീടു കൊള്ളിവെയ്ക്കാൻ.

കല്യാണി—എനിക്കതു വിശ്വാസം വരുന്നില്ല! അങ്ങിത്ര നിഷ്ഠുരനാണെന്നു്, എനിക്കു വിചാരിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ല! എനിക്കതു വിശ്വാസം വരുന്നില്ല!

മഹാബത്—എന്നെപ്പററി ഇത്രത്തോളം കടന്നു് ആലോചിക്കാൻ—?

കല്യാണി—എൻെറ സ്വാമി അത്ര നിഷ്ഠുരനല്ല!

മഹാബത്—നിങ്ങളുടെ സ്വാമിയോ?

കല്യാണി—അതെ; എൻെറ സ്വാമിതന്നെ! എൻെറ പ്രഭു! മഹാപ്രഭു 'നന്നായി നോക്കൂ; അങ്ങു് എന്നെ തിരിച്ചറിഞ്ഞില്ലേ? അങ്ങു പണ്ടു് പരിത്യജിച്ച ആ ഹിന്ദുസ്ത്രീയായ കല്യാണിയാണു ഞാൻ!

മഹാബത്—കല്യാണിയോ? അപ്പോൾ, എൻെറ ഭടന്മാർ വധിച്ചതു് അജയസിംഹനെയാണല്ലേ?

കല്യാണി—അതെ; ഞാനൊരുദിവസം അങ്ങയെ ധ്യാനിച്ചു് അങ്ങയുടെ പവിത്രപ്രേമത്തെ എൻെറ ജീവിതാകാശത്തിലെ ധ്രുവനക്ഷത്രമായിക്കരുതി; എൻെറ ചെറുതോണിയെ ഈ അപാരസമുദ്രത്തിലേയ്ക്കു തള്ളിവിട്ടു! അന്നത്തെ ദിവസം എൻെറ സഹോദരനായ അജയസിംഹൻ സാനന്ദം എൻെറ അഭീഷ്ടം നിറവേററി, എൻെറ ദുഃഖത്തിൽ ഭാഗഭാക്കായി. വഴിയിൽവെച്ചു ഒരു തവണ അവിടുത്തെ ദുഷ്ടഭടന്മാർ എന്നെ ഉപദ്രവിച്ചു. എൻെറ രക്ഷയ്ക്കായി, അദ്ദേഹം സ്വയം ക്ഷതശരീരനായി! ഞാനിടിഞ്ഞു പൊളിഞ്ഞ വീട്ടിൽ താമസിച്ചു വളരെ ദിവസം എൻെറ സഹോദരനെ ശുശ്രൂഷിച്ചു. അടുത്തുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിൽച്ചെന്നു ഭിക്ഷവാങ്ങി നാൾ പുലർത്തി അദ്ദേ

ഹത്തെ മൃത്യുദംഷ്ട്രയിൽനിന്നു വീണ്ടെടുത്തു. ഇതു സൂക്ഷിച്ചു പൊതിഞ്ഞ ഞാൻ സംരക്ഷിച്ച—അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതത്തെ അങ്ങെന്റെ കയ്യിൽനിന്നു തട്ടിപ്പറിച്ചു! ഇനിയെന്നു മാത്രമായിട്ടെന്തിനു ബാക്കി വെയ്ക്കുന്നു? എന്നേയും കൊല്ലാം—ഹാ—അയ്യോ, നാഥ!

മഹാബത് —ഇല്ല കല്യാണീ, എനിക്കു മാപ്പു തരു! എന്റെ കുററം പൊറുത്തരുളു.

കല്യാണി—അനേകായിരം ഗ്രാമീണജനങ്ങളുടെ ഹത്യ നിങ്ങളുടെ കല്പനപ്രകാരമാണു നടന്നതെന്നോ?

മഹാബത് —അതെ, അതെല്ലാം എന്റെ കല്പനപ്രകാരമാണു നടന്നതു്. ഞാൻ രജപുത്രവംശത്തെ നാമാവശേഷമാക്കാൻ കല്പന കൊടുത്തു?

കല്യാണി—ഭഗവാനേ! അങ്ങെന്താണിതു പ്രവൎത്തിച്ചതു്? ഇതാണോ എന്റെ ആരാധ്യദൈവം? ഈ ഘാതകനെ ധ്യാനിച്ചിട്ടാണോ ഞാൻ സന്ന്യാസിനിയായതു്? മരണത്തിനുകൂടി വേണ്ടാത്തവളായില്ലോ ഞാൻ! ഈശ്വര!, മനുഷ്യലോകത്തിലെ ഒരു അഭാഗിനിയിതാ ഒരൊററദിവസം, തന്റെ സഹോദരനേയും, തന്റെ ഭൎത്താവിനേയും ഒരുമിച്ചു് ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

(മുഖം മറയ്ക്കുന്നു)

മഹാബത് —എന്നാൽ നിനക്കറിയാമോ, എന്തിനുവേണ്ടിയാണു ഞാൻ—

കല്യാണി—വേണ്ട, പ്രഭോ, എനിക്കിനിയൊന്നും കേൾക്കേണ്ട, കേട്ടതെല്ലാം മതി! എന്റെ സ്വപ്നലോകം തകൎന്നു! ഞാനിതുവരെ നിങ്ങളെ. മനഃപൂൎവ്വം ആരാധിച്ചു; ഇന്നുവരെ നിങ്ങളായിരുന്നു എന്റെ ദൈവം; ഈ നിമിഷംമുതൽ ആ ദൈവം ഒരു രാക്ഷസനായിരിക്കുന്നു! അവളുടെ ഉററ ശത്രുവായി കലാശിച്ചിരിക്കുന്നു. എനിക്കു മൊഗളരോടു വൈരമുണ്ടു്; എ

ന്നാൽ, അതിൽ നൂറിരട്ടിയുണ്ട് നിങ്ങളോട്! മൊഗളർ എന്റെ ആരും അല്ല. അവരുടെ ദ്ധമ്മതം-കാഫർമാരെ വധിക്കാൻ അവരെ ശാസിക്കുന്നു. അവരതനുഷ്ഠിക്കുന്നു. നിങ്ങളോ-ഒരു രജപുത്രനായ നിങ്ങളോ—രജപുത്രസ്ഥാനത്തിന്റെ വീരസന്താനമായ നിങ്ങളോ—സ്വന്തം ധമനികളിൽക്കൂടി രജപുത്രരക്തം ഓടിക്കൊണ്ടിരുന്നിട്ടും—ധനലോഭംകൊണ്ടും വൎഗ്ഗവിദ്വേഷംകൊണ്ടും സ്വന്തം പെററമ്മയുടെ വയററിൽ കത്തി കുത്തിയിറക്കി! നാഥാ, സഹിക്ക വയ്യല്ലോ! നിങ്ങൾ മൊഗളരില്ലും, മൊഗളനായല്ലോ! മൊഗളർ മേവാഡ് ജയിച്ചു, വന്ന വഴി നോക്കി പോകുമായിരുന്നു; എന്നാൽ നിങ്ങളൊ പാവപ്പെട്ട കൃഷിക്കാരുടേയും, സാധുഗ്രമക്കാരുടേയും വീടുകൾ കൊള്ളിവെച്ചു ചാമ്പലാക്കി! മൊഗളത്വത്തിന് ചില ഭാഗം പോരായ്കയുണ്ട്; നിങ്ങളതു തികച്ചും പൂൎത്തിയാക്കി! നിങ്ങൾ മതത്തിന്റെ എച്ചിൽ തിന്ന് ആ മാംസഭോജികളെ ആ മ്ലേച്ഛന്മാരേ—ആ ക്രൂരഹിംസ്ര മൃഗങ്ങളെ മേവാഡിലേയ്ക്കു തള്ളിവിട്ടു! നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയായ മേവാഡിനെ, ശ്മശാനമാക്കിത്തീൎത്തു, നിൎദ്ദോഷികളായ മനുഷ്യരുടെ മുറവിളികൊണ്ട് ആകാശത്തെ അന്ധകാരാവൃതമാക്കി മൊഗളൎക്കിവക ദുരാഗ്രഹങ്ങളുണ്ടായിരുന്നില്ല! ഭഗവാനേ, ഇത്തരം ദേശദ്രോഹികൾക്കു, അവിടുത്തെ ദണ്ഡനീതിയിൽ ശിക്ഷകളൊന്നുംതന്നെയില്ലേ? ഈ കുലദ്രോഹിയുടെ തലയിൽ, ഇടിത്തീയെങ്കിലും വീഴില്ലേ?

മഹാബത്—കല്യാണി, പല്പ്പറഞ്ഞ കുടുംബകളൊക്കെ ഞാൻ ചെയ്തതാക്കുവേണ്ടി; നിനക്കുവേണ്ടി!

കല്യാണി—എനിക്കുവേണ്ടിയോ? അതു വെറും നുണ!

മഹാബത്—നുണയല്ലു; സത്യം! എന്നു എന്നെ ആരാധിച്ച കുററത്തിനു നിന്റെ അച്ഛൻ നിന്നെ വീട്ടിൽനിന്ന് അടിച്ചു പുറത്താക്കിയോ, അന്നു മേവാഡിനെതിരായി ഞാൻ ശസ്ത്രധാരണം ചെയ്തു!

കല്യാണി—ഇതു വാസ്തവമായിരിക്കാം; എന്നാൽ ഒരൊററ വ്യക്തിയോടുള്ള വൈരംകൊണ്ട് ഒരു രാജ്യത്തെ മുഴുവൻ ശ്മശാനമാക്കാൻ നിങ്ങളെങ്ങിനെ ധൈൎയ്യപ്പെട്ടു? നിങ്ങളേതു മതത്തിൽനിന്ന് ഈ പുതിയ ധൎമ്മം പഠിച്ചു?

മഹാബത്—ഇതിലത്ഭുതപ്പെടാനൊന്നുമില്ല; ഒരു രാവണന്റെ പാപം ലങ്കയെ ശ്മശാനമാക്കിത്തീൎത്തു. നിന്റെ അച്ഛനുമാത്രം മുസൽമാന്മാരോടെന്താണിത്ര വിരോധം? ഇസ്ലാംമതത്തോട് ഓരോ രജപുത്രനുമുള്ള വൈരത്തിന്റെ പ്രതിനിധിയാണൊ നിന്റെ അച്ഛൻ? നീചമായ ആ വൎഗ്ഗവിദ്വേഷത്തെ ചുട്ടു വെണ്ണീറാക്കാനാണ ഞാൻ മേവാഡിലേക്കു വന്നതു്.

കല്യാണി—ഈ നയം നിൽക്കട്ടെ. മേവാഡിനോടുള്ള പകവീട്ടാൻ, വരികയാണെങ്കിൽത്തന്നെ വരേണ്ടതു് ഒരു മുസൽമാനാണ്; രജപുത്രനായ നിങ്ങളല്ല? ഈ വൎഗ്ഗവിദ്വേഷം നിമിത്തമാണൊ നിങ്ങളിസ്ലാംമതം സ്വീകരിച്ചതു്? നാഥ, നിങ്ങളിത്ര യധഃപതിക്കാൻ മാത്രമല്ല, നിങ്ങൾതന്നെയാണ കാരണം. അന്യായത്തെ എതിൎക്കുകയാണെന്നു സ്വയം അഭിമാനിച്ചു്, എന്തിനു വെറുതേ മനസ്സാക്ഷിയെ വഞ്ചിക്കുന്നു? ഈ കടുംകൈ ചെയ്തതു മുസൽമാൻ മഹാബത്ഖാനല്ല; ആ ദ്രോഹകാരി മഹാബത്ഖാനാണ്!

മഹാബത്—(സ്വഗതം) പറയുന്നതു്, ആലോചിക്കുന്തോറും വാസ്തവമായിരിക്കുന്നല്ലൊ.

കല്യാണി—നിങ്ങൾ ഒരൊററ വ്യക്തിയോടുള്ള വിദ്വേഷംകൊണ്ട് ഒരു സാമ്രാജ്യത്തെ തകൎത്തു! ഇതാണോ നിങ്ങളുടെ ഇസ്ലാംധൎമ്മം? ഇതാണോ നിങ്ങളുടെ ഗുരുത്വം? ഇതാണോ നിങ്ങളുടെ മനുഷ്യത്വം! ഭഗവാനേ ഞാനെന്താണിച്ചെയ്തതു്? ഞാൻ ഗന്ധമാദനത്തോളമുയൎത്തുന്നൊരു മനക്കോട്ട—സുവൎണ്ണസ്വപ്നങ്ങൾകൊണ്ടു നിൎമ്മിച്ച ആ മനക്കോട്ട—കെട്ടിപ്പൊക്കി. അതിന്മേൽ ഒരിടിത്തീവീണു; ആ സുന്ദരദുൎഗ്ഗം അത്യഗാധമായ പാതാളത്തിലേക്കു തകൎന്നുവീണു!

മഹാബത് — കല്യാണി!

കല്യാണി—മതി; മതി! എന്റെ സ്വപ്നലോകം ഛിന്നഭിന്നമായിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളെന്റെ ഭർത്താവും ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ഭാര്യയുമാണെന്നിതുവരെ വിചാരിച്ചു. ആ വിചാരംകൊണ്ടു് ഒരു ദിവസം, "നമ്മുടെയീബന്ധം അറുക്കവാനുള്ള ഖഡ്ഗം ഭൂമിയിലില്ല" എന്നു ഞാൻ സാഭിമാനം പറഞ്ഞു. എന്നാൽ ഇന്നു ഞാൻ കാണുന്നതെന്തു്? എന്റെയും നിങ്ങളുടെയും നടുക്കൊരു സമുദ്ര! എന്റെയും നിങ്ങടേയും മദ്ധ്യത്തിൽ എന്റെ സഹോദരന്റെ ശവശരീരം? പോരാ— എല്ലാററിലും മേലെ, നമ്മുടെ ദൃഷ്ടിയിലൊന്നുണ്ടു്; എന്റെ മാതൃഭൂമിയുടെ രക്തനദി? നിഷ്ഠുര, നിർദ്ദയ, ദേശദ്രോഹി, കൊലപാതക! ദയാനിധേ, ഇത്തരം പൈശാചികതൃഷ്ണകൊണ്ടു സോദരരക്തത്തിനിരന്നുനടക്കുന്ന പിച്ചകളുടെ, ഘോരാട്ടഹാസംകേട്ടു ഒരു ബാലാരും അങ്ങയെക്രൂഠി മറക്കാനിടവരരുതേ!

അഞ്ചാമങ്കം.

രംഗം 1.

(സമയം—രാത്രി;)

[മാനസി തനിച്ചു പാടുന്നു]

[റാണി വരുന്നു]

മാനസി—അച്ഛൻ യുദ്ധത്തിനു പോയിരുന്നില്ലേ? എപ്പോഴാണു മടങ്ങിയതു്?

റാണി—ഉവ്വ്, യുദ്ധത്തിനുപോയിരുന്നു.

മാനസി—യുദ്ധത്തിന്റെ പര്യവസാനമെങ്ങിനെ?

റാണി—അതിനെപ്പററിയൊന്നും ചോദിക്കരുതു്. ഞാനിപ്പോൾ ആലോചിക്കുന്നതു മറെറാന്നാണ്. ഞാൻ അസാമാന്യവും അത്ഭുതവുമായ ഒരു കാഴ്ച കണ്ടു?

മാനസി—എന്താണതു—യുദ്ധമോ?

റാണാ—അല്ല, മാനസി, ഇക്കുറിയുണ്ടായതു് യുദ്ധമല്ല; യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിലൊരു തീമഴ പെയ്യുന്നതുകണ്ടു; നമ്മുടെ സൈന്യം മുഴുവൻ വെന്തു വെണ്ണീറായി.

മാനസി—എങ്ങിനെ?

റാണാ—എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അതെന്തെന്നും എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ആ യുദ്ധം ഈ ലോകത്തിലെയല്ല. ആകാശത്തിൽനിന്നുണ്ടായൊരുൽക്കാപ്രപാതം! ഇറങ്ങിവന്ന അഭിശാപത്തിന്റെ ഒരു ഭയങ്കരരൂപം; ഞാനൊരു നിമിഷം കണ്ണടച്ചു; എന്റെ ശരീരത്തിൽക്കൂടി, മനഃശ്ചാഞ്ചല്യത്തിന്റെ മിന്നലൊന്നതിവേഗത്തിൽ മിന്നി. എന്റെ തല ചുററി. ഞാനമ്പരന്നു. കണ്ണുമിഴിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ ഉറങ്ങിയെഴുന്നേററപോലെയെനിക്കു തോന്നി. യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിൽ ഞാൻ തനിച്ചായി. ഒരൊച്ചയില്ല; നാലുപാടും കുന്നുകൂടിക്കിടക്കുന്ന ശവശരീരങ്ങൾ. ഹാ, ആ കാഴ്ച എത്ര ഉദ്വേഗജനകമായൊരു കാഴ്ചയായിരുന്നു!

മാനസി—അച്ഛൻതന്നെയൊന്നു പരിഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു; അവിടെയിരിക്കൂ; ഞാൻ ശുശ്രൂഷിക്കട്ടെ.

റാണാ—ഞാൻ ആ ഭയങ്കരശ്മശാനത്തിൽ ഒററയ്ക്കു്, അങ്ങുമിങ്ങും പാഞ്ഞുനടന്നു. എന്നെ ആരും തടുത്തില്ല; എന്നെയാരും കൊന്നതുമില്ല!

മാനസി—ഈ യുദ്ധത്തിൽ അങ്ങു തോൽവി സമ്മതിച്ചുവോ?

റാണ—തോൽവി സമ്മതിച്ചാലെന്തു് സമ്മതിച്ചില്ലെങ്കിലെന്തു്? തോൽവി സമ്മതിക്കാത്തതുകൊണ്ടുമാത്രം നാം ജയിക്കുകയും ഇല്ല. അതിലെന്തർത്ഥമുണ്ടു്. എന്റെ വിചാരം അതൊന്നുമല്ല. എന്നെയെന്തുകൊണ്ടു് ആരും എതൃത്തില്ല; എന്തുകൊണ്ടു് ആരും വന്നു സംഹരിച്ചില്ല, ഞാൻ ആ മഹാശ്മശാനത്തിൽ "മഹാബത് ഖാൻ, മഹാബത് ഖാൻ എന്നും, ഗജസിംഹൻ, ഗജസിംഹൻ എന്നും ഉറക്കെ വിളിച്ചുനടന്നു. എ

ന്നാലാരും എന്റെ അടുത്തു വന്നില്ല; എന്നെ എടുത്തില്ല. ഇതിന്റെ കാരണം നിനക്കറിയാമൊ, മാനസീ?

മാനസി— അച്ഛാ, അങ്ങു ക്ഷോഭിക്കാതിരിക്കണം.

റാണാ—ഒരൊററക്കാൎയ്യമാണെനിക്കു മനസ്സിലാവാത്തത്? മഹാബത്ഖാൻ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു; എന്നാലിനിയും സാഹങ്കാരം അവനെന്തുകൊണ്ട് ഉദയപുരം കോട്ടയിൽ പ്രവേശിച്ചില്ല; എന്തുകൊണ്ടു കോട്ടകൈവശപ്പെടുത്തിയില്ല? ഇനി നടക്കാൻ ആ ഒരു കാൎയ്യമേ ബാക്കിയുള്ളൂ.

മാനസി—തോററു തോററു; അതിലിനി വ്യഥാക്ലേശം വ്യൎത്ഥം. യുദ്ധത്തിലേതെങ്കിലുമൊരു ഭാഗം തോല്ക്കാതെ കഴിയില്ല. അച്ഛൻ ദുഃഖിക്കരുത്.

റാണാ—ശരി; നീ പറഞ്ഞതു ശരി. തോററു തോററു. ഇനി എന്തിനു ദുഃഖിക്കുന്നു. യുദ്ധത്തിലേതെങ്കിലുമൊരു ഭാഗം തോൽവി നിശ്ചയം? ഇല്ല, അക്കാൎയ്യത്തിലെനിക്കു ദുഃഖമില്ല. എന്നാലവരാരും, എന്നെയെന്തുകൊണ്ടു കൊന്നില്ല?

[റാണി വരുന്നു.]

റാണാ—(റാണിയോടു) വലിയൊരു ചോദ്യം—നിന്നോടു ചോദിക്കുന്നു. ഇത്രയായിട്ട്; അവർ എന്നെ എന്തുകൊണ്ടു കൊന്നില്ല?

റാണി—എന്താണിപ്പറയുന്നത്?

[മാനസിയുടെ മുഖത്തു നോക്കുന്നു.]

റാണാ—കേൾക്ക് ആ ഭയങ്കരരാത്രിയിൽ—ആ ഭയങ്കര ശ്മശാനത്തിൽ—ശവം കൂമ്പാരം കൂടിക്കിടക്കുന്നതിന്റെ നടുവിൽ ഞാൻ ഒററയ്ക്കു നിന്നു. ഹാ! അതെന്തൊരു കാഴ്ചയായിരുന്നു; അതിനെപ്പററിയൊന്ന് ഊഹിച്ചുനോക്കാൻകൂടി നിനക്കു ശക്തിയില്ല. മുകളിൽ—ആകാശത്ത് അനന്തനിശ്ചലതാരകൾ; ഭൂമിയിലൊ, അഗണിതഭീകര ശവങ്ങൾ! അവയ്ക്കു നടുവിൽ, മറെറാന്നുമില്ല, അന്ധകാരം; ഭയങ്കരമായ അന്ധകാരം! ഈ ലോകവും ഞാനുമായുള്ള ബന്ധം വേൎപ്പെട്ടതായി അപ്പോൾ എ

നിക്കു തോന്നി! ആ യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിൽ കൈവാളും വീശി ഞാൻ നടന്നു. എന്നാലക്കൈവാളിൻെറ വെട്ട്, അദ്ധരാത്രിയിലെ, തണുത്ത കാററിനെമാത്രം ഛിന്നഭിന്നമാക്കി. ഞാൻ മഹാബത്ഖാൻ, മഹാബത്ഖാൻ എന്നുറക്കെ വിളിച്ചു; ഉത്തരമില്ല! ചുററുമുള്ള അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു മഹാബത്ഖാൻ, മഹാബത്ഖാൻ എന്നു പ്രതിദ്ധ്വനിച്ചു! പിന്നീടു [തൊണ്ടെവററുന്നു] യുദ്ധഭൂമിയിലെമ്പാടും ഞാനൊന്നു കണ്ണോടിച്ചുനോക്കി; അപ്പോൾ എനിക്ക്—എൻെറ സ്വദേശം—ഈ രാജ്യം ഏതോ ഒരു ഭൂകമ്പത്തിലിളകിമറിഞ്ഞു തകൎന്നു കിടക്കുന്നതായിത്തോന്നി! [ദൈന്യസ്വരത്തിൽ] ആ മഹാശ്മശാനത്തിലെ—ആ അദ്ധരാത്രിയിലെ ഇളങ്കാററ്, മരിച്ചവരുടെ പ്രാണവായുകൊണ്ടു കനത്തതായി എനിക്കു തോന്നി; ഞാനൊന്നു നെടുവീൎപ്പിട്ടു, അതാകാശത്തിൽലയിച്ചില്ല. അല്ല അതിൻെറ ദുഃഖഭാരംകൊണ്ടു ഭൂമിയിലേയ്ക്കുതന്നെ വീണു! ഇരുട്ടില്ലെങ്കിൽ, തീൎച്ചയായും ആ ദീൎഘശ്വാസം നിലത്തുനിന്നു പെറുക്കിയെടുക്കാമായിരുന്നു എന്നെനിയ്ക്കു തോന്നി.

റാണി—വരേണ്ടതു വന്നു; ഇനിയെന്തിന് അതിനെപ്പററി വിചാരിച്ചു മനസ്സു പുണ്ണാക്കുന്നു?

റാണാ—ഇല്ല റാണി, നീ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണ്. മേവാഡ് മരിച്ചു. നാമെല്ലാവരും അതു കണ്ടുനിന്നു; നാമിന്നു മേവാഡിൻെറ മൃതശരീരം, തോളിലേററി നടക്കുകയാണ്; ശരി. പോവുക. ഇതുംകൊണ്ടുതന്നെ നമുക്കു പോവുക!!

രംഗം 2.

(സ്ഥലം-മേവാഡിലെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കുള്ള ഒരു കുറുക്കുവഴി.)

[സമയം—രാത്രി. ദാസികൾ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു]

ഒന്നാമത്തവൾ—കഷ്ടം! ആ വയസ്സൻ ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ ആധിക്കളവുണ്ടാവില്ല. ആ പാവത്തിന് ഒരു ആൺകുട്ടിയേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു.

രണ്ടാമത്തേവൻ—എന്നാലൊന്നാണെനിക്കു മനസ്സിലാവാത്തതു്. ആ ചാരണി റാണി എന്തിനാവോ, ആ ശവം ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ വീട്ടിലേക്കു് എടുത്തെഴുന്നള്ളിച്ചതു്? അതിൻെറ ആവശ്യം അവൾക്കേ അറിയൂ.

ഒന്നാമ—അവളുടെ സകല പ്രവൃത്തിയും ഇങ്ങിനെതന്നെയാണു്. തൊരുല്ലാത്ത പണി? വേറെപണി വേണ്ടേ; ആവട്ടെ—ആളു് ഒരു പരപ്പു കൂടീട്ടുണ്ടോ?

രണ്ടാമ—നടുമുററത്തു പൂഴിവാരിട്ടാൽ വീഴില്ല! ഗോവിന്ദസിംഹനെവിടെയൊട്ടില്ലതാനും? ചാരണി റാണീടെ മകനെ വിളിക്കാനയച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ ശവത്തിൻെറ അടുത്തു റാണി നില്ക്കുന്നുമുണ്ടു്? ജനക്കൂട്ടം കുറച്ചകലെനിന്നു തള്ളിത്തിരക്കി നോക്കുന്നു;

ഒന്നാമ—ഇരുട്ടത്തോ?

രണ്ടാമ—ഇരുട്ടു്; കൂരാക്കൂരിരുട്ടു്; പക്ഷെ കുറേശ്ശെ കാണാം. ഇത്തിരിയകലത്തായി ഒരു നിലവിളക്കു് കത്തുന്നുണ്ടു്. അതാ, ആ വരുന്നതാരാണു്?

ഒന്നാമ—എവിടെ?

രണ്ടാമ—കാണുന്നില്ലേ, അതാ?

ഒന്നാമ—അതു രാജകുമാരിതന്നെ, നോക്കു സ്ഥിതി നോക്കു—തലമുടി ചിന്നിച്ചിതറിപ്പിന്നിലുലഞ്ഞുകിടക്കുന്നു; ഉടുവസ്ത്രം അയഞ്ഞുകിഴിഞ്ഞ നിലത്തിഴയുന്നു; നേത്രങ്ങൾ ആകാശോന്മുഖങ്ങളായിരിക്കുന്നു. കൈ രണ്ടും കൂപ്പിയിരിക്കുന്നു!

റാണാ—നമുക്കു പോവുക; അതാ അവളിങ്ങോട്ടുതന്നെ വരുന്നു!

[ഇരുവരും വഴിക്കു വഴിയെ പോവുന്നു; മറെറാരു വഴിക്കു മാനസി വരുന്നു].

മാനസി—പോയി, അജയൻ എന്നെന്നേയ്ക്കുമായിപ്പോയി! അവ ആകാശത്തിൽച്ചെന്നദൃശ്യമാവുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നെ കൂടെക്കൂട്ടാതെ— എന്നോടൊരൊററവാക്കുകൂടിപ്പറയാതെ—

അജയൻ എന്നെന്നേയ്ക്കുമായിപ്പോയി! ആ വൎത്തമാനം ശരിയോ? ആവൂ—എന്റെ തല ചുററുന്നു! ഭൂമിയിൽനിന്നു ചില പിതൃരൂപങ്ങൾ പുറപ്പെടുന്നതായെനിക്കു തോന്നുന്നു; അവ ആകാശത്തിൽച്ചെന്നദൃശ്യമാവുകയും ചെയ്യുന്നു. ദേഹത്തിൽനിന്നു ഒരുതരം അഗ്നിജ്വാല പുറപ്പെടുന്നു! എന്റെ മുകളിൽനിന്ന് ആകാശവും, കാൽച്ചുവട്ടിൽനിന്നു ഭൂമിയും നീങ്ങിപ്പോവുന്നതായെനിക്കു തോന്നുന്നു; ഞാനെവിടെയാണ്? [കുറച്ചുനേരം കഴിഞ്ഞു] ഞാനെന്തു ദയയില്ലാത്തവളാണ്? എന്റെ ഹൃദയം എന്തു കരിങ്കല്ലാണ്? ഞാനിതുവരെ ഒന്നു തുറന്നു സംസാരിച്ചില്ലല്ലോ? എന്റെ മുഖത്തുനിന്ന് ഒരു വാക്കു കേൾക്കാൻ—കണ്ണുകളുടെ കരുണാപൂൎണ്ണമായ ഒരു കടാക്ഷം ആസ്വദിക്കാൻ എന്റെ അജയൻ, എത്ര ദിവസം എന്റെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തിയിരുന്നു? അന്നെനിയ്ക്കു ഈ ബുദ്ധി തോന്നിയില്ല; എന്റെ അജയൻ എന്നോടു മുഷിഞ്ഞുപോയി. അജയ, ഇന്നു അങ്ങയുടെ ചെന്താമരക്കാലടികളിൽ വീണു മാപ്പുചോദിക്കാൻ എന്റെ മനസ്സുഴറുന്നു; ഈ ഹൃദയം മുഴുവൻ തുറന്നുകാട്ടാൻ ഇന്നു ഞാൻ സന്നദ്ധയായിരിക്കുന്നു! ഹാ—എന്നാലതിനുള്ള സമയം തെററി?—

രംഗം 3.

(സ്ഥലം—ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ ഗൃഹാങ്കണം).

(സമയം—രാത്രി).

(കൊട്ടുകാററടിയ്ക്കുന്നു; അജയന്റെ ശവശരീരം നിലത്തു കിടത്തിയിരിക്കുന്നു. സത്യവതിയും നാലു ശവമെടുക്കുന്നവരും അടുത്തു നില്ക്കുന്നു; ഗോവിന്ദസിംഹൻ ശവത്തിന്റെ മുഖം സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുന്നു).

ഗോവിന്ദ—ഇതു എന്റെ മകൻ അജയസിംഹന്റെ മൃതശരീരമാണോ? സത്യവതി, നീയിതെവിടെ കണ്ടെത്തി?

സത്യവ—പാതയുടെ ഓരത്ത്;

ഗോവിന്ദ—ഇവനെങ്ങിനെ മരിച്ചു?

സത്യ—മഹാബത്ഖാൻെറ സൈന്യങ്ങൾ ഗ്രാമീണജനങ്ങളെ വേട്ടയാടുമ്പോൾ, അവരെ രക്ഷിക്കാൻ, അജയൻ ഭടന്മാരെയെതൃത്തു 'യുദ്ധത്തിൽ വെടി'യേററു മരിച്ചു. ഇതാണ് അടുത്തുവട്ടത്തുകാർ പറഞ്ഞ വൎത്തമാനം. കല്യാണിയെ അവർ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി.

ഗോവിന്ദ—മകനേ, അജയസിംഹ, എനിക്കു മാപ്പുചോദിക്കാനുള്ള സമയംകൂടി നീ തന്നില്ലല്ലോ മകനേ! ഞാൻ അന്നു ക്രോധാക്രാന്തനായി; നീ വീടുവിട്ടുപോയി. ഒരു വാക്കു സംസാരിക്കാൻ ഇടയായില്ല; ഞാൻ നിന്നെ മടക്കിവിളിച്ചില്ല. നിൻെറയാത്ര മുടക്കാനും എനിക്കു തോന്നിയില്ല;—അയ്യോ! മകനേ, അജയ! അയ്യോ—നീയെനിക്കു മാപ്പുചോദിക്കാനുള്ള സന്ദൎഭംകൂടിയുണ്ടാക്കിത്തരില്ലല്ലോ മകനേ? ഇത്ര ശണ്ഠയോ? ഇത്ര വൈരമോ? ഇതു നിൻെറ കിഴവനായ അച്ഛനല്ലേ; ഹാ—മകനേ! അജയ;

സത്യ—ഗോവിന്ദസിംജി; ദുഃഖിക്കരുതു്; അജയൻ ക്ഷത്രിയോചിതമായ വീരചരമം പ്രാപിച്ചു. ആൎത്തരക്ഷയ്ക്കായി അദ്ദേഹം സ്വജീവനെ ബലികഴിച്ചു. അജയൻ, എത്ര പുണ്യശ്ലോകൻ!

ഗോവിന്ദ—സത്യവതീ, നീ പറയുന്നതു സത്യംതന്നെ; അജയൻ സാധുസംരക്ഷക്കായി പ്രാണത്യാഗംചെയ്തു; അസഹായികളെ സഹായിക്കാൻ ജീവൻപരിത്യജിച്ചു; ഞാനെന്തിനു കരയുന്നു. ഇല്ല സത്യവതി ഞാൻ കരയില്ല:—ശവമെടുക്കട്ടെ. ശവസംസ്കാരം നടക്കട്ടെ:

(ഗോവിന്ദസിംഹൻ ശവത്തിൻെറ മുഖം മൂടുന്നു; ശവവാഹകന്മാർ ശവമെടുക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു).

ഗോവിന്ദ—നിൽക്കുവിൻ; ഒരു ദയവു ചെയ്യുവിൻ; ഒരു പ്രാവശ്യംകൂടി അജയൻെറ ചെന്താമരമുഖം, കാണട്ടെ—ഹാ—എൻെറ സൎവ്വസ്വമേ, അജയൻ—ഹാ—അവനാരാണു്; എ

ൻെറ വാദ്ധക്യത്തിലെ യൌവ്വനം; അന്ധതയുടെ ഊന്നു വടി; എൻെറ ജീവിതസവ്വസ്വം—അജയ—അജയ! നിൻെറ ആ ചെന്താമരമുഖം ഒരു നോക്കുകൂടികാണട്ടെ മകനേ, ഇല്ലില്ല—സത്യവതി—നീ പറഞ്ഞതു ശരിയാണ്; അജയൻ, അന്യക്കവേണ്ടിയാണു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തതു. ഇല്ല ഞാൻ കരയില്ല—മിവാരഭൂമി—ഹേ ഭയങ്കരരാക്ഷസി—ഇത്രയധികം ജീവനെയെടുത്തു മിഴുങ്ങീട്ടും നിനക്ക് തൃപ്തിയായില്ലല്ലോ! കുലടേ, നീ പോവാനൊരുങ്ങിപ്പുറപ്പെട്ടുനില്ക്കുന്നു. ഇറങ്ങിപ്പോയ്ക്കൂടെ? — സവ്വം—ആബാലവൃദ്ധം — ഒടുങ്ങിയാലല്ലാതെ—നീ പടിയിറങ്ങിപ്പോവില്ലേ?—ഹാ രാക്ഷസി! എൻെറ സൌവൎണ്ണലോകം തകൎന്നു! ഇല്ലില്ല—ആര് പറഞ്ഞു; എൻെറ അജയൻ മരിച്ചുവെന്നു ആര് പറഞ്ഞു? ഇല്ല; എൻെറ അജയൻ മരിച്ചിട്ടില്ല! അവൻ മരിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. അജയനല്ലേ, എൻെറ മുഖത്തുതന്നെ ഉററുനോക്കിക്കൊണ്ടു കിടക്കുന്നതു്? അവൻ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചിരിക്കുന്നു. അജയ, ജീവിതസവ്വസ്വമേ, അജയ!

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ മൃതശരീരത്തിൻെറ അടുത്തുതന്നെ ചെന്നു കെട്ടിപ്പുണരാൻ ഭാവിക്കുന്നു. സത്യവതി വന്നു തടയുന്നു.]

സത്യ—ഗോവിന്ദസിംജി, ശോകോന്മത്തനാവരുതു്; നിങ്ങളുടെ മകൻ ഇപ്പോൾ ഈ ലോകത്തിലില്ല!

ഗോവിന്ദ—ഇല്ലേ? എൻെറ മകൻ ഈ ലോകത്തിലില്ലേ? അതു വാസ്തവമാണൊ? ഞാനെങ്ങിനെ മറക്കട്ടെ. മകനേ, അജയ, ജീവിതസവ്വസ്വമേ, അജയ!

സത്യ—നിങ്ങൾ ധീരനാണ്, പുത്രശോകത്താൽ അധീരനാവരുതു്; അതു നിങ്ങൾക്കു ഭൂഷണമല്ല.

ഗോവിന്ദ—എന്താണു സത്യവതി, പറയുന്നതു്? സത്യവതി പറയൂ; ഉറക്കെപ്പറയൂ; എനിക്കു ചെകിടു കേൾക്കുന്നില്ല.

എന്റെ ഉള്ളിലും പുറത്തും ഭയങ്കരമായ കൊടുങ്കാററടിക്കുന്നു! അയ്യോ, ആരോർത്തു; ഭാവിയിതാണെന്നാരോർത്തു? അയ്യോ.

[കല്യാണി വരുന്നു.]

കല്യാണി— അച്ഛാ, അച്ഛാ!

ഗോവിന്ദ—ആരാണതു കല്യാണിയോ? സർവ്വനാശിനി! നിന്റെ പ്രവൃത്തിയുടെ ഫലം നോക്കു, രാക്ഷസീ! എന്റെ അജയനെ തിന്നതു നിയ്യാണ്. എന്റെ മകനെ തിരകെത്തരു!

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠാ, പ്രിയപ്പെട്ട ജ്യേഷ്ഠാ!

[അജയന്റെ മൃതശരീരത്തിൽ കിടന്നുരുളുന്നു].

ഗോവിന്ദ—ഫോ, ദൂരെ ഫോ! തൊട്ടുപോവരുതു, നീ എന്റെ അജയനെ തൊട്ടുപോവരുത്. കടന്നുപോ ദൂരെ, കൊലപാതകി!

[കല്യാണിയുടെ കുപ്പുകയ്യു പിടിച്ചു തള്ളിയിടുന്നു.]

കല്യാണി—(എഴുനേററു) എന്നെ കൊല്ലൂ, എന്നെക്കൊല്ലൂ, ഞാൻ കൊലപാതകിയാണ്. തീർച്ചയായും ഞാൻ കൊലപാതകിയാണ്. എനിക്കാരാണു കല്യാണിയെന്നു പേരിട്ടതു്. എന്റെ പേരു കല്യാണിയെന്നല്ല, അകല്യാണിയെന്നാണ്. ഈ വീട്ടിലെ അമംഗളശിഖ! മേവാഡിലെ ധൂമകേതു! ഭൂമിയിലെ കകാളരാത്രി! എന്നെക്കൊല്ലൂ! ഈ സർവ്വനാശിനിയെ ഈ ലോകത്തിൽ വെച്ചുകൂടാ, ഞാൻ പോകുന്നതു് അങ്ങയ്ക്കു നല്ല കാലത്തിനാണ്. എന്നെ കൊല്ലുവിൻ! ഈ നിമിഷത്തിൽ എന്നെ കൊന്നു കളയുവിൻ! [ഗോവിന്ദസിംഹന്റെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തിയിരിക്കുന്നു, തല കുനിച്ചു കാണിക്കുന്നു.]

ഗോവിന്ദ—എന്റെ ഹൃദയം കലങ്ങിമറിയുന്നു, അതിനുള്ളിൽ ഒരു കൊടുങ്കാററുണ്ടാകുന്നു, നരകത്തിന്റെ അന്തർഭാഗം! പിശാചിന്റെ ഘോരനൃത്തം! എനിക്കു സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലല്ലോ, ഈശ്വരാ!

സത്യവതി—ഗോവിന്ദസിംജി, ദുഃഖാന്ധനാവരുത്. ഈ വീരപുത്രന്റെ ശവസംസ്കാരം സാഭിമാനം നിർവ്വഹിക്കുവിൻ. നിങ്ങ

ളുടെ മകൻ പാവപ്പെട്ടവരെ രക്ഷിക്കാനാണ പ്രാണൻ കള ഞ്ഞതു്! കരയരുതു്!

ഗോവിന്ദ—നീ പറയുന്നതു സത്യംതന്നെ; തീച്ചയായും സത്യം തന്നെ! എന്റെ മകൻ പാവപ്പെട്ടവരെ രക്ഷിക്കാനാണ പ്രാണാപ്പണം ചെയ്തതു്, ദരിദ്രശുശ്രൂഷക്കായിട്ടാണ പ്രാണാപ്പണം ചെയ്തതു്; ഇല്ല. ഞാൻ കരയില്ല! മകളെ, അയ്യോ! നിന്റെ അച്ഛനു—ഈ കിഴവനായ അച്ഛനു—മാപ്പുതരു മകളേ! എന്റെ സന്താപം നിന്നോടല്ലാതെ ആരോടു പറയാനാണ മകളേ! [കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്] ഞാൻ ഇന്നു കിഴവനായിരിക്കുന്നു, വളരെ കിഴവനായിരിക്കുന്നു, അയ്യോ! കല്യാണി, മകളെ.

കല്യാണി—അച്ഛാ!

ഗോവിന്ദ—(തൊണ്ടയിടറി) വരൂ, മകളെ വരൂ, എന്റെ മടിയിൽ വന്നിരിക്കൂ. വീട്ടിൽനിന്നടിച്ചുകററപ്പെട്ടവൾ—ഭർത്താവിന്റെ വഴികൂ വീട്ടിൽനിന്നു് അടിച്ചുകററപ്പെട്ടവൾ—വരൂ, ഭാഗ്യംകെട്ട പെണ്ണു്, തള്ളയില്ലാത്ത കുട്ടി: വരൂ മകളെ. ഞാൻ പതിവ്രതാധമ്മത്തെ അപമാനിച്ചയച്ചു, ആ കുററത്തിനു വേണ്ടുംവിധം ഈശ്വരനെന്നെ ശിക്ഷിച്ചു. സംസ്കാരകമ്മം നടക്കട്ടെ!

[ആളുകൾ ശവമെടുക്കാൻ ഭാവിക്കുമ്പോഴെക്കും രാജകുമാരി വരുന്നു.]

[ഉജ്വലരൂപിണിയായ മാനസി ഓടിയെത്തുന്നു. കേശഭാരം അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞിരിക്കുന്നു, വസ്ത്രം കിഴിഞ്ഞയഞ്ഞിരിക്കുന്നു].

മാനസി—വരട്ടെ, വരട്ടെ, ഞാനും ഒരു നോക്കു കണ്ടോട്ടെ!

സത്യ—ആരു്? രാജകുമാരിയോ?

മാനസി—അജയ, പ്രിയതമ! ജീവിതസവ്വസ്വമേ! സ്വാമി!

സത്യ—ഇതെന്താണ രാജകുമാരി? അജയൻ നിന്റെ സ്വാമിയോ?

മാനസി — അതെ; എല്ലാവരും കേൾക്കുവിൻ; ഒരു രഹസ്യവർത്തമാനം എല്ലാവരും കേൾക്കുവിൻ! ഞാനിതുവരെ ഇതു പുറത്തു പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇന്നതിനു സന്ദർഭം കിട്ടി. അജയനും ഞാനും തമ്മിൽ വിവാഹം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു, എന്നാലതാരുമറിയില്ല; ഞാനും അറിയില്ല. ആരും അറിയാത്ത ഒരു നിശ്ശബ്ദവിവാഹം! ആത്മാവും ആത്മാവും തമ്മിലൊരു വിവാഹം! പ്രിയതമ, ഇതാ ഞാൻ കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്നു; അങ്ങ് എവിടെയാണ്? ഇന്നിവിടെ നില്ക്കുന്നത് അവിടുത്തെ ആ പ്രശസ്തയായ രാജകുമാരിയല്ല, പിന്നെയോ ഭിക്ഷുകി; അവിടുത്തെ പ്രേമദ്വാരത്തിലെ ഒരു ഭിക്ഷുകി! വെറും ഒരാശ്രി! ദീനഭിക്ഷുകിയില്ല. ദീന! ദീനതമ!! ഞാനങ്ങയെ എത്രമാത്രം സ്നേഹിക്കുന്നുവെന്ന് അങ്ങയോടിതുവരെ ഞാൻ തുറന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ല; എനിക്കുതന്നെയതു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല; മാപ്പുതരൂ; അജയ മാപ്പു തരൂ!

സത്യ — ഹാ! രാജകുമാരികൂടി ശോകോന്മത്തയായിരിക്കുന്നു, മാനസി, വ്യസനിക്കരുത്, അജയൻ സാധുരക്ഷക്കുവേണ്ടിയാണു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തത്.

മാനസി — വാസ്തവമോ? ഹാ! മരിക്കുന്നത് ഇങ്ങിനെ മരിക്കണം; ഹേ, പ്രിയ ശിഷ്യ! ഇന്ന് അങ്ങ് എൻെറ ശിഷ്യനല്ല; ഗുരുവായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ ജീവിതഗൌരവത്തിൻെറ രശ്മികൾ — പരലോകത്തെ പ്രകാശമാനമാക്കാതിരിയെ ഭൂമിയിലേയ്ക്കു വന്നിരിക്കുന്നു, ഭൂമിയെ ഉൽബുദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു! മരിക്കുന്നതു ഇങ്ങിനെ മരിക്കണം!

വൃദ്ധ ഗോവിന്ദസിംജി അങ്ങ് ധന്യൻതന്നെ; ഇങ്ങിനെയൊരു മകൻെറ അച്ഛനായ അങ്ങു തീർച്ചയായും ധന്യൻതന്നെ, ഞാനും ധന്യതന്നെ; ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരു പുരുഷനെ ഭർത്താവായി ലഭിച്ചതുകൊണ്ടു ഞാനും ധന്യതന്നെ! ഗോവിന്ദസിംജി, നമുക്ക് അഭിമാനിക്കേണ്ട സമയമാണിതു, കരയേണ്ട സമയമല്ല!

ഗോവിന്ദ—(തൊണ്ടവരണ്ട്) രാജകുമാരി, അജയൻ രാജ്യരക്ഷക്കായി പ്രാണാൎപ്പണംചെയ്തു, നാമെന്തിനു കരയുന്നു? (തൊണ്ടയിടറി) അജയൻ രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി—(ഗോവിന്ദസിംഹൻ എഴുന്നേററു കൈ തലക്കടിച്ചു, വാതിൽ ചാരിനില്ക്കുന്നു. കരഞ്ഞുകരഞ്ഞു ഹൃദയം സ്തംഭിക്കുന്നു.)

മാനസി—വ്യൎത്ഥം! പുറമെ നിന്നുള്ള ഈ സാന്ത്വനങ്ങളുടെ, സമാശ്വാസം വ്യൎത്ഥം! ഹൃദയാന്തൎഭാഗത്തുനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന ദീൎഘനിശ്വാസത്തിന്റെ, ആവിയിൽ കരിഞ്ഞുപോവുന്ന ഈ സാന്ത്വനം വ്യൎത്ഥം! എനിക്കും സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലല്ലോ.

ഗോവിന്ദ—അജയ?

കല്യാണി—ഇതെല്ലാമെന്താണ്? എന്റെ കൺമുമ്പിൽ നടക്കുന്ന ഇക്കഥയെന്താണ്? ഇതു സ്വൎഗ്ഗമോ; ഭൂമിയോ; ഇവിടെയുള്ളവർ ദേവകളോ മനുഷ്യരോ; ഇതു ജീവിതമോ മരണമോ? ഞാനാരാണ്! [കല്യാണി മൂൎച്ഛിച്ചുവീഴുന്നു.]

സത്യവതി—കല്യാണീ, കല്യാണീ!

ഗോവിന്ദ—മകളും മരിക്കുകയാണ്; മരിക്കട്ടെ! സുഖമായി മരിക്കട്ടെ!! നമുക്കെല്ലാവൎക്കും ഒരുമിച്ചു മരിക്കാം. മകനും മകളും പോയി. ഞാനും മേവാഡും അടുത്തു പോവും. മകൻ പോയി. മകൾ പോയി—മേവാഡ്—എന്റെ സ്വപ്നസ്വമായ—മേവാഡ്—ഉടനെ മുങ്ങും;—അതാ മുങ്ങുന്നു:—അല്ല—അതാ മുങ്ങി! ഞാനും മുങ്ങട്ടെ!

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ഓടി അന്ധകാരത്തിൽ ലയിക്കുന്നു.]

രംഗം 4.

[സ്ഥലം—മേവാഡിലെ ഒരിടുക്കുവഴി.]

(സമയം—സന്ധ്യ.)

[മഹാബത്ഖാൻ പാളയത്തിന്റെ പുറത്തു വന്നുനില്ക്കുന്നു].

അസ്തമനസൂര്യന്റെ രശ്മികൾ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞു പോവുന്നതു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.]

മഹാബത് — അസ്തമനം കഴിഞ്ഞു!

[ഗജസിംഹൻ വരുന്നു.]

ഗജസിം—ഖാൻ സാഹേബ്!

മഹാബത് —വരൂ, മഹാരാജാവേ!

ഗജസിം—താങ്കൾ സമരത്തിൽ ജയിച്ചു; ഇനിയുമെന്താണ് ഉദയപുരം കോട്ട യെന്നാക്രമിക്കാത്തതു്?

മഹാബത് —ഇതിന്റെ ഉള്ളുകള്ളികളറിഞ്ഞിട്ടും താങ്കളെന്തിനിയനാവശ്യച്ചോദ്യം ചോദിക്കുന്നതു്?

ഗജ—ഇല്ല; വെറുതേ; ചോദിച്ചുവെന്നേ ഉള്ളു—ഖാൻസാഹേബ് —ഞാൻ കേട്ടു—മേവാഡിലെ സ്ത്രീകൾകൂടി ഇത്തവണ യുദ്ധത്തിൽ വാളെടുത്തുവെന്നു ഞാൻ കേട്ടു!

മഹാബത് —വാളെടുത്തുവോ? സ്ത്രീകളോ?

ഗജസിംഹ—അതെ സ്ത്രീകൾതന്നെ. ഇപ്പോഴറിയാം.അവരെത്തരത്തിലാണു പടവെട്ടുന്നതെന്നു് ഇപ്പോളറിയാം. ഇക്കുറിയത്തെ യുദ്ധത്തിനൊരു—മാർദ്ദവം—ഒരു ശൃംഗാരത്തിന്റെ ചുവയുണ്ടാവും? ഞാനും ഈ യുദ്ധത്തിനു പോവും.

മഹാബത് —നിങ്ങളൊരു രജപുത്രനാണ്, എന്നിട്ടും രജപുത്രസ്ത്രീകളെ നിങ്ങളുപഹസിക്കുന്നു. നിങ്ങളെന്തു തന്തയില്ലാത്തവനാണ്!

ഗജ—ഞാനൊരു രജപുത്രൻതന്നെയാണ്!

മഹാബത് —പോവൂ—കടന്നുപോവൂ! നിങ്ങളുടെ ഈ രജപുത്രത്വം നിങ്ങളുടെ വീടിന്റെ മുക്കിൽ ഭദ്രമായി കെട്ടിവെയ്ക്കുവിൻ! എന്നെങ്കിലും ആവശ്യം വരും.

[ഗജസിംഹൻ പോവുന്നു]

മഹാബത് —ഇവരാണു രജപുത്രന്മാർ! ഇവരാണ്, ആര്യധർമ്മത്തിന്റെ വിജയപതാക പൊക്കിപ്പിടിക്കുന്നവർ! കേൾക്ക

ണ്ട! ഹിന്ദുക്കളേ, നിങ്ങളുടെ സാമ്രാജ്യത്തോടൊപ്പം ഒന്നുകൂടിപ്പോയി; ഒന്നുകൂടി നഷ്ടപ്പെട്ടു; എന്താണെന്നോ? മനുഷ്യത്വം!

(ഒരു ഭടൻ വരുന്നു)

മഹാബത് —എന്താണു വന്നത്?

ഭടൻ—ഷഹ്ജാദ് സാഹേബ്, സൈന്യസമേതം വന്നെത്തിട്ടുണ്ട്.

മഹാബത് —വന്നുവോ? ശരി?

(ഭടൻ പോവുന്നു)

മഹാബത് —രണ്ടാമതും സൈന്യം! എന്താവശ്യമാണ്? ഞാൻ മേവാഡിനെ ശ്മശാനമാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; എന്നാൽ മൊഗളസൈന്യങ്ങളോടുകൂടി ഞാൻ ഉദയപുരം കോട്ട പിടിച്ചടക്കിയില്ല! ആ കൃത്യം ഷഹ്ജാദ് സാഹേബ് നിർവ്വഹിക്കട്ടെ. എന്റെ പ്രവൃത്തി കഴിഞ്ഞു!

(ഗോവിന്ദസിംഹൻ വരുന്നു)

മഹാബത് —നിങ്ങളേതാണ്?

ഗോവിന്ദ—ഞാനോ; ഞാൻ മേവാഡിലെ ഒരു സേനാപതി!

മഹാബത് —ഇവിടെയെന്തിനു വന്നു?

ഗോവിന്ദ—പറയാം; കിതപ്പൊന്നു നില്ക്കട്ടെ!

മഹാബത് —എന്താണ്; താങ്കളെ റാണാ അമരസിംഹൻ സന്ധിചെയ്യാനയച്ചതാണോ?

ഗോവിന്ദ—ആ സംഭവത്തിനു മുമ്പ് ഒരു സംഭവം നടക്കണം; എന്റെ തലയിലിടിത്തീ വീഴണം.

മഹാബത് —പിന്നെന്തിനാണ് താങ്കൾ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നത്?

ഗോവിന്ദ—എനിക്കിപ്പോൾ ഒന്നാവശ്യമുണ്ട്; മൃത്യു? ഞാൻ കിഴവനായിരിക്കുന്നു. എനിക്കു മരിക്കണം? എനിക്കു പടപൊരുതി മരിക്കണം? ആരുടെയെങ്കിലും കൈകൊണ്ടു പോരാ; എനിക്കു നിന്റെ കൈകൊണ്ടു മരിക്കണം. ഞാൻ നിന്നോടു പൊരുതി മരിക്കും.

മഹാബത് —നിങ്ങൾക്ക ഭ്രാന്തില്ലല്ലോ?

ഗോവിന്ദ—ഇല്ല. എനിക്ക് ഭ്രാന്തില്ല, ഞാൻ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ നിന്നെ കൊല്ലാൻ വന്നതാണെന്ന് നീ വിചാരിക്കുമായിരിക്കാം; ഈശ്വര! എന്നാലീ വാർദ്ധക്യ കാലത്ത് എനിക്കതിനുള്ള ശക്തിയില്ല. ഇന്നത്തെ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ എനിക്ക നിന്നെ ജയിക്കാൻ കഴിയില്ല; എന്നാലെനിക്ക് മരിക്കാൻ കഴിയും. നിന്റെ കയ്യുകൊണ്ടുതന്നെ മരിക്കാൻ കഴിയും.

മഹാബത് —ഇതെന്താഗ്രഹമാണ്? എന്തൊരത്ഭുതമായ ആഗ്രഹമാണ്?

ഗോവിന്ദ—ഇതിലൊരത്ഭുതവുമില്ല; റാണാ പ്രതാപസിംഹന്റെ കൂടെ നടന്നു ചുരുങ്ങിയതു ഞാൻ ഒരമ്പതോളം യുദ്ധം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്; എന്റെ ദേഹത്തിൽ മുറിവേൽക്കാത്ത സ്ഥലമില്ല. ഇപ്പോൾ ഈ അന്ത്യകാലത്തുള്ള ക്ഷതം—നിന്റെ ഖഡ്ഗം കൊണ്ടു വേണം.

മഹാബത് —അതുകൊണ്ട് എന്തു ലാഭമാണ് നിങ്ങൾക്കുണ്ടാവാനുള്ളത്?

ഗോവിന്ദ—ലാഭം മറ്റൊന്നുമില്ല;നീ ഇസ്ലാം മതക്കാരനാണ്; എങ്കിലും ഹിന്ദുവാണ്! റാണാ പ്രതാപന്റെ ജ്യേഷ്ഠപുത്രനാണ്; നിന്റെ കൈകൊണ്ടു മരിക്കാൻ, സുഖം കൂടും!

മഹാബത് —താങ്കൾ സാലാംബർ നേതാവായ ഗോവിന്ദസിംഹനാണോ?

ഗോവിന്ദ—ഹാ! ഹ! ഹ! നീയെന്നെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു ഇല്ലേ?മനസ്സിലായോ; ഇപ്പോളെന്തിനാണ് എന്റെ കൈകൊണ്ടു മരിക്കുന്നതെന്നു നിനക്ക മനസ്സിലായോ? മഹാബത്ഖാൻ, നീ മേവാഡിനെ, തരിശ് നിലമാക്കി; എങ്കിലും നിന്നെ ഞാൻ ഉദയപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തു ചവുട്ടാൻ സമ്മതിക്കില്ല;മേവാഡിൽ ഒരു ഭടൻപോലുമില്ല; നിനക്കിനി യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടിവരില്ല. ഞാൻ മേവാഡിലെ അന്ത്യവീരനാണ്! ഉദയപുരം കോട്ടയിലേക്ക തള്ളി പ്രവഹിക്കുന്ന മൊഗളരെ എതിർക്കാൻ വന്നവ

നാണു ഞാൻ' എന്റെ ശിരച്ഛേദം ചെയ്തിട്ട് ഉദയപുരത്തിലേയ്ക്കു് കടക്കാം; എന്റെ ചുടുരക്തംകൊണ്ടു കാൽ കഴുകീട്ട്, ഉദയപുരം കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ കാൽ വെയ്ക്കണം! ഉം—എടുക്കൂ, വാളെടുക്കൂ!

(ഗോവിന്ദസിംഹൻ വാളെടുക്കുന്നു)

മഹാബത്—എന്നാൽ, ഹേ ക്ഷത്രിയ വീര, എനിക്ക് ഉദയപുരം കോട്ടയിൽ വരണമെന്നില്ല!

ഗോവിന്ദ—നീ പോയാലും ശരി; പോയില്ലെങ്കിലും; ശരി; എനിക്ക് മരിക്കണം; എടുക്കൂ, വാളു്!

മഹാബത്—കേൾക്കുവിൻ-

ഗോവിന്ദ—വേണ്ട, വേണ്ട, എനിക്കൊന്നും കേൾക്കേണ്ട. എന്റെ ഉള്ളിൽ ഒരു തിയ്യ് ആളിക്കത്തുന്നുണ്ട്. എനിക്കു മകനില്ല; മകളില്ല, ഉം—എടുക്കെട വാളു്? എന്റെ ജന്മഭൂമി, മൊഗളപദദളിതമാവും മുമ്പ്—ആ ഭയങ്കരമായ കാഴ്ച ഈ കണ്ണുകൊണ്ടു കാണാനിടവരുന്നതിനുമുമ്പ്-എനിക്കു മരിക്കണം! ആരു് മകളുടെ ഭർത്താവായിരുന്നിട്ടും പുത്രഘാതകനായയോ, ആരു് രജപുത്രസന്താനമായിരുന്നിട്ടും രാജ്യദ്രോഹിയായയോ, ആരു് ഹിന്ദുവായിരുന്നിട്ടും ഇസ്ലാംമതം സ്വയംവരിച്ചുവോ, ആരു് മേവാഡ് രാജവംശത്തിലെയായിരുന്നിട്ടും ഭ്രാതൃദ്രോഹിയായയോ, അവന്റെ കൈയ്കൊണ്ടു് ഇന്നെനിക്കു മരിക്കണം! ഈ നിമിഷത്തിൽ മരിക്കണം!—എടുക്കൂ; വാളെടുക്കൂ!

മഹാബത്—(വാളൂരി) ക്ഷമിക്കണം- ഞാൻ അങ്ങയെ വധിക്കില്ല!

ഗോവിന്ദ—എനിക്കൊന്നും അറിയില്ല! ഇതാ തടുത്തോ!

മഹാബത്—ഗോവിന്ദസിംജി!

ഗോവിന്ദ—എന്നെ വധിക്കു; വേഗത്തിൽ വധിക്കൂ!

മഹാബത്—ഞാനിതാ ആയുധം വെച്ചു!

ഗോവിന്ദ—മഹാബത്ഖാൻ; സംശയം വേണ്ട; ഞാൻ നിന്നെ വിടില്ല; മരിക്കാൻവേണ്ടി വന്നവനാണു ഞാൻ, എനിക്കു മരിക്കണം, എടുക്കൂ, വാളെടുക്കൂ.

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ അക്രമിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു; ഇതിനിടയിൽ ഗജസിംഹൻ പിന്നിൽനിന്നു വെടിവെക്കുന്നു; ഗോവിന്ദസിംഹൻ വീഴുന്നു]

മഹാബത്—ഇതെന്താണു മഹാരാജാവെ, എന്താണു താങ്കളിച്ചെയ്തതു്?

ഗജസിം—ഇവനെ ഞാൻ കൊന്നു!

മഹാബത്—നിങ്ങളിതാരാണെന്നാണ് വിചാരിച്ചതു്?

ഗജസിംഹ—ഒരു കള്ളൻ. എത്തൊരു കരിങ്കള്ളൻ!

ഗോവിന്ദ—ഞാനല്ല കള്ളൻ, അതു പറഞ്ഞ നീ തന്നെയാണു കള്ളൻ! അന്യൻെറ രാജ്യസംപത്തു പിടിച്ചുപറിക്കാൻ പുറപ്പെട്ട നീയാണു കരിങ്കള്ളൻ! മഹാബത് ഖാൻ, ഇനി പൊയ്ക്കോളൂ. ഉദയപുരം കോട്ട ചെന്നു കൈയേറിക്കോളൂ. നിന്നെ ഇനി ആരും തടയില്ല. ഇനി നിനക്കു നിൻെറ പെററമ്മയെ, വിടുപണിക്കായി മൊഗളനു പിടിച്ചുകൊടുക്കാം!! പുത്രധമ്മംപൂത്തിയാക്കാം.

അജയ! കല്യാണി!

[ഗോവിന്ദസിംഹൻ പിടഞ്ഞു മരിക്കുന്നു]

രംഗം 5.

(സ്ഥലം—ഉദയപുരം കോട്ടയുടെ മുൻവശത്തെ പാത.)

(സമയം—രാത്രി.)

(കോട്ട കാവൽക്കാരനും പുരവസികളും നിന്നു സംസാരിക്കുന്നു.

ഒന്നാമൻ—എന്തടോ, എന്തിനാണിന്നു റാണാജി കോട്ടയിൽനിന്നു പുറത്തു പോയതു്?

രണ്ടാമൻ—എന്തിനാണെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ, ഒന്നറിയാം, 'മേവാഡിൻെറ പ്രവൃത്തി മുടിച്ചിരിക്കുന്നു; ഇനി ഇവിടെ വെച്ചു ഞാൻ വാൾ തൊടില്ല.' എന്നായി മഹാബത്ഖാൻചക്രവത്തിക്കൊരു കത്തെഴുതിയിരുന്നുപോലും. അതുകൊണ്ടു് ഇക്കുറി കുർറം യുദ്ധത്തിനു വന്നിട്ടുണ്ടു്. ഒരു മൊഗളദൂതൻ ഷാഹി

ജാദാവിന്റെ ഒരു കത്തു് ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു. ആ കത്തിൽ സന്ധിയെപ്പററി എന്തോ ചിലതു് എഴുതിയിരിക്കുന്നതായി ഒരു ബഹുവാക്കുണ്ടു്. മൊഗൾദൂതൻ തിരിച്ചുപോയി പിറേറദിവസം—ഇന്നു് രാവിലെ-മഹാരാജാവു് ഒരു കുതിരപ്പുറത്തു കയറി ഷാഹ്ജാദാവിന്റെ കൂടാരത്തിലേയ്ക്കു പോയിരിക്കുന്നു.

വേറൊരുത്തൻ—പിന്നെ?

ഭടൻ—പിന്നത്തെ വർത്തമാനമൊന്നും എനിക്കില്ല!

മൂന്നാമതൊരുവൻ—റാണാജി ഇതുവരെ മടങ്ങിവന്നില്ലേ?

ഭടൻ—ഇല്ല?

നാലാമൻ—കൂടെയാരൊക്കെയുണ്ടു്?

ഭടൻ—ആരുമില്ല; ഒററയ്ക്കു്!

ഒരുവൻ—അതാ, ആ വരുന്നതാരാണു്?

രണ്ടാമൻ—റാണാജിയല്ല!

മൂന്നാ—റാണാജിയല്ല,

നാലാമ—ഉടുപ്പും നടപ്പും മററും രാജാവിന്റെ തന്നെ. (ശിപായിയോടു്) എടോ അതാരാണു്, തനിക്കറിയാമോ?

ഭടൻ—അയാൾ ജോധാപുരി രാജാവു്, ഗജസിംഹൻ!

ഒന്നാ—ഇയ്യാളല്ലേ മഹാബത് ഖാന്റെ കൂടെ മേവാഡിനെ അക്രമിക്കാൻ വന്ന ആൾ?

ഭടൻ—അതെ,

രണ്ടാമൻ—ഈയാൾ രജപുത്രനല്ലേ?

മൂന്നാമ—രജപുത്രൻതന്നെ; പേരിനു; വാസ്തവത്തിൽ ഒരു മുസൽമാൻരജപുത്രരുടെ ഉററ ശത്രു:

[സൈന്യസമേതം ഗജസിംഹൻ വരുന്നു]

ഗജസിംഹൻ—(ഭടനോടു) കോട്ടവാതിൽപ്പടിയടച്ചിട്ടുണ്ടോ?

ഭടൻ—ഉവ്വ്. മഹാരാജ്!

ഗജസിംഹൻ—ഇന്നു മുതൽ ഈ കോട്ട നമ്മുടെയാണ്; തുറക്കു പടി!

ഭടൻ—മഹാരാജ—പ്രഭുവിന്റെ കല്പനയില്ലാതെ പടി തുറക്കാൻ വയ്യ.

ഗജസിംഹ—(സൈന്യങ്ങളോട്) ഇവന്റെ കയ്യിൽനിന്ന് പടിവാതലിന്റെ താക്കോൽ തട്ടിപ്പറിക്കുവിൻ!

ഭടൻ—താക്കോലെടുക്കാം. എന്റെ തല വീശീട്ട്!

(ഭടൻ വാളൂരുന്നു.)

ഗജ—ശരി. എന്നാൽക്കഴിഞ്ഞോട്ടെ.

പുരവാസി—സഹോദരരേ, നിങ്ങളെന്താണീയക്രമം നിന്നു കാണുന്നത്? എതൃക്കുവിൻ; ആ ഗജസിംഹനെ എതൃക്കുവിൻ!

(എല്ലാവരും ഗജസിംഹനോടടുക്കുന്നു.)

ഗജ—വീരഭടന്മാരേ! ഇതാ.

(മൊഗളഭടന്മാർ, ഗജസിംഹനെ രക്ഷിക്കാൻ ഓടിവരുന്നു.)

(ഇതിനിടയിൽ, മൊഗൾസൈന്യത്തോടുകൂടി റാണാ അമരസിംഹൻ വരുന്നു.)

റാണാ—രജപുത്രരേ! വാളുറയിലിടുവിൻ!

(ഭടന്മാർ വാളുറയിലിടുന്നു.)

റാണാ—(ഗജസിംഹനോട്) മഹാരാജാവേ, ഇവിടേക്കെന്തിനാണാവോ എഴുന്നള്ളിയത്.

ഗജ—ഈ കോട്ട പിടിച്ചടക്കാൻ!

റാണാ—രാജാതിഥേ, റാണാ അമരസിംഹൻ യഥോചിതം താങ്കളെ അതിഥിസല്ക്കാരം ചെയ്യാതെ വിടില്ല! പട്ടി! മൊഗളരുടെ എച്ചിലും നക്കി നടക്കുന്ന പട്ടി! നിനക്കുചിതമായ സല്ക്കാരം അമരസിംഹനിതാ തരുന്നു!

(ഗജസിംഹനെ ഒരു ചവിട്ടു ചവുട്ടുന്നു; ഗജസിംഹൻ നിലത്തു മറിഞ്ഞുവീണു മണ്ണുകപ്പുന്നു.)

റാണാ—ധീരനായ രജപുത്രഭടാ, പടിവാതിൽ തുറക്കൂ!

(ഭടൻ വാതിൽ തുറക്കുന്നു, മൊഗൾസൈന്യത്തോട് ഇനി നിങ്ങൾക്കു പോവാം.) റാണാ കോട്ടക്കകത്തു കടക്കലും വാതിലടയലും ഒപ്പം കഴിയുന്നു.)

രംഗം 6.

(സ്ഥലം—മേവാഡിലെ ഗിരിപ്രാന്തം.)

(സമയം—സന്ധ്യ)

(സത്യവതിയും അരുണസിംഹനും ചില ചാരണികളും പാടുന്നു). (മൂന്നു ഭടന്മാരോടുകൂടി ഹിദയത്താലി വരുന്നു.)

ഹിദായ—നീയാരാണ്?

സത്യ—ചാരണി!

ഹിദായ—തെരുവിലും വഴിയിലും പാട്ടുപാടി നടക്കുകയാണോ നിന്റെ ജോലി?

സത്യ—അതെ; അതുതന്നെയാണു എന്റെ ജോലി!

ഹിദായ—ഇനിമുതൽ നിനക്ക് ഈ പാട്ടു പാടാൻ പാടില്ല!

സത്യ—എന്തുകൊണ്ട്?

ഹിദായ—ഇപ്പോഴീരാജ്യം നിങ്ങളുടെയല്ല; മൊഗളരുടേയാണ്!

സത്യ—മൊഗളർ ജയിച്ചോട്ടെ; മേവാഡിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യമകുടം അധഃപതിക്കുംവരെ ഞങ്ങൾ പൊരുതി. യുദ്ധത്തിൽ നിങ്ങൾ ജയിച്ചു; ഞങ്ങൾ കുനിഞ്ഞ ശിരസ്സുകൊണ്ടു മൊഗളനു സ്വാഗതംപറഞ്ഞു! ഇന്നു മൊഗളനും രജപുത്രനും സുഗന്ധ്രരാണ്. ഇതെല്ലാം ശരി. ഇതെല്ലാം വാസ്തവം. എന്നാൽ ഞങ്ങളോടു നിങ്ങൾ കരയരുതെന്ന് എന്തിനു പറയുന്നു? നിങ്ങളുടെ ഭരണം എന്തിനു സന്തപ്താശ്രുവെത്തടയുന്നു? സാഹേബവർകളെ, ലോകത്തിൽ തന്താങ്ങളുടെ അമ്മമാരെ എല്ലാവരും സ്നേഹിക്കുന്നു; മേവാഡിലെ ഹതഭാഗ്യന്മാർക്കുമാത്രം എന്തുകൊണ്ട് അതു പാടില്ല.

ഹിദായ—ഇല്ല, ഈ പാട്ട നിങ്ങൾക്ക പാടുവാൻ പാടില്ല!
അരുണ—ഞങ്ങൾ പാടും, ആരാണ തടയുന്നത്, കാണാമല്ലോ? പാട്ട അമ്മേ, അതേ പാട്ട് ഒരിക്കൽക്കൂടി പാട്ട!
ഹിദായ—ഈ പാട്ട പാടിയാൽ നിങ്ങളുടെ കയ്യിൽ ചങ്ങല വീഴും.
സത്യ—പാട്ട പാടിയതിന്ന ചങ്ങലയിലിടുന്നത ഞങ്ങൾക്ക സമ്മതം! നിങ്ങളുടെ ഇരുണ്ട കൽത്തുറങ്കിലിരുന്ന ഞങ്ങളിതേ ദുഃഖഗീതം പാടും. മകനേ പാട്ട; അതേ പാട്ട പാട്ട!
ഹിദായ—ശരി. എന്നാൽ നിങ്ങളെയെല്ലാം തടവുകാരായിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നു.

(ഹിദായത്താലി മുമ്പോട്ടുവരുന്നു.)

അരുണ—(വാളൂരിപ്പിടിച്ച) പ്രാണനിൽക്കൊതിയുണ്ടെങ്കിൽ സൂക്ഷിച്ചോ; എന്റെ അമ്മയെ തൊട്ടുപോവരുത്!
ഹിദായ—എടാ, തെമ്മാടിച്ചെക്കാ! വെയ്ക്കെടാ അവിടെ വാള്!
അരുണ—(ക്ഷോഭിച്ച) വെയ്ക്കാം, വാള വെയ്ക്കാം. എടാ! സൂക്ഷിച്ചുകളിച്ചോ!
ഹിദായ—പിടിക്കിനെടാ ഈ വികൃതിയെ!

[ഭടന്മാർ മുമ്പോട്ടുവരുന്നു, ഇരുവരും പൊരുതുന്നു].

സത്യ—യുദ്ധംചെയ്യ, മകനേ, മാതൃരക്ഷയ്ക്കായി എന്നും ഇങ്ങിനെതന്നെ യുദ്ധംചെയ്യ!

(ഒരു ഭടൻ മരിച്ചുവീഴുന്നു.)

സത്യ—പ്രാണൻ പോകുംവരെ ശസ്ത്രംവെയ്ക്കരുത്! ചെയ്യ, യുദ്ധം ചെയ്യ! എന്ത് അത്ഭുതം! എന്തു പരമാനന്ദം!!

ഹിദായത്താലിതന്നെ അരുണനെയെതൃക്കുന്നു. മൂന്ന ഭടന്മാരും അരുണനെ വളയുന്നു. (പുത്രവധം അടുത്തുവെന്ന കണ്ടു സത്യവതി കണ്ണടയ്ക്കുന്നു. ഇതിനിടയിൽ ചില ഭടന്മാരോടുകൂടി മഹാബത്ഖാൻ വരുന്നു.)
മഹാബത്—ഹിദായതാലീ, നിൽക്കൂ!

(എല്ലാവരും യുദ്ധംനിൎത്തുന്നു.)

മഹാബത് __ഹിദായതാലി, നിങ്ങൾക്കു ലജ്ജയില്ലല്ലോ; മൃന്നു തെണ്ടികൾക്കുകൂടി ഒരു കുട്ടിയോടെതൃക്കാൻ ലജ്ജയില്ലല്ലോ.

ഛരി—(അരുണനോട്) മകനേ, നീ സ്വന്തം ജീവനെ തൃണവൽഗ്ഗണിച്ചു, മാതൃസംരക്ഷക്കായി പൊരുതി. ഇത്തരം കൃത്യത്തിനുവേണ്ടി ചെയ്യണം ആത്മാപ്പണം! കുട്ടീ, നീ ധന്യൻതന്നെ, ചിരഞ്ജിവിയായിരിക്കു!

(സത്യവതി, നിശ്ശബ്ദമായി അഭിമാനത്തോടും ഗൌരവത്തോടും പുത്രനെ നിരീക്ഷിക്കുന്നു; മഹാബത്ഖാൻെറ മുമ്പിലേയ്ക്കു അടിവെച്ച് ആളെയറിഞ്ഞ പിമ്പാക്കംതന്നെ മാറി തലതാഴ്ത്തി നില്ക്കുന്നു)

മഹാബത് __(സത്യവതിയുടെ നേക്കുനോക്കി) സഹോദരീ, നിന്നോടെന്തു പറയട്ടെ. ഇപ്പോൾ നിന്നെ സഹോദരി എന്നു വിളിക്കേണ്ട അധികാരം എനിക്കില്ല; എനിക്കു മറെറാന്നും പറയാനില്ല. മാപ്പുതരു; പ്രിയ സഹോദരീ, എനിക്കു മാപ്പുതരു!

സത്യ—ഭഗവാനേ, എന്താണിച്ചെയ്തതു്! എൻെറ അനുജനെന്നെ വീണ്ടും, സഹോദരി എന്നു വിളിക്കുന്നു; എന്നാലാവിളിയെ, ഞാനെങ്ങിനെ ഹൃദയത്തോടു ചേത്താശ്ലേഷിക്കട്ടെ!

അരുണ__ഇദ്ദേഹമേതാണമ്മേ?

സത്യ—ഇദ്ദേഹം മൊഗളസേനാപതി, മഹാബത്ഖാൻ.

മഹാബത് __അരുണ, ഞാൻ നിൻെറ പ്രിയ മാതുലനാണ്!

സത്യ—വരു മകനേ, നമുക്കു പോവുക; വരു!

മഹാബത് __എങ്ങോട്ടു പോവുന്നു? എനിക്കു മാപ്പു തന്നു പോവു.

സത്യ—മഹാബത്ഖാൻ, നീ എന്തു പാപമാണു ചെയ്തതെന്നു നിനക്കറിയാമോ?

മഹാബത് —ഉവ്വു; എനിക്കറിയാം. ഞാനെൻെറ കൈയ്യുകൊണ്ടു സ്വന്തം വീട്ടിനു തീവെച്ചു! അതിൽനിന്ന് ഇരുണ്ടുയരുന്നു പുകയെ പൈശാചികാനന്ദത്തോടെ നോക്കിനിന്നു!

സത്യ—തീൻവോ?

മഹാബത് —പിന്നേതാണ ഞാൻചെയ്ത പാപം. ഞാൻ ഇസ്ലാം മതം സ്വീകരിച്ചു. ആ മതമാററം പാപമേ അല്ല. അതൊരിക്കലും പാപമല്ല. അവനവൻെറ വിശ്വാസപ്രകാരം പ്രവൎത്തിക്കാൻ ഓരോ മനുഷ്യനും അധികാരമുണ്ട്. ജന്മസിദ്ധമായ അധികാരമുണ്ട്.

സത്യ—ശരിയാണ—നീ ചെയ്തതെല്ലാം നന്നായി; വളരെ നന്നായി. വരൂ മകനേ, നമുക്കു പോവുക!

മഹാബത് —ഇസ്ലാംമതം പാപമല്ല. മനുഷ്യഹൃദയത്തിലെ എല്ലാ മൃദുലകോമളഭാവങ്ങളേയും, ചുട്ടുകരിക്കുന്ന ഒരു മതമല്ല ഇസ്ലാംമതം!—ജ്യേഷ്ഠത്തി! സ്ത്രീ ഹൃദയം—അതെന്താണ്! പവിത്രതയുടെ തപോവനം; ആത്മത്യാഗത്തിൻെറ ലീലാസ്ഥലം; പ്രീതിയുടെ നന്ദനകാനനം; ഇത് എനിക്കറിയാം—ആ സ്ത്രീഹൃദയത്തെക്കൂടി കരിങ്കല്ലാക്കിത്തീൎക്കത്തക്കതായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആചാരനിഷ്ഠ! ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു—മറക്കൂ; നീ ഹിന്ദുവെന്നും, ഞാൻ മുസൽമാനാണെന്നും നീ മട്ടിതയെന്നും ഞാൻ അക്രമിയെന്നും ഉള്ള കഥ ഒരൊററ നിമിഷത്തേയ്ക്കു മറക്കൂ! ഈ വിചാരംമാത്രം ഉദിക്കട്ടെ—നീയും മനുഷ്യൻ; ഞാനും മനുഷ്യൻ; ഞാൻ സഹോദരൻ; നീ സഹോദരി—ഹേ പ്രിയസഹോദരി—ആ ബാല്യാവസ്ഥയൊന്നോൎത്തുനോക്കൂ—എന്നെ മടിയിൽക്കിടത്തിക്കളിപ്പിക്കുകയും എൻെറ കവിളത്തു മെല്ലെ മെല്ലെയുമ്മ വെയ്ക്കുകയും, ഉക്കത്തെടുത്തു മത്തണലുകളിൽകൊണ്ടു നടക്കുകയും, മാറോടണച്ച്, തോളിൽ കിടത്തിയുറക്കുകയും ചെയ്തിരുന്ന ആ ബാല്യാവസ്ഥയൊന്നോൎത്തു നോക്കൂ! നാമിരുവരും—അമ്മയില്ലാത്ത കുട്ടികളാണ്; പെണ്ണും ആണുമാണ്!

സത്യവതി—അയ്യോ, ഭഗവാനേ!—

മഹാബത് —ജ്യേഷ്ഠത്തി—

സത്യവതി—എനിക്കു സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലല്ലോ? വരേണ്ടതു് വന്നു; ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രിയസഹോദര! നിൻെറ സർവ്വാപരാധവും ഞാൻ (ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു) സർവ്വേശ്വരനോടു നിൻെറ പാപശാന്തിക്കായി പ്രാർത്ഥിക്കാം? അനുജ, പൊന്നനുജ, ഇനി നീയെനിക്ക്, മൊഗൾസേനാപതി മഹാബത്ഖാനല്ല; പിന്നെയൊ എൻെറ 'ആ' കൊച്ചു മഹീപതി, ഞാൻ മടിയിൽ കിടത്തിയുറക്കിയ ആ മഹീപതിതന്നെ! അനുജ, പൊയ്ക്കോളു?

മഹാബത്—എന്നാലങ്ങിനെയാവട്ടെ! ഞാൻ പോയിവരട്ടെ, ജ്യേഷ്ഠത്തി!!

[സത്യവതിയെ നമസ്കരിക്കുന്നു]

സത്യവ—ആയുഷ്മാൻ ഭവ! (അരുണനോടു) പോവുക മകനേ!

ഹിദായത്താലി—ഹേ, നിങ്ങളെവിടെപ്പോവുന്നു? നിങ്ങൾ തടവുപുള്ളികളാണ്.

മഹാബത്—ആരെടാ, അതു് അത്ര വീരൻ? എൻെറ മുമ്പിൽ വെച്ച്, എൻെറ ജേഷ്ഠത്തിയെ തൊടാൻ തക്ക ധൈര്യമുള്ള ആ വീരനാരാണ്?

ഹിദായ—നിങ്ങളുടെ കല്പന ഇപ്പോൾ നടക്കില്ല; ഇപ്പോൾ സേനാപതി നിങ്ങളല്ല; ഷാഹ്ജാദാണ് ഇപ്പോഴത്തെ സേനാപതി! [വരുന്നു].

ഷാഹ്ജാദ്—ഞാനിതാ കല്പിക്കുന്നു, അമ്മേ, നിങ്ങൾക്കു പോവാം?

ഹിദായ—എന്നാൽ ഷാഹ്ജാദ് സാഹേബ് ഈ സ്ത്രീ രാജദ്രോഹം ചെയ്യുവളാണ്; ഇവൾ രാജദ്രോഹകരമായ പാട്ടു നാട്ടിലെങ്ങും പാടിപ്പരത്തുന്നു?

ഷഹ്ജാദ—ഞാൻ ദൂരത്തുനിന്ന് ഈ പാട്ടു കേട്ടിരിക്കുന്നു; അതെത്ര ഹൃദയഭേദകം; എത്ര ദുഃഖപൂർണ്ണം.

ഹിദായ—ഷാഹ്ജാദ്—ഇത്തരം പാട്ടുകൾ നാമറിയാതെ, സാമ്രാജ്യത്തെ കരണ്ടുതിന്നും!

ഷാഹ്ജാദ്—വേണ്ട, വേണ്ടാ; അക്കാൎയ്യം നിങ്ങളാലോചിക്കണ മെന്നില്ല; സാമ്രാജ്യരക്ഷയ്ക്കു മൊഗൾചക്രവൎത്തി ഒരാളുണ്ട്. ഇമ്മാതിരിപ്പാട്ടുകൊണ്ട്, ഒരു സാമ്രാജ്യം ഛിന്നഭിന്നമായി പ്പോകുമെങ്കിൽ, മേവാഡിൽനിന്നു മാത്രമല്ല, അഖിലഭാരത വൎഷത്തിൽനിന്നും മൊഗളാധിപത്യം ഒലിച്ചുപോവട്ടെ! ഒരു ഗീതത്തിന്റെ—നെടുവീൎപ്പിൽ, മേഘശകലംപോലെ, പാറി പ്പറന്നുപോവുന്ന സാമ്രാജ്യം നമുക്കുവേണ്ട; ഹിദായത്താലി മൊഗളസാമ്രാജ്യം മണൽക്കോട്ടയല്ല; അതിന് ഉറച്ച അ സ്ഥിവാരമുണ്ട്? അമ്മയെ സ്നേഹിക്കുന്നതു കുററമല്ല; അമ്മയു ടെ മാനം രക്ഷിക്കാൻ എതിൎക്കുന്നതും കുററമല്ല; ഇവരുടെ ഈ കുററംകൊണ്ടു മൊഗളസാമ്രാജ്യം തകരുകയാണെങ്കിൽ അങ്ങിനതന്നെ തകൎന്നുപോവട്ടെ! പറഞ്ഞതു മനസ്സിലായി ല്ലേ, ഹിദായത്താലി?

ഹിദായ—പാടു സഹോദരി, അതേ പാട്ടുപാടു?

ഷാഹ്ജാ—ഇതു പാടിനടക്കുന്നതിലല്ല, ഈ പാട്ടു കേൾക്കാൻ ആളില്ലാത്തതിലാണ് എനിക്കുള്ള ദുഃഖം! പാടു സഹോദരി, പാടു; ഞാൻ കേൾക്കാം; പുണ്യഗാഥകൾ നിറഞ്ഞ മേവാഡി ന്റെ ദുൎഭാഗ്യങ്ങൾ കേട്ടു ഞാൻ കണ്ണീർ പൊഴിക്കാം! പാ ടുവിൻ; എല്ലാവരും പാടുവിൻ; ഹിദായത്താലി നീയും പാടു. ഞാനും പാടാം; എല്ലാവരും പാടുവിൻ!!

രംഗം 7

(സ്ഥലം—ഉദയസമുദ്രത്തിന്റെ തീരം).

(സമയം—സന്ധ്യ).

[മാനസി തനിച്ചു നില്ക്കുന്നു].

മാനസി—എന്റെ മേൽഭാഗത്തുകൂടി വമ്പിച്ചൊരു കൊടുങ്കാററു കടന്നുപോയി; ഇപ്പോഴും അനന്തസമുദ്രത്തിലെ ഗംഭീരസ്വരം എന്റെ ചെവിയിൽ വന്നലയ്ക്കുന്നു. പണ്ടത്തേയ്ക്കാൾ അധി

ശതാധികം മധുരമായിരിക്കുന്നു. മേഘാവരണം നീങ്ങി; നീലാകാശത്തിലെങ്ങും ഉജ്ജ്വലതാരകൾ തിളങ്ങിത്തുടങ്ങി. ഈ നക്ഷത്രങ്ങളും, പണ്ടേതിൽ ശതാധികം പ്രകാശമാനങ്ങളായി; ഞാൻ എന്റെ കർത്തവ്യപഥത്തിൽനിന്നു വിദൂരയായി. ദുഃഖദുഃഖങ്ങളിൽനിന്നു വിദൂരയായി?

[കല്യാണി വരുന്നു].

മാനസി—ആര്, കല്യാണിയോ?

കല്യാണി—അതെ, രാജകുമാരി!

മാനസി—ഇനിയെന്തു രാജകുമാരിയാണ്—അക്കഥ പോട്ടെ—കല്യാണീ—ഇന്നുമുതൽ നാം തമ്മിൽ പുതിയൊരു ബന്ധംകൂടിയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്—അതാ, നീ പിന്നെയും തുടങ്ങി കരയാൻ അല്ലേ?

കല്യാണി—ഇല്ല ജ്യേഷ്ഠത്തി, ഞാൻ കരയില്ല!—ആവൂ! സഹിക്കുന്നില്ലല്ലോ! അതുകൊണ്ടാണു ഞാനിങ്ങോട്ടോടിവരുന്നത്, എന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്ന ഔഷധം നിന്റെ കയ്യിലേ ഉള്ളൂ.

മാനസി—നീയ്, നിന്റെ ദുഃഖമെല്ലാം എനിക്കു തന്നേയ്ക്കൂ; എന്റെ സുഖമെല്ലാം നിയ്യെടുത്തോളൂ.

കല്യാണി—നിന്റെ സുഖങ്ങളോ?

മാനസി—അതെ. എന്റെ സുഖങ്ങൾ തന്നെ; ദുഃഖം എന്നെയൊന്നു മറിച്ചിടാൻ നോക്കി; കഴിഞ്ഞില്ല; ഞാനമർന്നുനിന്നു; ഇനിയെന്നെ എളുപ്പം ചലിപ്പിക്കാൻ അതിനു കഴിയില്ല. ഞാൻ ദുഃഖത്തെ, കാട്ടുമൃഗത്തെയെന്നപോലെപ്പിടിച്ചു പന്തിയിൽക്കയററി; ഇനിയതിനെ മെരുക്കും; അതിനെ എന്റെ ചൊല്പടിക്കു നിർത്തി യഥേഷ്ടം വേലചെയ്യിക്കും. കല്യാണി, ദുഃഖത്തോടു ഞാൻ വളരെ നന്ദിയുള്ളവളായിരിക്കുന്നു? ദുഃഖം എന്നേ പല പാഠങ്ങളും പഠിപ്പിച്ചു; ഇതുവരെ ഞാൻ പാർത്തിരുന്നതു സുഖരാജ്യത്തിലായിരുന്നു; ദുഃഖത്തിന്റെ നാടെനിയ്ക്ക് അന്ധകാരനിബിഡമായിത്തോന്നിയിരുന്നു; ഞാനു

പ്പോൾ കുറച്ചുദിവസമായി അതിൻെറ നാട്ടുകാരിയാണു്? ശത്രുക്കളും ഞാനുമായിട്ടു നേരിട്ടു കണ്ടുമുട്ടി. എന്നെയവർക്കു് പിടികിട്ടീല! ഇത്രകാലവും എൻെറ ജീവിതം അപൂർണ്ണമായിരുന്നു; ഇന്നതു പൂർണ്ണമായി; പരിപൂർണ്ണമായി!

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠത്തി, നീ ഭാഗ്യവതിതന്നെ!

മാനസി—നീയും ഭാഗ്യവതിയാവും!

കല്യാണി—അതെങ്ങിനെയാണ മാനസി?

മാനസി—ഞാൻ പറയുന്ന പ്രവൃത്തിയിൽ നീയെന്നെസ്സഹായിക്കണം. വരൂ, നമുക്ക മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൻെറ നിത്യമംഗളത്തിനായി ജീവിതം സമർപ്പിക്കാം; നിൻെറ കല്യാണി എന്ന പേരു് സാർത്ഥകമാവട്ടെ; കല്യാണി, നീയെനിക്ക പിൻതുണ നിൽക്കില്ലേ?

കല്യാണി—നില്ക്കാം; തീർച്ചയായും ഞാൻ നിനക്കു് പിൻതുണ നില്ക്കാം!!

മാനസി—ഇപ്പോൾ നിനക്കൊരു ധൈര്യം തോന്നുന്നില്ലേ? ഉണ്ടു്; വാസ്തവമായും ധൈര്യമുണ്ടു്. പരാർത്ഥജീവിതം വ്രതമായെടുത്തവരെ ദുഃഖം തീണ്ടില്ല.

കല്യാണി—അപ്പോൾ, എൻെറ വ്യർത്ഥപ്രേമം നിൻെറ മതത്തിൽ സാർത്ഥകമാണു്!

മാനസി—നിനക്കിപ്പോഴും മഹാബത്ഖാൻെറ നേരെ വെറുപ്പുണ്ടോ?

കല്യാണി—ജ്യേഷ്ഠത്തി, അന്നു ഞാൻ സാഭിമാനം അദ്ദേഹത്തോടു പല അസഹ്യവാക്കുകളും പറഞ്ഞു "നിങ്ങളുടെ മുഖത്തിനി ഞാൻ നോക്കില്ല" എന്നു കൂടി, പോരുമ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തോടു ഗർജ്ജിച്ചു! അദ്ദേഹത്തെ നിന്ദിക്കാനുള്ള യോഗ്യത എനിക്കില്ലെന്നു്, ഇന്നെനിക്ക മനസ്സിലായി. ബാല്യകാലംമുതൽ ആരെ ധ്യാനിച്ചു ധ്യാനിച്ചു ഞാൻ ഇത്ര വലിയവളായോ, ഈ യൌവനകാലത്തു് ആരെ ഞാനെൻെറ ജീവിതാകാശത്തിലെ ധ്രുവനക്ഷത്രമായിക്കരുതിവെച്ചു പൂജിച്ചുവരുന്നു

ഭവാ, ഈ നിരാശയുടെ ഘോരാന്ധകാരത്തിലും ആരുടെ ചിന്ത എൻെറ ഹൃദയത്തിൽ മിന്നൽ മിന്നിച്ചുകൊണ്ടിരു ന്നുവോ, അദ്ദേഹത്തെ നിന്ദിക്കാനുള്ള അർഹതയെനിക്കില്ല; അദ്ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാനുള്ള ശക്തിയും എനിക്കില്ല!

മാനസി—അത്യാവശ്യമില്ല; നിൻെറയാ അനഘമായ വ്യക്തി പ്രേമത്തെ—വിശ്വവ്യാപിയാക്കി ഉയൎത്തു! സങ്കുചിതത്തെ വി ശ്വവ്യാപിയാക്കു! വിശ്വപ്രേമത്തിനു യോഗ്യതയും അയോഗ്യ തയും അറിഞ്ഞുകൂടാ; അതു കേവലം ശുശ്രൂഷയാൽ, ആത്മാന ന്ദമനുഭവിക്കുന്നു. പ്രതിഫലേച്ഛയില്ലായ്കയാൽ സുഖിയായി ത്തീരുന്നു!

[സത്യവതി വരുന്നു.]

സത്യവതി—മാനസീ, നിൻെറ അച്ഛൻ വിളിക്കുന്നു.

മാനസി—അച്ഛൻ പോയി മടങ്ങിയോ?

സത്യ—ഉവ്വ്.

മാനസി—മൊഗളരുമായി സന്ധിചെയ്തുവോ?

സത്യ—ഇല്ല. ഷാഹ് ജാദാ കുറം റാണാജിക്കൊരു കത്തയച്ചി രുന്നു; അതിലെ സന്ധിവ്യവസ്ഥകൾ വെറും ആകാശപുഷ്പ ങ്ങൾ മാത്രമാണെന്നു പിന്നീട് അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സിലായി.

മാനസി—എന്തുകൊണ്ട്?

സത്യ—(കുറച്ചു നിന്നു) സന്ധിയെപ്പോഴും സമന്മാർ തമ്മിലായാ ലേ യോജിക്കൂ; കണ്ണു, കണ്ണോടു യോജിക്കൂ; കാലടിയും പുറവും കൂടി സമനിലയിൽ സന്ധിയുണ്ടാവില്ല; ജയദ്ധ്വനിയും മുറവി ളിയുംകൂടി സന്ധിയുണ്ടാവില്ല; റാണാജി പുറത്തുവരുന്നു തഞ്ചം ത്തിന്നു, കോട്ട വശത്താക്കാമെന്ന വിചാരമായിരുന്നു ആയാൾ ക്കു പ്രതാപസിംഹൻെറ പുത്രന് ഈ അപമാനത്തെക്കാൾ മൃത്യുവായിരുന്നു ഉത്തമം!

മാനസി—അച്ഛനിനിയെന്തു ചെയ്യും?

സത്യ—ഇന്ന് അദ്ദേഹം സകല സാമന്തന്മാരേയും വിളിച്ചു; തൻെറ പുത്രനെ സിംഹാസനത്തിലിരുത്തി; താൻ വാൎദ്ധക്യമെ

ഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം റാണിയോടുകൂടി വാനപ്രസ്ഥം സ്വീകരിക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നുവത്രെ; മാനസീ, ഇന്നാണു മേവാഡിന്റെ അധഃപതനം!

മാനസി—ഇന്നോ? അല്ല; ഒരിക്കലുമല്ല; മേവാഡ് അധഃപതിക്കാൻ തുടങ്ങീട്ടു കാലമെത്രയായി? ഈ അധഃപതനം അതിന്റെ ഒരു ചെറുഭാഗം മാത്രമാണ്!

സത്യ—എന്നാൽ എന്നുമുതലാണീയധഃപതനം തുടങ്ങിയതു്.

മാനസി—സർവ്വേശ്വരൻ കനിഞ്ഞു നൽകിയ കണ്ണുകൾ, മറകെട്ടിമൂടി, കൃത്രിമാചാരങ്ങളുടെ കൈയ്യും പിടിച്ചു മേവാഡ്, എന്നു നടക്കാൻ തുടങ്ങിയോ, അന്നു മേവാഡിന്റെ അധഃപതനമാരംഭിച്ചു! എന്നു മുതൽ ചിന്തനവും, സത്യജ്ഞാനാന്വേഷണവും തീരെ നിർത്തിയോ, അന്നു മേവാഡിന്റെ അധഃപതനമാരംഭിച്ചു! നീരോട്ടമുള്ള കാലത്തു ജലം സ്വച്ഛമായിരിക്കുന്നു; ഒഴുക്കു നിന്നാൽ ചളി വന്നു നിറയുന്നു; പിന്നെയതിൽ നിന്നു ചില പുഴുക്കളുണ്ടായിത്തുടങ്ങുന്നു! ജ്ഞാനം, ചിന്ത ഇവയുടെ പ്രവാഹം നിലച്ചു; ഭ്രാതൃദ്രോഹം, വിജാതിദ്വേഷം ഇവയുടെ ചളി വന്നുനിറഞ്ഞു; അപ്പോൾ ഗജസിംഹനെപ്പോലുള്ള പുഴുക്കളും അതിൽ ജനിച്ചു! പുരാതനഭാരതത്തിലെ വൈദികമതം—അത്യുദാരവും വിശേഷാന്തരവുമായ ആ വൈദികമതം ഇന്നില്ല! കൃത്രിമാചാരങ്ങൾകൊണ്ടു, ഓരോ ഹിന്ദുഭവനവും മാറാലകെട്ടി കിടക്കുന്നു. ധർമ്മത്തിൽ ആശ്രയിരിക്കുന്നു ധർമ്മത്തിന്റെ വേരിനു ക്ഷതം തട്ടിയാൽ സമുദായവൃക്ഷം ഉണങ്ങിക്കരിയുന്നു. നോക്കുവിൻ, കണ്ണുതുറന്നു നോക്കുവിൻ; പാപത്തിൽ മറകയാൽ മനുഷ്യനെ കാണാതായിരിക്കുന്നു! മേവാഡ് മരിച്ചതിൽ ഞാൻ കരയില്ല! അതു വെറും വിഡ്ഢിത്തം!

സത്യ—ഈ ഹൃദയക്ഷതത്തിനിതാണോ ഔഷധം മാനസീ?

മാനസി—ഇതിലും വലിയ ഔഷധങ്ങളുണ്ടു്; ആ ഔഷധമിതത്രെ —ഈ മേവാഡ് പോയാൽപോട്ടെ; ഇതിലും വലിയൊരു

മേവാഡ്! ഒരു സാമ്രാജ്യം—ഒരു ദിവ്യസാമ്രാജ്യം, നമുക്കു സ്ഥാപിക്കണം! ആ സാമ്രാജ്യത്തിൽ മനുഷ്യരെല്ലാം ഓരോ കുഡുംബം! എല്ലാവരും സഹോദരന്മാർ! നീതിബലംകൊണ്ടും ചാരിത്രനിഷ്ഠകൊണ്ടും ശക്തന്മാരാവണം! ദുഃഖത്തിലും സുഖത്തിലും, സമ്പത്തിലും ആപത്തിലും, ജീവിതത്തിലും മരണത്തിലും അവക്കു ധമ്മമായിരിക്കണം ധ്രുവനക്ഷത്രം! സത്യമായിരിക്കണം വഴിത്തുണ! ആക്കു് ആ പ്രേമമില്ലയോ അവർ നശിക്കും; മേവാഡ് നശിച്ചു; എന്തിനു കരയുന്നു?

സത്യ—നമ്മുടെ സഹോദരന്മാർ ഭൂമിയിലുതിന്നു വീഴുമ്പോൾ എങ്ങിനെ സഹിക്കും!

മാനസി—നമുക്കതു നിത്തണം; സ്വജീവിതം ബലി കഴിച്ചും നമുക്കതു നിത്തണം. നമ്മുടെ പ്രയത്നം സഫലമായില്ലെങ്കിൽ വേറെ ഗതിയില്ല! സവ്വേശ്വരൻെറ മംഗളനിയമം പൂത്തിയാവട്ടെ. സത്യവതീ—സ്വാത്ഥത്തെയ്ക്കാൾ വലുതുണ്ടു്, സമുദായം; സമുദായത്തിലും വലുതുണ്ടു്, രാജ്യം; രാജ്യത്തിലും വലുതുണ്ടു്, മനുഷ്യൻ; മനുഷ്യത്വവും വഗ്ഗീയത്വം കൂട്ടിമുട്ടുന്ന ഘട്ടങ്ങളുണ്ടു്; അപ്പോളീവഗ്ഗീയത്വം മനുഷ്യത്വത്തിൻെറ മഹാസമുദ്രത്തിൽ ലയിച്ചുപോവണം. മനുഷ്യനില്ലാത്ത രാജ്യം ചാവണം. വീണ്ടും ജീവിക്കണം. വീണ്ടും മനുഷ്യത്വത്തിലേക്കുയരണം!

സത്യ—ഇതെല്ലാം ഈ ഭൂമിയിൽ സംഭവ്യമാകുമോ?

മാനസി—എന്തുകൊണ്ടു സംഭവ്യമല്ല; ഉന്നതാദശത്തിനു മരണമില്ല; ഈ വഗ്ഗത്തിൽപ്പെട്ട ഓരോ വ്യക്തിയും മനുഷ്യനാവും!

സത്യ—എന്നാണതു്?

മാനസി—സങ്കുചിതങ്ങളും കൃത്രിമങ്ങളുമായ ബാഹ്യാചാരങ്ങളുടെ കരിങ്കൽ മതിലുകളടിച്ചുടയ്ക്കുന്ന ദിവസം; അന്ധകാരത്തിൻെറ കാരിരുമ്പു ചങ്ങലയെ, നിർഭയം പൊട്ടിച്ചെറിയുന്ന ദിവസം; ഹൃദയാന്തർഭാഗത്തുനിന്നു പ്രേമപ്രവാഹം ഉറന്നുവരികയും, കത്തവ്യാദശത്തിനായി, പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യുക

ഘം ചെയ്യുന്ന ദിവസം; പഴയ പഴയ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ—പുരികംചുളുക്കൽ വകവെക്കാതെ നവീനമതത്തിൻെറ ദീപ്തദീപം കയ്യിലെടുക്കുന്ന ദിവസം;

സത്യ—ഏതാണാപ്പുതിയ മതം?

മാനസി—ആ മതത്തിൻെറ പേരുതന്നെയാണു—പ്രേമം!! ഈ മതക്കാക്കുതന്നെ—ഏന്തിനു പദ്ധതത്തേയും—ആ മതപരിധിയിലൊതുക്കേണ്ടിവരും. പിന്നീട് അവനു സ്വന്തമായൊന്നുമില്ല. ജഗന്നിയന്താവിൻെറ അജ്ഞേയനിയമങ്ങൾ സ്വയം അവനെ ഉന്നതത്തിലേയ്ക്കുണക്കും. സഹോദരി, മനുഷ്യത്വത്തിൻെറ കര പറോറണ്ടതു രക്തനദിയിൽക്കൂടിയല്ല; പ്രേമാർദ്രമായ പരിക്ഷപംഗത്തിൽക്കൂടിയാണ്! ശ്രീചൈതന്യൻ കാട്ടിത്തന്ന, ആ ദിവ്യമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടിയാണ്! അതിൻെറ യെതുമാർഗ്ഗം നീചം, സ്വാർത്ഥവിഷമം!—പ്രാപ്യസ്ഥലമോ, നരകം! നാം ആ വഴി പോയാൽ, ജീവകാലം മുഴുവൻ റാണാ പ്രതാപസിംഹൻെറ സ്മൃതിമസ്തകത്തിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട മേവാഡിൻെറ പുരാതനഗൌരവപ്രദീപത്തിൻെറ കരിനിഴലിലിരുന്നു കരയേണ്ടിവരും—ഫലമോ ശൂന്യം—ശുദ്ധമേ ശൂന്യം!

രംഗം 8.

(സ്ഥലം— ഉദയസാഗരത്തിൻെറ മണൽത്തിട്ട്)

(സമയം—സന്ധ്യ.)

[റാണാ അമരസിംഹൻ തനിച്ചു നില്ക്കുന്നു; ആകാശമെങ്ങും കാർകൊണ്ടൽ മൂടി മറച്ചിരിക്കുന്നു.]

റാണാ—മേവാഡിലെ ആകാശം ക്രോധംകൊണ്ടു ഗർജ്ജിക്കുന്നു; മലകൾ ലജ്ജമൂലം മുഖം മറച്ചു നില്ക്കുന്നു, സരോവരങ്ങൾ മനഃകാലുഷ്യത്തോടെ, കരയിൽ തലയിട്ടു തല്ലുന്നു; കുലദേവതകൾ രോഷം നിമിത്തം മുഖം തിരിച്ചിരിക്കുന്നു! എന്തേ

കൈയുകൊണ്ടു് ഇന്നു മേവാഡിന് അധഃപതനമുണ്ടായി. റാ ണാ പ്രതാപസിംഹൻെറ മേവാഡിന് അധഃപതനമുണ്ടായിം ഹായ്!

[അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു.]

[മഹാബത്ഖാൻ വരുന്നു.]

റാണാ—വന്ദനം!

മഹാബത്ഖാൻ—മീവാരരാജാവു ജയിക്കട്ടെ!

റാണാ—മൊഗളസേനാപതി സാഹേബ്, താങ്കൾക്ക് ഭൂമിയിൽ ചോരപ്പുഴയൊഴുക്കാൻ മാത്രമല്ല, ആളുകളെ കണക്കിൽ കു ളിയാക്കാനും വശമാണെന്നു തോന്നുന്നു! ശരി—മേവാഡിലെ റാണാ ജയിക്കട്ടെ!

മഹാബത്—അല്ല, മഹാരാജാവേ, ഞാൻ കളിയാക്കിയതല്ല, ഞാൻ പറഞ്ഞതു മനഃപൂർവ്വമാണ്!

റാണാ—നീ കളിയാക്കിയാലും ശരി, കളിയാക്കിയില്ലെങ്കിലും ശ രി; വളരെ ദിവസമായി നിന്നെ നേരിട്ടൊന്നു കാണണമെന്നു മോഹം തുടങ്ങിട്ടു്!

മഹാബത്—കല്പിക്കാം—എന്താണാവശ്യമാവോ?

റാണാ—നിൻെറ വിനയം ശ്ലാഘ്യംതന്നെ, എന്നാൽ, നിന്നാ ൽമാത്രം സാദ്ധ്യമായൊരു കാര്യമുണ്ടു്. അതിനുവേണ്ടി, വളരെ ദിവസമായി നിന്നെയൊന്നു നേരിൽ കാണണമെന്നു മോ ഹിക്കുന്നു!

മഹാബത്—എന്താണാവോ, മഹാരാജ്!

റാണാ—മഹാബത്! എൻെറ മുഖത്തൊന്നു നന്നായി നോക്കു; എൻെറ മുഖത്തു നന്നായി നോക്കിപ്പറയൂ—മഹാബത്ഖാ ൻ—ഞാൻ നിൻെറയാരാണു്?

മഹാബത്—എൻെറ സ്വന്തം സഹോദരൻ!

റാണാ—അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ നീ യോഗ്യൻതന്നെ. ഒരു സ ഹോദരൻ സഹോദരനോടു ചെയ്യുന്ന കടമ നീ ചെയ്തു് തീ

ത്തു്. നിൻെറ പിതാമഹപ്രപിതാമഹന്മാരുടെ ഭൂമി, നീ നിമിത്തം, മൊഗളരുടെ പാദപ്രഹരമേററു. നിൻെറ രണ്ടു കൈയും നിൻെറ മാതാവിൻെറ പവിത്രരക്തംകൊണ്ടു്, അരുണവൎണ്ണമായിരിക്കുന്നു.

മഹാബത് — ഞാൻ ചക്രവൎത്തി തിരുമനസ്സിലെ ഉപ്പല്ലേ തിന്നുന്നതു്?

റാണാ— ആ ഉപ്പു നിനക്കെന്തു മുതല്ക്കാണു്! — അതെല്ലാം പോട്ടെ— നിൻെറ പ്രവൃത്തി ബാക്കിയുള്ളതുകൂടി മുഴുമിക്കൂ; നിന്നോടു വാദപ്രതിവാദത്തിനൊന്നും ഞാനൊരുക്കമില്ല; അതു വ്യൎത്ഥമാണു്! നിനക്കുചിതമായ പ്രവൃത്തിതന്നെയാണു് നീ ചെയ്തതു്; മൊഗളൻെറ ചെരിപ്പു തൊട്ടു വന്ദിക്കുന്ന നിനക്കു് ഉചിതമായ പ്രവൃത്തിതന്നെയാണു് നി ചെയ്തതു്. എതിരില്ലാത്ത സ്വേച്ഛാപ്രഭുത്വത്തിൻെറ ഉദ്യമനമായ നിനക്കുചിതമായ പ്രവൃത്തിതന്നെയാണു് നീ ചെയ്തതു്. മ്ലേച്ഛൻ! നീ മേവാഡിനെ ധ്വംസിച്ചു; ആ ധ്വംസം പൂൎത്തിയായില്ല്യ ധ്വംസത്തിനു് പൂൎത്തിവരുത്തൂ. മേവാഡിലെ റാണായെയും—വെട്ടി തുണ്ടുതുണ്ടാക്കിയിട്ടു് ഇതാ പിടിച്ചോളൂ വാളു്!

[വാളു നീട്ടിക്കാട്ടുന്നു.]

മഹാബത് — റാണാ—

റാണാ— ഇനി പറഞ്ഞതിലപ്പുറം മിണ്ടരുതു്. എൻെറ ഗളച്ഛേദം ചെയ്യൂ; ആ പ്രവൃത്തികൊണ്ടു് നിൻെറ കളങ്കം ഒട്ടും അധികരിച്ചു പോവുന്നതല്ല; എനിക്കറിയാം— ഞങ്ങളുടെയെല്ലാം രക്തത്തിനു്, നിനക്കു ദാഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. ദാഹം തീരട്ടെ. ഞങ്ങളുടെ പ്രാണവായു വലിച്ചെടുത്തു, കുടിച്ചുതക്കാനുള്ള ആശ നിനക്കുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. ആശ തീരട്ടെ, എൻെറ ഗളച്ഛേദം ചെയ്യൂ!

മഹാബത് — മഹാരാജാവേ, മഹാബത്ഖാൻ ഇത്ര നീചനല്ല; ഞാൻ വാളുകൊണ്ടും തീകൊണ്ടും മേവാഡിനെ ശ്മശാനമാക്കി

ത്തീർത്തു വാസ്തവം; പക്ഷെ ഞാൻ ചെയ്തതു ധർമ്മയുദ്ധമാണു. അധർമ്മയുദ്ധം ചെയ്തിട്ടില്ല?

റാണാ—ധർമ്മയുദ്ധം! മഹാബത്ഖാൻ, ഇതു ധർമ്മയുദ്ധമാണെങ്കിൽ കൂടയുദ്ധമേതാണിനി? കാലടി വിസ്താരത്തിലുള്ള ഒരു ചെറുരാജ്യത്തെയമർത്താൻ ഒരു മഹാസാമ്രാജ്യത്തിലെ മുഴുവൻ സൈന്യം! ഒരു ചെറുതീക്കൊള്ളി കെടുത്താൻ വലിയൊരു സമുദ്രപ്രവാഹം! ഒരു പിഞ്ചുപൈതലിനെ, മോഹാലസ്യപ്പെടുത്താൻ, നരകത്തിലെ ഘോരസ്വപ്നം! ഇതു ധർമ്മയുദ്ധമാണല്ലേ? മഹാബത്ഖാൻ നിൻെറ അക്രമത്തിനു മകുടം വെച്ചു! അച്ഛൻ മരിക്കുമ്പോൾ—റാണാ പ്രതാപസിംഹൻ മരിക്കുമ്പോൾ—ഈ വാളെൻെറ കയ്യിൽത്തന്നു പറഞ്ഞു—'അമരസിംഹ, ഈ ഖഡ്ഗത്തെ നീയവമാനിക്കരുത്!' ഞാനീഖഡ്ഗത്തെയപമാനിച്ചു; ആ അവമാനം എൻെറതന്നെ രക്തനീരാൽ ക്ഷാളിതമാവണം.

മഹാബത്—മഹാബത്ഖാൻ ഒരു യോദ്ധാവാണ്; അക്രമിയല്ല.

റാണാ—എന്നാൽ അങ്ങിനെയാവട്ടെ. യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങു; വാളെടുക്കൂ.

[വാളുറയിൽ നിന്നൂരുന്നു].

മഹാബത്—ഞാൻ മേവാഡിനു വിരുദ്ധമായി ശസ്ത്രമെടുക്കുന്നതല്ലെന്നു പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

റാണാ—എന്നുമുതൽക്കാണാവോ ഈ മഹാവ്രതം (ഉം—എടുക്കൂ! വാളെടുക്കൂ. ഇന്നു മേവാഡിലെ മഹാശ്മശാനത്തിൽ—മൃതയായ മാതാവിൻെറ ശവശരീരം തോളിൽ ചുമന്ന അമരസിംഹൻ മഹാബത്ഖാനെ പോക്കു് വിളിക്കുന്നു. ഉം—എടുക്കൂ വാളെടുക്കൂ.

മഹാബത്—മഹാരാജാവേ, കേൾക്കൂ.

റാണാ—ഇല്ലില്ല; അതൊന്നും കേൾക്കില്ല. എനിക്കുകേൾക്കേണ്ട

ഭീമ—മ്ലേച്ഛ! കുലദ്രോഹി? യുദ്ധം ചെയ്യു; ഭാരതവഷത്തെയി ട്ടു വിറപ്പിച്ച ആ നിന്റെ ധീരത്വമൊന്നു കാണട്ടെ അധമ.

മഹാബത്—എന്നാലാവാം; എനിക്കും യുദ്ധം വശമാണോ എ ന്നു നോക്കാം. സൂക്ഷിച്ചോളു—ഭാരതവഷത്തിൽ മഹാബ ത് ഖാന്റ ഒരെതിരാളി—ഒരമരസിംഹനുണ്ട്. ശരി. സൂക്ഷി ച്ചോളൂ—

[ഇരുവരും വാൾ ചുഴററുന്നു].

രാണാ—സഹോദരനും സഹോദരനും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധം! പുതിയ യുദ്ധം; ലോകം ഇതു കണ്ടിരിക്കില്ല. ഇന്നാണ ഭൂമിയിൽ പ്ര ളയം. [മാനസി രണ്ടാളുടേയും നടുവിൽ വന്നുവീഴുന്നു]. അ വളുടെ തലമുടി ചിന്നിച്ചിതറിക്കിടക്കുന്നു.

മാനസി—അച്ഛ, ഇതെന്തു്? (മഹാബത് ഖാനോട്ട്). ഇതെന്താ ണ്? ശാന്തനാകു!

രാണാ—മാറി നില്ക്കു മകളേ—നീ എന്റെ പ്രവൃത്തിയെ മുടക്ക രുത് —

മാനസി—അച്ഛ, ശാന്തനാകു! വന്നതു വന്നു; ആ സവ്വനാശ ത്തിനു സോദരരക്തംകൊണ്ടു ചായംപൂശേണ്ടാ; ഈ ദുഃഖ വ്യാധിക്ക് ഹത്യയല്ല മരുന്നു്; അതിനൊരു ദിവ്യൌഷധമു ണ്ടു്; വീണ്ടും മനുഷ്യനാവുക!

രാണാ—മനുഷ്യനാവുക! അതെങ്ങിനെയാണ മാനസീ?

മാനസി—ശത്രുവെ ബന്ധുവായിക്കരുതുക; മനസ്സിൽനിന്നു വി ദ്വേഷാന്ധകാരം നീക്കുക. അങ്ങയുടേയും രാജ്യത്തിന്റേയും മേൽ ഒട്ടിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്ന ചളി—വിശ്വപ്രേമത്തിന്റെ ജ ലധാരകൊണ്ടു കഴുകുക. വരുവിൻ ചാരണികളേ, വരുവിൻ! ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു പഠിപ്പിച്ചുതന്ന ആ പ്രേമഗാനം എല്ലാ വരും ഒരുമിച്ചു പാടുവിൻ; [മഞ്ഞവസ്ത്രം ധരിച്ച ചാരണി കൾ പാടുന്നു. ഒരേ സ്വരത്തിൽ പാടുന്നു.]

റാണാ—മഹാബത ഖാൻ!

മഹാബത്—മഹാരാജാവേ!

റാണാ—നിന്റെ പേരിൽ ഒരു കുറ്റവുമില്ല, കുറ്റമെല്ലാം എന്റെ പേരിൽത്തന്നെയാണ്. മാപ്പു തരൂ അനുജ!

മഹാബത്—മാപ്പുതരൂ ജ്യേഷ്ഠ!

[ഇരുവരും ഗാഢാശ്ലേഷം ചെയ്യുന്നു.]

സമാപ്തം.

Printed at The Vidya Vinodini Press, Trichur.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി